▶ EDITORIAL
Alexandru Radu
▶ ALEGERI PARLAMENTARE
Victor Negrescu
Daniel Buti
Claudia Gilia
Ionela Băluță
Aurelian Giugăl
Ionuț Ciobanu
Florin Grecu
Ciprian Nițu
▶ POLITICĂ ȘI SOCIETATE
Vasile Plește
Daniel Șandru
Emanuel Copilaș
Florina Crețu
Tănase Tasențe
Nicoleta Ciacu
Ion Novăcescu
Roxana Damian
Viorella Manolache
Aurelia Peru-Bălan
▶ SEMNALE

Sfera Politicii

REVISTĂ DE ŞTIINȚE POLITICE
EDITATĂ DE FUNDAȚIA „ORIENT EXPRES”

APARIȚIE BIMESTRIALĂ

VOLUM XXI
NUMĂRUL 2 (174)
MAR.-APR. 2013

Alegeri parlamentare 2012

Sfera Politicii *este prima revistă de ştiinţă şi teorie politică apărută în România, după căderea comunismului. Revista apare fără întrerupere din 1992.*

Sfera Politicii *a jucat şi joacă un rol important în difuzarea principalelor teme de ştiinţă şi teorie politică şi în constituirea şi dezvoltarea unei reflecţii politologice viabile în peisajul ştiinţific şi cultural din România.*

Sfera Politicii *pune la îndemâna cercetătorilor, a oamenilor politici şi a publicului, analize, comentarii şi studii de specialitate, realizate pe baza paradigmelor teoretice şi metodologice ale ştiinţei şi teoriei politice actuale.*

Sfera Politicii *îşi face o misiune din contribuţia la consolidarea şi dezvoltarea societăţii democratice şi de piaţă în România.*

Revista *Sfera Politicii*
a fost editată din anul 1992 de:

Fundaţia
Societatea Civilă

INDEXĂRI INTERNAŢIONALE:

• Central and Eastern European Online Library (CEEOL)
• DOAJ - Directory of Open Access Journals
• International Political Science Abstract / Association internationale de science politique (IPSA/AISP)

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

EBSCO PUBLISHING

ProQuest

SCIPIO

Sfera Politicii respectă **Ordinul nr. 4691 din 26 iulie 2011** al Ministrului Educaţiei, Cercetării, Tineretului şi Sportului privind aprobarea standardelor minimale necesare şi obligatorii pentru conferirea titlurilor didactice din învăţământul superior, a gradelor profesionale de cercetare-dezvoltare.

EDITORIAL BOARD

Călin Anastasiu
Consilier Principal al Preşedintelui Societăţii Române de Radiodifuziune, Bucureşti, România

Daniel Chirot
University of Washington, Seattle, Washington, USA

Dennis John Deletant
Professor, University College, London, United Kingdom

Anneli Ute Gabanyi
Cercetător asociat al Institutului German pentru Probleme Internaţionale şi de Securitate (Stiftung Wissenschaft und Politik), Berlin, Germania

Dinu C. Giurescu
membru al Academiei Române

Gail Kligman
Professor, University of California, Berkeley, USA

Steven Sampson
Professor, Lund University, Lund, Sweden

Gisèle Sapiro
Directrice de recherche au CNRS, Directrice du Centre européen de sociologie et de science politique (CESSP), Université Paris-Panthéon-Sorbonne/CNRS/EHESSa

Michael Shafir
Profesor, Facultatea de Studii Europene, Universitatea Babeş-Bolyai, Cluj-Napoca, România

Lavinia Stan
Professor, Department of Political Science, St. Francis Xavier University, Canada

Alexandru Florian
Profesor, Facultatea de Ştiinţe Politice, Universitatea Creştină „Dimitrie Cantemir", Bucureşti

G. M. Tamas
Budapest, Hungary

Katherine Verdery
Professor, City University of New York Graduate Center, USA

DIRECTOR

Stelian Tănase
Profesor, Facultatea de Ştiinţe Politice, Universitatea din Bucureşti

REDACTOR ŞEF

Alexandru Radu
Profesor, Facultatea de Ştiinţe Politice, Universitatea Creştină „Dimitrie Cantemir", Bucureşti

SECRETAR GENERAL DE REDACŢIE

Sabin Drăgulin

REDACŢIE

Nicolae Drăguşin
Aurora Martin
Ioana Paverman
Camelia Runceanu
Daniel Şandru
Cecilia Tohăneanu

TEHNOREDACTOR

Liviu Stoica

Sfera Politicii

VOLUMUL XX, NUMĂRUL 2 (174), martie-aprilie 2013

Editorial

Despre mitologia votului uninominal 3
Alexandru Radu

Alegeri parlamentare

L'influence du vote politique sur les résultats des élections parlementaires de Roumanie. Le discours politique, les résultats électoraux et le management publique de la victoire..... 12
Victor Negrescu

Trei consecințe ale alegerilor parlamentare din 2012..... 25
Daniel Buti

Paradoxul alegerilor parlamentare din 2012 – un Parlament supraponderal 32
Claudia Gilia

Reprezentarea politică a femeilor: alegerile parlamentare din 2012 43
Ionela Băluță

Alegeri generale în România sau confirmarea teoriei periferiei politice 51
Aurelian Giugăl și *Ionuț Ciobanu*

Transformarea voturilor cetățenilor în mandate uninominale în Parlament. Studiu de caz: Alegerile parlamentare din decembrie 2012, Circumscripția electorală nr. 42, Municipiul Bucureşti 66
Florin Grecu

Putere de vot în Parlamentul României după alegerile din 2012 80
Ciprian Nițu

Politică și societate

Democrația românească la răscruce de vânturi? 88
Vasile Plește

Ideologia și construcția simbolică a violenței politice..... 95
Daniel Șandru

Simbolistica politică românească: între populism și cinism?..... 107
Emanuel Copilaș

Just how tabloidized is tabloid press? Personalization, sensationalism and negativism in the coverage of the Romanian presidential elections, 2009..... 121
Florina Crețu

Social Media and Political Communication. Case Study – The Parliamentary Parties In Romania.....147
Tănase Tasențe and *Nicoleta Ciacu*

Linșajul mediatic în politica și mass media românească. Definiție şi scurte explicații 161
Ion Novăcescu

Measuring Sustainable Development Effectiveness in EU's Policies Implementation in Romania 168
Roxana Damian

„Reflexele biopoliticii" sau Despre *ce se întâmplă cu biopolitica azi* 176
Viorella Manolache

Alegeri prezidențiale în SUA – 2012:
Tonul tendințelor din marketing și PR politic 183
Aurelia Peru-Bălan

Semnale 196

Index de autori 197

Summary 199

Despre mitologia votului uninominal

■ **ALEXANDRU RADU**
[„Dimitrie Cantemir" Christian University]

Abstract

The present article's goal is to reveal the mythical aura of the parliamentary electoral mechanism, specific to the 2008 and 2012 elections. The four analysed myths are: the myth of the political panacea, the myth of the undeserved winner, the myth of the redistributed mandates and the myth of the oversized parliament. It will also emphasize the reformant yet paradoxical effect of the "uninominal vote's" failiure.

Keywords

Parliamentary elections; uninominal vote; proportional representation; electoral mythology; electoral reform

Alegerile parlamentare românești din 9 decembrie 2012 au reprezentat cea de-a doua ediție a scrutinului proporțional combinat cu votul în circumscripții uninominale. Ca şi la prima ediție, mecanismul electoral reglementat prin Legea nr. 35/2008, modul de desfăşurare al alegerilor, dar şi rezultatele excepționale, au fost dominate de mitologia creată în „votului uninomal". Mitul panaceului politic, mitul câștigătorului nemeritat, mitul mandatelor redistribuite, mitul parlamentului supradimensionat sunt cele patru mituri pe care pe vom analiza mai jos, cu obiectivul demitizării unui procesul electoral, care, deşi şi-a dovedit eşecul, a produs consecințe politice importante.

Vom începe cu ceea ce putem numi mitul fondator. Pentru aceasta, ne vom întoarce în timp, la momentul adoptării actualei legislații electorale de la începutul anului 2008. Era perioada de vârf a manifestării conflictului politic dintre „președintele-jucător" și „cei 322", adică dintre titularul funcției prezidențiale și majoritatea parlamentară ostilă acestuia, personalizat prin confruntarea publică dintre președintele Traian Băsescu și premierul Călin Popescu-Tăriceanu, ca exponent al majorității parlamentare. În termeni tehnici, România experimenta atunci, pentru prima oară, o situație de *cohabitation française*, în condițiile existenței a ceea ce Giovanni Sartori numește

majorități divizate sau disjuncte[1]. O astfel de situație se caracterizează prin faptul că majoritatea care îl alege pe președinte nu este (sau nu mai este) aceeași cu cea care susține guvernul și controlează parlamentul. România făcea astfel primul pas către sistemul semiprezidențial, al diarhiei flexibile, cu un executiv bicefal al cărui „prim cap" se schimbă după cum se schimbă combinațiile majorității. Concret, dacă în prima parte a legislaturii 2004-2008, beneficiind de o majoritate unificată, președintele Băsescu a prevalat asupra premierului Tăriceanu, începând cu 1 aprilie 2007, data constituirii guvernului Tăriceanu bazat pe o altă majoritate parlamentară, dominația prezidențială asupra executivului s-a diminuat. Totuși, în paranteză fie spus, semiprezidențialismul românesc nu a putut depăși stadiul funcționării conflictuale. Suspendat de noua majoritate parlamentară, compusă din reprezentanții PNL, PSD, PC și UDMR, pe 19 aprilie 2007, dar reconfirmat prin rezultatul referendumului național din 19 mai, președintele Băsescu a contracarat acțiunea parlamentului, a „celor 322", prin asumarea obiectului reformării clasei politice. Modalitatea vizată era cea a impunerii „votului uninominal", formulă ideologică ce masca trecerea de la regula proporționalității la regula majorității pentru alegerea parlamentarilor. Prezentat publicului drept panaceul însănătoșirii mediului politic românesc, „votul uninominal" a devenit expresia manifestă a reformismului politic. Competiția pentru asumarea meritului reformării clasei politice a devenit acerbă spre finalul anului 2007, când Premierul și-a angajat răspunderea pentru un mod de scrutin „uninominal", în timp ce Președintele a convocat un referendum național pe tema „uninominalului". Dacă noua lege electorală trecută prin angajarea răspunderii a fost declarată neconstituțională, o soartă similară a avut și referendumul prezidențial, în sensul că, deși a fost aprobat de majoritatea participanților, nu a putut satisface condiția de validitate, adică atingerea unui nivel al prezenței de cel puțin 50%+1 din totalul cetățenilor înscriși în listele electorale, astfel că a eșuat. În aceste condiții, sub presiunea Președintelui, dar și pentru a-și asuma întâietatea schimbării, Parlamentul a adoptat așa numita lege a votului uninominal pe data de 11 martie 2008 cu 231 voturi pentru, 18 contra și 18 abțineri. Președintele Băsescu a salutat decizia parlamentarilor și, după respingerea contestației de neconstituționalitate formulată de PC și PRM, a promulgat de îndată noua lege electorală; cea care era chemată, în viziunea adepților „votului uninominal", deveniți, fără să o știe, discipoli ai determinismului duvergerian, să reformeze clasa politică.

Mitul ***panaceului politic*** sau, altfel spus, al puterii reformatoare a „votului uninominal" căpătase astfel și o formă juridică. El se baza însă pe o confuzie științifică impardonabilă, chiar dacă destul de comună printre nespecialiști. Cum bine se știe, scrutinul de tip majoritar este asociat în practica electorală, de regulă, cu procedura votului uninominal, adică cu votul exprimat în unități electorale cu un singur mandat, așa cum se întâmplă, bunăoară, în cazul alegerilor pentru Camera Comunelor din Marea Britanie (în varianta scrutinului majoritar simplu sau pluralitar) sau în cel al Adunării Naționale din Franța (în varianta scrutinului majoritar absolut). Totuși, aceasta nu înseamnă că toate scrutinele majoritare sunt uninominale sau, cu atât mai puțin, că votul uninominal se identifică cu regula majorității. Dincolo de diferențele conceptuale[2], dovada practică o reprezintă, spre exemplu, alegerile prezidențiale din SUA, unde regula majorității relative este combinată cu votul pe liste, căci cetățenii aleg odată președintele și vicepreședintele, plus marii

1 Giovanni Sartori, *Ingineria constituțională comparată,* traducere de Gh. L. Stoica şi G. Tănăsescu (Bucureşti: Mediterana 2000, 2002), 139.

2 Pentru detalii, vezi Arend Lijphart, *Electoral Systems and Party Systems. A Study of Twenty-Seven Democraties, 1945-1990* (New York: Oxford University Press, 1995), Pierre Martin, *Sistemele electorale şi modurile de scrutin,* traducere de Marta Nora Singer (Bucureşti: Monitorul Oficial, 1999), Pippa Noris, *Electoral Engineering. Voting Rules and Political Behavior* (Cambridge: Cambridge University Press, 2004).

electori. În mod deloc surprinzător dacă o privim strict dintr-o perspectivă tehnică, chiar noua lege românească este o infirmare a echivalării dintre votul uninominal și regula majorității.

Într-adevăr, în ciuda propagandei majoritariste din jurul acestei construcții juridice, modul de scrutin parlamentar a rămas neschimbat. Astfel spus, parlamentarii sunt aleși în continuare în baza unui scrutin de tip RP. Noutatea o reprezenta divizarea circumscripțiilor electorale plurinominale în colegii uninominale. Iată, spre comparație, prevederile legale respective din vechea și noua lege electorală. Conform legii din 2004, „Deputații și senatorii se aleg în circumscripții electorale pe bază de scrutin de listă potrivit **principiului reprezentării proporționale** (s.m.), precum și pe bază de candidaturi individuale."[1] Totodată, legea din 2008 prevede: „Deputații și senatorii se aleg în colegii uninominale constituite potrivit prevederilor art. 11, prin scrutin uninominal, potrivit **principiului reprezentării proporționale** (s.m.).[2]

Mai mult, întreaga filosofie a legii electorale din 2008 este proporționalistă, căci mecanismul de repartizare a mandatelor parlamentare are menirea de a a sigura respectarea proporționalității dintre voturile obținute de fiecare actor electoral și locurile parlamentare primite de acesta. Concret, în vederea distribuirii mandatelor, prima operațiune efectuată este stabilirea numărului de mandate ce revine fiecărei formațiuni care a trecut pragul electoral, prin metoda coeficientului electoral simplu, la nivel de circumscripție, respectiv prin metoda d`Hondt, la nivel național, cu precizarea, aproape redundantă, că ambele metode sunt de tip proporțional. În plus, toate mandatele câștigate majoritar, la nivelul colegiilor uninominale, de reprezentanții partidelor politice sunt scăzute din totalul mandatelor ce revine, după principiul proporționalității, fiecărui partid. De altfel, chiar rezultatul alegerilor din 2012 este o dovadă în acest sens, ponderea mandatelor parlamentare fiind în acord cu proporția voturilor obținute de acestea. E drept, gradul disporporționalității, măsurat cu ajutorul indicelui G, a tins către 7%, o valoare totuşi ridicată, dar aceasta arată mai degrabă limitele mecanismelor de compensare, în condițiile excepționale ale unui diferențe de circa 40% din voturi între primele două formațiuni parlamentare.

Cu toate acestea, percepția publică asupra mecanismului electoral a continuat să fie majoritaristă. De aici și mitul ***câștigătorului nemeritat***. Acesta a fost puternic pus în evidență chiar de primele alegeri uninominale, cele din 2008. Imediat după comunicarea rezultatelor oficiale, agenda publică a fost dominată de criticile care vizau cazurile în care mandatele parlamentare au fost acordate unor candidați care nu s-au situat, fiecare în colegiul lui, pe primul loc, judecând după numărul de voturi obținute. În ansamblu, 75 de mandate din Camera Deputaților (adică 23,73% din totalul celor 316) și 39 din Senat (28,47% din cele 137) au fost alocate unor candidați care nu s-au plasat pe primele poziții în colegiile în care au candidat, ci pe pozițiile a II-a (44 deputați și 29 senatori), a III-a (25+9) și a IV-a (6+1). Aceste cazuri au fost considerate de publicul larg, dar și de politicieni, drept efecte perverse ale mecanismului electoral, prin raportare la situațiile în care titularul mandatului devenea candidatul clasat pe prima poziție a ierarhiei electorale din colegiul uninominal respectiv. Numai că, cu toată aparența firescului, o astfel de logică era falsă sau, mai corect, era falsificată de mitologia votului uninominal. O astfel de logică ar fi corespuns unui scrutin de tip majoritar, cum numai în aparență este cel reglementat prin Legea nr. 35/2008. Cum tocmai am arătat, alegerea parlamentarilor se face, în continuare, pe baza principiului reprezentării proporționale, cazurile mai sus incrimitate fiind, în realitate, produsul mecanismului electoral de compensare a abaterilor de la proporționalitate generate de mandatele câștigate majoritar, la nivelul

1 Art. 3, alin. (1), Legea nr. 373/ 2004.
2 Art. 5, alin. (1), Legea nr. 35/ 2008.

colegiilor uninominale. Mecanism care, în 2008, a funcționat ireproşabil, astfel că indicele disproporționalității a atins cea mai mică valoare din 1990 încoace, situându-se sub media europeană. Dar mitul câștigătorului nemeritat a forjat imaginea unei instituții legislative cu două categorii de membri: de-o parte, parlamentarii „independenți" sau „uninominali" cum ei înșiși țineau să se definească, proveniți dintr-un vot personalizat, desemnați prin vot majoritar versus parlamentarii „partizani", votați politic și aleși proporțional. Consecința practică a acestei divizări parlamentare a reprezentat-o creșterea gradului de dezinstituționalizare a parlamentului, așa cum a dovedit-o amploarea fără precedent a migrației politice[1], ca să nu mai vorbim diminuarea și mai puternică a nivelului încrederii populare în instituția fundamentală a democrației.

Deși în 2012 numărul „câștigătorilor nemeritați" s-a redus substanțial, din cauze ce vor deveni evidente deîndată, dihotomia mandatelor parlamentare nu a dispărut, ci, dimpotrivă, s-a amplificat, chiar dacă acum şi pe alte baze. Aceasta, pentru că alegerile parlamentare din 9 decembrie 2012 au fost unele excepționale prin rezultatele generate, care au dat naștere unui nou mit – cel al ***mandatelor redistribuite***, ca justificare pentru pentru noua dihotomie a mandatelor parlamentare. Astfel, un mecanism de redistribuire a mandatelor ar fi acționat în favoarea perdanților competiției majoritare de la nivelul colegiilor uninominale, permițând acestora să acceadă în parlament, dar „pe ușa din dos". Cu alte cuvinte, alegerile ar fi generat două categorii de aleși: cei „uninominali", aleși direct în colegii și bucurându-se de legitimitate deplină, versus parlamentarii „redistribuiți", aleși indirect și beneficiari ai unei legitimități limitate.

Să vedem însă cum stau lucrurile în realitate. Pentru aceasta, vom analiza două exemple, cu rol explicativ. Primul exemplu invocat privește circumscripția electorală Neamț (nr. 29), cu magnitudinea 8, pentru Camera Deputaților[2]. Mandatele au fost repartizate, în baza proporționalității electorale, astfel: USL – 5, ARD – 2, PP-DD – 1 și UDMR – 0. Altfel spus, în funcție de ponderea voturilor câștigate, USL avea dreptul la cinci mandate, ARD la două și PP-DD la unul. Pentru a înțelege modul de atribuire a mandatelor, ale cărui reguli sunt prevăzute de articolul 48 al legii nr. 35/2008, va trebui să urmărim tabelele de mai jos.

T.1. Lista candidaților care au obținut majoritatea voturilor valabil exprimate în colegiul în care au candidat

Nr.crt.	Nr. colegiului uninominal	Numele și prenumele candidatului	Formațiunea politică	Voturi obținute
1	6	Ursărescu Dorinel	USL	15.636/
2	5	Munteanu Ioan	USL	15.177/
3	7	Arsene Ionel	USL	14.859/
4	2	Marcoci Vlad	USL	14.827/
5	8	Enache Marian	USL	14.499/
6	3	Harbuz Liviu	USL	14.067/
7	1	Drăgușanu Vasile-Cătălin	USL	12.821/

1 Vezi cazul UNPR, partid constituit, inițial sub forma unui grup parlamentar, din deputați şi senatori proveniți de la PSL şi PNL, care a jucat un rol decisiv în configurarea majorității guvernamentale, într-o componență diferită de cea indicată de votul popular în urma alegerilor din 2008.

2 Numărul mandatelor rezultă din aplicarea normei de reprezentare, legea stabilind proporția de un deputat la 70.000 de locuitori - cf. Art. 5, alin. (2), Legea nr. 35/2008.

T.1. conține numele deputaților, toți de la USL, care și-au obținut mandatul ca urmarea a câștigării majorității absolute a voturilor exprimate în colegiile în care au candidat, respectiv colegiile nr. 1, 2, 3, 5, 6, 7 și 8, în conformitate cu prevederile art. 48, alin. (11) al Legii 35/2008[1].

T.2. Lista candidaților cărora nu li s-a atribuit mandate în prima etapă, ordonantă descrescător în funcție de numărul de voturi obținute (*primii cinci*)

Nr.crt.	Nr. colegiului uninominal	Numele și prenumele candidatului	Formațiunea politică	Voturi obținute
1	4	Brătescu Liviu	USL	13.021
2	4	Udrea Elena-Gabriela	ARD	11.978
3	2	Stoica Mihaela	ARD	4.946
4	3	Moisii Constantin	PP-DD	4.783
5	1	Mocanu Toader	ARD	4.318

Urmează alocarea mandatului din colegiul nr. 4, singurul în care nici un candidat nu a obținut majoritatea absolută a voturilor, prin aplicarea prevederilor legale cuprinse în art. 48, alin. (14) al legii electorale[2]. Conform datelor din T.2., pe prima poziție în acest colegiu s-a clasat un candidat al USL, formațiune care și-a adjudecat deja mandatele ce-i reveneau. Ca atare, mandatul a fost atribuit candidatului clasat al doilea clasat, respectiv Elenei Udrea, care, în acest fel, ar intra în categoria „câștigătorilor nemeritați". În realitate însă, mandatul candidatei ARD este la fel de meritat, la fel de legitim ca oricare din cele 7 câștigate de USL. Să mergem mai departe, precizând că acum ne aflăm sub incidența art. 48, alin. (15) al legii electorale, care reglementează alocarea suplimentară de mandate[3]. ARD mai are de ocupat un mandat, care revine următorului clasat în lista din T.2., respectiv candidatei Stoica Mihaela, din colegiul nr. 2. În fine, ultimul mandat din circumscripție revine următorului candidat, din partea PP-DD, în colegiul nr. 3, Moisii Constantin, partidul său având dreptul la un mandat. În acest fel au fost atribuite toate mandatele candidaților îndreptățiți, dar în colegiile uninominale nr. 2 și nr. 3 au fost aleși câte doi deputați. În concluzie, beneficiară de drept a 5 mandate, USL a câștigat majoritatea absolută a voturilor în 7 din cele 8 colegii uninominale, astfel că i-au fost alocate 5+2 mandate, celelalte partide primind restul de mandate cuvenite, 2 pentru ARD (din care un mandat în singurul colegiu rămas liber după prima etapă a aloocării) și unul pentru PP-DD, iar totalul mandatelor alocate a ajuns la 10, ceea ce reprezintă o creștere cu 25%.

Celălalt exemplu propus spre analiză este cel al circumscripției senatoriale Dolj, nr. 17, cu 5 mandate[4]. Aici formațiunile politice care au depășit pragul electoral la nivel național și-au împărțit mandatele puse în joc în proporția următoare: USL a primit 3 mandate, iar ARD și PP-DD câte unul. Atribuirea mandatelor pentru candidații îndreptățiți s-a făcut conform datelor din tabelele de mai jos.

1 „În prima etapă, la nivelul colegiilor uninominale, se atribuie un mandat candidaților care aparțin unui competitor electoral care a întrunit pragul electoral potrivit art. 47, alin. (2) şi care a obținut majoritatea voturilor valabil exprimate în colegiul uninominal în care au candidat."

2 Vezi conținutul art. 48, alin. (14), Legea nr. 35/2008 în Anexă

3 Vezi conținutul art. 48, alin. (15), Legea nr. 35/2008 în Anexă.

4 Magnitudinea circumscripției electorale rezultă din aplicarea normei legale de reprezentare de un senator la 160.000 de locuitori - cf. Art. 5, alin. (3), Legea nr. 35-2008.

T.3. Lista candidaților care au obținut majoritatea voturilor valabil exprimate în colegiul în care au candidat

Nr.crt.	Nr. colegiului uninominal	Numele și prenumele candidatului	Formațiunea politică	Voturi obținute
1	5	Geoană Mircea-Dan	USL	46.833
2	2	Fifor Mihai-Viorel	USL	40.015
3	3	Voinea Florea	USL	34.666
4	1	Anghel Cristiana-Irina	USL	32.820
5	4	Oprea Mario-Ovidiu	USL	22.764

Remarcăm, mai întâi, că în fiecare din cele cinci colegii uninominale mandatul a fost câștigat majoritar, titularii fiind numai reprezentanți ai USL, formațiune care avea dreptul să ocupe doar 3 mandate, în baza principiului proporționalității.

T.4. Lista candidaților cărora nu li s-a atribuit mandate în prima etapă, ordonantă descrescător în funcție de numărul de voturi obținute (primii trei**)**

Nr.crt.	Nr. colegiului uninominal	Numele și prenumele candidatului	Formațiunea politică	Voturi obținute
1	1	Solomon Antonie	PP-DD	14.395
2	1	Stoica Adrian	ARD	9.833
3	2	Dincă Mărinică	ARD	9.171

Celelalte două mandate care revin de drept, câte unul, ARD și PP-DD, vor fi atribuite reprezentanților acestora, conform prevederilor art. 48, alin. (15) al legii electorale. Astfel, mandatul PP-DD va reveni primului candidat al acestei formțiuni conform listei din T.4., respectiv lui Solomon Antonie care a candidat în colegiul nr. 1. Pe poziția a doua s-a situat un candidat al ARD, acesta, Stoica Adrian, devenind și deputatul din partea ARD, chiar dacă a candidat tot în colegiul nr. 1. În acest fel, în acest colegiu uninominal (!) au fost alocate trei mandate senatoriale. În concluzie, beneficiară de drept a 3 mandate, USL a câștigat majoritatea absolută a voturilor în toate cele 5 colegii uninominale, astfel că i-au fost alocate 3+2 mandate, celelalte partide primind restul de mandate cuvenite, câte unu pentru ARD și PP-DD, totalul mandatelor alocate ajungând la 7, ceea ce reprezintă o creștere cu 40%.

Așadar, în ciuda impresiei că acei candidați care nu au câștigat majoritatea voturilor în colegiile în care au candidat au fost totuși recompensați cu un mandat în urma acțiunii unui mecanism de redistribuire, exemplele invocate ne arată inexistența unui astfel de mecanism, bazat pe o logică majoritaristă, nespecifică însă modului de scrutin parlamentar, și, ca atare, probează egalitatea de legititimitate a mandatelor, indiferent de atapa în care au fost atribuite.

E drept, exemple scot în evidență, pe de altă parte, costul plătit pentru compensarea abaterilor de la proporționalitatea electorală generate de mandatele suplimentare câștigate majoritar, despre care vom vorbi în continuare. Nu înainte de a preciza că efectul cel mai criticat al acestor alegeri – sporirea numărului deputaților și senatorilor – nu era deloc unul surpinzător, chiar dacă, în general, opinia publică așa l-a perceput. Dincolo de argumentele teoretice ce pot fi invocate, care țin de logica mecanismului electoral, argumentul practic îl reprezintă precedentul din circumscripția electorală pentru deputați Arad din 2008, unde într-un colegiu uninominal au fost alocate două mandate. Apreciată la acel moment mai degrabă drept

un accident sau pur si simplu ignorată, situația de la Arad din 2008 avea să se multiplice în 2012, în condițiile în care formațiunea politică câștigătoare a obținut majoritatea absolută a voturilor[1].

În fine, mitul cu cea mai consistentă aparență – ***mitul parlamentului supradimensionat*** –, deși sub adiacent celui al mandatelor redistribuite, dar alimentat de disputa politică din jurul mărimii dezirabile a parlamentului românesc, face trimitere la consecința electorală a unui for legislativ expandat mult peste nevoile unei societăți de dimensiunile celei românești, ba chiar disproporționat de mare în raport cu societăți mult mai numeroase. Concret, cei care acuză supradimensionarea parlamentului de la București au de partea lor, cel puțin la prima vedere, realitatea unui parlament cu 588 de mandate, adică cu 112 peste cele stabilite prin aplicarea normei legale de reprezentare, respectiv mai numeros cu 111 membri decât în legislatura precedentă. Cum am văzut mai sus, și în primul caz exemplificat, și în cel de al doilea au fost alocate mandate suplimentare. În total, au fost alocate 79 de mandate de deputat suplimentare, adică peste numărul de mandate dedus din aplicarea normei de reprezentare, și 39 de mandate senatoriale suplimentare, rezultând un parlament cu 394 deputați (315+79, creșterea fiind de 25,08%[2]) și 176 senatori (137+39, cu un plus de 28,47%). Adăugăm că mandatele suplimentare, toate câștigate prin vot majoritar, au fost distribuite în 33 de circumscripții electorale pentru Camera Deputaților, respectiv în 29 de circumscripții electorale pentru Senat, în care avem colegii uninominale cu câte doi sau chiar trei reprezentanți parlamentari. Beneficiarele mandatelor suplimentare au fost doar două formațiuni politice – USL și UDMR, deși proporțiile sunt mult diferite. Astfel, dacă la Senat UDMR şi-a adjudecat un astfel de mandat, restul de 38 revenind USL, la Camera Deputaților toate cele 79 de mandate majoritare suplimentare au titulari reprezentând partidele componente ale Uniunii[3].

Dar adevărata problemă nu este numărul parlamentarilor în sine, ci măsura în care se asigură reprezentarea cetățenilor în parlament. Or, lăsând la o parte faptul că, de principiu, există o relație direct proporțională între dimensiunea parlamentului și nivelul reprezentării cetățenilor, creșterea, reală altfel, a numărului parlamentarilor români nu a generat un progres în acest sens, ci, dimpotrivă. Căci, dacă norma legală de reprezentare a rămas neschimbată, adică specifică unui parlament cu 452 de locuri, existența colegiilor cu doi sau chiar cu trei parlamentari nu poate genera decât o discriminarea de reprezentare în raport cu colegiile în care cetățenii sunt reprezentați de un singur ales.

Dincolo însă de faptul că a generat înțelegerea denaturată a mecanismului electoral care a guvernat alegerile parlamentare din 2008 și 2012, mitologia din jurul votului uninominal are, oricât ar părea de paradoxal, și un efect pozitiv. Astăzi, opinia dominantă în societate este cea a falimentului votului uninominal, chiar dacă, în bună măsură, efortul de demitizare a procesului electoral rămâne unul circumscris specialiștilor din domeniu. Dar, așa cum o arată intenția actualilor decidenți politici, reforma electorală vizează renunțarea la implementarea unui scrutin de tip majoritar, definit în spațiul public românesc drept „vot uninominal", în favoarea adoptării

---

1 Asupra acestei tendințe am avertizat încă din luna septembrie 2012, anticipând un spor de circa 100 de mandate parlamentare (vezi arhiva Agerpres).

2 Camera Deputaților înglobează și cele 18 mandate ale minorităților naționale, altele decât cea maghiară, câte unul pentru fecare organizație de acest fel, dar aceste mandate se supun altor reguli de atribuire, astfel că nu au fost luate în calcul la stabilirea procentului de mandate suplimentare.

3 Facem precizarea că atât USL, cât şi UDMR au câştigat şi mandate majoritare simple, care nu au afectat dimensiunea parlamentului, acestea încadrându-se în norma proporțională proprie fiecărei formațiuni. Spre exemplu, pentru Camera Deputaților, USL a câştigat 186 astfel de mandate, iar UDMR, 12.

reprezentării proporționale, în fapt, a revenirii la scrutinul proporțional, practicat până în 2004 inclusiv. Că și acesta este deja grevat de existența unor mituri, precum cel al listelor blocate, este o cu totul altă problemă. România se va întoarce, pentru alegerile parlamentare din 2016, la realitatea electorală a anului 2004. Pasul înapoi era unul necesar, deși este greu de explicat rațional de ce a fost nevoie de experimentul prelungit al votului uninominal.

Anexă

Mecanismul de atribuire a mandatelor parlamentare în etapa a doua, conform art. 48, alin. (13) - (15), Legea nr. 35/2008

(13) Dacă pentru un competitor electoral numărul de mandate atribuite potrivit prevederilor alin. (11) (cu majoritatea absolută a voturilor – n.m.) este mai mare sau egal cu numărul de mandate repartizate competitorului electoral respectiv în aceea circumscripție electorală, calculat potrivit prevederilor alin. (3) – (7) (conform principiului proporționalității – n.m.), acestuia nu i se va mai aloca nici un mandat în etapa a doua prevăzută la alin. (12), acesta reținând mandatele atribuite potrivit prevederilor alin. (11).

(14) Pentru fiecare competitor electoral care a întrunit pragul electoral potrivit prevederilor art. 47, alin. (2), din numărul de mandate repartizat în acea circumscripție electorală, calculat potrivit prevederilor alin. (3) – (7), se scade numărul de mandate atribuite la nivelul colegiilor uninominale potrivit alin. (11), rezultatul reprezentând numărul de mandate de atribuit fiecărui competitor electoral la nivelul circumscripției electorale în cea de a doua etapă de atribuire și alocare a mandatelor. Numărul de mandate rezultat pentru fiecare competitor electoral se alocă pentru candidații acestora în ordine descrescătoare în funcție de clasarea în lista prevăzută la alin. (12). În cazul în care următorul candidat căruia urmează să i se atribuie mandat din lista ordonată prevăzută la alin. (12) aparține unui competitor electoral care a epuizat numărul de mandate la care are dreptul în acea circumscripție electorală sau dacă în colegiul uninominal în care acesta a candidat deja s-a atribuit un mandat, se va proceda la trecerea la următorul candidat din lista ordonată până la atribuirea tuturor mandatelor.

(15) În cazul în care, în urma atribuirii de mandate în cele două etape potrivit prevederilor alin. (11)-(14), unuia sau mai multor competitori electorali care au trecut pragul electoral potrivit prevederilor art. 47, alin. (2) nu li s-a atribuit numărul de mandate la care au dreptul în acea circumscripție electorală, calculat potrivit prevederilor alin. (3) – (7), acestora li se vor atribui atâtea mandate până la concurența cu acest număr. Mandatele se alocă suplimentar candidaților competitorilor electorali respectivi cei mai bine plasați în lista ordonată prevăzută la alin. (12) cărora nu li s-a alocat mandat, în colegiul uninominal în care au candidat, prin creșterea corespunzătoare a numărului de mandate din circumscripția electorală respectivă și prin excepție de la prevederile alin. (9).

BIBLIOGRAFIE

LEGEA nr. 35/2008, Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 196 din 13 martie 2008.

LIJPHART, Arend, *Electoral Systems and Party Systems. A Study of Twenty-Seven Democraties, 1945-1990,* New York, Oxford University Press, 1995.

MARTIN, Pierre, *Sistemele electorale şi modurile de scrutin,* traducere de Marta Nora Singer Bucureşti, Monitorul Oficial, 1999.

NORIS, Pippa, *Electoral Engineering. Voting Rules and Political Behavior,* Cambridge, Cambridge University Press, 2004.

SARTORI, Giovanni, *Ingineria constituțională comparată,* traducere de Gh. L. Stoica şi G. Tănăsescu, Bucureşti, Mediterana 2000, 2002.

L'influence du vote politique sur les résultats des élections parlementaires de Roumanie

le discours politique, les résultats électoraux et le management publique de la victoire

VICTOR NEGRESCU
[„Dimitrie Cantemir" Christian University]

Abstract

The 2012 Romanian parliamentarian elections are a novelty in the Romanian political life. For the first time, a political alliance of parties, the Social Liberal Union (USL), managed to comfortably win the elections by getting a high majority of votes. Some analysts tend to put the results on the account of the electoral system, others on the negative vote against the former governmental coalition. Explaining the results of this alliance is therefore very important for the understanding of the Romanian political system. This article is going to evaluate the Romanian uninominal vote by highlighting the impact of the political vote and other variables on the results of the parliamentarian elections and the political discourse.

Keywords

political parties; political discourse; electoral system; political communication; elections, uninominal vote

Introduction

Les élections parlementaires de 2012 ont apporté une nouveauté dans le paysage politique roumain. C'est la première fois qu'un coalition politique de partis gagne d'une façon catégorique les élections en remportant tous les collèges électoraux qui existent en Roumanie. Pourtant, cette victoire met en évidence l'échec du système électoral roumain, uninominal, majoritaire et à redistribution proportionnelle. Alors que lors de son introduction les partisans de ce système saluaient la possibilité que les électeurs allaient voter les candidats, leurs programmes et résultats, la réalité a montré le contraire.

La population semble toujours voter les partis, plutôt que les candidats. Malgré cela les partis politiques se félicitent souvent dans leurs discours politiques d'avoir les meilleurs candidats, la meilleur organisation électorale et le meilleur contact local avec les citoyens. Mais avant de postuler une telle conclusion, un chercheur se doit d'évaluer si les choses sont bien ainsi. C'est d'ailleurs pour cela que cet article va essayer de mettre en évidence les variables qui ont déterminé les résultats des élections parlementaires en analysant plusieurs hypothèses.

La première hypothèse est que les résultats électoraux ont été influencé par le résultats des élections locales. Ainsi, la couleur politique du président

du Conseil départemental ou la couleur politique du maire déterminerait décisivement le vote dans les collèges uninominaux.

La deuxième hypothèse vérifiée se base sur l'idée que l'organisation politique des partis a bien représentée la clé de cette victoire, soit plus exactement que la coalition gagnante a fait un travail plus important de mobilisation.

La troisième hypothèse se base sur l'impact des coalitions faites entre les élections locales et parlementaires. Par conséquent, il s'agit d'évaluer si les alliances électorales faites par l'USL et le Parti Démocrat Libérale entre les deux élections ont eu des effets sur les résultats obtenus.

Afin de vérifier ces hypothèses je vais analyser l'impact de ces variables à chaque niveau électoral, en partant du niveau départemental et en passant par le niveau des localités et des sections de vote. Ensuite, je vérifierais à chaque niveau électoral, que ce soit au niveau départemental, des localités ou des sections de vote, l'impact des hypothèses formulées dans cette introduction, pour pouvoir finalement conclure quant aux variables qui ont véritablement déterminé les résultats électoraux.

1. Les variables qui influencent les résultats des élections parlementaires au niveau des départements

En partant de la vérification des hypothèses, le premier pas dans notre analyse est de voir si les élections locales ont influencé le résultat des élections parlementaires. Pour faire cela on a comparé les résultats des élections parlementaires à celles locales par parti, en termes de voix et de pourcentages électoraux.

Les résultats de cette comparaison nous montrent une forte baise de la participation lors des des élections parlementaires tant en termes de voix que de pourcentage, soit plus de 2,3 millions de personnes et presque 13% des voix. Cette baisse de la participation s'est traduite par une baisse du nombre de voix pour presque tous les partis, sauf pour le Parti du Peuple – Dan Diaconescu (PPDD) qui a gagné plus de 14.000 voix et 4,82%. La gains électoraux du PPDD ne se justifient pourtant pas par la perte des voix de l'autre parti populiste, le Parti de la Grande Roumanie (PRM), mais bien par les pertes électoraux des principaux partis, l'USL, et notamment la nouvelle alliance du PDL, l'Alliance pour la Roumanie Droite (ARD), qui ont perdus respectivement presque 800 milles et 1,2 millions des voix.

Ce qu'il faut préciser c'est que l'USL n'a pas perdu en termes de pourcentage électoral, en gagnant 6%, alors que l'ARD a perdu plus de 7%. Cela démontre que les pertes enregistrées lors des élections locales par l'ARD ont accentué les pertes de l'ARD lors des élections parlementaires. On peut donc conclure que les élections locales ont influencé le résultat des élections parlementaires pour les plus importants compétiteurs, l'USL et l'ARD, en accentuant leur tendance en termes de pourcentage mais pas en termes de voix, alors que le PPDD représent une exception car il a su profiter des pertes électoraux des deux alliances.

Il faut désormais vérifier la deuxième hypothèse, soit l'impact de la couleur politique des présidents des Conseils départementaux qui sont le plus souvent les moteurs de la mobilisation et l'organisation politique des partis.

En analysant les variations des résultats électoraux selon la couleur politique des présidents des Conseils départementaux on observe que le PDL a perdu le plus de voix dans les départements où ils avaient les présidents des Conseils départementaux, alors que les pertes dans les départements avec des présidents de l'ACD (PNL-PC, Parti National Libérale et le Parti Conservateur) et du PSD-UNPR (Parti Social Démocrate et l'Union Nationale pour le Progrès de la Roumanie) sont similaires. Cela est du notamment à une baise plus grande de la participation dans ces départements que dans les autres. On remarque que pour les départements à majorité magyare le PDL n'a pas perdu des pourcentages électoraux.

ELECTIONS PARLEMENTAIRES 2012 VS ELECTIONS LOCALES 2012													
Départements	**Président**	**VVE**	**VVE %**	**USL NR**	**USL%**	**ARD NR**	**ARD %**	**PPDD NR**	**PPDD %**	**UDMR NR**	**UDMR %**	**PRM NR**	**PRM %**
ALBA	PDL	-54479	-16,98%	-12021	8,24%	-38716	-12,58%	2576	5,73%	-2577	-0,56%	-1534	-0,74%
ARAD	PDL	-74153	-18,77%	-19611	7,08%	-40896	-9,02%	1485	5,36%	-4624	-0,06%	-2942	-1,27%
ARGEŞ	PSD	-63289	-11,61%	-28680	4,76%	-28570	-6,89%	2411	4,03%	1120	0,47%	-4453	-1,24%
BACĂU	PSD	-71746	-11,87%	-31515	4,27%	-26544	-5,97%	7265	7,35%	-1825	-0,53%	-4232	-1,30%
BIHOR	ACD	-90379	-17,84%	-38608	2,46%	-28465	-5,82%	2384	3,67%	-17901	-0,07%	-2478	-0,44%
BISTRIŢA-NĂSĂUD	PSD	-49683	-18,90%	-14565	8,16%	-31859	-13,09%	887	4,10%	-1370	0,70%	-1701	-1,06%
BOTOŞANI	ACD	-48060	-13,08%	-7471	13,40%	-43714	-20,00%	7185	7,52%	-1191	-0,56%	-3945	-1,70%
BRAŞOV	ACD	-59450	-11,45%	-8102	9,54%	-37115	-9,68%	2573	3,08%	-3761	0,00%	652	0,85%
BRĂILA	PSD	-37327	-12,09%	6063	18,43%	-19772	-9,49%	-5332	1,10%	340	0,27%	-4518	-2,72%
BUZĂU	ACD	-60520	-14,92%	-14945	11,60%	-34415	-11,85%	-1168	3,04%	319	0,19%	-757	0,22%
CARAŞ-SEVERIN	ACD	-41666	-14,77%	-25925	-1,33%	-6579	-0,01%	1670	6,62%	-265	0,02%	-819	-0,20%
CĂLĂRAŞI	ACD	-29314	-11,13%	672	13,47%	-27129	-15,63%	2142	4,57%	239	0,21%	-1847	-0,98%
CLUJ	ACD	-92837	-15,45%	-26038	5,52%	-49889	-9,30%	2288	3,90%	-11253	0,26%	-1847	0,14%
CONSTANŢA	PSD	-84149	-13,26%	-69705	-5,39%	-21382	-2,38%	13649	7,83%	588	0,22%	-2482	-0,32%
COVASNA	UDMR	-22795	-12,28%	-4542	13,71%	-1396	-0,52%	-492	0,50%	-9884	3,45%	-237	-0,05%
DÂMBOVIŢA	PSD	-78212	-17,87%	-26017	8,04%	-58178	-15,82%	8700	7,77%	232	0,12%	-2071	-0,72%
DOLJ	PSD	-52893	-8,95%	-41043	-1,92%	-26390	-5,62%	17584	7,93%	719	0,27%	-2334	-0,66%
GALAŢI	PSD	-47232	-8,97%	-8538	8,64%	-27637	-8,33%	5574	4,97%	-861	-0,26%	-4060	-1,36%
GIURGIU	ACD	-42333	-18,29%	-24865	3,44%	-10202	-3,95%	-4033	1,70%	191	0,17%	-2093	-1,19%
GORJ	PSD	-17034	-5,54%	-20460	-6,30%	-14119	-7,02%	25743	17,71%	574	0,36%	-6394	-3,55%
HARGHITA	UDMR	-23034	-8,51%	-1438	0,49%	-324	0,12%	-2953	-2,02%	-2652	9,91%	405	0,35%
HUNEDOARA	ACD	-55784	-13,71%	1789	16,02%	-48664	-18,67%	2549	5,20%	-1919	-0,17%	-4654	-1,23%
IALOMIŢA	PSD	-33692	-13,98%	-20140	-0,19%	-9588	-3,19%	7084	10,80%	149	0,16%	-5556	-4,24%
IAŞI	ACD	-67559	-9,79%	-54318	-3,67%	-17350	-2,19%	7390	5,51%	326	0,13%	-1229	-0,17%
ILFOV	ACD	-62459	-21,70%	-28343	8,76%	-29883	-12,52%	643	5,13%	175	0,15%	-2569	-0,92%
MARAMUREŞ	ACD	-72622	-16,90%	-26317	6,60%	-23414	-4,50%	3149	6,30%	-2979	0,75%	-4564	-2,17%
MEHEDINŢI	ACD	-25266	-10,35%	8661	17,64%	-35251	-21,70%	6657	7,01%	-1043	-0,69%	-915	-0,32%
MUREŞ	ACD	-78955	-16,28%	-21623	3,22%	-22680	-4,95%	3023	3,64%	-24346	1,03%	-4008	-1,19%
NEAMŢ	UNPR	-52665	-11,09%	19496	21,92%	-62800	-22,59%	-4291	1,19%	317	0,17%	-2714	-0,68%
OLT	PSD	-52731	-13,53%	-47585	-5,45%	-13948	-4,26%	12548	10,17%	235	0,13%	-3160	-0,95%
PRAHOVA	PSD	-99337	-14,51%	-28548	7,20%	-57395	-7,98%	578	3,37%	409	0,13%	-1830	-0,17%
SATU MARE	ACD	-51549	-16,21%	-20730	-0,22%	-7520	0,09%	-324	2,19%	-18966	-1,17%	-1938	-1,17%
SĂLAJ	PSD	-31612	-15,62%	-16299	-3,20%	-11670	-5,66%	4572	8,47%	-5354	1,50%	-2376	-2,08%
SIBIU	PSD	-57418	-15,43%	-3404	13,80%	-9652	1,34%	2498	5,35%	-350	0,43%	-3081	-1,62%
SUCEAVA	PSD	-81420	-14,04%	-16300	10,73%	-63963	-15,10%	3287	4,32%	-1462	-0,44%	919	0,83%
TELEORMAN	PSD	-35092	-10,24%	-8946	8,01%	-29088	-11,74%	6155	4,86%	288	0,16%	-2793	-1,23%
TIMIŞ	PSD	-97228	-15,91%	-32272	7,79%	-34527	-4,96%	-1633	3,91%	-6793	-1,31%	-735	0,29%
TULCEA	PSD	-33011	-16,04%	-11266	7,48%	-24405	-18,18%	4468	10,28%	164	0,22%	-1893	-1,54%
VASLUI	PSD	-41246	-11,16%	-19599	3,56%	-17563	-5,95%	3070	5,24%	-46	0,17%	-5364	-3,03%
VÂLCEA	PSD	-48644	-14,17%	-35770	-1,89%	-16593	-4,93%	8294	8,00%	415	0,28%	-1451	-0,25%
VRANCEA	PSD	-42336	-13,18%	-20076	4,79%	-16341	-6,81%	-1057	3,59%	150	0,13%	-4082	-2,54%
Mun. BUCUREŞTI	INDEP	-84016	-4,68%	-2161	6,72%	1871	2,34%	-17906	-1,28%	2110	0,30%	766	0,34%
TOTAL		-2345227	-12,77%	-787073	6,13%	-1123715	-7,65%	140892	4,82%	-112362	0,09%	-102914	-0,76%

Tableau 1: L'influence des élections locales sur les élections parlementaires au niveau départementale

VARIATION DES RESULTATS AVEC DES PRESIDENTS DE DEPARTEMENT DU PDL

VVE	VVE %	USL NR	USL%	PDL NR	PDL %	PPDD NR	PPDD %	UDMR NR	UDMR %	PRM NR	PRM %
-64316,00	-0,18	-15816,00	0,08	-39806,00	-0,11	2030,50	0,06	-3600,50	0,00	-2238,00	-0,01

VARIATION DES RESULTATS AVEC DES PRESIDENTS DE DEPARTEMENT DE L'ALLIANCE DE CENTRE DROITE PNL-PC

VVE	VVE %	USL NR	USL%	PDL NR	PDL %	PPDD NR	PPDD %	UDMR NR	UDMR %	PRM NR	PRM %
-58583,53	-0,15	-19077,53	0,07	-28151,33	-0,09	2408,53	0,05	-5491,60	0,00	-2200,73	-0,01

VARIATION DES RESULTATS AVEC DES PRESIDENTS DE DEPARTEMENT DE L'ALLIANCE PSD-UNPR

VVE	VVE %	USL NR	USL%	PDL NR	PDL %	PPDD NR	PPDD %	UDMR NR	UDMR %	PRM NR	PRM %
-54908,95	-0,13	-21598,59	0,05	-28272,00	-0,08	5547,91	0,06	-561,86	0,00	-3016,41	-0,01

VARIATION DES RESULTATS AVEC DES PRESIDENTS DE DEPARTEMENT DE L'UNION DEMOCRATE DES MAGHYARS DE ROUMANIE UDMR

VVE	VVE %	USL NR	USL%	PDL NR	PDL %	PPDD NR	PPDD %	UDMR NR	UDMR %	PRM NR	PRM %
-22914,50	-0,10	-2990,00	0,07	-860,00	0,00	-1722,50	-0,01	-6268,00	0,07	84,00	0,00

Tableau 2: L'influence de la couleur politique des présidents des départements sur les élections parlementaires au niveau départemental

De l'autre côté l'USL a gagné des pourcentages électoraux dans tous les départements, tout en perdant des voix. L'USL a gagné le plus dans les départements conduits par le PDL et a perdu le plus de voix dans les départements conduits par l'alliance entre le PSD et l'UNPR.

Ces pertes électorales se traduisent par les gains électoraux du PPDD qui ont le plus gagné en termes de voix justement dans les départements conduits par l'alliance entre le PSD et l'UNPR, soit plus exactement au détriment de l'USL. Au contraire, l'UDMR gagne des pourcentages électoraux dans ses départements et reste au même niveau dans les autres comme pour souligner le fait que leur poids électoral se mesure en termes ethnique.

Il faut de même souligner le fait qu'à Bucarest, avec un maire indépendant mais proche de l'USL, l'Union Social Libérale a gagné en pourcentage mais perdu des voix, alors que l'ARD a gagné des voix et des pourcentages au détriment d'un PPDD en perte de vitesse notamment à cause de l'indépendance manifestée par le maire de Bucarest et la banalisation publique de ce parti.

Il semble donc qu'au niveau départemental la couleur des présidents des Conseils départements n'influence pas les résultats des élections parlementaires de manière positive. Plus exactement, la couleur politique du président a provoqué une perte électorale en termes de voix pour son parti, plus accentuée que dans les autres cas, et a réduit la tendance électorale positive dans les cas où elle existait. De nouveau, le cas du PPDD est exceptionnel car ce parti gagne des voix et des pourcentages de manière identique dans tous les départements conduits par les principaux partis politiques roumains.

Désormais, on se demande si ces tendances sont le résultat de la politique d'alliance électorale. L'USL s'est alliée avec l'UNPR entre les élections locales et parlementaires, et le PDL a formé l'ARD. Afin de comprendre ces stratégies d'alliances, il faut partir des calculs électoraux faits par chaque parti avant les élections parlementaires, soit plus exactement d'évaluer l'impact des possibles alliances lors des élections locales. Pour faire cela on a comparé le poids d'une alliance entre le PDL, la Force Civique (FC) et le Parti National Paysan Chrétien et Démocrat (PNTCD) et d'une alliance entre le PDL et l'UNPR face à l'Union Social Libérale.

En vérifiant l'impact des deux possibles alliances lors des élections locales on a remarqué qu'aucune des alliances possibles pour le PDL n'aurait permis à ce parti de gagner d'autres élections locales. Pourtant on remarque qu'une alliance avec l'UNPR aurait réduit d'environ 3% l'écart face à l'USL, par rapport à l'alliance faite avec la FC et le PNTCD.

HYPOTHESES	Hypothèse 1: ALLIANCE ELECTIONS LOCALES				Hypothèse 2: ALLIANCE ELECTIONS LOCALES		
DEPARTEMENT	Président du Conseil	USL% sans UNPR	ARD% avec PDL, FC et PNTCD	DIF	USL% sans UNPR	ARD avec UNPR%	DIF
ALBA	PDL	39,75%	41,49%	**1,74%**	39,75%	43,17%	**3,42%**
ARAD	USL	38,14%	38,45%	**0,31%**	38,14%	39,87%	**1,73%**
ARGEŞ	USL	60,37%	19,44%	**-40,93%**	60,37%	22,16%	**-38,20%**
BACĂU	USL	55,74%	18,65%	**-37,09%**	55,74%	19,95%	**-35,80%**
BIHOR	USL	47,03%	18,20%	**-28,83%**	47,03%	19,51%	**-27,52%**
BISTRIŢA-NĂSĂUD	USL	44,34%	38,44%	**-5,89%**	44,34%	39,43%	**-4,91%**
BOTOŞANI	USL	52,31%	30,74%	**-21,56%**	52,31%	34,35%	**-17,96%**
BRAŞOV	USL	44,89%	28,88%	**-16,02%**	44,89%	30,70%	**-14,19%**
BRĂILA	USL	45,82%	21,02%	**-24,80%**	45,82%	21,02%	**-24,80%**
BUZĂU	USL	55,46%	24,25%	**-31,20%**	55,46%	25,42%	**-30,04%**
CARAŞ-SEVERIN	USL	50,41%	15,77%	**-34,64%**	50,41%	24,27%	**-26,13%**
CĂLĂRAŞI	USL	50,91%	30,80%	**-20,11%**	50,91%	30,80%	**-20,11%**
CLUJ	USL	39,81%	32,43%	**-7,38%**	39,81%	33,31%	**-6,50%**
CONSTANŢA	USL	61,65%	17,89%	**-43,76%**	61,65%	22,05%	**-39,61%**
COVASNA	UDMR	15,08%	4,53%	**-10,55%**	15,08%	5,13%	**-9,96%**
DÂMBOVIŢA	USL	52,01%	35,23%	**-16,78%**	52,01%	36,38%	**-15,63%**
DOLJ	USL	55,65%	21,36%	**-34,29%**	55,65%	33,53%	**-22,12%**
GALAŢI	USL	56,80%	21,19%	**-35,61%**	56,80%	21,19%	**-35,61%**
GIURGIU	USL	65,29%	13,80%	**-51,48%**	65,29%	16,22%	**-49,07%**
GORJ	USL	58,81%	17,75%	**-41,05%**	58,81%	20,63%	**-38,18%**
HARGHITA	UDMR	8,71%	2,03%	**-6,68%**	8,71%	2,03%	**-6,68%**
HUNEDOARA	USL	45,65%	30,28%	**-15,37%**	45,65%	30,28%	**-15,37%**
IALOMIŢA	USL	59,25%	19,41%	**-39,84%**	59,25%	19,41%	**-39,84%**
IAŞI	USL	62,30%	17,54%	**-44,76%**	62,30%	21,98%	**-40,31%**
ILFOV	USL	56,65%	24,30%	**-32,35%**	56,65%	29,49%	**-27,15%**
MARAMUREŞ	USL	48,78%	23,69%	**-25,09%**	48,78%	23,69%	**-25,09%**
MEHEDINŢI	USL	46,78%	39,85%	**-6,93%**	46,78%	39,85%	**-6,93%**
MUREŞ	USL	35,27%	16,59%	**-18,68%**	35,27%	16,59%	**-18,68%**
NEAMŢ	USL	40,10%	39,79%	**-0,31%**	40,10%	39,79%	**-0,31%**
OLT	USL	63,72%	11,78%	**-51,94%**	63,72%	19,53%	**-44,20%**
PRAHOVA	USL	48,83%	32,81%	**-16,02%**	48,83%	35,24%	**-13,59%**
SATU MARE	USL	37,90%	14,78%	**-23,12%**	37,90%	16,62%	**-21,28%**
SĂLAJ	USL	41,60%	22,10%	**-19,51%**	41,60%	23,68%	**-17,92%**
SIBIU	USL	36,51%	19,93%	**-16,58%**	36,51%	21,36%	**-15,15%**
SUCEAVA	USL	45,68%	38,23%	**-7,45%**	45,68%	41,24%	**-4,44%**
TELEORMAN	USL	63,61%	22,93%	**-40,68%**	63,61%	25,71%	**-37,90%**
TIMIŞ	USL	46,66%	25,76%	**-20,90%**	46,66%	27,59%	**-19,07%**
TULCEA	USL	48,73%	33,34%	**-15,39%**	48,73%	35,44%	**-13,30%**
VASLUI	USL	57,16%	22,98%	**-34,17%**	57,16%	25,07%	**-32,09%**
VÂLCEA	USL	61,24%	19,19%	**-42,05%**	61,24%	25,77%	**-35,47%**
VRANCEA	USL	60,81%	19,55%	**-41,26%**	60,81%	19,55%	**-41,26%**
Mun. BUCUREŞTI	USL	55,65%	17,29%	**-38,37%**	55,65%	20,21%	**-35,44%**
TOTAL		50,28%	23,94%	**-26,34%**	50,28%	26,42%	**-23,86%**

Tableau 3: Hypothèses en termes d'alliances électorales au niveau départemental

Par ailleurs, on remarque un poids important de l'UNPR dans certains départements, dont celui de Neamt, où ils avaient le président du département. Dans ce département, l'USL a connu la plus forte croissance en termes de voix et de pourcentage, et l'ARD la plus grande perte.

ELECTIONS PARLEMENTAIRES 2012 VS ELECTIONS LOCALES 2012													
Département	Président	VVE	VVE %	USL NR	USL%	ARD NR	ARD %	PPDD NR	PPDD %	UDMR NR	UDMR %	PRM NR	PRM %
NEAMŢ	UNPR	-52665	-11,09%	19496	21,92%	-62800	-22,59%	-4291	1,19%	317	0,17%	-2714	-0,68%
TOTAL		-52665	-11,09%	19496	21,92%	-62800	-22,59%	-4291	1,19%	317	0,17%	-2714	-0,68%

Tableau 4: Le poids de l'alliance avec l'UNPR dans le département de Neamt

On peut donc conclure qu'au niveau départemental la politique d'alliance des partis n'a pas influencé décisivement les résultats obtenus par les plus grands compétiteurs même si de façon ponctuelle on peut remarquer un apport des nouveaux partis alliés.

2. Les variables qui influencent les résultats des élections parlementaires au niveau des localités

Après avoir analyser l'impact des trois hypothèses au niveau départemental, il est nécessaire d'évaluer cet impact au niveau local, des localités, car ainsi on peut

LOCALITES	ELECTIONS PARLEMENTAIRES 2012 VS ELECTIONS LOCALES 2012									
	MAIRE	TOT	VVE	VVE %	USL NR	USL%	PDL NR	PDL %	PPDD NR	PPDD %
MUNICIPIUL ALBA IULIA	PDL	228	-8179	-13,44	-29	13,19	-6111	-11,40	166	3,81
MUNICIPIUL AIUD	PNL	55	-3525	-15,49	-193	14,29	-1800	-10,35	241	7,38
MUNICIPIUL BLAJ	PDL	13	-3050	-17,72	822	23,82	-3482	-25,31	73	4,25
MUNICIPIUL SEBES	**PSD**	232	-3712	-14,65	-460	10,33	-2077	-6,81	219	6,11
ORAS ABRUD	**PSD**	-5	-486	-10,01	-12	10,79	-402	-11,09	51	3,79
ORAS BAIA DE ARIES	PNL	52	-456	-13,11	-71	8,44	-404	-13,86	93	7,94
ORAS CAMPENI	PNL	60	-1019	-15,67	-433	4,46	-119	3,33	-44	1,79
ORAS CUGIR	PNL	-201	-1436	-5,66	-227	5,88	-95	1,52	-269	-0,51
ORAS OCNA MURES	PDL	0	-2512	-19,99	-384	12,77	-1619	-15,62	169	10,06
ORAS TEIUS	**PSD**	7	-1229	-19,84	-371	12,19	-706	-14,43	3	4,85
ORAS ZLATNA	PDL	46	-1409	-20,54	-245	8,33	-926	-9,53	29	5,16
ALBAC	PDL	-14	-677	-37,91	-109	10,77	-566	-16,74	35	6,84
ALMASU MARE	PDL	28	-242	-22,34	14	10,58	-249	-17,99	2	6,48
ARIESENI	PNL	61	-368	-27,38	-102	11,04	-224	-10,84	12	3,37
AVRAM IANCU	PDL	19	-179	-13,83	197	26,71	-412	-35,41	114	15,47
BERGHIN	PDL	18	-457	-26,55	46	21,28	-555	-40,23	44	13,15
BISTRA	PNL	45	-707	-18,01	-96	14,97	-386	-11,79	-48	3,59
BLANDIANA	PNL	13	-252	-30,26	-55	13,56	-139	-12,88	29	10,82
BUCERDEA	PNL	27	-473	-25,99	-88	12,12	-316	-16,95	26	4,17
BUCIUM	**PSD**	31	-140	-11,27	-20	6,85	-75	-4,86	42	6,72
CENADE	PDL	-1	-98	-12,69	15	9,71	-124	-15,23	13	4,87
CERGAU	PDL	23	-216	-17,67	-90	-2,53	-168	-4,88	52	7,55
CERU-BACAINTI	PNL	-6	-77	-29,02	-9	14,06	-42	-7,30	12	9,99
CETATEA DE BALTA	PDL	19	-395	-16,36	-11	9,32	-429	-23,53	99	12,96
CIUGUD	**PSD**	112	-417	-19,56	-258	0,20	-246	-9,97	82	7,96
CIURULEASA	**PSD**	31	-169	-17,97	-80	4,28	-66	-5,41	4	3,83
CALNIC	PDL	2	-170	-12,54	-23	4,14	-143	-8,33	-10	2,60
CRACIUNELU DE JOS	PNL	-142	-378	-17,44	-92	9,35	-304	-15,28	21	5,29
CRICAU	PDL	24	-422	-25,16	8	14,85	-460	-22,66	19	5,00
CUT	**PSD**	22	-238	-22,90	-18	16,66	-113	-7,91	-6	3,79
DAIA ROMANA	PNL	0	-601	-23,75	-274	7,59	-262	-11,57	45	9,40
DOSTAT	PDL	7	-119	-15,99	-12	3,51	-126	-13,46	23	9,01
FARAU	PDL	31	-325	-24,35	47	10,84	-341	-18,11	58	10,19
GALDA DE JOS	PNL	52	-587	-16,40	-176	5,97	-417	-13,52	77	8,25
GARBOVA	PDL	-5	-354	-21,46	21	12,91	-332	-14,62	28	6,87
GARDA DE SUS	PDL	13	-415	-28,45	77	28,00	-380	-22,62	-21	1,60
HOPARTA	PDL	31	-223	-24,95	2	8,75	-319	-35,86	51	15,44
HOREA	PDL	33	-210	-13,45	-173	-10,46	-57	7,60	41	4,13
IGHIU	PDL	24	-627	-11,59	191	14,33	-847	-19,69	125	7,59
INTREGALDE	PNL	1	-243	-39,50	-156	1,25	-106	-17,83	13	11,30
JIDVEI	PDL	-41	-503	-11,52	-533	-17,53	-38	10,85	64	4,87
LIVEZILE	PNL	7	-128	-10,57	-102	-3,24	-55	-4,70	9	3,97
LOPADEA NOUA	PDL	31	-999	-42,47	-9	9,14	-586	-14,05	46	7,75
LUNCA MURESULUI	**PSD**	8	-550	-26,88	-279	-10,18	-209	-10,88	41	19,04
LUPSA	**PSD**	-89	-379	-12,05	102	20,04	-238	-10,88	3	4,81
METES	PDL	27	-726	-29,15	39	28,19	-676	-32,38	25	8,30
MIHALT	PDL	9	-767	-26,96	-233	6,36	-574	-11,82	53	4,90
MIRASLAU	PDL	24	-515	-27,92	-162	-2,82	-252	-5,15	53	12,25
MOGOS	PDL	13	-175	-22,80	-5	17,84	-119	-14,34	-17	0,75
NOSLAC	PDL	15	-360	-24,07	-54	4,47	-146	-2,93	-86	-0,52
OCOLIS	PDL	39	-51	-12,12	48	17,55	-109	-24,02	33	11,37
OHABA	PDL	14	-209	-32,56	-78	-2,39	-95	-2,10	-32	0,83
PIANU	PDL	38	-725	-25,49	-154	8,50	-600	-20,46	109	14,60
POIANA VADULUI	PDL	0	-299	-31,61	-89	11,22	-167	-10,67	-8	4,63
PONOR	PDL	10	-197	-38,42	-15	22,31	-106	-13,69	-62	-8,23
POSAGA	PNL	32	-176	-19,61	1	13,75	-183	-19,35	17	5,73
RADESTI	PDL	13	-340	-30,52	-45	9,80	-300	-19,91	51	10,37
RAMETEA	UDMR	1	-228	-23,42	8	7,27	-73	-10,34	4	1,91
RAMET	PDL	28	-194	-36,02	6	30,43	-194	-35,12	8	5,33
ROSIA MONTANA	PDL	22	-305	-12,95	155	15,18	-482	-21,32	178	13,40
ROSIA DE SECAS	PDL	7	-251	-20,38	-57	4,25	-205	-13,96	-11	4,91
SALCIUA	PDL	12	-333	-23,92	-38	10,13	-216	-7,66	-20	2,85
SALISTEA	PNL	15	-348	-18,71	-13	16,38	-286	-16,52	5	3,30
SASCIORI	PDL	27	-784	-17,02	210	19,52	-955	-23,91	78	7,93
SCARISOARA	PNL	19	-388	-27,88	-200	4,89	-165	-8,41	30	7,06
SANCEL	PNL	-6	-507	-22,82	-261	0,58	-262	-10,62	64	10,65
SANTIMBRU	PDL	23	-806	-32,96	-61	25,00	-707	-33,55	-3	8,36
SOHODOL	PDL	23	-265	-17,80	26	17,85	-208	-14,04	-15	2,65
STREMT	**PSD**	11	-363	-17,12	-108	10,39	-216	-12,48	39	6,84
SIBOT	PNL	16	-523	-24,78	52	22,51	-301	-11,17	-17	4,34
SONA	PDL	9	-859	-23,59	-303	-2,66	-434	-8,80	96	12,84
SPRING	PNL	-41	-604	-27,33	-401	-0,65	-206	-7,36	66	10,90
SUGAG	PNL	1	-375	-15,98	-60	8,07	-83	3,80	26	4,81
UNIREA	PDL	44	-1049	-24,89	-223	7,74	-488	-9,56	8	9,34
VADU MOTILOR	PNL	6	-411	-36,23	-187	3,42	-151	0,48	14	5,02
VALEA LUNGA	PDL	-174	-511	-16,91	-271	-4,96	-332	-5,72	69	7,35
VIDRA	PDL	6	-455	-31,22	-33	18,26	-298	-11,87	11	3,97
VINTU DE JOS	PNL	59	-1029	-23,68	281	32,30	-449	-9,13	-62	4,56
TOTAL		1244	-54479	-17,21	-5873	11,61	-37109	-11,70	2580	5,74

Tableau 5: L'influence des élections locales sur les élections parlementaires au niveau des localités

remarquer si les mêmes tendances se reproduisent à tous les niveaux et si certaines des variables sont plus importantes à certains niveaux.

Pour faire cette analyse, on a pris comme étude de cas le département de Alba car il s'agit d'un département qui offre par sa composition politique variable la possibilité d'étudier plusieurs cas différents. Après les élections locales, le département de Alba a un président du département du PDL et une majorité politique unique formée entre le PDL et le PNL.

Désormais, on commence par vérifier l'influence des élections locales sur les élections parlementaires. Ce qu'on remarque est que malgré la couleur politique du président du Conseil départemental, le PDL perd beaucoup de ses voix et en termes de pourcentage au détriment de l'USL qui tout en perdant des voix, gagne en pourcentage. De l'autre côté, le PPDD maintien la tendance remarquée au niveau des départements, en gagnant des voix et des pourcentages.

De plus, on remarque que la baisse de la participation est notamment représentée par la baisse de la participation des votants du PDL, moins motivés à participer à ces élections. Par conséquent on observe que le résultat des élections locales n'influence pas directement le résultat des élections parlementaires car il ne réussi pas à bloquer les tendances électorales au niveau national. Mais pour voir véritablement cet impact, il faut voir si la couleur politique des maires comptent dans les résultats politiques obtenus par chaque parti.

VARIATION DES RESULTATS AVEC DES MAIRES PDL

TOT	VVE	VVE %	USL NR	USL%	PDL NR	PDL %	PPDD NR	PPDD %
17,23	-726,30	-22,96	-34,43	11,00	-589,39	-16,13	39,50	6,90

VARIATION DES RESULTATS AVEC DES MAIRES PNL

TOT	VVE	VVE %	USL NR	USL%	PDL NR	PDL %	PPDD NR	PPDD %
5,43	-609,74	-22,61	-117,17	10,47	-295,22	-10,98	13,22	5,96

VARIATION DES RESULTATS AVEC DES MAIRES PSD

TOT	VVE	VVE %	USL NR	USL%	PDL NR	PDL %	PPDD NR	PPDD %
36,00	-768,30	-17,22	-150,40	8,16	-434,80	-9,47	47,80	6,77

VARIATION DES RESULTATS AVEC DES MAIRES UDMR

TOT	VVE	VVE %	USL NR	USL%	PDL NR	PDL %	PPDD NR	PPDD %
1,00	-228,00	-23,42	8,00	7,27	-73,00	-10,34	4,00	1,91

Tableau 6: L'influence de la couleur politique des maires sur les élections parlementaires au niveau des localités

L'analyse des résultats nous indique les mêmes tendances qu'au niveau départemental. Le PDL perd des voix et des pourcentages importants dans les localités où il a des maires, et perd moins dans les autres, alors que de l'autre côté l'USL perd moins de voix dans les localités PDL et gagne même plus en pourcentage. L'USL gagne moins de voix et des pourcentages dans les mairies PSD par rapport aux mairies PNL et PDL, tendance également visible au niveau départemental. Il a y pourtant une petite différence en terme de participation, car désormais on voit que dans les localités avec des maires PSD la participation a connue la plus faible baisse, même s'il paraît que le nombre d'électeurs a augmenté. De plus, le PPDD gagne au niveau local plus de voix dans les localités PDL que dans les autres.

Désormais on peut dire que la couleur politique du maire influence négativement le pourcentage et le nombre de voix obtenus par son parti lors de ces élections. Cela démontre que le vote pour l'USL a été majoritairement influencé par le

HYPOTHESES	Hypothèse 1: ALLIANCE ELECTIONS LOCALES			
LOCALITES	MAIRE	USL% sans UNPR	ARD avec UNPR%	DIFFERENCE
MUNICIPIUL ALBA IULIA	PDL	39,78	44,02	4,25
MUNICIPIUL AIUD	PNL	39,03	28,64	-10,39
MUNICIPIUL BLAJ	PDL	24,84	59,60	34,76
MUNICIPIUL SEBES	**PSD**	40,82	40,99	0,17
ORAS ABRUD	**PSD**	55,83	28,61	-27,22
ORAS BAIA DE ARIES	PNL	47,57	37,29	-10,28
ORAS CAMPENI	PNL	56,33	22,16	-34,17
ORAS CUGIR	PNL	59,03	20,06	-38,97
ORAS OCNA MURES	PDL	36,86	41,91	5,05
ORAS TEIUS	**PSD**	55,01	29,75	-25,26
ORAS ZLATNA	PDL	37,16	44,85	7,69
ALBAC	PDL	28,33	65,68	37,35
ALMASU MARE	PDL	19,52	63,62	44,11
ARIESENI	PNL	50,27	39,44	-10,83
AVRAM IANCU	PDL	10,87	74,87	64,00
BERGHIN	PDL	16,35	74,38	58,03
BISTRA	PNL	46,81	29,14	-17,67
BLANDIANA	PNL	49,45	42,39	-7,06
BUCERDEA	PNL	40,37	36,94	-3,43
BUCIUM	**PSD**	55,32	26,98	-28,35
CENADE	PDL	18,78	73,08	54,30
CERGAU	PDL	33,44	61,32	27,88
CERU-BACAINTI	PNL	43,78	52,24	8,46
CETATEA DE BALTA	PDL	24,62	54,83	30,21
CIUGUD	**PSD**	63,09	28,09	-35,01
CIURULEASA	**PSD**	61,75	21,17	-40,57
CALNIC	PDL	30,95	50,46	19,52
CRACIUNELU DE JOS	PNL	45,85	45,69	-0,16
CRICAU	PDL	26,52	66,67	40,15
CUT	**PSD**	44,53	32,52	-12,01
DAIA ROMANA	PNL	60,79	31,28	-29,51
DOSTAT	PDL	22,34	68,09	45,74
FARAU	PDL	13,04	76,66	63,62
GALDA DE JOS	PNL	46,60	34,96	-11,64
GARBOVA	PDL	23,74	67,76	44,02
GARDA DE SUS	PDL	26,26	58,80	32,54
HOPARTA	PDL	14,88	78,40	63,52
HOREA	PDL	28,06	66,64	38,59
IGHIU	PDL	26,82	61,50	34,68
INTREGALDE	PNL	65,26	28,51	-36,75
JIDVEI	PDL	39,24	49,34	10,10
LIVEZILE	PNL	63,74	19,76	-43,98
LOPADEA NOUA	PDL	9,01	46,18	37,17
LUNCA MURESULUI	**PSD**	38,49	24,88	-13,61
LUPSA	**PSD**	43,56	28,04	-15,52
METES	PDL	35,35	53,74	18,39
MIHALT	PDL	41,48	54,46	12,98
MIRASLAU	PDL	27,77	42,07	14,30
MOGOS	PDL	29,72	47,24	17,51
NOSLAC	PDL	21,11	37,80	16,69
OCOLIS	PDL	18,57	60,74	42,18
OHABA	PDL	34,86	43,43	8,57
PIANU	PDL	35,31	55,89	20,57
POIANA VADULUI	PDL	40,42	46,75	6,33

HYPOTHESES	Hypothèse 1: ALLIANCE ELECTIONS LOCALES			
LOCALITES	MAIRE	USL% sans UNPR	ARD avec UNPR%	DIFFERENCE
PONOR	PDL	31,09	42,75	11,66
POSAGA	PNL	41,88	45,24	3,36
RADESTI	PDL	29,52	55,49	25,97
RAMETEA	UDMR	7,75	16,01	8,26
RAMET	PDL	37,39	58,72	21,33
ROSIA MONTANA	PDL	27,13	56,37	29,24
ROSIA DE SECAS	PDL	32,94	49,11	16,17
SALCIUA	PDL	30,87	50,89	20,02
SALISTEA	PNL	53,36	36,61	-16,75
SASCIORI	PDL	19,49	69,37	49,88
SCARISOARA	PNL	59,92	28,11	-31,81
SANCEL	PNL	53,93	35,22	-18,71
SANTIMBRU	PDL	32,19	56,92	24,73
SOHODOL	PDL	31,46	46,84	15,38
STREMT	**PSD**	59,20	28,28	-30,92
SIBOT	PNL	33,82	42,07	8,25
SONA	PDL	31,71	38,10	6,38
SPRING	PNL	66,76	24,47	-42,29
SUGAG	PNL	46,99	40,57	-6,42
UNIREA	PDL	32,68	37,39	4,71
VADU MOTILOR	PNL	52,57	40,48	-12,09
VALEA LUNGA	PDL	42,58	52,86	10,28
VIDRA	PDL	37,80	53,46	15,66

Tableau 7: Hypothèses en termes d'alliances électorales au niveau local

désir de changement et si ce changement a été fait lors des élections locales, l'espoir de changement a été réduit.

Il faut finalement vérifier si les résultats ont été influencés par la politique d'alliance et la plus significative possible au niveau locale était l'alliance avec l'UNPR, qui sans gagner des mairies a réussi à obtenir des bons résultats au niveau du département.

Si on vérifie l'impact d'une alliance entre le PDL et l'UNPR au niveau local on observe que si le PDL aurait pris cette décision, il aurait gagner les élections locales dans cinq localités: Sebeş, Ceru Bacainti, Poşaga, Şibot et Vinţu de Jos, dont quatre PNL et une PSD. On peut donc affirmer qu'une alliance avec l'UNPR aurait permis au PDL de remporter d'importantes victoires électorales et lui aurait permis d'avoir une avance face à l'USL de presque 3%. A ce niveau il est possible de dire que la politique d'alliance au niveau des localités aurait permis des changements électoraux.

En étudiant les diverses variables mentionner au début de cet article on a découvert la possibilité que le résultat électoral soit influencer par la couleur politique du candidat membre de l'Union Social Libérale, par sa personnalité ou le fait d'avoir été parlementaire dans le passé. On a ainsi comparé les changements dans les résultats produits par les candidats lors des élections parlementaires par rapport aux élections locales.

Les résultats montrent qu'au niveau du département de Alba, les candidats du PNL ont augmenté en pourcentage l'USL de plus de 11% alors que le PDL a diminué de presque 15% et la participation de plus de 22%. Cette baisse du PDL, qui se traduit par la baisse de la participation, peut signifier une diminution de la

mobilisation politique du parti qui au niveau du département a une alliance politique avec le PNL. De l'autre côté le PSD a réussi à augmenter l'USL de presque 4% alors que le PDL a diminué de 8%.

COLLEGES	ELECTIONS PARLEMENTAIRES 2012 VS ELECTIONS LOCALES 2012									
	CANDIDAT	TOT	VVE	VVE %	USL NR	USL%	PDL NR	PDL %	PPDD NR	PPDD %
1	PNL	74,40	-1972,60	-23,17	-118,60	7,98	-1453,80	-15,05	61,00	7,03
2	PSD	-1,50	-781,50	-19,33	-63,36	7,50	-607,29	-11,97	44,00	5,90
3	PNL	10,87	-637,47	-21,05	-9,60	14,87	-435,00	-14,12	12,53	6,71
4	PSD	16,64	-904,43	-23,99	-172,00	3,89	-515,93	-12,47	68,21	10,19
5	PSD	16,57	-381,70	-22,44	-61,37	12,38	-253,00	-13,53	17,20	5,19
1,3	**PNL**	**42,63**	**-1305,03**	**-22,11**	**-64,10**	**11,42**	**-944,40**	**-14,59**	**36,77**	**6,87**
2,4,5	**PSD**	**5,05**	**-561,98**	**-14,44**	**-78,45**	**3,80**	**-374,40**	**-8,15**	**37,40**	**5,36**
1,3,4	**PARLEMENTAIRES**	**33,97**	**-1171,50**	**-22,74**	**-100,07**	**8,91**	**-801,58**	**-13,88**	**47,25**	**7,98**
2,5	**NOUVEAUX**	**7,53**	**-581,60**	**-20,88**	**-62,36**	**9,94**	**-430,14**	**-12,75**	**30,60**	**5,54**

Tableau 8: Résultats électoraux par rapport à la couleur politique des candidats

Ce tableau nous montre également l'influence du candidat. Alors que certains candidats ont réussi à augmenter l'USL entre 12 et 14% d'autres se sont limités à 3% alors que la moyenne a été de 7%. D'ailleurs les candidats qui ont augmenté le plus l'USL proviennent du PNL et du PSD et occupent des positions importantes au sein du parti, le candidat PNL, Dan Simedru, étant l'ancien préfet du département, et le candidat PSD, Ioan Dîrzu, étant le président de l'organisation politique au niveau du département.

Finalement, on observe qu'il n'y a pas des grandes différences entre les résultats obtenus par les candidats USL ayant été parlementaires et ceux qui n'ont jamais été parlementaires. Les nouveaux candidats réussissent à apporter en moyenne 1% de plus par rapport aux autres. Ce qu'on remarque pourtant c'est que le PPDD gagne 2% de plus contre les anciens candidats de l'USL, ce qui démontre que ce parti a été voté également par ceux déçus par la classe politique actuelle.

3. Les variables qui influencent les résultats des élections parlementaires au niveau des sections

L'analyse des hypothèses continue aussi au niveau des sections afin de vérifier si la politique locale et l'organisation ont déterminé les résultats électoraux des élections parlementaires. On a pris comme étude de cas la ville de Alba Iulia, une ville avec un maire PDL, Mircea Hava, et un candidat aux élections parlementaires de la part de l'USL, Călin Potor, qui a été également la candidat de l'Union Social Libérale lors des élections locales.

Ce qu'on observe est plutôt étonnant, mais très illustratif pour ces élections. Le candidat aux élections parlementaires qui a gagné seulement 22 des 49 sections aux élections locales, réussi à gagner toutes les sections la même année, malgré une forte campagne et opposition du maire, Mircea Hava, qui a mobilisé toute son organisation.

Ces résultats indiquent désormais le fait que la couleur politique du maire n'a pas influencé le résultat électoral de manière positive. Par conséquent, le résultat des élections locales n'a pas déterminé le résultat des élections parlementaires qui furent marquées par une tendance générale positive pour l'USL.

De plus, il semble que la personnalité du candidat compte très peu dans le résultat final des élections. Avec le même candidat, l'USL remporte sans aucun problème les élections parlementaires à Alba Iulia. On peut justifier ce résultat par le fait que les habitants de cette ville voient une différence entre la gestion d'une ville et l'option politique.

	ELECTIONS LOCALES			ELECTIONS PARLEMENTAIRES			DIFFERENCE	
SECŢIE	VICTORIE	USL NR	PDL NR	VICTORIE	USL NR	PDL NR	USL	PDL
1	USL	**382**	322	USL	357	205	-25	-117
2	USL	**274**	265	USL	267	145	-7	-120
3	USL	**337**	307	USL	333	175	-4	-132
4	USL	**372**	305	USL	346	166	-26	-139
5	USL	**232**	139	USL	215	99	-17	-40
6	PDL	**194**	230	USL	210	152	16	-78
7	USL	**342**	295	USL	331	197	-11	-98
8	USL	**310**	223	USL	331	132	21	-91
9	USL	**392**	303	USL	387	197	-5	-106
10	USL	**391**	321	USL	336	174	-55	-147
11	PDL	**205**	269	USL	194	127	-11	-142
12	PDL	**145**	231	USL	140	101	-5	-130
13	PDL	**192**	221	USL	201	111	9	-110
14	PDL	**264**	284	USL	214	137	-50	-147
15	PDL	**210**	230	USL	198	122	-12	-108
16	USL	**335**	298	USL	335	162	0	-136
17	USL	**233**	224	USL	234	109	1	-115
18	USL	**251**	197	USL	253	102	2	-95
19	USL	**294**	211	USL	248	123	-46	-88
20	USL	**253**	231	USL	267	125	14	-106
21	USL	**288**	233	USL	323	164	35	-69
22	PDL	**283**	298	USL	297	167	14	-131
23	PDL	**318**	346	USL	270	210	-48	-136
24	PDL	**196**	264	USL	207	162	11	-102
25	PDL	**268**	300	USL	256	170	-12	-130
26	PDL	**309**	314	USL	270	179	-39	-135
27	PDL	**250**	313	USL	237	179	-13	-134
28	USL	**273**	254	USL	221	122	-52	-132
29	USL	**344**	299	USL	304	199	-40	-100
30	PDL	**367**	424	USL	337	193	-30	-231
31	USL	**335**	314	USL	301	183	-34	-131
32	PDL	**269**	310	USL	226	151	-43	-159
33	USL	**266**	262	USL	232	101	-34	-161
34	PDL	**187**	314	USL	187	127	0	-187
35	USL	**293**	233	USL	301	141	8	-92
36	USL	**180**	173	USL	155	107	-25	-66
37	PDL	**219**	334	USL	172	162	-47	-172
38	PDL	**144**	207	USL	132	103	-12	-104
39	PDL	**188**	324	USL	193	130	5	-194
40	PDL	**267**	391	USL	247	164	-20	-227
41	PDL	**160**	229	USL	205	116	45	-113
42	PDL	**187**	259	USL	137	114	-50	-145
43	PDL	**359**	512	USL	197	123	-162	-389
44	USL	**222**	164	USL	159	115	-63	-49
45	PDL	**140**	222	USL	200	127	60	-95
46	PDL	**162**	197	USL	122	101	-40	-96
47	PDL	**251**	383	USL	222	163	-29	-220
48	PDL	**112**	190	USL	193	183	81	-7
49	PDL	**178**	209	USL	100	67	-78	-142
50				USL	132	104	132	104
Total		**12623**	**13378**		**11932**	**7188**	**-691**	**-6190**

Tableau 9: L'influence des élections locales sur les élections parlementaires au niveau des sections

Finalement on remarque que l'organisation politique n'a pas pu changer le résultat électoral. Le PDL a perdu dix fois plus de voix que l'USL entre les élections locales et parlementaires à Alba Iulia ce qui démontre que le vote a eu une forte composante nationale.

Conclusion

L'article s'est proposé par l'intermédiaire d'une recherche basée sur les résultats électoraux des élections locales et parlementaires au niveau des départements, des localités et des sections de découvrir les facteurs et variables qui ont influencé le

résultat des élections parlementaire ayant eu lieu en Roumanie en décembre 2012, et le fort résultat obtenu par l'Union Social Libérale. En partant de trois hypothèses initiales mentionnées en introduction, on a essayé de voir si d'une part le vote uninominal se traduit en Roumanie par un vote pour les candidats et de comparer les résultats politiques avec le discours de la victoire.

En effet, l'Union Social Libérale s'est félicitée après les résultats obtenus d'avoir bien organiser ses structures politiques et d'avoir choisi les bons candidats. Pourtant, la recherche des variables qui ont influencées les élections parlementaires démontre que les résultats obtenus ne sont pas dus à la force politique de l'USL mais à sa capacité à rassembler le vote négative contre le PDL et le président Traian Băsescu. Malgré cela, le forte baisse en termes de voix pour l'USL au niveau national après les élections locales démontre que même cette alliance se confronte avec des problèmes car dans seulement quelques mois elle a perdu presque 800 milles voix.

En reprenant les hypothèses initiales on découvre les conclusions suivantes:

– les élections parlementaires respectent la tendance des élections locales car il y a eu une période très courte entre ces élections. Pourtant, on remarque une forte érosion même de l'USL qui a fortement gagné les élections locales et parlementaires. Le cas particulier du PPDD démontre que les élections locales n'ont pas changé cette fois une tendance électorale nationale.

– les présidents des Conseils départementaux et les maires ne peuvent pas empêcher une tendance politique nationale mais peuvent bien l'accentuer ou la diminuer. Il a été intéressant de remarquer que la couleur politique des présidents et des maires ont le plus souvent diminuée la tendance positive de leurs partis et accentuée celle négative.

– Finalement, la troisième hypothèse se démontre comme étant partiellement fausse. La politique d'alliance des principaux compétiteurs politiques ne changent pas le résultat final obtenu par chacune des forces politiques au niveau national même si dans certains cas ponctuelles une bonne association a permis ou pouvait permettre à obtenir certaines victoires.

Associées à ces variables on a également vérifié l'influence des partis membres de l'USL et des profils des candidats dans le score électoral. On a ainsi découvert que le PNL a généré des meilleurs résultats que le PSD dans les départements et les localités qu'il dirigeait, alors que les nouveaux candidats semblent avoir attirer plus de voix et diminuer le poids politique du parti populiste PPDD.

En conclusion, les élections parlementaires de 2012 ont été profondément politiques et influencé par la politique nationale au dépend des performances individuelles des élus locaux ou des candidats aux élections parlementaires. Par conséquent, le discours politique selon lequel les partis membres de l'USL ont remporté la victoire par leur bonne organisation ne se vérifie pas dans les résultats de notre recherche. Finalement, l'ambition du vote uninominal roumain a voir apparaître le vote rationnel et évaluatif de chaque candidat s'est démontrée fausse, car c'est bien le vote et la tendance politique nationale qui ont déterminés les résultats des élections parlementaires roumaines en 2012.

BIBLIOGRAFIE

BĂRĂGAN, Andrada Erika, „The Effects of the Electoral System Change on the Political Representation in Romania", *in Studia Universitatis Babeş-Bolyai Politica,* Volumul 56 LVI, noiembrie 2011, pp. 143-168

BUTI, Daniel „Alegerile parlamentare 2008", *in Sfera Politicii,* nr. 131-132, Anul XVII, ianuarie-februarie 2009, pp. 36-41

RADU, Alexandru, „Reformă sau experiment electoral?", *in Sfera Politicii,* nr. 131-132, Anul XVII, ianuarie-februarie 2009, pp. 14-21

RADU, Alexandru, "Reforma sistemului electoral din România. O istorie analitică", *in Sfera Politicii,* nr. 167, Volumul XX, ianuarie-februarie 2012, pp. 3-11

OGARU, Robert-Manuela, *The effect of 2008 Romanian Electoral Reform on Relationship between Mps and Citizens,* The Inaugural General Conference of the ECPR Standing Group on Parliaments Dublin, June 24-27th 2012, **http://webpages.dcu.ie/~leg/Ogaru.pdf**

http://www.beclocale2012.ro/ - accesat în data de 12 ianuarie 2013

http://www.becparlamentare2012.ro/ - accesat în data de 14 ianuarie 2013

Trei consecințe ale alegerilor parlamentare din 2012

■ DANIEL BUTI
[„Dimitrie Cantemir" Christian University]

Abstract

The article represents an analysis of the 2012 general elections and their consequences on the Romanian political system. The variables analysed in the study are: the effective number of parties (N), the level of electoral disproportionality (G) and the nature of bicameralism. Although measured indicators appear to call for an institutional approach and a formal analysis, the article tries to capture and simultaneously takes into account the functional dimension of the political system too. Thus, the consequences of the 2012 parliamentary elections reveal not necessarily the imbalance in the party system or the improvisation of a delegitimized electoral formula, but rather the current makeshift relationships between actors.

Keywords

the effective number of parties; level of electoral disproportionality; bipolarism; over-representation

Aflată la a 7-a rundă de alegeri parlamentare, democrația românească postcomunistă a avut parte de câteva premiere ce îi vor marca evoluția în următorii ani. Momentul electoral, programat pe 9 decembrie, la începutul iernii, venea după o rundă de alegeri locale dominată categoric de USL și după o vară fierbinte marcată de o nouă încercare eșuată de demitere a președintelui Traian Băsescu. Scena politică era așadar puternic antagonizată, iar miza alegerilor nu s-a rezumat la simpla stabilire a câștigătorului. De altfel, atât rezultatul alegerilor locale, cât și sondajele de opinie din toamnă[1] anulau orice surpriză cu privire la ierarhia electorală. USL era câștigătoare certă. Întrebarea care se punea era aceea dacă va reuși să obțină peste 50% din mandate. Aceasta a fost de fapt cheia alegerilor parlamentare din 2012 ce viza schimbarea logicii de funcționare a regimului politic, prin trecerea de la o formulă prezidențializată în urma intervenției „președintelui-jucător", la una parlamentarizată, centrată pe premier și guvernul său.

Ca și în urmă cu patru ani, alegerile s-au desfășurat în baza așa-numitei legi a „votului uninominal". Este vorba

1 Potrivit unui sondaj IMAS realizat telefonic, prin metoda CATI, în perioada 29 noiembrie-3 decembrie, USL era creditată cu 60,5% din voturi, ARD și PP-DD erau la egalitate, cu aproape 15 procente, iar UDMR era cotată cu puțin peste 6%.

despre Legea nr. 35/2008 care instituie un sistem electoral proporțional complex, ce combină scrutinul de tip RP cu regula majorității, aplicată în unități electorale uninominale[1]. S-au înscris în cursă 12 formațiuni politice și 13 candidați independenți, dar numai USL, ARD, PP-DD și UDMR, au depus numărul maxim admis de candidaturi, respectiv 452, PP-DD ramânând cu 450 după definitivarea acestora.

Confruntarea a fost încă de la început una dezechilibrată. Poate doar la începutul anilor '90, păstrând proporțiile, a mai existat o astfel de situație. În ultimele două decenii, scena politică românească a cunoscut mai multe momente în care unul dintre actori a avut statut dominant. S-a întâmplat, spre exemplu, în perioada 1992-1996 cu PDSR sau după 2000 cu PSD. De fiecare dată însă, sistemul partidist a căutat o formulă de echilibru, concretizată prin închegarea unor alianțe care, cel puțin la nivelul percepției publice, erau conectate ideologic. A fost cazul CDR sau al Alianței D.A. Începând cu anul 2004, sistemul partidist părea să fie ieșit din această logică, iar alegerile parlamentare din 2008 aveau să confirme tendința de echilibru la vârf și de bipolarizare. Cel puțin aceasta era imaginea statică pe care o proiectau ultimele momente electorale. În plan funcțional însă, scena politică a avut o dinamică ce a poziționat-o, din nou, într-o zonă de dezechilibru. Acest lucru a devenit evident mai ales după 2008, atunci când, atât majoritatea parlamentară, cât și guvernul s-au aflat sub controlul „președintelui-jucător". A urmat, în mod firesc, o mișcare de ponderare, ce a luat forma Uniunii Social Liberale[2]. Deși reunea sub aceeași umbrelă două partide cu ideologii diferite, ce au evoluat de-a lungul timpului și și-au construit profilul imagologic în opoziție unul față de celălalt, USL a reușit, în scurt timp, să contrabalanseze dominația tandemului PDL/Traian Băsescu. Formațiunea a avut un parcurs ascendent și, până la alegerile din iarna anului 2012, reușise să aibă mai multe succese politice: a răsturnat guvernarea PDL (aprilie 2012), a format guvernul (mai 2012), a câștigat detașat alegerile locale (iunie 2012).

De partea cealaltă, PDL înregistra un evident recul, confirmat de alegerile locale. În perspectiva momentului electoral din decembrie, democrat-liberalii au încercat să-și construiască un paravan politic și imagologic prin intermediul Alianței România Dreaptă (ARD)[3]. Realizată în pripă, prin asocierea cu două formațiuni lipsite de anvergură politică și electorală, ARD anunța de fapt o repetare a experienței PDL de la locale. Atunci, în mai multe localități din țară, democrat-liberalii s-au prezentat în fața electoratului în diverse alianțe locale[4]. Cele mai multe dintre acestea nu au reuşit să treacă peste pragul de 1% din voturi. Era clar că obiectivul PDL pentru alegerile parlamentare nu consta decât într-o minimizare și o gestionare cât mai bună a înfrângerii.

Pe axa electorală centrală se aflau așadar doi actori cu un parcurs politic și electoral diametral opus. În vreme ce USL avea un statut dominant și se afla pe un culoar favorabil, PDL înregistra un evident recul. De fapt, în aceste alegeri, USL nu a avut un contracandidat real. Singurul său adversar a fost propria capacitate de organizare și de mobilizare a alegătorilor.

---

1 Legea pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităţilor administraţiei publice locale, a Legii administraţiei publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali, publicată în M. Of. nr. 196 din 13 martie 2008

2 USL a fost constituită oficial pe 5 februarie 2011, prin semnarea unui protocol politic între Partidul Social Democrat şi Alianța de Centru-Dreapta (ACD), din care făceau parte PNL și PC.

3 ARD a luat naștere pe 16 septembrie 2012, atunci când Vasile Blaga (PDL), Mihai Răzvan Ungureanu (Forța Civică) și Aurelian Pavelescu (PNȚCD) au semnat protocolul de constituire a alianței electorale.

4 Alianța pentru Bacău, Alianța pentru Argeş şi Muscel, Alianța pentru Constanța, Alianța pentru Viitorul Brăilei, Alianța Popular-Creştină etc.

Dincolo de acest context cu elementele sale de inedit pentru scena politică românească, alegerile parlamentare din 2012 au marcat și o altă premieră cu relevanță pentru sistemul partidist și pentru caracterul său concurențial. Pentru prima dată, un partid nou[1], cu origine extraparlamentară – PP-DD – avea șanse certe să înlăture suspiciunea de cartelizare[2] și să intre în Parlament. După o prestație încurajatoare la alegerile locale din iunie[3], o formațiune cu un mesaj populist, cu un lider informal extravagant și cu o platformă media în jurul căreia au existat mai multe controverse, amenința în mod serios poziția secundă ce părea adjudecată de PDL.

Pe acest fond, cei 7.694.180 de alegători prezenți la urne pe 9 decembrie (41,76%)[4] au generat o situație excepțională pentru scena politică românească. Pentru prima dată după scrutinul din mai 1990, o formațiune politică obținea majoritatea absolută a voturilor. Cu 58,63% din voturi pentru Camera Deputaților și 60,10% pentru Senat, Uniunea avea peste 2/3 din mandatele parlamentare, întărindu-și astfel statutul ultra-dominant confirmat de alegerile locale[5]. Victoria USL a fost una categorică. Pe locul secund, la mare distanță, se situa ARD cu 16,50% din voturi pentru Camera Deputaților și 16,70% pentru Senat, urmată de PP-DD cu 13,99% la Camera Deputaților și 14,65% la Senat. Clasamentul electoral a fost închis de UDMR cu 5,13% la Cameră și 5,23% la Senat.

	Partide/ formațiuni politice	CAMERA DEPUTAȚILOR				SENAT			
		VOTURI		MANDATE		VOTURI		MANDATE	
		Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs.	%	Nr. abs	%
1.	USL	4.344.288	58,63	273	66,26	4.457.526	60,10	122	69,31
	PSD			160	38,83			64	36,36
	PNL			100	24,27			50	28,40
	PC			13	3,15			8	4,54
2.	ARD	1.223.189	16,50	56	13,59	1.239.318	16,70	24	13,63
3.	PP-DD	1.036.730	13,99	47	11,40	1.086.822	14,65	21	11,93
4.	UDMR	380.656	5,13	18	4,36	388.528	5,23	9	5,11
5.	Total	7.409.626	100	412*	100	7.416.628	100	176	100

*Organizații ale minorităților naționale, altele decât cea maghiară: 18 mandate (4,36%)
Total alegători înscriși în listele electorale: 18.423.066
Total voturi valabil exprimate: 7.409.626

O primă consecință a alegerilor parlamentare se desprinde cu ușurință la o parcurgere sumară a rezultatelor electorale. USL are o poziție mai mult decât confortabilă, la o distanță de peste 40 de procente în fața ARD. Modelele tipologice frec-

1 După mai multe încercări și controverse legate de înregistrarea ca partid politic, organizația lui Dan Diaconescu a primit oficial acest statut în septembrie 2011, prin decizia Curții de Apel București.

2 Pentru detalii vezi Silviu Dan Mateescu, „Impactul cartelizării sistemului de partide din România asupra consolidării sistemului democratic", în *Sfera politicii* 162 (2011): 12-22

3 În cazul votului politic, pentru consilierii județeni, PP-DD a obținut 8,95% din voturi, care i-au adus 134 de mandate (10,01%). Formațiunea lui Dan Diaconescu s-a plasat pe locul al treilea în ierarhia alegerilor locale.

4 Prezența este valabilă pentru Camera Deputaților. Numărul total de voturi valabil exprimate a fost de 7.409.626

5 Vezi Daniel Buti, „Alegeri locale 2012. Dominație și dezechilibru", în *Sfera politicii* 171 (2012): 34-42

vent invocate în astfel de situații, precum cel al lui Blondel[1] sau cel al lui Sartori[2] își dovedesc limitele, neputând oferi explicații cuprinzătoare și edificatoare. Totuși, la o privire mai atentă, ce încearcă să surprindă (și) dinamica sistemului partidist, nuanțele încep să apară. Astfel, împărțirea câştigului politic al USL la cele trei partide componente[3] conduce nu atât la o echilibrare a raporturilor de forțe, cât mai ales la posibilitatea definirii partidismului românesc și a operării cu clasificări ce permit comparațiile. În acest sens, structurarea grupurilor parlamentare pare să indice existența unui sistem de tip multipartidist cu partid dominant, acesta din urmă fiind, în mod evident, PSD.

Imaginea scenei politice românești după alegerile parlamentare din 2012 se schimbă însă pe măsură ce demersul analitic devine mai riguros, trecând dincolo de simpla observație. Aducerea în discuție a unui element variabil precum *numărul efectiv de partide* (N[4]) oferă mai multă precizie încadrării tipologice, în pofida caracterului static al acestui indicator cifric ce nu surprinde întotdeauna raporturile funcționale dintre actorii politici. Pentru a reduce cât mai mult din această limită a instrumentului folosit au fost calculați doi indici N, mai întâi pe baza considerării USL ca fiind un sigur actor politic, opțiune justificată de logica acțiunii parlamentare, iar apoi prin divizarea sa în cele trei partide componente. În ambele cazuri, cei 18 reprezentanți, din Camera Deputaților, ai minorităților naționale, altele decât cea maghiară, au fost tratați ca un sigur partid, de cele mai multe ori ei acționând ca atare la votul în plen. Cele două tipuri de calcule (N1 cu USL – un singur partid și N2 cu USL – divizat) au fost realizate atât pentru Camera Deputaților, cât și pentru Senat, rezultatele fiind ulterior agregate prin medie aritmetică.

Înainte de a vedea care este dimensiunea sistemului partidist, trebuie precizat că opțiunea calculării indicelui N2 are un fundament strict ipotetic, fiind expresia unui exercițiu teoretico-metodologic vizând un scenariu de evoluție a scenei politice. Pentru scrutinul din decembrie 2012, PSD, PNL și PC nu există ca actori electorali. Cele trei partide au participat în alegeri în formula USL și, chiar dacă au format grupuri parlamentare distincte, reprezintă din punct de vedere funcțional un singur partid. Prin urmare, imaginea post-electorală a partidismului românesc este reflectată cel mai bine de N1.

Numărul efectiv de partide 2012		
N1CD = 2,10	N1S = 1,93	N1 = 2,02
N2CD = 2,04	N2S = 3,99	N2 = 3,02
		N = 2,52

Valoarea indicelui N justifică paralela cu anul 1990[5]. Astfel, N1 – ca medie între N1CD și N1S – este 2,02. În logica lui Blondel, am avea de-a face cu un sistem

1 Jean Blondel, „Party Systems and Patterns of Government in Western Democracies", în *Canadian Journal of Political Science*, 1 /2 (1968): 180-203 apud Arend Lijphart, *Modele ale democrației. Forme de guvernare şi funcționare în treizeci şi şase de țări*, trad. de Cătălin Constantinescu (Iași: Polirom, 2000)

2 Giovanni Sartori, *Parties and Party Systems. A Framewark for Analysis* (Cambridge: Cambridge University Press, 1976)

3 USL este o formațiune politică ce s-a născut din nevoia contrabalansării dominației tandemului Traian Băsescu-PDL. Ea are un caracter reactiv și conjunctural, fiind încă de la începutul existenței sale un proiect cu finalitate anunțată.

4 Numărul efectiv de partide a fost calculat după formula propusă de Markku Laasko şi Rein Taagepera: $N=1/\Sigma s^2$, unde s reprezintă proporția locurilor fiecărui partid.

5 Pentru o imagine extinsă asupra evoluției numărului efectiv de partide vezi Alexandru Radu, „Ce fel de sistem partidist?", în *Sfera politicii* 116-117 (2005): 4-7. Conform lui Alexandru Radu, N1990=1,82

bipartidist, împărțit probabil între USL pe de o parte și restul actorilor parlamentari de cealaltă parte. Într-o altă interpretare, bipartidismul ar putea lua forma relației bipolare, cel puțin ipotetice, între PSD și PNL. Este clar că scorul electoral al USL și greutatea sa parlamentară generează acest „defect" al sistemului de partide, care nu este unul de tip bipartidist, chiar dacă funcționează într-o logică dual. Trebuie precizat că victoria categorică a USL a fost favorizată de modul de scrutin, mai precis de așa-zisul „vot uninominal". Combinația dintre principiul proporționalității și regula majorității folosită în colegii uninominale a făcut ca Uniunea să-și adjudece în Camera Deputaților 79 de mandate, iar la Senat 35, peste nivelul rezultat în urma repartizării proporționale a mandatelor pe competitori electorali.

Dacă pentru perioada de început a postcomunismului românesc, în contextul primelor alegeri democratice, se putea vorbi despre un „sistem politic al partidului hiperdominant"[1], acum, la al 7-lea exercițiu în fața urnelor de vot, o astfel de formulă, specifică mai degrabă unui regim neconcurențial, nu poate fi explicată decât prin modul în care a evoluat scena politică în ultimii ani. Este vorba despre concentrarea jocului politic nu în jurul Parlamentului și al partidelor politice, ci al „președintelui-jucător", care a acumulat putere și a generat mutații în comportamentul formațiunilor politice.

Creșterea numărului real de partide, prin luarea în calcul a grupurilor parlamentare (nu există un grup al USL, deși partidele componente își corelează acțiunea în forul legislativ) conduce, în mod natural, la creșterea numărului efectiv de partide. Raporturile de forțe se modifică, iar N_2 – ca medie între N_2CD și N_2S – are valoarea 3,02. Acest lucru semnalează existența unui sistem partidist cu defect, situat, conform tipologiei lui Blondel, între bipartidism și multipartidism cu partid dominant. Am putea vorbi mai degrabă depre un sistem multipartidist dominat de o tendință spre bipolaritate. Ținând cont de dinamica politică, tripartidismul poate fi ușor explicat prin enumerarea principalilor actori: PSD, PNL și PDL. Totuși, raporturile dintre aceștia, exprimate cifric de scorurile electorale, sunt profund dezechilibrate.

"Defectul" sistemului de partide este anulat, cel puțin sub aspect cantitativ, de media celor doi indicatori. Astfel, numărul efectiv de partide în urma alegerilor parlamentare din 2012 devine 2,5. Această valoare încadrează partidismul românesc în categoria sistemului cu două partide și jumătate. Chiar dacă această formulă autohtonă este inconsistentă din punct de vedere ideologic – este vorba despre ideologiile declarate și auto-asumate de partidele politice – iar diferențele dintre protagoniști nu generează echilibrul funcțional specific modelului propus de Blondel, ea pare să exprime o realitate politică în care PSD și PNL sunt actorii principali, chiar dacă inegali, iar PDL este partidul mai mic ce ar putea echilibra raportul de forțe. Specificul conflictual al scenei politice românești și concentrarea puterii în zona „președintelui-jucător" au făcut însă ca social-democrații și liberalii să se afle, de această dată, în aceeași tabără. În pofida tuturor aproximărilor, a nuanțelor, a limitelor și a abaterilor de la modelul bipartidismului imperfect, există cel puțin două elemente de natură funcțională care susțin această încadrare: bipolarismul și faptul că orice partid are nevoie de cel puțin un partener pentru a guverna.

O altă consecință a alegerilor parlamentare ce merită supusă atenției vizează discrepanța dintre votul popular și votul politic, mai exact *gradul de disproporționalitate electorală*. Calculat după formula propusă de Michael Gallagher[2], dar ca medie a disproporționalității celor două camere parlamentare, indicele G are valoare

1 Vezi George Voicu, *Pluripartidismul. O teorie a democrației* (București: All, 1998), 212-232

2 $G=\sqrt{1/2\Sigma(v-l)^2}$, unde v reprezintă numărul de voturi exprimat în procente, iar l pe cel al mandatelor fiecărui partid. Baza pentru calcularea indicelui G este reprezentată de ponderea mandatelor fiecărui actor electoral. Grupul minorităților din Camera Deputaților a fost considerat un singur partid.

de 6,6[1]. Față de anul 2008, se înregistrează o creștere de aproape trei ori[2]. Aceasta înseamnă că numărul de voturi a căror destinație a fost schimbată prin distribuirea procentelor situate sub pragul electoral a crescut foarte mult. Distanța semnificativă dintre formațiunile clasate pe primele două locuri în opțiunile electoratului susține această evoluție ascendentă a indicelui G. Din acest punct de vedere, momentul electoral din decembrie 2012 marchează o posibilă schimbare de trend în privința disproporționalității legislative. Astfel, dacă în prima decadă a postcomunismului, indicele disproporționalității a crescut constant, de la 4,1 în 1990, la 7,5 în 2000, ulterior, la alegerile din 2004 și 2008, acesta s-a plasat pe un culoar descendent, ajungând la 3,7, respectiv 2,4[3]. În 2012 însă, abaterea de la proporționalitate a crescut din nou, situându-se peste media întregii perioade postcomuniste[4], astfel încât „scrutinul RP românesc rămâne totuși în zona celor cu un grad ridicat de disproporționalitate"[5].

Important de menționat în acest context este că cele 118 mandate acordate peste numărul de locuri parlamentare[6], stabilit conform normei de reprezentare (452), nu contribuie la creșterea disproporționalității electorale, ci dimpotrivă asigură realizarea, în limitele pe care tocmai le-am subliniat, a principiului proporționalității care stă la baza sistemului electoral românesc. Faptul că cele mai multe mandate au fost câștigate la nivelul colegiilor uninominale, cu majoritatea absolută a voturilor a deschis perspectiva unui efect majoritarist accentuat. Acesta a fost însă corectat potrivit principiului reprezentării proporționale prin creșterea, conform legii, a numărului de parlamentari. Astfel, deși cuantumul normei de reprezentare a rămas neschimbat, numărul total al deputaților și senatorilor a ajuns la 588. Cele 118 locuri ce dau de fapt concretețe principiului proporționalității nu sunt „în plus" și nici suplimentate artificial, iar aleșii care le ocupă nu au intrat în forul legislativ „pe ușa din dos". Situația creată are acoperire legală, fiind rezultatul prevederilor Legii nr. 35/2008. Ea are însă implicații asupra reprezentării, acestea conducând de altfel spre **a treia consecință** a alegerilor parlamentare din 2012.

Conform teoriei democratice și a principiului reprezentării, creșterea numărului de parlamentari nu ar trebui să îngrijoreze. Dimpotrivă, cu cât dimensiunea parlamentului este mai mare cu atât reprezentativitatea lui crește. Totuși, având în vedere că sistemul de alegere al deputaților și senatorilor români conține și o procedură majoritaristă, iar în 2012 aceasta s-a activat mult mai mult decât în urmă cu patru ani, asigurarea unei reprezentări egale a alegătorilor, prin prisma votului acordat în colegiile uninominale, necesită unități electorale cu aceeași magnitudine. Diviziunile uninominale ale circumscripțiilor prezintă, cel puțin formal, această caracteristică. Cu toate acestea, în cazul ultimului scrutin parlamentar există 33 de circumscripții pentru Camera Deputaților și 30 pentru Senat în care numărul de aleși este mai mare decât cel al colegiilor uninominale. Altfel spus, în urma procesului de alocare și atribuire a mandatelor, unele colegii au devenit plurinominale, anulând astfel egalitatea reprezentării alegătorilor și generând situații de supra-reprezentare.

Mai mult, existența unor circumscripții electorale cu „mandate suplimentare" este de natură să modifice încadrarea sistemului parlamentar românesc în *categoria bicameralismului* simetric și congruent[7]. Puterea formală relativ egală a celor două

1 Cifra reprezintă media aritmetică a Gsen=7,12 şi Gdep=6,08

2 Vezi Daniel Buti, „Alegerile parlamentare 2008. Între confuzia schimbării electorale şi stabilitatea sistemului politic", în *Sfera politicii* 131-132 (2009): 36-41

3 Vezi Alexandru Radu, *Politica între proporționalism și majoritarism. Alegeri și sistem electoral în România postcomunistă* (Iași: Institutul European, 2012): 257-262

4 Pentru media disproporționalității legislative vezi Cristian Preda, Sorina Soare, *Regimul, partidele și sistemul politic din România* (București: Nemira, 2008) și Alexandru Radu, op. cit., 2012. Cei trei autori folosesc metodologii diferite de calcul a indicelui G.

5 Alexandru Radu, op. cit., 2012, p. 259

6 79 la Camera Deputaților și 39 la Senat

7 Arend Lijphart, op. cit., 2000, pp. 192-196

camere, precum și legitimitatea directă cu care sunt învestite le asigură simetria. În același timp, alegerea similară a deputaților și senatorilor pe baza unui sistem proporțional complex susține congruența bicameralismului. Nuanțele apar în privința reprezentării. Deși criteriul lui Lijphart, ce vizează compoziția camerelor, nu surprinde diferențe între Camera Deputaților și Senat, faptul că ambele supra-reprezintă anumite minorități[1] și o fac în grade diferite oferă argumente pentru poziționarea bicameralismului românesc într-o zonă de incongruență.

Consecințele alegerilor parlamentare din 2012 scot în evidență nu atât dezechilibrul existent la nivel partidist sau improvizația unei formule electorale delegitimate, cât mai ales provizoratul actualelor raporturi dintre actori. Statutul ultra-dominant al USL reprezintă un test pentru scena politică românească ce trebuie să-și pună în evidență caracterul concurențial și capacitatea homeostatică. Numărul efectiv de partide pune de fapt în evidență logica maniheistă în care evoluează actorii politici. Valoarea gradului de disproporționalitate electorală arată, în pofida distanței foarte mari dintre formațiunile clasate pe primele două locuri, că sistemul electoral proporțional își face treaba. Nu în ultimul rând, supra-reprezentarea unor electori, ca efect pervers al legii „votului uninominal", exprimă nu doar o eroare existentă în mecanismul de fundamentare a democrației reprezentative, ci și maniera superficială și politicianistă în care a fost reglementată, în 2008, instituția votului.

În același timp, consecințele acestui moment electoral pot trece dincolo de zona sistemului de partide, a modului de scrutin sau a reprezentării. Faptul că o formațiune politică, legitimată prin vot, deține o majoritate confortabilă a mandatelor parlamentare deschide calea unor schimbări de structură în plan politic și instituțional. USL a demarat deja procedurile în vederea revizuirii Constituției și a modificării legislației electorale. În mod evident, acest lucru este în primul rând rezultatul manifestării unui act de voință politică, dar acest act a fost facilitat de rezultatul alegerilor parlamentare din 2012.

BIBLIOGRAFIE

BUTI, Daniel, „Alegeri locale 2012. Dominație și dezechilibru", în *Sfera politicii*, nr. 171, 2012, pp. 34-42.

BUTI, Daniel, „Alegerile parlamentare 2008. Între confuzia schimbării electorale şi stabilitatea sistemului politic", în *Sfera politicii*, nr. 131-132, 2009, pp. 36-41.

LIJPHART, Arend, *Modele ale democrației. Forme de guvernare și funcționare în treizeci și șase de țări*, trad. de Cătălin Constantinescu, Ed. Polirom, Iași, 2000

MATEESCU, Silviu Dan, „Impactul cartelizării sistemului de partide din România asupra consolidării sistemului democratic", în *Sfera politicii*, nr. 162, 2011, pp. 12-22

PREDA, Cristian, Sorina Soare, *Regimul, partidele și sistemul politic din România*, Ed. Nemira, București, 2008.

RADU, Alexandru, *Politica între proporționalism și majoritarism. Alegeri și sistem electoral în România postcomunistă*, Ed. Institutul European, Iași, 2012.

RADU, Alexandru, „Ce fel de sistem partidist?", în *Sfera politicii*, nr. 116-117, 2005, pp. 4-7

RADU, Alexandru, Daniel Buti, *Sistemul politic românesc*, ed. a 3-a, Ed. Pro Universitaria, București, 2010.

SARTORI, Giovanni, *Parties and Party Systems. A Framework for Analysis*, Cambridge: Cambridge University Press, 1976.

VOICU, George, *Pluripartidismul. O teorie a democrației*, Ed. All, București, 1998.

1 În cazul Camerei Deputaților, pe lângă cele 79 de „mandate suplimentare" (25% din total, în baza normei de reprezentare) se adaugă cei 18 reprezentanți ai minorităților naționale, altele decât cea maghiară. La Senat, cele 39 de „mandate suplimentare" sunt echivalentul a 28,4% din total.

Paradoxul alegerilor parlamentare din 2012 – un Parlament supraponderal

■ **CLAUDIA GILIA**
[Valahia University of Targoviste]

***Motto** : Nici un sistem electoral nu este mai bun în mod absolut şi permanent"*
Giovanni Sartori

Abstract

In our study we have analyzed the way in which the application of the Law no. 35/2008 on election for the Chamber of Deputies and Senate reflected upon the structure of the Romanian Parliament during the 2008-2012 term of office, and especially upon the look of the „plus-sized" Parliament that followed the elections in 2012. We have also highlighted the severe deficiencies that featured the type of ballot used during the parliamentary elections in 2008 and 2012, as well as the multiple flaws that emerged while organizing the two parliamentary ballots, and we have put forth a number of solutions designed to improve the legislative framework. These solutions could be regarded as food for thought for the political deciders with respect to the upcoming electoral reform.

Keywords

electoral system; parliamentary elections; deficiencies; representation; legislative solutions

Considerații preliminare

Alegerile reprezintă în viața unui stat un moment foarte important. Ele determină cine vor fi reprezentanții în diferitele structuri naționale sau în cele supranaționale. Alegerile sunt mecanismul cheie al legăturii dintre oameni şi guvernare[1]: ele sunt singurul mod în care masa populației îşi poate exprima sprijinul pentru un partid în defavoarea altuia.

În orice stat democratic, desemnarea guvernanților este un proces firesc, care animă toți actorii implicați în procesul electoral: partide, electori, instituții ale statului cu atribuții în domeniu. Este momentul în care electoratul conştientizează că este titularul suveranității şi doreşte să îşi exprime voința cu privire la un anumit candidat sau la un anumit partid politic. Cetățeanul este parte componentă a angrenajului electoral şi, nu în cele din urmă, *decidentul*, cel care prin votul său configurează noile structuri de putere.

Alegerea unui sistem electoral sau altul este la latitudinea celor care dețin puterea la un moment dat într-un stat. Sistemul politic este deci cel care

1 Jean Blondel, *Guvernarea comparată*, traducere de Teodora Moldovanu (Iaşi: Institutul European, 2009), 189.

creează sistemul electoral. Guvernanții încearcă întotdeauna să creioneze un sistem electoral care să îi favorizeze la alegerile viitoare. Sistemele electorale pot doar sprijini unele tendințe de schimbare a sistemelor politice, dar, de obicei, ele sunt alese pentru a consolida o anume stare de fapt. În toată lumea, modificarea sistemului electoral este o decizie eminamente politică. Orice sistem de vot favorizează o anumită tendință politică.

După evenimentele din 1989, societatea românească a fost aşezată pe noi baze constituționale. Constituirea noilor structuri de putere impunea adoptarea unor reguli noi de desemnarea a acestora. Până la adoptarea Constituției din 1991 şi a primei legi electorale, organismele preconstituționale s-au format în baza Decretului-lege nr. 92 din 14 martie 1990[1]. Decretul stabilea regulile pentru alegerea noului Parlament, precum şi a Preşedintelui României. Scrutinul ales pentru desemnarea parlamentarilor era *reprezentarea proporțională*.

Cadrul legislativ al alegerilor din 1992 a fost stabilit printr-o nou lege electorală şi, anume Legea nr. 68 din 15 iulie 1992[2]. Noua lege electorală a statuat în art. 1: „*Camera Deputaților şi Senatul se aleg prin vot universal, egal, direct, secret şi liber exprimat*". Deputații şi senatorii se alegeau în circumscripții electorale pe baza de *scrutin de listă* şi de candidaturi independente, potrivit *principiului reprezentării proporționale*[3]. Legea electorală consacra astfel un principiu fundamental al sistemului electoral românesc şi anume: *reprezentarea proporțională.* Consacrarea acestui principiu indică voința legiuitorului de a adopta un sistem de scrutin care să asigure o cât mai echilibrată reprezentare a opțiunilor electoratului. Alegerile legislative din anul *1996* şi *2000* s-au desfăşurat tot în baza Legii nr. 68/1992. Alegerile legislative din *2004* au fost reglementate de Legea nr. 373/2004[4] pentru alegerea Camerei Deputaților şi a Senatului. Acest act normativ a adunat în cuprinsul său toate dispozițiile legale referitoare la procedura alegerilor, adoptate pe parcursul unui deceniu.

Noua reglementare prelua o parte din textele Legii nr. 68/1992, cum ar fi cele referitoare la modul de scrutin, norma de reprezentare, facilitățile electorale acordate organizațiilor cetățenilor aparținând minorităților naționale, utilizarea cărții de alegător, etc. Deşi s-au făcut o serie de propuneri pentru schimbarea sistemului electoral de alegere a corpurilor legiuitoare, partidele parlamentare, prin reprezentanții lor în comisia pentru elaborarea propunerii legislative privind alegerea Camerei Deputaților şi a Senatului au optat pentru menținerea *principiului reprezentării proporționale.*

Principala critică care i s-a adus scrutinului de listă bazat pe reprezentarea proporțională, utilizat în România până în anul 2008, a fost aceea că întăreşte considerabil rolul şi influența partidelor politice. Alegătorul nu îşi cunoaşte parlamentarii, el nu votează pentru un om, ci pentru un partid politic şi pentru un program prezentat de către partid. La rândul său, parlamentarul considera că şansele sale să fie reales depindeau mai puțin de contactele sale cu alegătorii, şi mai mult de locul pe care partidul său o să-l plaseze pe listă. Nu personalitatea candidatului va fi determinantă în alegeri, ci fidelitatea sa *vis-à-vis* de partid va fi preeminentă.

Evoluțiile ulterioare de pe scena politică românească[5] au scos la iveală instabilitatea clasei politice, nevoia de a reforma această clasă, dar şi de a asigura

1 Publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 35 din 18 martie 1990.

2 Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 164 din 16 iulie 1992.

3 Art. 3 alin. (1) din Legea nr. 68/1992 pentru alegerea Camerei Deputaților şi a Senatului.

4 Publicată în Monitorul Oficial al României Partea I, nr. 887 din 29 septembrie 2004.

5 Putem evidenția aici: suspendarea Preşedintelui României de către Parlament, desfăşurarea referendumului pentru demiterea Şefului statului, reconfirmarea de către corpul electoral a Preşedintelui suspendat, eşecul partidelor politice ce au inițiat procedura suspendării în acest demers, convulsiile din interiorul partidelor parlamentare după referendum, numeroasele remanieri guvernamentale, permanentele tensiuni dintre Preşedintele României şi Primul

stabilitatea guvernamentală. În acest sens, clasa politică, diferitele organisme neguvernamentale, opinia publică au inițiat o largă dezbatere publică în legătură cu reformarea sistemului electoral românesc în perspectiva viitoarelor alegeri locale, parlamentare şi, chiar a celor europene. În cadrul dezbaterilor realizate de diferite foruri, fie ele politice sau civice, s-a adus în discuție introducerea *scrutinului majoritar uninominal* pentru desemnarea parlamentarilor şi a preşedintelui consiliului județean. Astfel, a fost adoptată Legea nr. 35/2008 pentru *alegerea Camerei Deputaților şi a Senatului şi pentru modificarea şi completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităților administrației publice locale, a Legii administrației publice locale nr. 215/2001 şi a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali*[1]. Legiuitorul a optat pentru alegerea parlamentarilor pentru *sistemul majoritar uninominal cu un singur tur de scrutin, potrivit principiului reprezentării proporționale*. Crearea noului cadru legislativ în materie electorală a fost rezultatul unor vii dezbateri în forul legislativ, a negocierilor între partidele politice şi de ce nu, a compromisului politic.

Comentarii pe marginea dispozițiilor legale aplicabile scrutinului electoral din 2012

Alegerile din 9 decembrie 2012 s-au desfăşurat în baza Legii nr. 35/2008, cu modificările şi completările ulterioare. Păstrarea aceluiaşi cadru normativ din 2008 nu prevestea nimic bun pentru noile alegerile parlamentare. Supusă unor critici vehemente atât din partea politicienilor, dar mai ales a specialiştilor, legea din 2008, aplicată în noul context politic din România anului 2012, nu a făcut altceva decât să accentueze şi să amplifice efectele perverse ale atribuirii mandatelor.

Readucem în atenție, faptul că, în anul 2008, în Parlamentul României au fost aleşi şi parlamentari ce în colegiile lor s-au clasat pe locurile 2 sau 3[2] ori au obținut mandatul cu doar 34 de voturi[3]. De asemenea, însăşi Autoritatea Electorală Permanentă în raportul asupra organizării şi desfăşurării alegerilor pentru Camera Deputaților şi Senat din 30 noiembrie 2008 a reliefat faptul că, sistemul electoral adoptat în 2008 s-a dovedit unul relativ complicat ce a generat două clase diferite de aleşi – unii care au acces în Parlament pe baza întrunirii majorității voturilor valabil exprimate în colegiile uninominale în care au candidat, alții care nu au reprezentat nici prima şi, în unele cazuri, nici a doua opțiune a alegătorilor dintr-un colegiu uninominal, câştigând, totuşi, mandate în urma redistribuirii voturilor în detrimentul altor candidați mai bine situați. Legătura dintre alegători şi aleşi, în aceste cazuri, a părut una artificială şi lipsită de substanță atâta vreme cât ea nu a urmat ierarhia stabilită de votul popular. Procedura de calcul a mandatelor a ținut în suspans până în ultima clipă candidații care nu au reuşit să-şi adjudece mandatul în prima fază cu un procent de peste 50%, aceasta fiind una complicată şi relativ greu de

---

Ministru, etc.

1 Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 196 din 13 martie 2008.

2 Rezultatele scrutinului din 2008 au relevat faptul că doar 21% dintre senatori şi 26" dintre deputați au obținut mandate în parlament prin vot direct (întrunind peste 50% +1 din sufragiile exprimate), iar restul candidaților au beneficiat de un sistem de redistribuire, fiind astfel posibil ca un candidat care a întrunit 16.000 de voturi în favoarea sa să nu intre în Parlament, în timp ce alți candidați să obțină mandate cu doar 1000 de voturi sau chiar 34 de voturi (**http://www.roaep.ro/ro/section.php?id=85&l2=88&lm=current**, accesat în 12.03.2013).

3 Domnul Iosif Koto a candidat din partea UDMR în Colegiul nr. 4, Circumscripția electorală nr. 43 – Străinătate şi a obținut un număr de 34 de voturi valabil exprimate, deci a obținut un mandat cu doar 2% din voturile exprimate în colegiul său. În vreme ce candidatul PSD Lucian Bălu, plasat pe locul întâi în colegiul din Constanța în care a candidat cu 49,6% din voturi, nu a obținut un mandat.

anticipat. Redistribuirea a fost apreciată ca inechitabilă atât de către politicieni, cât şi de către electorat[1].

Curtea Constituțională, la rândul său, a apreciat că actuala reglementare a sistemului electoral românesc prezintă o serie de imperfecțiuni şi, ca atare, se impunea o reconsiderare a acesteia din perspectiva alegerilor parlamentare din anul 2012, care să asigure, sub toate aspectele, organizarea şi desfăşurarea unor alegeri democratice în România. În această privință, Curtea a considerat că trebuie, în primul rând, să se pornească de la realitățile economice, politice şi sociale ale țării, de la rolul partidelor politice în procesul electoral, de la necesitatea raționalizării Parlamentului şi, în final, *să fie reglementat un tip de scrutin corespunzător concluziilor desprinse şi care să aibă corespondent în tipurile de scrutin care se regăsesc în majoritatea statelor europene.* În opinia judecătorilor constituționali, Legea nr. 35/2008, cu modificările şi completările ulterioare, reglementează un mecanism electoral care nu are nicio legătură cu elementele de conținut ale tipului de scrutin majoritar uninominal, organizat cu un singur tur şi care este practicat în alte state. Este de reținut că niciun sistem electoral în care este reglementat un tip de scrutin majoritar uninominal cu un singur tur de scrutin nu prevede vreun prag electoral, în timp ce Legea nr.35/2008 prevede două tipuri de praguri electorale alternative. Rezultatele alegerilor parlamentare din noiembrie 2008 au arătat că mecanismul utilizat pentru atribuirea mandatelor a avut drept consecință rezultate neconforme celor specifice unui tip de scrutin majoritar uninominal, rezultate determinate de calculele matematice reglementate de regulile procedurii electorale ale scrutinului uninominal prevăzut de Legea nr.35/2008. Aşa se face că desemnarea unor parlamentari s-a realizat pe baza unor calcule, fără ca o asemenea desemnare să rezulte din alegeri, în urma exprimării prin vot a opțiunilor politice[2].

Efectele negative ale acestui tip original de scrutin implementat în România în 2008 s-au văzut cu adevărat pe parcursul legislaturii 2008-2012. Parlamentarii s-au dovedit a fi simpli executanți ai deciziilor şefilor de partid, simple „maşini de vot", iar traseismul politic a schimbat radical configurația politică rezultată din votul cetățenilor. Calitatea actului legislativ a fost de asemenea afectată de slaba pregătire profesională a celor trimişi să reprezinte interesele cetățenilor. Legile sunt bune dacă sunt făcute de persoane cu viziune, cu cunoştințe în domeniile respective şi nu de amatori, pasageri conjuncturali prin viața publică[3].

Toate aceste experiențe negative, pare că nu au avut niciun efect pentru partidele politice, dacă acestea nu au avut capacitatea sau nu au dorit, pe parcursul a patru ani, să ajungă la un consens cu privire la o reformă de substanță a legislației electorale referitoare la alegerile parlamentare. Toate demersurile întreprinse s-au soldat cu un eşec[4]. De la proiectul de lege electorală înaintat de Autoritatea

1 Pentru detalii a se consulta *Raportul asupra organizării şi desfăşurării alegerilor pentru Camera Deputaților şi Senat din 30 noiembrie 2008* elaborat de Autoritatea Electorală Permanentă. (**http://www.roaep.ro/ro/section.php?id=85&l2=88&lm=current**, accesat în 12.03.2013).

2 Decizia Curții Constituționale nr. 61 din 14 ianuarie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 76 din 3 februarie 2010; Decizia Curții Constituționale nr. 682 din 27 iunie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 473 din 11 iulie 2012.

3 Din păcate, nici selecția candidaților nu s-a făcut pe criterii de meritocrație, ci un rol important în desemnarea unui candidat sau altul l-a reprezentat suportul financiar de care beneficia. Lipsa unei adevărate selecții a candidaților de către partidele politice s-a văzut ulterior în calitatea aleşilor, şi pe cale de consecință, în calitatea procesului legislativ şi a întregii activități parlamentare în legislatura 2008-2012. Claudia Gilia, „Where is the elective democracy in Romania heading to?", *Valahia University LAW STUDY*, 1 (2012): 272-274.

4 În opinia Curții Constituționale, în cadrul preocupărilor de revizuire a legislației electorale, o atenție sporită trebuie acordată posibilității cetățenilor români cu drept de vot care domiciliază în străinătate, şi nu numai acestora, de a-şi exercita dreptul de vot, în cadrul unei proceduri speciale, inclusiv prin votul electronic, care să se desfăşoare în corelare cu orele oficiale ale României între care se desfăşoară procesul de votare.

Electorală Permanentă în ianuarie 2010, la Comisia pentru elaborarea unui Cod electoral din 2011, până la legea privind de modificarea şi completarea Legii nr. 35/2008[1], care a fost declarată de către Curtea Constituțională neconstituțională.

Este evident că păstrarea dispozițiilor din Legea nr. 35/2008 a servit intereselor electorale şi politice conjuncturale ale partidelor politice, ale căror efecte cu siguranță le vom simți în legislatura 2012-2016.

Aberațiile unui sistem electoral. Reflecții pe marginea rezultatelor finale

Analiza alegerilor parlamentare din 9 decembrie 2012 trebuie făcută în contextul tuturor evenimentelor politice derulate în anul 2012 în România. Anul 2012 – a fost anul bătăliilor politice, al confruntărilor între reprezentanții puterii executive (Preşedinte - Prim ministru), între partidele aflate la putere şi cele din opoziție (cu mențiunea că pe parcursul anului, rolurile au fost schimbate), al suspendării Preşedintelui României, al referendumului pentru demitere, al alegerilor locale.

Pentru cele 452 de colegii uninominale (315 pentru Camera Deputaților şi 137) s-au înscris în competiția electorală 2451 de candidați[2], reprezentând 17 partide şi formațiuni politice, la care se adaugă candidații din partea organizațiilor cetățenilor aparținând minoritățile naționale[3]. Observăm că prin comparație cu alegerile parlamentare din 2008, când în cursa electorală s-au înscris 2960 de candidați[4], în 2012 avem cu 509 candidaturi mai puțin[5]. Tot prin comparație cu anul 2008, prezența la vot în 2012 a crescut uşor de la 39,26%[6] la 41,72%[7], chiar dacă condițiile meteorologice au pus la grea încercare pe cei implicați în procesul electoral, dar şi pe alegători[8]. Printre candidați s-au regăsit nume controversate, precum George Becali, Dan Voiculescu, Dan Diaconescu, Sebastian Ghiță, Gheorghe Nețoiu, Antonie Solomon, Monica Iacob Ridzi, Alin Trăşculescu, Nicolae Dumitru („Niro") şi lista poate continua.

În mass-media națională, campania electorală a fost lipsită de temele mari de dezbatere, agenda electorală fiind ocupată de conflictul dintre Preşedinte şi Prim ministru. În colegii, la fel ca şi în 2008, candidații s-au prezentat cu promisiuni ce țin de guvernarea locală şi nu de chestiunile naționale. Un element pozitiv al campaniei l-a reprezentat reducerea cazurilor de mită electorală, acest lucru datorându-se şi

1 Proiectul a vizat şi Legea administrației locale nr. 215/2001 şi Legea nr. 393/2004 privind Statutul aleşilor locali.

2 Menționăm că în cursa electorală şi-au depus candidatura şi 12 candidați independenți.

3 USL- Uniunea Social Liberală, ARD - Alianța România Dreaptă , PPDD - Partidul Poporului Dan-Diaconescu, PRM - Partidul România Mare, PP - Partidul Popular, EMNP-PPMT - Erdélyi Magyar Néppárt – Partidul Popular Maghiar din Transilvania, PER - Partidul Ecologist Român, PSDM - Partidul Social Democrat al Muncitorilor, PAS - Partidul Alianța Socialistă, PPPS - Partidul Popular şi al Protecției Sociale, PNDC - Partidul Național Democrat Creştin.

4 Pentru detalii: **http://www.becparlamentare2008.ro/candid/situatie_candidaturi.pdf**, accesat în 20.02.2013.

5 În anul 2008, au depus candidaturi 12 partide şi formațiuni politice, 18 candidaturi din partea organizațiilor cetățenilor aparținând minoritățile naționale şi 31 de candidați independenți.

6 În mediul urban prezența a fost de 35,63%, în timp ce în mediul rural a fost de 44,24%.

7 Prezența la vot în mediul urban a fost de 40,49%, iar în mediul rural de 43,40%.

8 Poate nu ar fi lipsit de interes ca în textul legii fundamentale revizuite să se reglementeze şi o dată precisă a desfăşurării alegerilor parlamentare pentru a împiedica disputele între autorități cu privire la data desfăşurării scrutinului, dar şi pentru a se imprima în conştiința cetățeanului că într-o dată precizată în mod concret se desfăşoară alegerile pentru Parlamentul României (spre exemplu, Constituția Norvegiei în art. 54 dispune: *Alegerile au loc o dată la patru ani. Ele trebuie să se desfăşoare până la finele lunii septembrie*).

dispoziţiilor Ordonanţei de urgenţă[1] în care s-au prevăzut în mod expres şi limitativ bunurile şi obiectele de propagandă electorală, precum şi limitarea valorii acestora. Procesul electoral s-a desfăşurat ca în fiecare an electoral cu aceleaşi probleme de management electoral - o Autoritate Electorală Permanentă care şi de această dată s-a mulţumit să realizeze doar pliante de informare şi, prea multe alte autorităţi care au gestionat mai mult sau mai puţin bine întregul proces electoral.

În urma alegerilor parlamentare din 2012, în Parlamentul României au obţinute mandate următoarele formaţiuni politice: USL, ARD, PPDD, UDMR, la care se adaugă cei 18 reprezentanţi ai organizaţiilor cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale.

Rezultatele alegerilor din 2012 au fost surprinzătoare, chiar şi pentru câştigători – Uniunea Social Liberală - USL[2]. Rezultatele foarte bune obţinute de USL în alegerile locale au reprezentat suportul electoral pe care s-au bazat partidele din această alianţă politică, dar şi candidaţii săi, în alegerile parlamentare din decembrie 2012. Victoria zdrobitoare obţinută în alegerile parlamentare a reprezentat pentru partidele din USL cel mai bun scor electoral de la primele alegeri desfăşurate în 1990.

Denumirea partidelor politice, organizaţiilor cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale, alianţe politice, alianţe electorale, candidaţi independenţi	Camera Deputaţilor		Senat	
	Număr mandate atribuite	Număr voturi valabil exprimate	Număr mandate atribuite	Număr voturi valabil exprimate
Uniunea Social Liberală	273	4344288	122	4457526
Alianţa România Dreaptă	56	1223189	24	1239318
Partidul Poporului – Dan Diaconescu	47	1036730	21	1086822
Uniunea Democrată Maghiară din România	18	380656	9	388528
TOTAL parlamentari/Cameră	394[3]		176	

După finalizare procesului electoral, Parlamentul României are în componenţa sa 588[4] de reprezentanţi ai naţiunii, cu 117 parlamentari mai mult decât în legislatura precedentă[5].

1 Ordonanţa de urgenţă nr. 67/2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 753 din 8 noiembrie 2012.

2 USL a fost compusă din 2 alianţe politice: Alianţa de Centru Stânga – ACS (PSD+UNPR) şi Alianţa pentru Centru Dreapta – ACD (PNL+PC).

3 La Cameră se adaugă şi cei 18 deputaţi din partea organizaţiilor aparţinând minorităţilor naţionale.

4 România se situează acum în topul statelor europene ca număr de parlamentari, însă având o populaţie mult mai mică. Prin comparaţie, Polonia la o populaţie de peste 38 milioane de locuitori are 560 de parlamentari, Spania la o populaţie de peste 47 de milioane de locuitori are un număr de 614 parlamentari, Germania la peste 81 milioane de locuitori are un număr de 689 de parlamentari, Regatul Unit al Marii Britanii ŞI Irlandei de Nord la o populaţie de peste 60 de milioane de locuitori are 650 de reprezentanţi aleşi (la care se adaugă şi lorzii).

5 Într-un raport de monitorizarea a anului electoral 2012, Asociaţia Pro Democraţia evidenţiază faptul că: „excesul de locuri se datorează legislaţiei electorale, prin redistribuiri, în încercarea de a asigura reprezentativitatea electoratului, prin combinarea locurilor în colegii uninominale, cu redistribuirile la nivel de circumscripţie electorală. Cu toate acestea, efectul este unul pervers şi a condus la creşterea artificială a numărului de parlamentari". În opinia autorilor raportului, „deşi, per ansamblu, regula redistribuirilor a produs o creştere semnificativă a numărului de parlamentari, a avut şi un efect pozitiv, şi anume asigurarea unei mai largi reprezentări electorale în Parlament".
Pentru detalii: **http://www.alegericorecte.ro/docs/Radiografia%20anului%20electoral%202012.pdf**, accesat în 26.02.2013.

Rezultatele electorale au arătat că numărul parlamentarilor care au obținut mandate în prima etapă a fost mult mai mare decât cel din 2008. De această dată nu a mai fost vorba de intrarea în Parlament de pe locul 2 sau 3, ci un alt fenomen şi-a făcut apariția, şi anume, un exces al mandatelor obținute în procesul de redistribuire în etapa a II-a. Doar candidații USL şi UDMR au reuşit să obțină majoritatea voturilor valabil exprimate în colegiile în care au candidat. Astfel, USL a obținut primul loc în 294 de colegii la Camera Deputaților şi 127 la Senat, în timp ce UDMR a obținut primul loc în 16 colegii la Camera Deputaților şi 9 la Senat[1]. Candidații ARD[2] şi PP-DD au obținut mandatele în procesul de redistribuire. Astfel, alegerile parlamentare din 2012 au marcat prăbuşirea fostului partid de guvernământ - PDL, care ascuns sub masca ARD nu a reuşit să obțină în niciun colegiu 50%+1. Aceste alegeri au propulsat însă pe scena politică din țara noastră o nouă formațiune politică, şi anume, Partidul Poporului-Dan Diaconescu (PP-DD). PP-DD venea după rezultate bune obținute în alegerile locale din vara lui 2012, reuşind să obțină în alegerile parlamentare un scor foarte apropiat de cel al ARD-ului. PP-DD-ul sau „Partidul OTV" cum a fost catalogat, un partid fără doctrină, fără istorie, un partid dominat de liderul său a reuşit să coaguleze şi să transforme în voturi nemulțumirile unei părți din electoratul românesc. PPDD un partid cu un lider populist, demagog, a reuşit să fure din electoratul PD-L şi chiar PSD, propunând candidați care în legislatura anterioară au fost reprezentanți ai altor formațiuni politice în forul legislativ.

O analiză a atribuirii mandatelor ne-a arătat că, în majoritatea circumscripțiilor electorale sunt colegii în care cetățenii sunt reprezentați de doi parlamentari. Un caz aparte îl reprezintă Circumscripția electorală nr. 16 Dâmbovița, unde cetățenii din colegiu uninominal nr. 4 sunt reprezentați de 3 deputați proveniți din trei formațiuni diferite : USL, ARD, PP-DD şi colegiul nr. 6 din Bucureşti, unde cetățenii sunt reprezentați de 3 deputați provenind din PSD, PNȚCD şi PP-DD.

Analizate şi din perspectiva prezenței femeilor în noul Parlament, datele confirmă trend-ul descendent al prezenței acestora. Astfel, din totalul de 588 de parlamentari, femeile sunt prezente în proporție de aproximativ 11%[3].

Soluții pentru corectarea sistemului electoral românesc actual

Având în vedere deficiențele majore constatate cu ocazia celor două scrutine electorale parlamentare este imperios necesar se realizeze o reformă a legislației electorale[4]. În opinia noastră, schimbarea legislației electorale nu trebuie să vizeze

1 Pentru detalii: **http://www.becparlamentare2012.ro/A-DOCUMENTE/Rezultate%20intermediare/anexa%204.pdf**, accesat în 26.02.2013.

2 Alianța România Dreaptă (ARD) - alianță electorală ce a avut în componența sa : Partidul Democrat Liberal, Partidul Național Țărănesc Creştin Democrat şi Forța Civică.

3 La Camera Deputaților din totalul de 412 deputați, 55 sunt femei (13%), în timp ce la Senat, procentul scade şi mai mult, astfel din totalul de 176 de senatori, doar 12 sunt femei (6,8%). Numărul cel mai mare de femei deputat, respectiv senator sunt membre ale PSD, în timp ce la polul opus se află UDMR, cu o singură reprezentantă de sex feminin în Senatul României şi minoritățile cu o reprezentantă din partea Asociației Liga albanezilor din România. România se află pe locul 24 din cele 27 de state ale UE în ceea ce priveşte prezența femeilor în Camera Inferioară a Parlamentului. Pascale Joannin, Vers une Europe plus féminine?, Question d'Europe, n°268, 4 mars 2013 (**http://www.robert-schuman.eu/doc/questions_europe/qe-268-fr.pdf**, accesat în 7.03.2013).

4 Curtea Constituțională evidențiază faptul că în reconsiderarea legislației electorale „trebuie, în primul rând, să se pornească de la realitățile economice, politice şi sociale ale țării, de la rolul partidelor politice în procesul electoral, de la necesitatea raționalizării Parlamentului si, în final, să fie reglementat un tip de scrutin corespunzător concluziilor desprinse şi care să aibă corespondent în tipurile de scrutin care se regăsesc în majoritatea statelor europene" (pentru

doar tipul de scrutin electoral. Modificările trebuie să fie de fond şi să vizeze tot ceea ce înseamnă proces electoral.

Pornind de la schimbarea sistemului electoral şi până la schimbarea strategiei de desemnare a candidaţilor de către formaţiunile politice, la managementul electoral totul trebuie să capete un nou *visage*. Introducerea unui nou tip de scrutin în România trebuie corelată în opinia noastră cu modificările constituţionale ce vizează instituţia Parlamentului şi trebuie avut în vedere dacă se optează pentru o structură unicamerală sau bicamerală, iar în cazul variantei unui Parlament bicameral trebuie decis dacă Camerele funcţionează pe aceeaşi durată a mandatului sau pentru mandate diferite, dacă acestea vor exercita acelaşi tip de competenţe sau dacă competenţele vor fi departajate.

Analizând rezultatele alegerilor parlamentare desfăşurate în România post decembristă, modul în care aceste rezultate s-au transformat în mandate, urmărind activitatea desfăşurată de parlamentari, precum şi calitatea actului de reprezentare şi raporturile dintre aceştia şi cei care i-au ales, considerăm că sistemul care ar asigura o reprezentare cât mai largă a diferitelor curente de opinii politice, un grad ridicat al parlamentarilor de sex feminin, un echilibru între voturile obţinute şi mandatele dobândite, l-ar reprezenta *scrutinul de listă, cu vot preferenţial*[1]. Acest sistem permite alegătorului ca în lista prezentată de un partid sau o formaţiune politică să marcheze propria sa ordine a candidaţilor preferaţi, deoarece este cunoscut faptul că de cele mai multe ori în fruntea listei nu s-au aflat cei meritorii, ci cei cu influenţă politică, financiară. Cel mai mare inconvenient al acestui sistem îl reprezintă în opinia noastră dificultatea pe care o va avea alegătorul român atunci când va trebui să marcheze favoriţii şi nu doar să aplice o ştampilă (de cele mai multe ori fără a ştii pe cine votează cu adevărat). Pentru partide şi, mai ales pentru candidaţi, acest tip de scrutin va presupune un efort mai mare în a se face cunoscuţi şi în a convinge electorii să i marcheze ca favoriţi în lista partidului în cauză. Suntem conştienţi că acest tip de scrutin va avea şanse minime de a fi reglementat, deoarece este nevoie ca electoratul din România să aibă un minim de cultură politică, juridică[2], iar partidele politice să-şi dorească să lase la latitudinea electoratului ordinea în listă.

Reforma electorală trebuie să se desfăşoare în acelaşi timp cu o reformă a partidelor politice. Partidele trebuie să înţeleagă că, pentru a-şi atinge scopul - obţinerea puterii, exercitarea sa şi menţinerea sa – trebuie să vină în faţa electoratului cu candidaţi reprezentativi, de o factură morală deosebită, profesionişti în ariile lor de activitate. În România s-a încetăţenit zicala „şi unii şi ceilalţi sunt la fel". Acest lucru arată faptul că partidele politice nu mai sunt capabile să răspundă nevoilor cetăţenilor. Pe de altă parte, nici electoratul românesc nu se arată interesat de procesul electoral. Electoratul şi aleşii sunt cele două feţe ale monedei reprezentării. Trebuie să conştientizăm faptul că, atunci când ne declarăm nemulţumirea faţă de aleşi, trebui

---

detalii a se consulta Decizia Curţii Constituţionale nr. 51 din 25 ianuarie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 90 din 3 februarie 2012.

1 Profesorul Alexandru Radu consideră că acest tip de scrutin „asigură un raport just între controlul partizan şi controlul popular asupra candidaţilor (parlamentarilor)". Pentru mai multe detalii, Alexandru Radu, *Politica între proporţionalism şi majoritarism. Alegeri şi sistem electoral în România poscomunistă,* (Iaşi: Institutul European, 2012), 288-289. A se vedea în Anexa I şi tipul de scrutin pentru care au optat statele din Uniunea Europeană.

2 Se presupune însă, că lista deschisă votului după preferinţă poate să pună electoratul în situaţia de a controla procesul de selecţie. Sartori aduce un contra argument acestei supoziţii: aşa cum partidele puternice, apte să mobilizeze electoratul cu mecanismul lor organizatoric, tot aşa pot neutraliza votul preferenţial cu preferinţe concentrate în mod masiv asupra propriilor oameni din aparat. Giovanni Sartori, *Ingineria constituţională comparată. Structuri, stimulente şi rezultate, traducere de Cristina Dan şi Irina Mihaela Stoica,* (Bucureşti: Ed. Mediterana 2000, 2002), 15-41.

să analizăm şi dacă noi, am ales raţional şi în cunoştinţă de cauză. Căci ce este oare Parlamentul dacă nu reflexia opţiunilor exprimate de noi?

Dincolo de opţiunea pentru un tip sau altul de sistem electoral, în opinia noastră, schimbarea trebuie să vizeze, în mod esenţial, managementul procesului electoral. În literatura de specialitate s-a apreciat că prioritatea în reformarea sistemului electoral o reprezintă „îmbunătăţirea managementului electoral, sub toate aspectele sale, dar în mod deosebit în ceea ce priveşte administrarea procesului electoral propriu-zis, a asigurării credibilităţii alegerilor"[1]. Dacă procesul electoral este viciat, nici nu mai contează ce tip de sistem electoral ai implementat.

Concluzii

Alegerea unui sistem electoral, care să coaguleze aşteptările partidelor politice din România, dar şi pe cele ale cetăţenilor, se va dovedi o misiune dificilă pentru decidenţii politici. Anul 2013 pare a fi anul schimbărilor constituţionale, legale, de substanţă din societatea românească. Ne întrebăm însă dacă aceste schimbări vor avea în vedere şi interesele electoratului sau vor reprezenta materializarea intereselor de moment, partizane, ale forţelor politice, aflate la guvernare la un moment dat.

Preconizata reforma electorală va duce oare la creşterea calităţii reprezentanţilor şi implicit a actului politic? Reformă doar de dragul de a face reformă sau facem reformă pentru a îmbunătăţii viaţa electoratului? Prin reformă stabilim reguli solide pentru viitor sau doar tranzitorii, pentru un moment electoral precis?

Totul depinde de voinţa guvernanţilor, dar este important ca şi societatea să se exprime prin vocile sale avizate, să vină cu soluţii.

Părerile doctrinarilor sunt însă pesimiste, unii dintre aceştia considerând că „erorile în găsirea unei proceduri electorale care să impulsioneze în mod real construcţia democraţiei constituţionale în ţara noastră fac parte din înţelegerea insuficientă a fundamentelor unei democraţii autentice, reale şi nu doar formale, iar această înţelegere se reflectă atât în modul în care cetăţenii îşi votează conducătorii, cât şi în acela în care se reflectă candidaţii pe parcursul competiţiei şi la capătul acesteia, respectând sau sfidând regulile concurenţei între partide ce aspiră deopotrivă la guvernare"[2].

1 Alexandru Radu, p. 291.

2 Ioan Alexandru, *Democraţia constituţională. Utopie şi/sau realitate*, (Bucureşti: Universul Juridic, 2012), 134.

Anexa 1

Nr. Crt.	Stat	Tip de scrutin utilizat pentru alegerile legislative[1]
1.	Austria	Reprezentare proporțională
2.	Belgia	Reprezentare proporțională
3.	Bulgaria	Reprezentare proporțională
4.	Cehia	Reprezentare proporțională
5.	Cipru	Reprezentare proporțională
6.	Danemarca	Reprezentare proporțională
7.	Estonia	Reprezentare proporțională
8.	Finlanda	Reprezentare proporțională
9.	Franța	Majoritar uninominal – Adunarea națională Scrutin mixt - Senat
10.	Germania	Scrutin mixt
11.	Grecia	Reprezentare proporțională
12.	Irlanda	Reprezentare proporțională – vot unic transferabil
13.	Italia	Reprezentare proporțională
14.	Letonia	Reprezentare proporțională
15.	Lituania	Scrutin mixt
16.	Luxemburg	Reprezentare proporțională
17.	Malta	Reprezentare proporțională – vot unic transferabil
18.	Olanda	Reprezentare proporțională – Camera Reprezentanților Vot indirect (Consiliul Provincial[2]) – Senatul
19.	Polonia	Majoritar uninominal (din 2011)
20.	Portugalia	Reprezentare proporțională
21.	Regatul Unit al Marii Britanii şi Irlandei de Nord	Majoritar uninominal
22.	Slovacia	Reprezentare proporțională
23.	Slovenia	Reprezentare proporțională
24.	Spania	Reprezentare proporțională
25.	Suedia	Reprezentare proporțională
26.	Ungaria	Scrutin mixt

1 Pentru detalii, a se consulta: **http://www.robert-schuman.eu**, accesat în 6.03.2013
2 Pentru amănunte: **http://www.eerstekamer.nl**, accesat în 6.03.2013

BIBLIOGRAFIE

ALEXANDRU Ioan, *Democrația constituțională. Utopie şi/sau realitate* (Bucureşti: Universul Juridic, 2012).

BLONDEL Jean, *Guvernarea comparată,* traducere de Teodora Moldovanu (Iaşi: Institutul European, 2009).

GILIA Claudia, „Where is the elective democracy in Romania heading to?", *Valahia University LAW STUDY*, 1 (2012).

GHERGHINA Sergiu (ed.), *Cine decide? Partide, reprezentanți şi politici în Parlamentul României şi cel European*, (Iaşi: Institutul European, 2010).

RADU Alexandru, *Politica între proporționalism şi majoritarism. Alegeri şi sistem electoral în România poscomunistă* (Iaşi: Institutul European, 2012)

SARTORI Giovanni, *Ingineria constituțională comparată, Structuri, stimulente şi rezultate, traducere de Cristina Dan şi Irina Mihaela Stoica,* (Bucureşti: Ed. Mediterana 2000, 2002).

***http://www.roaep.ro – site-ul Autorității Electorale Permanente

***http://www. cdep.ro – site-ul Camerei Deputaților

***http://www.senat.ro – site-ul Senatului

***http://www.ccr.ro – site-ul Curții Constituționale

***http://www.becparlamentare 2012.ro – Biroul Electoral Central - Alegeri pentru Camera Deputaților şi Senat, 9 decembrie 2012

***http://www.becparlamentare 2008.ro – Biroul Electoral Central – Alegeri pentru Camera Deputaților şi Senat 2008

***http://www.robert-schuman.eu – Fondation Robert Schumann

***http://www.eerstekamer.nl – site-ul Senatului Olandei

Reprezentarea politică a femeilor: alegerile parlamentare din 2012

Conf. dr. IONELA BĂLUȚĂ
[The University of Bucharest]

Abstract

The results of the 2012 parliamentary elections indicates a rather small number of women as MP's, when compared with the situation (statistical data) in other European states. Moving from a diacronical and sincronical analysis of the statistical data indicating the political representation of women in post-communist Romania, the present paper aims to reflect on this under representation as a central element in the attempt to understand and analize the present day Romanian democratic. Thus, it presents the main theoretical concepts and two analitical models and aims to analyze one of the factors that influences, according to the theoretical framework, the presence of women within representative political structure: namely the legislative frame.

Keywords

women's political representation; parliamentary elections; legal framework in gender equality; Romanian post communism

Dezbaterile și controversele privind accesul femeilor la cetățenie și mai apoi exercitarea *de facto* a drepturilor politice, prezența lor în structurile politice specifice regimurilor democratice și reprezentarea politică a femeilor sunt subiecte care în ultimele două secole au făcut să curgă multă cerneală și au provocat dezbateri intense, atât în spațiul academic cât și – mai ales – în spațiul public și politic.

Dincolo de argumente teoretice sau politice, statisticile actuale arată, la nivel mondial, menținerea unor parlamente majoritar masculine și a unor guverne dominate de bărbați: astfel, dacă ar fi să calculăm o medie mondială a tuturor parlamentarilor (fără o separare în funcție de cele două camere, acolo unde acestea există), din totalul de 46.300 de parlamentari, 36.874 sunt bărbați și 9.426 femei, ceea ce înseamnă o medie mondială de 20,4% de reprezentare politică a femeilor[1]. Sigur că datele statistice trebuie folosite cu precauție și cu respectarea principiilor metodologice corespunzătoare[2], mai ales când avem de-a face cu o medie mondială care, în mod

1 Statistici realizate de Uniunea interparlamentară, **http://www.ipu.org/wmn-f/world.htm**, *site* consultat pe 6 aprilie 2013.

2 A se vedea, de exemplu, capitolul „La construction statistique", in Rémi Lenoir, Louis Pinto, Patrick Champagne, Dominique Merllié, *Initiation à la pratique sociologique*, (Paris:Dunod, 1996).

asumat, a lăsat deoparte diferențele de arhitectură politică și electorală specifice fiecărei țări. Fără a propune în acest articol o analiză a diferitelor date statistice disponibile în materie de reprezentare politică a femeilor, putem observa că rezultatele alegerilor parlamentare din România din decembrie 2012 mențin un procent scăzut – aproape la jumătatea mediei mondiale – al prezenței acestora în forul legislativ reprezentativ al regimului democratic românesc.

Plecând de la cifrele și procentajele legate de prezența femeilor la aceste ultime alegeri legislative și de la principalele explicații teoretice avansate în numeroasele lucrări științifice internaționale care se opresc asupra acestui subiect, voi încerca să avansez câteva explicații și piste de reflecție asupra terenului românesc. Punctul de plecare al analizei mele este faptul că, dincolo de argumentele specifice, înțelegerea factorilor care mențin o reprezentare politică scăzută a femeilor consituie un element inconturnabil în reflecția asupra democrației și funcționării spațiului politic românesc actual. Căci, așa cum afirmă Eleni Varikas și Evelyne Pisier: «Oui, les femmes ont été bien exclues „en tant que femmes", mais cette exclusion est loin d'être la conséquence logique du principe de la démocratie; la traiter ainsi, c'est compromettre autant la cause des femmes que celle de la démocratie.»[1]

Reprezentarea politică a femeilor în cifre

Autoritatea electorală permanentă a publicat pentru prima dată, în februarie 2013, un studiu care sintetizează principalele date privind participarea femeilor la alegerile parlamentare (pentru scrutinul din 2012), completate și de cifre comparative atât din perspectivă diacronică (evoluția prezenței femeilor în Parlament din 1990 până în prezent) cât și dintr-o perspectivă comparativă sincronică raportată la situația din celelalte state europene[2]. Conform acestor date, în competiția electorală pentru alegerile parlamentare din anul 2012 s-au înscris 339 de candidați femei din partea formațiunilor politice şi o candidată din partea Asociației Liga Albanezilor din România (A.L.A.R.); din totalul de 2451 de candidați, candidații femei reprezintă 13,8%. Numai 20% dintre femeile care au figurat pe listele electorale au reușit să câștige un loc în Parlament. Mai precis, din totalul de 588 de mandate din actuala structură a Parlamentului României, femeile dețin 68 de mandate, adică 11,5%. Repartiția pe cele două camere parlamentare menține decalajul între un număr mai mic de femei prezente în Senat – doar 7,35% (13 din totalul de 176) – față de Camera Deputaților – 13,35% (55 de locuri dintr-un total de 412)[3]. Dacă ne uităm la procentul inițial – 13,8% – al candidaților femei din totalul celor care s-au înscris în cursa electorală, constatăm că procentul celor care au reușit să obțină un mandat în actualul Parlament al României – 11,5% – reflectă o proporționalitate destul de strânsă. Unul din factorii care influențează așadar reprezentarea politică a femeilor este accesul efectiv al acestora la listele electorale (și apoi, evident, accesul la locurile din colegiile cu mai multe șanse de eligibilitate).

Cifrele diacronice, care ne arată evoluția mandatelor femeilor în Parlamentul României de după 1990, indică o creștere a reprezentării politice a femeilor în 2000 față de primele 3 legislaturi postcomuniste, dar apoi o plafonare a acesteia în jurul unui procent mediu (pe Camera Deputaților și Senat) de 10-11%:

---

1 Eleni Varikas, Evelyne Pisier, «Femmes, République, Démocratie. L'autre dans le paire?», *Pouvoirs (Femmes en politique)*, no. 82 (1997) : 129.

2 *Evoluția reprezentării femeilor în Parlamentul României*, material realizatat de Direcția Studii, Documentare și Monitorizarea procesului electoral, Autoritatea Electorală permanentă, 2013; studiul poate fi accesat la următoarea adresă: **http://www.roaep.ro/ro/section.php?id=27&l2=58**

3 Studiul prezintă de asemenea și cifrele exacte ale candidaților femei și bărbați pe fiecare circumscripție electorală, precum și repartizarea acestora în funcție de formațiunile politice, date foarte utile pentru analizele de sociologie electorală.

Legislatura	Numărul de mandate deținute de femei în Parlament
1990-1992	4,9%
1992-1996	3,7%
1996-2000	4,7%
2000-2004	10,8%
2004-2008	10,2%
2008-2012	9,8%
2012-prezent	11,5%

Din păcate studiul nu oferă și procentele diferențiate pe cele două camere, și nici nu precizează, din punct de vedere metodologic, care au fost cifrele folosite în calcularea acestor procente. De exemplu, într-un articol în care am reconstituit numărul de femei și bărbați din Senat și Camera Deputaților din 1990 până în 2008, am constatat o fluctuație foarte mare între numărul inițial și cel final al mandatelor, ceea ce ridică serioase probleme în calcularea procentelor de reprezentare pe perioada unei legislaturi[1]. De asemenea, am observat, de la o legislatură la alta, decalaje mai mari între numărul mandatelor din Senat și Camera Deputaților, ceea ce poate face ca, deși prezența femeilor în Camera Deputaților să fie de peste 125%, per total procentul să rămână tot în jurul cifrei de 10%. Aceste nuanțe sunt fără îndoială indispensabile pentru o analiză sociologică a prezenței femeilor în Parlament, dar din păcate ele nu sunt sistematizate și de aceea uneori sunt greu de reconstituit.

În sfârșit, față de restul statelor Europa, România se plasează, din punctul de vedere al prezenței femeilor în parlament, pe locul 27 din 32 de țări, depășind, cu puține procente, Rusia, Cipru, Ucraina, Ungaria și Malta, aflându-se la jumătatea procentului atins de Bulgaria (22%, locul 16) și foarte departe de primul loc, Suedia (44,7%)[2].

Așa cum am precizat deja, deși indispensabile oricărei analize de sociologie politică, statisticile și cifrele nu trebuie absolutizate; acestea pot reprezenta însă puncte de pornire serioase într-o reflecție asupra arhitecturii politice a regimurilor democratice și a profesionalizării spațiului politic. Până la urmă, dincolo de cifrele în sine, procentele scăzute ale reprezentării politice a femeilor în România postcomunistă impun, pentru a fi înțelese, o analiză a spațiului politic și partizan, a cadrului legislativ și a reprezentărilor sociale dominante legate de rolurile de gen.

Cum analizăm (sub)reprezentarea politică a femeilor ?

Această întrebare este tratată în literatura internațională de numeroase studii de sociologie politică, științe politice și gender studies, fie din punctul de vedere al definiției cetățeniei și al raportului cu construcția Statului[3], fie din punctul de vedere al definiției și construcției democratice. De la criticile care pun în chestiune definiția însăși a democrației, considerând-o responsabilă pentru excluderile care au fost operate de-a lungul vremii în interiorul regimurilor democratice[4] la analizele care insistă,

1 Ionela Băluță, « Le parlement roumain à l'épreuve du genre. Les femmes politiques dans la législature 2004-2008 », *Studia Politica* (2010).

2 Sursa acestor date preluate în studiul AEP o reprezintă statisticile Uniunii interparlamentare.

3 Amintesc doar două volume care reunesc studiile unor cercetători consacrați, bibliografia pe aceste tematici fiind extrem de vastă: *Genre et politique. Débats et perspectives*, texte reunite și prezentate de Thanh-Huyen Ballmer-Cao, Véronique Mottier și Lea Sgier, Gallimard, Paris (2000); Christine Bard, Christian Baudelot, Janine Mossuz-Lavau, *Quand les femmes s'en mêlent. Genre et pouvoir*, Paris, Editions de la Martinière (2004).

4 De exemplu, Françoise Collin consideră că «la démocratie n'exclut pas les femmes comme elle

dimpotrivă, pe caracterul anti-democratic al oricărei forme de excludere[1], interpretările sunt variate și dezbaterile sunt intense. Cotele sau paritatea[2] sunt teme intrinseci ale reflecției asupra reprezentării politice a femeilor : la nivel teoretic, acestea sunt analizate în raport cu universalismul și egalitatea democratică, precum și cu conceptele de discriminare și de egalitate de șanse. La nivel empiric, numeroase studii arată diversitatea felului în care sunt reglementate și aplicate, precum și efectele lor, mai mult sau mai puțin limitate în funcție de contextul social și politic[3]. De asemenea, profesionalizarea spațiului politic și definirea «resurselor» eficiente sau a rolurilor politice de succes, arhitectura electorală și importanța stereotipurilor de gen sunt axe obligatorii ale analizei prezenței (sau absenței) femeilor în spațiul politic[4].

Una dintre constatările transversale ale acestor studii este prezența încă redusă a femeilor în structurile politice importante și accesul lor limitat la luarea deciziilor. Importanța contextului istoric și socio-politic este determinantă, iar faptul că inițial cetățenia politică a fost construită la masculin joacă fără îndoială un rol important în accesul dificil al femeilor la instituțiile de reprezentare și de decizie politică[5]. Din acest punct de vedere, o întrebare care ar merita dezvoltată într-o cercetare autonomă este de ce după 1989, deși elitele politice masculine comuniste se reconvertesc în procente covârșitoare[6], cele 30% femei impuse de cotele comuniste par să dispară aproape complet în primele legislaturi postcomuniste ?

Pamela Paxton și Sheri Kunovich constată că pentru înțelegerea subreprezentării politice a femeilor au fost privilegiate trei tipuri de explicații – cele socio-structurale, cele politice și cele ideologice : «Social-structural explanations focus on the pool of available women, political explanations focus on the openness of the

---

le fait – même quand elles bénéficient du droit de vote – par accident ou aveuglement, mais en raison de sa définition même» qui «constituera toujours une difficulté pour les femmes, ou en fera des „citoyens" de seconde zone» (p. 29). Françoise Collin, „Mythe et réalité de la démocratie", in Eliane Viennot (sous la dir. de), *La démocratie «à la française» ou les femmes indésirables*, Publications de l'Université de Paris – Denis-Diderot, (Cahiers du CEDREF. Colloques et travaux), Paris (1996) : 29.

1 Eleni Varikas, Evelyne Pisiser, „Femmes, République, Démocratie. L'autre dans le paire?", *art. cit.*

2 Mona Lena Krook, „Quota Laws for Women in Politics: Implication for Feminist Practice", *Social Politics: International Studies in Gender, State & Society*, Oxford University Press, vol. 15, no 3 (2008): 345-368; Rose-Marie Lagrave, „Une étrange défaite. La loi constitutionnelle sur la parité", *Politix* 51 (2000); Éléonore Lépinard, *L'égalité introuvable. La parité, les féministes et la République*, Presses de la Fondation nationale des sciences politiques, Paris (2007).

3 O sinteză în acest sens este dată Christine Guionnet, Erik Neveu, *Féminins/Masculins. Sociologie du genre*, Paris, Armand Colin (2009), în capitolul „Hommes et femmes dans l'espace public":327-334.

4 Putem aminti, în acest sens: Laure Adler, *Les femmes politiques*, nouvelle édition, (Paris: Seuil, 2007 ; Yannick le Quentrec, Annie Rieu, *Femmes: engagements publics et vie privée*, Paris: Éd. Syllepse, 2003 ; Catherine Achin, Sandrine Lévèques, *Femmes en politique,* La Découverte, Paris (2006); Catherine Achin *et alii*, *Sexe, genre et politique*, Éd. Economica, Paris (2007); Delphine Dulong, Sandrine Levecque, „Une ressource contingente. Les conditions de reconversion du genre en ressource politique", *Politix*, no. 60 (2002) : 81-111; Delphine Dulong, J. Lagroye, P. Lehingue, F. Sawicki (dir.), *Mobilisations électorales*, PUF, CURAPP/CRAPS, Paris (2005); Christine Guionet, „Entrées des femmes en politique. L'irréductibilité du genre à l'heure de la parité", *Politix*, no. 60 (2002) : 113-146; Pamela Paxton, Sheri Kunovich, „Women's Political Representation: The Importance of Ideology", *Social Forces*, vol. 82, no. 1, September (2003) : 87-113 ; Jacques Lagroye, « On ne subit pas son rôle », *Politix,* n° 38 (1997) : 7-17.

5 Lane Kenworthy, Melissa Malami, „Gender Inequality in Political Representation: A Worldwide Comparative Analysis", *Social Forces*, 1 (1999): 235-268.

6 Vezi de exemplu Ștefan Laurențiu, *Patterns of Political Elite Recruitment in Post-Communist Romania*, Ed. Ziua, București (2004) ; Ionașcu Alexandra, „Les élites politiques en Roumanie postcommuniste 1990-2008. Les voies d'accès au pouvoir exécutif", *Studia Politica*, vol. XI, n° 1 (2011) : 27-50.

political system to women, and ideological explanations focus on general impressions of women in politics and how viable women are as candidates and leaders»[1]. La rândul lor, Laure Bereni, Sébastien Chauvin, Alexandre Jaunait și Anne Revillard consideră că, din perspectiva mecanismelor contemporane de funcționare a câmpului politic și a procesului de selecție a candidaturilor de către partidele politice, putem identifica trei tipuri de factori care îngreunează intrarea femeilor în sferele înalte ale politicii: a). distribuirea inegală a resurselor; b). cultura și organizarea partidelor politice; c) instituțiile și regulile electorale[2].

Fără a pretinde că pot propune o analiză nuanțată a atâtor aspecte într-un spațiu atât de limitat, o să încerc, în ultima parte a acestui articol, să mă opresc doar asupra cadrul legislativ și a influenței acestuia asupra reprezentării politice a femeilor.

Din punct de vedere legislativ, în timp ce prevederile din Constituția României din 1991[3] privind egalitatea în drepturi erau generale și minimale, Constituția din 2003 dezvoltă articolul 16 (Egalitatea în drepturi), introducând inclusiv o mențiune specială privind egalitatea de șanse între femei și bărbați: „*Statul român garantează egalitatea de șanse între femei și bărbați pentru ocuparea acestor funcții și demnități.*"[4] Influența procesului de aderare a României la Uniunea Europeană este evidentă în completările aduse acestui articol. De altfel, prevederile cele mai numeroase privind respectarea egalității de șanse dintre femei și bărbați în structurile de putere se regăsesc în *Legea egalității de șanse dintre femei și bărbați*, 202/2002, adoptată sub presiunea U.E, destul de târziu față de alte prevederi din *acquis*-ul comunitar. Astfel, Capitolul IV privește explicit „Egalitatea de șanse între femei și bărbați în ceea ce privește participarea la luarea deciziei", având următoarele articole: „**Art. 21.**(1) Autoritățile publice, centrale și locale, unitățile economice și sociale, precum și partidele politice și alte entități nonprofit, care își desfășoară activitatea în baza unor statute proprii, promovează și susțin participarea echilibrată a femeilor și bărbaților la conducere și la decizie. " și „**Art. 22.** Pentru a accelera realizarea în fapt a egalității de șanse între femei și bărbați autoritățile publice centrale și locale vor adopta măsuri stimulative de reprezentare echitabilă și echilibrată a femeilor și bărbaților în cadrul autorităților decizionale ale partenerilor sociali, cu respectarea criteriilor de competență".[5] În plus, în varianta republicată din 2007, în care articolul 22 s-a transformat în articolul 23, acesta este completat cu două alineate: „(2) Toate comisiile și comitetele guvernamentale și parlamentare asigură reprezentarea echitabilă și paritară a femeilor și bărbaților în componența lor. (3) Partidele politice au obligația să prevadă în statutele și regulamentele interne acțiuni pozitive în favoarea sexului subreprezentat la nivel de decizie, precum și să asigure reprezentarea echilibrată a femeilor și bărbaților în propunerea candidaților la alegerile locale, generale și pentru Parlamentul European."[6]

---

1 Pamela Paxton, Sheri Kunovich, «Women's Political Representation…cit.»: 88.

2 Laure Bereni, Sébastien Chauvin, Alexandre Jaunait, Anne Revillard, *Introduction aux Gender Studies. Manuel des études sur le genre*, (Bruxelles, De Boeck, 2008), 170-171.

3 *Constituția României din 1991*, **http://www.cdep.ro/pls/dic/act_show?ida=1**.

4 Articolul complet este: „**Articolul - Egalitatea in drepturi: (1)** Cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări. **(2)** Nimeni nu este mai presus de lege. **(3)** Funcțiile și demnitățile publice, civile sau militare, pot fi ocupate, în condițiile legii, de persoanele care au cetățenia română și domiciliul în țară. Statul român garantează egalitatea de șanse între femei și bărbați pentru ocuparea acestor funcții și demnitîți. **(4)** În condițiile aderării României la Uniunea Europeană, cetățenii Uniunii care îndeplinesc cerințele legii organice au dreptul de a alege și de a fi aleși în autoritățile administrației publice locale." *Constituția României din 2003*, **http://www.cdep.ro/pls/dic/site.page?id=339**.

5 *Legea nr. 202/2002 privind egalitatea de șanse între femei și bărbați*, **http://legislatie.resurse-pentru-democratie.org/202_2002.php**.

6 *Legea nr 202/2002 republicată în 2007, privind privind egalitatea de șanse între femei și bărbați*, **http://www.dreptonline.ro/legislatie/legea_egalitatii_sanse_femei.php#**.

Previderile legale citate definesc un cadru legal în acord cu *acquis*-ul comunitar care, dacă ar fi fost aplicat cu rigoare în restul legislației românești și transpus în politici publice consistente ar fi putut constitui fără îndoială un catalizator al promovării reale a egalității de șanse dintre femei și bărbați în spațiul politic. Din păcate legile electorale din 2004[1] și 2008[2] nu fac nicio trimitere la principiul constituțional menționat mai sus și nu transpun în niciun fel prevederile specifice din *Legea egalității de șanse dintre femei și bărbați*. Nu este vorba neapărat de introducerea unor cote de gen sau a principiului parității[3], ci de încercarea de a integra, măcar cu caracter de recomandare, prevederile privind incitarea partidelor politice de a asigura mecanisme pentru creșterea reprezentării politice a femeilor. De asemenea, în constituirea Birourilor electorale sau a altor structuri administrative nu există niciun fel de „măsură stimulativă" pentru asigurarea unei prezențe echitabile a femeilor și bărbaților. Ca să nu mai vorbim de nerespectarea acestor prevederi sau recomandări în constituirea comisiilor și comitetelor parlamentare. Niciunul din principalele partide politice nu își fixează ca obiectiv, în ultimele statute, creșterea reprezentării politice a femeilor sau măcar promovarea egalității de șanse dintre femei și bărbați. În plus, spre deosebire de modul de scrutin pe liste practicat până în 2008, sistemul de vot uninominal într-un singur tur cu distribuție proporțională a mandatelor reprezintă un tip de scrutin care, după cum arată toate analizele pe această temă, este mai curând defavorabil accesului femeilor la listele electorale și creșterii reprezentării politice a acestora.

Așadar, analiza cadrului legislativ privind promovarea și asigurarea egalității de șanse dintre femei și bărbați în luarea de decizii și reprezentarea politică arată o abordare mai degrabă inegală și inconsecventă a acestui principiu juridic. Dacă procesul de aderare al României la Uniunea Europeană a reprezentat fără îndoială un factor pozitiv, care a stimulat introducerea unor prevederi juridice generoase în vederea asigurării egalității de șanse dintre femei și bărbați, legislația electorală pare să nu fi fost deloc influențată de aceste reglementări. În plus, principiile enunțate în Legea 202/2002 republicată în 2007 nu au avut niciun efect asupra organizării și funcționării partidelor politice sau a comisiilor parlamentare (ca să rămânem la aceste două exemple). Unul dintre motive este fără îndoială absența unui cadru instituțional și a unor instrumente de politici publice care să favorizeze sau chiar să impună introducerea și respectarea măsuri respective. În ciuda unui cadru legislativ general mai curând favorabil egalității de șanse dintre femei și bărbați, prevederile care reglementează efectiv procesul electoral nu țin deloc seama de acest lucru.

Putem concluziona că, într-adevăr, cadrul legislativ (unul dintre factorii modelului analitic propus) nu favorizează, în sistemul politic românesc, creșterea reprezentării politice. Trebuie însă precizat că toți ceilalți factori amintiți în modelul analitic citat sunt extrem de importanți, iar inconsecvența cadrului juridic pe care am arătat-o mai sus, precum și neaplicarea unor recomandări legale este fără îndoială legată de aceștia. Atât cultura politică și organizarea partizană cât și tipul de resurse utile și necesare pentru a avea acces la funcții politice și (mai ales) stereotipurile sociale care perpetuează convingerea că bărbații sunt mai combativi și mai fermi, pot face față mai ușor și mai bine luptelor politice (prezentate adesea ca fiind prea „murdare" pentru femei) sunt aspecte esențiale în înțelegerea participării scăzute a femeilor la „jocul" politic.

---

1 *Legea nr. 373/2004 pentru alegerea Camerei Deputatilor și a Senatului*, **http://legislatie.resurse-pentru-democratie.org/373_2004.php**.

2 *Legea nr. 35 din 13 martie 2008 pentru alegerea Camerei Deputaților și a Senatului*, **http://www.clr.ro/rep_htm/L35_2008.htm**.

3 Dezbaterile pe aceste teme au apărut târziu în spațiul public românesc, inițiativa cea mai cunoscută fiind proiectul de lege privind introducerea cotei obligatorii de reprezentare politică a femeilor în Parlamentul României propus de Sulfina Barbu în 2010, reacțiile majoritare fiind mai degrabă ostile.

BIBLIOGRAFIE

ACHIN, Catherine *et alii*, *Sexe, genre et politique*, Éd. Economica, Paris, 2007.

ACHIN, Catherine, Levecque Sandrine, *Femmes en politique,* La Découverte, Paris, 2006.

BARTD, Christine, Baudelot Christian, Mossuz-Lavau Janine, *Quand les femmes s'en mêlent. Genre et pouvoir*, Paris, Editions de la Martinière, 2004.

BĂLUȚĂ, Ionela, «Le Parlement roumain à l'épreuve du genre. Les femmes politiques dans la législature 2004-2008», *Studia Politica*, vol. X, no. 1/2010, pp. 123-151.

BERENI, Laure, Lépinard Eléonore, «Les femmes ne sont pas une catégorie. Les stratégie de légitimation de la parité en France», *Revue française de science politique*, vol. 54, n°1/2004, pp. 71-98.

BERENI, Laure, Chauvin Sébastien, Jaunait Alexandre, Revillard Anne, *Introduction aux Gender Studies. Manuel des études sur le genre*, De Boeck, Bruxelles, 2008.

CAVENG, Rémy, «Les „dames conseillères" de 1936. Une histoire de l'engagement politique féminin», in N. Roux (dir.), *Rien sans elles. De la parité en politique,* l'Atalante, Nantes, 2004.

DULONG, Delphine, Levecque Sandrine, «Une ressource contingente. Les conditions de reconversion du genre en ressource politique», *Politix*, no. 60, 2002, pp. 81-111.

DULONG, Delphine, Matonti Frédérique, «l'Indépassable féminité. La mise en récit des femmes en campagne», in J. Lagroye, P. Lehingue, F. Sawicki (dir.), *Mobilisations électorales*, PUF, CURAPP/CRAPS, Paris, 2005.

FOREST, Maxime, «L'enjeu de l'égalité hommes-femmes au prisme de l'élargissement à l'est de l'UE», *Politique européenne,* n°20, 3/2006, pp. 101-119.

GAL, Susan, Kligman Gail eds, *Reproducing Gender. Politics, Publics and every day life After Socialism*, Princeteon (NJ), Princeton University Press, 2000.

GUIONNET, Christine, «Entrée des femmes en politique. L'irréductibilité du genre à l'heure de la parité», *Politix*, no. 60, 2002, pp. 113-146.

GUIONNET, Christine, Neveu Erik, *Féminins/Masculins. Sociologie du genre*, Paris, Armand Colin, 2009.

HEINEN, Jacqueline, «Genre et politiques étatiques en Europe centrale et orientale», *Recherches féministes*, 1999, vol. 12, n°1, pp. 123-133.

IONAȘCU, Alexandra, «Les élites politiques en Roumanie postcommuniste 1990-2008. Les voies d'accès au pouvoir exécutif», *Studia Politica*, vol. XI, no. 1, 2011, pp. 27-50.

KROOK, Mona Lena, „Quota Laws for Women in Politics: Implication for Feminist Practice", *Social Politics: International Studies in Gender, State & Society*, Oxford University Press, vol. 15, no 3, 2008, pp. 345-368.

LAGRAVE, Rose-Marie, „Une étrange défaite. La loi constitutionnelle sur la parité", *Politix,* 51, 2000.

LAGROYE, Jacques, (entretien) «On ne subit pas son rôle», *Politix,* n°38, 1997, pp. 7-17.

LAGROYE, Jacques, «Etre du métier», *Politix,* n°28, 1994, pp. 5-15.

LENOIR, Rémi, Pinto Louis, Champagne Patrick, Merllié Dominique, *Initiation à la pratique sociologique*, Dunod, Paris, 1996.

LÉPINARD Éléonore, *L'égalité introuvable. La parité, les féministes et la République*, Presses de la Fondation nationale des sciences politiques, Paris, 2007.

Le QUENTREC, Yannick, Rieu Annie, *Femmes: engagements publics et vie privée*, Éd. Syllepse, Paris, 2003.

KENWORTHY, Lane, Malami Melissa, „Gender Inequality in Political Representation: A World-wide Comparative Analysis", Social Forces, 1, 1999, pp. 235-268.

MIROIU Mihaela, «Despre politica ultimei inegalități», étude introductive au volume de Vladimir Pasti, *Ultima inegalitate. Relațiile de gen în România*, (Iasi: Polirom, 2003).

PAXTON, Pamela, Kunovich Sheri, «Women's Political Representation: The Importance of Ideology», *Social Forces*, vol. 82, no. 1, September 2003, pp. 87-113.

Pouvoirs (Femmes en politique), no. 82, 1997.

SCOTT, Joan, «Genre : Une catégorie utile d'analyse historique», *Les Cahiers du Grif*, n° 37-38, 1988.

SPEHAR, Andrea, «'Eastern European Women'. Winers or Losers in Post-Communist Transition?», **http://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/517/1/A.%20Spehar,%20FoE%20nr%2018.pdf**.

ŞTEFAN, Laurenţiu, *Patterns of Political Elite Recruitment in Post-Communist Romania*, Ed. Ziua, Bucarest, 2004.

THANH-Huyen Ballmer-Cao, Véronique Mottier, Lea Sgier, Gallimard, texte reunite de, *Genre et politique. Débats et perspectives*, Gallimard, Paris, 2000.

VARIKAS, Eleni, Pisier Evelyne, «Femmes, République, Démocratie. L'autre dans le paire?», *Pouvoirs (Femmes en politique)*, no. 82/1997.

VIENNOT, Eliane (sous la dir. de), *La démocratie «à la française» ou les femmes indésirables*, Publications de l'Université de Paris – Denis-Diderot, (Cahiers du CEDREF. Colloques et travaux), Paris, 1996.

Surse folosite

Statistici realizate de Uniunea interparlementară, **http://www.ipu.org/wmn-f/world.htm**

Evoluţia reprezentării femeilor în Parlamentul României, material realizatat de Direcţia Studii, Documentare şi Monitorizarea procesului electoral, Autoritatea Electorală permanentă, 2013, **http://www.roaep.ro/ro/section.php?id=27&l2=58**

Constituţia României din 1991, **http://www.cdep.ro/pls/dic/act_show?ida=1**

Constituţia României din 2003, **http://www.cdep.ro/pls/dic/site.page?id=339**

Legea nr. 202/2002 privind egalitatea de şanse între femei şi bărbaţi, **http://legislatie.resurse-pentru-democratie.org/202_2002.php**.

Legea nr. 202/2002 privind egalitatea de şanse între femei şi bărbaţi, **http://legislatie.resurse-pentru-democratie.org/202_2002.php**.

Legea nr. 373/2004 pentru alegerea Camerei Deputatilor şi a Senatului, **http://legislatie.resurse-pentru-democratie.org/373_2004.php**.

Legea nr. 35 din 13 martie 2008 pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului, **http://www.clr.ro/rep_htm/L35_2008.htm**.

Statutul partidului Socia-Democrat 2012, **http://www.psd.ro/STATUTPSD.pdf**.

Statutul PDL, **http://www.pdlcluj.ro/despre-noi/statutul-pdl/**.

Statutul PNL 2011, **http://www.pnl.ro/pagina/documente-de-infiintare**.

Statutul UDMR,

http://www.udmrhunedoara.ro/index.php?option=com_content&view=article&id=68&Itemid=70&lang=hu.

Alegeri generale în România sau confirmarea teoriei periferiei politice

■ AURELIAN GIUGĂL
[„Ovidius" University, Constanța]

■ IONUȚ CIOBANU
[Independent Researcher]

Abstract

Despite a formal liberal-democratic society and a supposed legal-rational authority (according to German sociologist Max Weber's definition), post-communist Romania has continued to be a semi-peripheral country based on status. The perpetuation of the organization model where the personal status always prevails is the main effect on the parties appeared in post-communist political and economic context, which is basically the same as in interwar and communist periods. Thus parties' development is closely linked to the charisma of their members, and their connection with the electorate/society has no sense concerning political ideology (as it is dominated by the context and electoral clientelism of short notice – one electoral cycle).

Keywords

Romania; cleavages; clientelism, general elections; periphery, post-communism

Introducere

Acest studiu este o introducere la ceea se dorește a fi o nouă schemă de analiză a partidelor politice românești, schemă care se rezumă, în principal, la cercetarea acestora folosind ca fundament *ideea conform căreia* partidele politice românești funcționează într-o societate periferică/semi-periferică[2]. Existența și funcționarea partidelor într-o societate de acest tip, le imprimă caracteristici fundamentale care le diferențiază net de partidele politice din Europa de vest, în ciuda faptului că se pot identifica unele apropieri formale de acestea[3]. La nivel teoretic, conceptul de societate periferică implică limitarea, chiar abandonarea, pozițiilor teoriei modernizării sau tranzitologiei,

1 Acest articol a fost posibil și grație sprijinului financiar al CopyRo.

2 Folosim conceptele de periferie și semi-periferie în sensul dezvoltat de Immanuel Wallerstein în *Sistemul mondial modern,* traducere de Dorel Abraham, Ilie Bădescu și Marcel Ghibernea (București: Meridiane, 1992-1993).

3 Mai ales în ceea ce privește structurile formal-legaledin statutele acestora. Diferențele structurale sunt legate de consistența lor reală și de funcțiile îndeplinite de acestea în societate.

conform cărora partidele politice și instituțiile din noile democrații, după o perioadă de tranziție, vor urma calea celor din vechile democrațiile, evoluând spre societăți democratice de tip liberal. Prin urmare, multipartidismul din semi-periferie nu derivă din pluralismul social, care, dintr-o perspectivă a teoriei clivajelor, a dat naștere partidelor și sistemelor de partide moderne, mai degrabă conceptul de democrație liberală s-a construit în jurul multipartidismului postcomunist și a fost echivalat cu acesta – pluralism social și multipartidism în țările centrului, multipartidism fără corespondent precis conturat în structura socială în semi-periferie.

Prin urmare, partidele politice nu sunt considerate a fi nici în tranziție, nici similare cu cele occidentale. Considerăm că ele au propriile modele de apariție și dezvoltare, consecință a genezei, existenței și funcționării acestora într-o societate periferică.

1. Societate periferică: concept și implicații

Conceptul de societate semi-periferică și, implicit, includerea unei țări în această categorie nu este tocmai o sarcină facilă, în principal datorită faptului că această teorie, ce poate fi interpretată inclusiv în cheie marxistă, a fost excesiv ideologizată înainte de 1989. Retorica comunistă a folosit-o în sensul în care chintesența ei corespundea exigențelor ideologice comuniste privind exploatarea economică a țărilor slab dezvoltate. După prăbușirea comunismului în Europa de est, conceptul de semi-periferie a fost abandonat tocmai datorită ideologizării din perioada *colectivismului autohton/precedentă*. Simplificată, teoria sistemului mondial implică un proces de exploatare exercitat de centru asupra periferiei și semiperiferiei[1]. Mai precis, între centru, periferie și semi-periferie există diferențe semnificative de dezvoltare, avansul tehnologic (consecința industrializării din secolele al XVIII-leași al XIX-lea) și diversificarea producției ce caracterizează centrul implică salarii ridicate, iar preeminența agriculturii și exploatarea materiilor prime în periferie și semi-periferie conduce inevitabil la câștiguri limitate și economie de subzistență. Pe scurt, societățile agrare devin periferii, înapoiate economic și dependente de Occident atunci când sunt integrate în piața mondială capitalistă[2]. Este și cazul României din secolul al XIX-lea când se impune ca o semi-periferie estică a vestului european dezvoltat. Piața capitalistă, pe un fundament de subdezvoltare deja constituit, consecința densității mai scăzute a populației și tipurilor de regimuri politice experimentate până atunci, a dus la constituirea unui sistem social în care o țărănime săracă muncea pentru a produce surplus de producție agricolă destinat exportului și de pe urma căruia se îmbogățea o elită latifundiară[3]. Capitalul extras nu era investit în alte sectoare ci era destinat metropolei. Instituțiile și mentalitățile create pentru a le înlocui pe cele precedente (feudale) nu au permis creșterea autonomă ci au creat o subdezvoltare și o dependență care se menține și se potențează reciproc[4].

Centrul în Europa este asociat cu spațiul democrației liberale vest europene fundamentată pe sistemul celor patru clivaje politice teoretizat de Stein Rokkan și Martin Lipset. Cele trei proprietăți principale ale democrației liberale, alegeri libere, votul universal și libertatea politică, ce permit tuturor cetățenilor libertatea de asociere și libera exprimare a opiniilor politice, sunt susținute de o solidă stabilitate politică. După 1945, țările aparținând centrului au avut experiența unei democrații continue. Pe de altă parte, antiteza reforme liberale vs. reforme sociale a produs

1 Colin Flint, Peter Taylor, *Political Geography. World-economy, nation-state and locality* (Essex: Pearson Education Limited, 2007), 15.

2 Daniel Chirot, *Schimbarea social într-o societate periferică. Formarea unei colonii balcanice*, traducere de Victor Rizescu (București: Corint, 2002), 8.

3 Chirot, *Schimbarea*, 7-8.

4 André Gunder Frank, *L'accumulation mondiale (1500-1800)* (Paris: Calmann-Levy, 1977), 64.

sinteza statului liberal-social democratic ca rezultat a două procese, unul economic și altul politic. O viabilă politică redistributivă a permis partidelor construirea unei stabile baze de sprijin pentru implementarea politicilor favorabile propriilor suporteri. Procesul descris de Rokkan pentru Europa a produs un stabil *pattern* de vot bazat pe clivajele sociale. Acest proces s-a transpus într-o stabilă geografie electorală, pentru că grupurile sociale sunt geografic segregate. In cuvintele lui Colin Flint și Peter Taylor „în toate țările centrului european stabilitatea geografiei electorale de după 1945 este foarte mare"[1].

În opoziție cu centrul se află periferia și semi-periferia (în cazul european, țările din centrul și estul continentului). Acestea se evidențiază prin alternanța dintre sisteme democratice și regimuri despotice sau, cum este cazul României, prin inexistența unei democrații autentice înainte de 1989. Prin urmare, în aceste spații în absența unei politici redistributive viabile, loialitatea votanților lipsește, ceea ce înseamnă ca în aceste țări geografia votului suportă schimbări apreciabile de la o alegere la alta, partidele fiind incapabile să mențină suportul acelora care îi votaseră în trecut. În absența mobilizării, partidele din periferie și semi-periferie sunt văzute ca o mixtură de elite locale, regionale și naționale interconectate între ele printr-o mare varietate de relații personale. Aceste relații converg către formarea unor rețele de patronaj care au ca scop exploatarea resurselor publice[2]. Flint și Taylor plasează țările din estul Europei în semi-periferia sistemului mondial[3] și prin urmare devin, pe de o parte, subiectul alternanței partidelor la putere și, pe de altă parte, al instabilității geografiei electorale, un proces similar ce a fost identificat și în numeroase țări extraeuropene, Ghana[4] și India fiind două exemple cunoscute. Heeger[5] identifică însăși elitele politice drept cauză majoră a instabilității electorale. Alternanța la putere, precum și diversitatea coalițiilor la guvernare sunt fenomene uzuale în România postcomunistă, după 1992 practic nici un partid sau coaliție de partide neconservându-și puterea câștigată anterior.

2. Cazul românesc: atunci și acum

Atât în perioada interbelică, dar și în postcomunist, puzzle-ul politic românesc se identifică cu ceea ce s-a definit a fi politica eșecului și geografia instabilității electorale. Din analizele electorale empirice de dinainte de cel de-al doilea război mondial (M. Dogan, M. Ivan, L. Colescu), cât și din teoretizările perioadei postcomuniste (Seiler, Preda & Soare, Barbu) emit în subsidiar ideea unui sistem partizan necoeziv, slab structurat și, în esență, extrem de imprevizibil. Cu toate acestea, o cercetare globală, care să înglobeze toate aceste îmbinări disparate și să le integreze într-un sistem explicativ funcțional lipsește (precum instrumentele muzicale în parte nu pot propune o simfonie numai în măsura în care sunt subsumate, așa și în cazul de față, o îmbinare teoretico-statistică este menită să îmbine puzzle-ul politic românesc).

3. Atunci: România interbelică

În perioada de dinainte de 1945 au existat abordări empirice valoroase, ce au scos în evidență caracterul particular al comportamentului electoral românesc în sensul în care „se constată o variațiune în limite extrem de largi a procentajului

1 Flint, Taylor, *Political*, 209.
2 C. A. Heeger, *The politics of underdevelopment* (London: Macmillan, 1974), 21.
3 Flint, Taylor, *Political*, 238.
4 Peter Taylor, Peter Osei-Kwame, „A Politics of Failure: The Political Geography of Ghanaian Elections, 1954-1979", *Annals of the Association of American Geographers* 74 (1984): 4.
5 Heeger, *The politics*, 79.

voturilor întrunite de …partide"[1], scopul fiind mai degrabă „consolidarea puterii executive mai mult decât de asigurarea unei reprezentări corecte a opiniei publice"[2].

Studiul inginerului Marcel Ivan face referire la perioada electorală de după primul război mondial într-o manieră statistică[3], scopul fiind acela de „a da în baza rezultatelor electorale o imagine fidelă, obiectivă și completă, asupra configurației actuale a partidelor noastre politice, și a evoluției lor de la anul 1919 până în prezent"[4] (1933, anul publicării lucrării). Astfel, o simplă statistică a alegerilor oferă imaginea unui tablou politic relevant. O primă observație: rezultatele electorale ale diferitelor partide prezintă anumite particularități, o dinamică electorală oscilatorie extremă ce rezida în caracterul inversat al sistemului electoral: se numea un guvern care ulterior era plebiscitat de marea masă a alegătorilor. În acest sens, sintagma „zestrea guvernamentală" propusă de M. Ivan făcea referire la acei alegători care indiferent de preferințelor lor politice de la un moment dat, aveau tendința de a vota totdeauna cu «guvernul»[5]. Se ajungea în acest mod la situații extreme, prezentându-se cazul particular al județului Caliacra (în acea perioadă parte a României, acum aflat în componența Bulgariei), situația la cinci alegeri succesive (1926 – 1932) fiind relevantă (tabelul de mai jos):

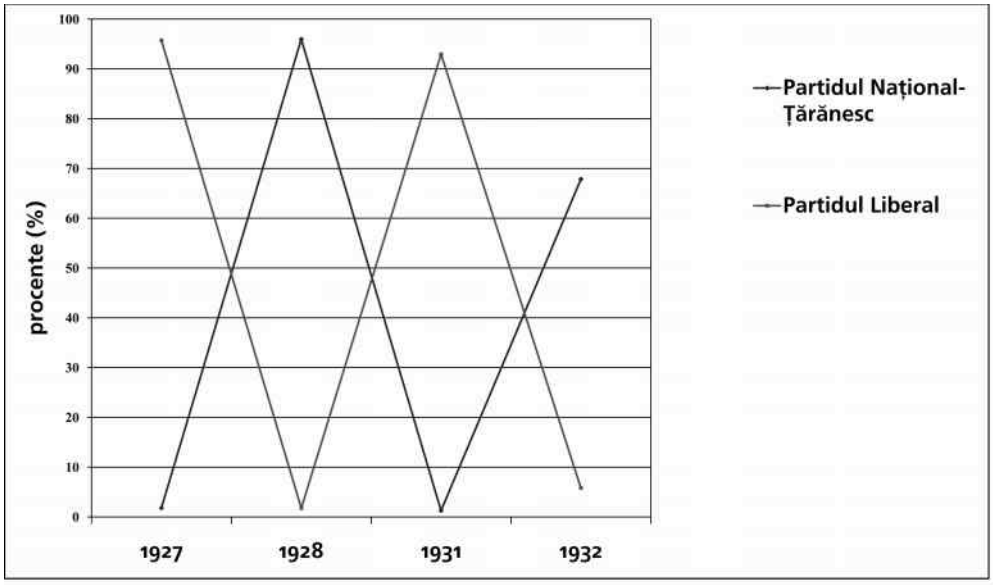

Fig. 1. „Zestrea guvernamentală" în județul Caliacra (Dobrogea)
Sursa datelor: Marcel IVAN, *Evoluția partidelor noastre politice în cifre și grafice 1919 – 1932* (Sibiu: Krafft & Drotleff, 1933), 28.

1 Marcel Ivan, *Evoluția partidelor noastre politice în cifre și grafice 1919 – 1932* (Sibiu: Krafft & Drotleff, 1933), 4.

2 Matei Dogan, „Regimul politic și clasa politică în România interbelică", în *Sociologie politică. Opere alese*, (București: Alternative, 1999), 142.

3 De altfel, lipsa unui studiu empiric care să surprindă rezultatele oficiale pentru Camera Deputaților în intervalul dintre cele două războaie mondiale a constituit motivația autorului în acest demers intelectual.

4 Ivan, *Evoluția*, 9.

5 Ivan, *Evoluția*, 28.

Este evident faptul că scorurile electorale ridicate erau obținute atunci când partidul se află la putere (ales să organizeze alegerile), iar procentele mici se datorau posturii neprivilegiate de a nu „face" alegerile (rotativa guvernamentală funcționa în așa fel încât principalele partide să beneficieze de avantajul organizării alegerilor, singura necunoscută fiind intervalul de timp în care partidul se va afla la guvernare, de unde și durata oscilantă a perioadei dintre două alegeri).

Explicațiile oferite de Ivan pentru o astfel de situație stranie țin de situația precară (economic, cultural) a prototipului alegătorului român. Sunt oferite exemple concrete, țăranul mai înstărit și mai emancipat din Banat, „nu votează, și mai ales nu mai votează în mod mecanic cu «guvernul»"[1], pe când alegătorii din majoritatea regiunilor din Vechiul Regat sau din Basarabia, prinși „cu desăvârșire de tradiția și mentalitatea unei dependențe și încătușări individuale, morale și materiale, […] formează încă o masă politică mai maleabilă și cu concepții politice destul de vagi"[2].

În *Regimul politic și clasa politică în România interbelică*[3], Matei Dogan explică „funcționarea unui regim care a fost, în felul său, o capodoperă a artei politice"[4]. Utilizând exemplele mecanicii inversate de constituire a unui guvern în urma deciziei regale și al primei majoritare (acordate, după 1926, partidului care obținea în prealabil 40% din voturi), una din concluziile la care ajunge M. Dogan se referă la faptul că „legiuitorii români erau preocupați de consolidarea puterii executive mai mult decât de asigurarea unei reprezentări corecte a opiniei publice"[5]. Consolidarea puterii executive prin acordarea primei majoritare implică și riscuri politice: apariția corupției și a falsificării voturilor[6], întrucât oricât de numeros ar fi fost corpul „alegătorilor guvernamentali"[7], nici un guvern chemat să organizeze alegerile nu ar fi riscat pierderea acestora mizând doar pe faptul că ei votează mereu cu puterea oricare ar fi aceasta. Mărturiile despre neregulile petrecute la alegerile desfășurate în perioada primei electorale au fost numeroase (inclusiv în lucrarea lui Dogan[8]), așa încât punerea în balanță a intenției inițiale, de consolidare a puterii cabinetului în contrapondere cu efectul negativ generat în urma încercărilor de manipulare a votului ne oferă imaginea unui model ce nu și-a atins scopul[9].

---

1 Ivan, *Evoluția*, 28-29.

2 Ivan, *Evoluția*, 29.

3 Dogan, „Regimul", 139-206.

4 Dogan, „Regimul", 140.

5 Dogan, „Regimul", 142.

6 Dogan, „Regimul", 150.

7 Sintagma alegători guvernamentali, folosită de Matei Dogan pentru aceia cetățeni ce erau predispuși să ofere votul lor partidului aflat la putere, poate fi privită în oglindă cu zestrea guvernamentală descrisă de Marcel Ivan.

8 Pentru detalii legate de acest aspect al infracțiunilor electorale a se vedea anexele din studiul citat, pp. 168-172. Vom preciza și faptul banal că nimeni din cei acuzați de săvârșirea unor nereguli în timpul scrutinelor electorale nu a fost pedepsit. Peste ani, în postcomunism mecanismul se reinventează, așa încât, identic perioadei interbelice, cei descoperiți și acuzați că au votat multiplu, spre exemplu, nu au fost niciodată sancționați în vreun anume fel.

9 Dacă consolidarea puterii executive s-ar traduce în stabilitatea guvernamentală [cf. Ion Mamina, *Monarhia constituțională în România. Enciclopedie politică. 1866-1938* (București: Editura Enciclopedică, 2000), 62 citat de Cristian Preda, *România postcomunistă și România interbelică* (București: Meridiane, 2002), 104], eșecul rezidă tocmai în durata redusă a cabinetelor, de sub șapte luni, mult mai reduse temporal decât cele precedente (intervalul 1919-1926), a căror durată medie a fost de aproximativ 19 luni – pentru calculul acestora vezi Cristian Preda, *România*, 106.

4. Acum: România postcomunistă

În postcomunism, cercetările din sfera partidelor politice nu au depășit un cadru teoretic, abordările empirice fiind vagi și nesemnificative.

Daniel-Louis Seiler și-a pus întrebarea în ce măsură clivajele politice identificate de sociologului norvegian S. Rokkan pentru spațiul occidental pot fi aplicate în analiza partidelor din Europa centrală și de est[1].

Seiler nu extinde modelul rokkanian la Europa orientală (estică). A transfera sistemul paradigmatic imaginat de Rokkan altor spații culturale nu este posibil fără a defini un nou sistem de clivaje generat de cultura și istoria faptică a fiecărei țări[2]. Harta conceptuală a lui Rokkan nu poate cuprinde aceste spații europene, întrucât în sud-estul european nu se poate vorbi despre o reinstaurare a democrației o dată cu schimbările din anul 1989, mai degrabă este spațiul instaurării regimului reprezentativ, revoluția industrială, un element important în analiza sistemului de partide al Europei occidentale în versiunea rokkaniană, desfășurându-se în orientul european sub tutela puterii comuniste[3].

Teritoriul Europei de est nu a fost marcat de revoluția industrială, ci de cea de-a doua aservire, cea ce implică absența reformei agrare și în consecință nu se poate vorbi de clivajul generat de revoluția industrială (proprietari vs. muncitori) înainte de cel de-al doilea război mondial, orașele ca centre polarizatoare având o activitate industrială extrem de limitată. În acest context, Jenő Szücs a prezentat Europa centrală și de est ca pe o a treia Europă, cultural aparținând spațiului creștin occidental, dar cu un mod de producție oriental, marcat de neoiobăgie[4]. Pentru Europa de sud-est, spune Seiler, prudența trebuie să caracterizeze un astfel de demers interpretativ, pentru că „regiunea este lipsită de o tradiție reprezentativă pertinentă"[5], iar țările din zonă au trecut de la un sistem agrar postfeudal la socialismul real. În acest spațiu european sistemele de partide sunt similare celor din Lumea a Treia, prin urmare nu pot fi analizate utilizând modelul rokkanian (chiar varianta regândită de Seiler).

Cristian Preda și Sorina Soare[6] propun o altă grilă de interpretare în sensul în care „sistemul politic postcomunist este organizat în România în jurul negării clivajelor"[7], în acest mod continuându-se voința puterii comuniste, voință întemeiată pe „negarea explicită a tuturor clivajelor"[8]. „Postcomunismul nu inventează și nici nu reconstituie clivaje", două tensiuni fiind întreținute pentru scurt timp, „cea dintre neocomuniști și anticomuniști" (interpretată greșit în literatura de specialitate ca un clivaj trans-regional, spun autorii) și cea naționalistă. În această ordine logică, partidele și „reprezentanții postcomunismului românesc traduc înainte de toate conflicte între lideri", iar ceea ce a fost considerat un clivaj fondator în societatea românească, adică opoziția anticomuniști vs. postcomuniști, nu este, în opinia autorilor, decât o tensiune superficială a societății românești[9].

---

1 Daniel-Louis Seiler, „Pot fi aplicate clivajele lui Rokkan în analiza partidelor politice din Europa centrală?", în Jean-Michel De Waele (editor), *Partide politice și democrație în Europa centrală și de est*, traducere colectivă (București: Humanitas, 2003), 135-176.

2 Daniel-Louis Seiler, „Pot fi aplicate clivajele", 139.

3 Seiler, „Pot fi aplicate clivajele", 165.

4 J. Szücs, *Les trois Europes* (Paris: l'Harmattan, 1985), în Seiler, „Pot fi aplicate clivajele", 143.

5 Seiler, „Pot fi aplicate clivajele", 170.

6 Cristian Preda, Sorina Soare, *Regimul, partidele și sistemul politic din România* (București: Nemira, 2008).

7 Preda, Soare, *Regimul*, 145.

8 Toate pasajele extrase provin din Preda, Soare, *Regimul*, 143-147.

9 Preda, Soare, *Regimul*, 147-148.

Studiul sistematic al partidelor românești din perspectiva clasificării acestora a început încă din primii ani ai regimului nou instalat, Alexandru Radu furnizând una dintre primele analize în acest sens. Acesta clasifică partidele în partide parlamentare și extra-parlamentare folosind drept criteriu discriminant accesul la puterea politică; partide etnice și partide subunitare, mixând diverse criterii în conturarea acestui tablou. Principala concluzie a acestui studiu de la începutul perioadei post-comuniste este că partidele din România se divid în două clase: fie partide vide – fără suport social real, fie partide elitiste reprezentând doar clasa politică.

Daniel Barbu[1] folosește noțiunea de partitocrație (acel sistem de guvernare în care partidele dețin monopolul absolut al personalului, resurselor și politicilor guvernamentale[2]) atunci când se referă la sistemul politic din România postcomunistă. Corolarul partitocrației, clientelismul partizan implică atât „o împărțire a resurselor pe criterii preferențiale în sânul unei oligarhii partizane", dar și o „redistribuire economică în favoarea unor grupuri sociale relativ largi" (exemplul industriilor de stat subvenționate din perioada guvernării PDSR)[3]. În acest sens, „partidele românești postcomuniste se aseamănă cu un monarh constituțional: ele domnesc, dar nu guvernează"[4].

Ceea ce este de remarcat din perspectiva noastră e că aceste abordari folosesc ca reper partidele politice vestice, chiar dacă sunt numeroase inserții conceptuale și empirice care nu aparțin modelului partizan occidental. Acest lucru se întâmplă deoarece știința politică nu a reușit să producă un set de concepte cu utilizare regională, în special datorită adoptării unui model normativist, universalist, conform căruia partidele politice din est (și din alte zone ale lumii) trebuie sa aibă aceleași caracteristici și funcții ca cele din vest în virtutea modelului formal-universalist al democrației liberale. Prin urmare, analizele care au ca obiect de studiu partidele politice românești păstrează aceeași neclaritate, nereușind să concilieze modelul teoretic vestic realităților românești. Rezultă, pe de o parte, studii în care sunt mixate concepte și realități străine acestora, pe de altă parte, studii fără valențe teoretic-conceptuale. Această discordanță este prezentă încă de la primele studii ale lui A. D. Xenopol, care deși acesta accepta că partidele românești sunt expuse tentațiilor de a acapara statul, distribuind funcțiile birocratice propriilor suporteri („proporția intereselor curat individuale este mai mare decât în țările apusului"), totuși le considera partide în sens occidental.

Prin utilizarea conceptului de societate semi-periferică, acest studiu introductiv nu cade în capcana normativistă și teleologică generată de abordarea referențial occidentală. O societate bazată pe status este caracterizată prin organizare bazală în jurul *corporate group*: relațiile de grup sunt guvernate de norme personale, integrarea și acceptarea sunt făcute pe baze patrimoniale. În Romania, impactul comerțului internațional și a industrializării a afectat doar definiția instituțională a societății dar nu și componentele structurale a ceea ce am numit o societate bazată pe status. *Dependency* este consecința adoptării premature dar imperioase a unui format politic pentru care lipsește baza socială, iar acest import este dat de nevoia de a supraviețui ca entitate politică[5]. Introducerea modelului occidental de stat în Balcani s-a făcut într-un moment în care societățile respective nu erau pregătite pentru acest lucru. Statul fiind elementul instituțional cel mai dezvoltat a devenit

1 Daniel Barbu, *Republica absentă. Politică și societate în România postcomunistă* (București: Nemira, 1999).

2 Mauro Calise, „The Italian Partitocracy: Beyond President and Parliament", *Political Science Quarterly*, 109 (1994): 3, 442-444, în Barbu, *Republica*, 150.

3 Barbu, *Republica*, 155.

4 Barbu, *Republica*, 158.

5 Kenneth Jowitt (editor), *Social Change in Romania, 1860-1940. A Debate on Development in a European Nation* (Berkely: Univeristy of California, 1978), 20.

instituția dominantă, operand însa în mod diferit față de modelul vechilor democrații (*old democracies*), mai precis într-un mod propriu unei *status society*, și nu al unei societăți rațional-legale[1]. Instaurarea comunismului a asumat renunțarea formală a societății bazate pe status dar în realitate nu a reușit decât rejectarea substanțială a propriilor componente instituțional culturale.

Aprecierile lui Jowit și Stokes se referă îndeosebi la perioada interbelică, însă validitatea lor cuprinde fără îndoială și perioada post-comunistă, când formatul democrației liberale a fost asumat rapid fără a exista și structura societală și economică necesare (nu doar în România ci și în alte țări ex-comuniste). În ciuda unui format liberal-democratic și a unei presupuse societăți rațional-legale (în sensul definit de Max Weber), România post-comunistă a continut să fie o societate semi-periferică bazată pe status. Efectele asupra partidelor politice nou apărute în acest context (politic și economic) practic neschimbat față de cel interbelic sau comunist au constat în principal în transmiterea modelului organizației în care statusul personal prevala. Prin urmare dinamica lor internă este dată de dinamica personalităților, iar relația lor cu electoratul/societatea este lipsită de substanță politică programatic-idelogică, fiind dominată de context și de schimburi electorale clientelare de scurta durată (de obicei un ciclu electoral).

5. România postcomunistă sau instabilitate electorală și caruselul partidelor la putere

În România postcomunistă au avut loc șapte alegeri generale: 1990, 1992, 1996, 2000, 2004, 2008 și 2012. Caracterul impredictibil al acestora a fost unul evident, în pofida faptului că a existat pe întreg parcursul perioadei postcomuniste tentația asimilării electoratului din Transilvania și Banat cu unul atașat mai mult valorilor dreptei, liberalismului, reformei (așa cum au fost definite aceste concepte în spațiul românesc), în opoziție cu sudul și estul (Valahia și Moldova istorice), regiuni atinse de populism, redistribuție, colectivism, în consecință mai apropiate de social-democrații de azi. Și într-adevăr, analiza în componente principale a raporturilor de vot calculate la nivel județean împărțind procentele obținute de partidele opozante social-democraților (PNȚCD și PNL în 1990, CDR în 1992 și 1996, PNL și PD în 2000, Alianța DA în 2004 și PDL și PNL în 2008) la cele ale social-democraților însăși (FSN în 1990, FDSN în 1992, PDSR în 1996 și 2000 și PSD în 2004 și 2008), indică faptul că geografia electorală a României postcomuniste a fost una stabilă până la alegerile din 2008, momentul 2008 fiind unul de torsiune, foarte puțin din ceea ce se întâmplase la nivel județean în 2004 – sub 20% – mai putând fii regăsit la alegerile din 2008 (tabelul 1). La alegerile din 2012 nu am calculat un raport de vot, foștii opozanți de la alegerile trecute (PSD și PNL) regăsindu-se acum sub umbrela aceleiași formule electorale (Uniunea Social Liberală - USL).

Un alt aspect important al perioadei postcomuniste, după 1992 nici un partid sau alianță politică care câștigat alegerile nu mai repetă performanța și la viitorul scrutin electoral. În 1992 a câștigat FDSN, apoi în 1996 CDR, în 2000 s-au reîntors social-democrații, a fost rândul alianței DA (2004), apoi PDL a fost partidul ce a dat prim-ministrul (2008), pentru ca la recentele alegeri (2012) o altă formulă electorală să fie cea câștigătoare. Iată un alt aspect ce apropie România de comportamentul electoral al țărilor din periferie și semi-periferie, caruselul partidelor și formulelor guvernamentale la putere fiind o caracteristică pregnantă a pseudo-democrațiilor sau democrațiilor incipiente, noilor democrații, ca să folosim jargonul/conceptul la modă din științele politice.

1 Gale Stokes, Social origins of East European Politics, *East European Poltics & Societes*, 1 (1986): 30-74.

Tabelul 1. Analiza în componente principale a raporturilor de vot pentru principalele partide la alegerile generale (1990-2008) – component matrix[a]

Anul alegerilor	*Loadings*
1990	0,94
1992	0,92
1996	0,93
2000	0,88
2004	0,85
2008	0,44

Extraction Method: Principal Component Analysis.
[a] 1 component extracted.
Sursa datelor: Institutul Național de Statistică (INS).

Dacă la nivel județean comportamentul electoral pare, până la alegerile din 2008, unul quasi-stabil, coborând analiza electorală la dimensiunea ei locală, vom obține un comportament electoral de o perfectă instabilitate.

O analiză primară la nivel național arată un fapt simplu, de necontestat, din 1996 și până în prezent, competitivitatea electorală, la nivelul simplei localități, a evoluat către o dinamică electorală de tip clientelar. Dacă la alegerile generale din 1996 (Camera Deputaților) doar puțin peste 10% din totalul localităților au avut un partid câștigător cu mai mult de 50% din totalul populației prezente la vot, în 2012, situația este una aproape inversă, partidele situate pe primul loc cu un procent mai mare de 50% sunt într-un număr covârșitor. Practic o simplă statistică descriptivă indică o situație *electorală bizară*: supremația partidelor și convergența acestora către un sistem electoral clientelar (tabelul 2).

Tabelul 2. Competitivitatea electorală la nivel de localiatate: partidul de pe primul loc și numărul de comune pe intervale procentuale (Camera Deputaților)

Interval procentual	Număr localități (1996)	Procent - % (1996)	Număr localități (2012)	Procent - % (2012)
<30	**827**	**27.4**	4	0.13
30-39	**1051**	**34.9**	93	3.1
40-49	805	26.7	405	13.6
50-59	245	8.1	631	21.8
60-69	40	1.3	**940**	**31.7**
70-79	17	0.5	**665**	**22.4**
80-89	12	0.4	202	6.8
90-100	12	0.4	25	0.9

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică (INS).

O analiză la nivel regional, județean sau local (județe din sudul, sud-vestul și sud-estul României – Teleorman, Caraș-Severin, Constanța și Tulcea) indică aceeași dinamică electorală: o instabilitate electorală mare în primul deceniu postcomunist și o feudalizare în deceniul următor, tendință care se păstrează și după alegerile generale din 2012.

Comportamentul electoral în Dobrogea postcomunistă a fost unul extrem de haotic. În primul deceniu de după 1989, în județul Constanța, PSD-ul actual obținea scoruri electorale modeste, mult sub media națională. De altfel, la alegerile generale din 1996, doar Banatul și Bucureștiul egalau județul Constanța în proporția votului pentru Convenția Democrată (CDR). După anul 2000, harta electorală a județului

sud-dobrogean se schimbă eminamente, supremația social-democraților fiind una de necontestat: majoritatea localităților din județ au avut la alegerile din 2004 și din 2008 primari PSD, însuși orașul Constanța fiind un fief social-democrat redutabil. În județul Tulcea, evoluția electorală a fost una inversă: de la un județ fidel PSD-ului în primul deceniu postcomunist, s-a ajuns la unul atașat electoral liberalilor și democrat-liberalilor, iar alegerile din 2004 și din 2008 sunt probă a acestei evoluții.

Situația este cu atât mai haotică dacă ne raportăm la simpla unitate administrativă. Comunele din ambele județe au avut un comportament electoral extrem de imprevizibil (sunt numeroase cazurile când un partid a obținut și 100% la un anumit scrutin electoral pentru ca după 4 ani sau poate chiar după câteva luni să aibă un insucces major) pentru toate scrutinele electorale, fie că ne referim la alegerile locale sau generale, amplitudinea dintre votul minim și maxim pentru un partid sau altul, deviația standard și dispersia au avut valori mari, ceea ce indică confuzia electoratului. În aceeași unitate administrativă (comuna sau orașul) a existat o multitudine de comportamente de vot, de la un scrutin electoral la altul, greu de prins într-un anumit *pattern* comportamental. În același mediu (rural), un partid poate avea valori procentuale perfect dezechilibrate. În anul 1992, amplitudinea votului pentru FSN la alegerile locale a înregistrat valoare maximă (100%), întrucât a existat măcar o localitate în care partidul să obțină toate voturile și o altă în care să nu câștige nici măcar un singur vot. La fel pentru CDR (aceleași alegeri locale), o amplitudine mare, de 70,06%, ce indică hiatusul dintre punctele extreme (70,06% ca valoare maximă și, desigur, 0% ca procent minim). Exemplele nu vin doar de la primele alegeri postdecembriste, tendința generală de după 2000, după o oarecare echilibrare în perioada 1996-2000, fiind în linia celor prezentate mai sus. Se creează practic varii feude electorale, teritorii în care un partid fie obține aproape totul, fie mai nimic (depinde de feuda în care te plasezi). În tot acest carusel electoral, PNL-ul este cel mai prost situat partid, ariile de influență ale acestuia fiind limitate în comparație cu oponenții PSD și PDL.

Dacă A. Siegfried, studiind regiunea Ardéche în timpul celei de-a Treia Republici (1841-1940), interpretând modelele spațiale de vot prin prisma organizării sociale a societății, a descoperit că arealele, care preferau partidele de stânga în anul 1871, se comportau asemănător și în 1936, separând 31 de regiuni, 17 cu preferințe de stânga și 11 de dreapta, în Dobrogea caracteristica principală o constituie perfecta instabilitate electorală, indiferent dacă ne referim la alegerile locale sau la cele generale, atât în cazul votanților din mediul rural, dar și pentru cei din cel urban. În partea sud-estică a României, preferințele electorale se schimbă, după o mecanică ce nu poate fi standardizată. Un exemplu: în localitatea Dumbrăveni din județul Constanța, incoerența electorală a alegătorilor atinge perfecțiunea, la alegerile pentru consiliile locale din 1992 toate voturile valabil exprimate (100%) au revenit social-democraților (FDSN), iar patru ani mai târziu s-a ajuns la o situație incredibilă: 100% pentru CDR. Aici se poate pune și problema unor nereguli, întrucât ține de domeniul fantasticului ca un partid să obțină unanimitatea într-o anumită circumscripție electorală, fie și numai punând la socoteală faptul că partidul advers celui care a obținut maximul electoral ar fi trebuit să fie votat măcar de proprii candidați pe listele electorale.

Revenind la incoerența electorală, există cazuri nu numai de localități rurale ce-și schimbă preferințele de vot de la un scrutin la altul, exemplele vin și din mediul urban, iar reședința județului sud-dobrogean Constanța este un caz sugestiv. Dacă urmărim evoluția electorală a alegătorilor constănțeni la alegerile pentru consiliile locale, vom observa cum situația se schimbă radical față de 1992: în 1992 FDSN a cumulat un procent de 26,59%, a regresat la 11,06% în 1996, apoi a crescut constant, 24,93% în 2000, 45,12% în 2004 și 59,02 în 2008. La primele alegeri postcomuniste (1992 și 1996) Convenția se afla în preferințele votanților, ulterior situația se schimbă și PDSR/PSD va deveni principala forță politică din orașul și județul Constanța – hărțile electorale (harta 1 și harta 2) sunt sugestive în acest sens.

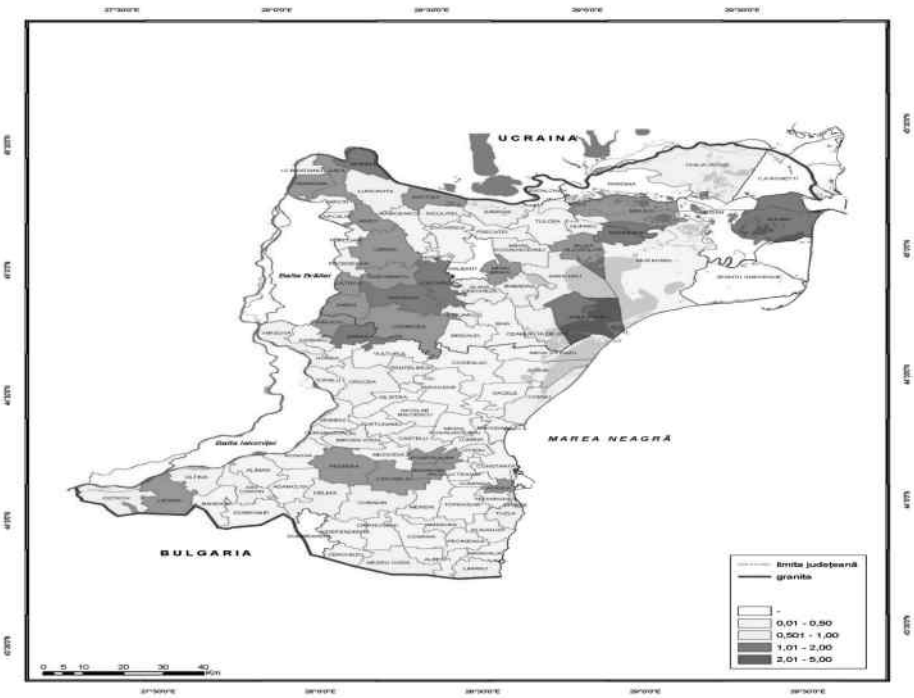

Harta 1. Raportul de vot PDSR/CDR+USD – alegeri consiliile locale (1996)

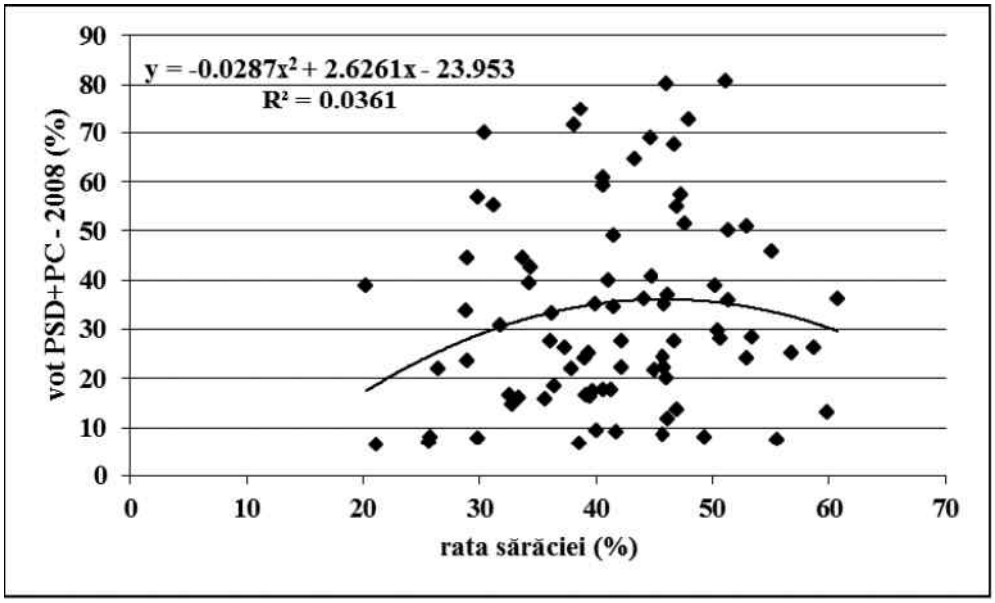

Fig. 2. Rata sărăciei și votul pentru PSD+PC
(alegerile generale din 2008) în localitățile rurale din Dobrogea
Sursa datelor: Institutul Național de Statistică; Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale.

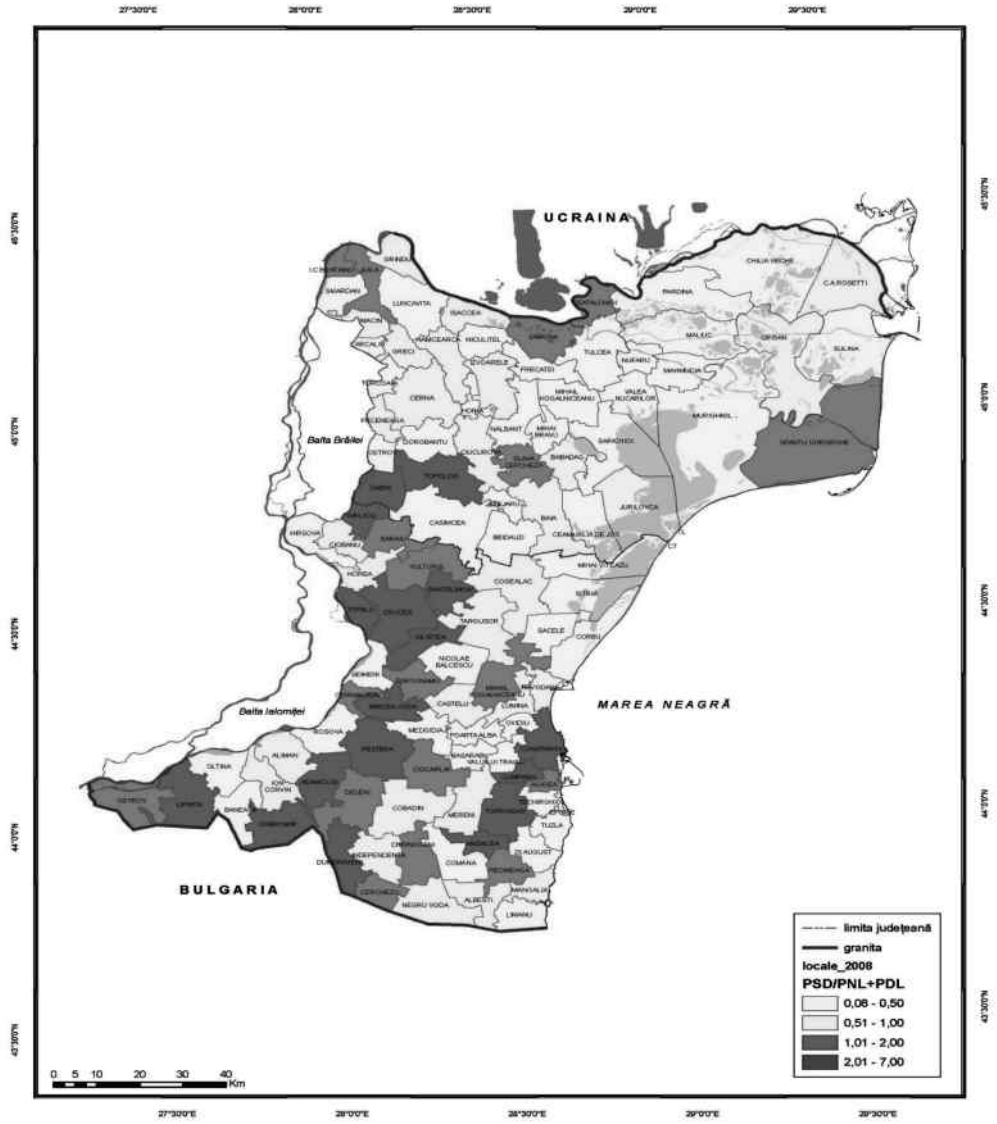

Harta 2. Raportul de vot PSD/PDL+PNL – alegeri consiliile locale (2008)

În acest context electoral extrem de oscilant, *nu este de mirare* faptul că coeficientul de corelație între o variabilă independentă (gradul de sărăcie) și variabila dependentă (votul pentru un anumit partid, în cazul nostru PDSR/PSD) prezintă valori extrem de reduse pentru toate alegerile succedate din 1996 și până în prezent (figura 2 indică o corelație insgnifiantă între rata sărăciei și votul pentru social-democrați la alegerile generale – Camera Deputaților – din 2008).

Nici alte variabile independente, cum ar fi structura pe grupe de vârste (procentul populației vârstnice din totalul populației unei localități) sau structura profesională a populației (procentul locuitorilor angajați în sectoarele primar, secundar și terțiar) nu oferă explicații mai bune pentru preferința pentru un partid sau altul.

Este evident faptul că tocmai aceste valori extreme ale votului, diferențele mari de comportament electoral dintre diferitele localități, influențează în mod decisiv valoarea coeficientului de corelație. Cu datele statistice de care dispunem nu putem concluziona că o componentă economică (gradul de sărăcie) sau demografică (structura populației pe grupe de vârste) pot influența comportamentul electoral. Pentru rezultate mult mai bune sunt necesare serii de date ecologice mult mai detaliate (de chestionar), iar studiile electorale de caz (o comună sau un oraș) pot fi mult mai expresive.

În Teleorman dinamica electorală urmează o logică clientelară: de la o structură politică fragmentată în anii' 90, cu tablou electoral extrem de divers, cu multe partide care depășeau pragul electoral, pas cu pas, după 2000, tabloul politic s-a condensat și a evoluat către un clientelism evident – în tabelele 2 și 3 se poate lesne citi evoluția electorală a localităților din județul Teleorman. Dacă în primul deceniu postcomunist în doar 7% din localități primul partid avea o pondere mai mare de 50% din totalul comunelor județului, la alegerile din 2012 în doar 4 localități primul partid clasat (alianța USL desigur) a avut un procent sub 50% – caz clasic de constituire a unei rețele clientelare, clientelism ce marchează pregnant și alte democrații slab consolidate (am amintit deja de cazurile clasice Ghana și India).

Tabelul 2. Competitivitatea electorală în județul Teleorman: alegeri generale

Interval procentual	1996 (nr.)	1996 (%)	2000 (nr.)	2000 (%)	2004 (nr.)	2004 (%)	2008 (nr.)	2008 (%)	2012 (nr.)	2012 (%)
<30	11	12.6								
30-39	43	49.4	8	9.3	5	5.5.	6	6.3		
40-49	27	31.0	33	38.4	16	17.7	20	21.05	4	4
50-59	6	6.9	32	37.2	26	28.8	24	25.2	10	10
60-69			13	15.1	26	28.8	28	29.5	14	14
70-79					15	16.7	12	12.6	39	39
80-89					1	1.1	4	4.2	27	27
90-100					1	1.1	1	1.05	6	6

Sursa datelor: Institutul Național de Statistică, Autoritatea Electorală Permanentă

Un alt exemplu sugestiv, județul Caraș-Severin după plecarea liderului Sorin Frunzăverde. În anul electoral 2008, PDL-ul a ocupat prima poziție în județ, mai apoi situația electorală a balansat în sensul direcției urmate de fostul lider județean. Fluctuația electorală la nivel de localitate și slabele legături ideologice dintre electorat și partide poate fi urmărită în comunele Zorlentu Mare (în 2008 PDL – 66%, în 2012 USL – 84%, PDL doar 7%), Varadia (în 2008, 62% PDL, în 2012, 68% USL), Luncavița (55% PDL / 64% USL), Glimboca (66% PDL în 2008, doar 7% în 2012), Farliug (66% PDL în 2008, 75% USL în 2012) și exemplele pot continua în această logică a instabilității electorale.

Alegerile generale din 2012 nu aduc nimic nou, sensul electoral postdecembrist se păstrează, democrat-liberalii sunt invizibili, o alianță conjuncturală (USL) domină tabloul politic. Banatul și Transilvania se racordează *trend*-ului general, chiar în județe tradițional anti-social-democrate, USL-ul a câștigat majoritatea colegiilor electorale, fie la cameră, fie la senat sau la ambele (Timiș, Caraș-Severin, Sibiu, Brașov). Dată fiind situația electorală din ultimele decenii, mai poate fi vorba de existența unor delimitări ideologice în spațiul autohton? Datele electorale analizate, fie și în varianta limitată din acest articol nu converg către existența unui sistem politic consolidat, mai degrabă comportamentul electoral este unul ce se fundamentează în funcție de anumite particularități locale, deplasarea votanților dinspre un

partid sau altul în funcție de orientările celor ce dețin capitalul financiar și al rețelelor sociale fiind evidentă. Se adaugă desigur și eșecul partidelor postcomuniste în a promova politici economice și sociale viabile, ceea ce implică o amplificare a instabilității electorale postdecembriste românești.

Concluzii

Analizând sistemul politic postcomunist, cu o regresie temporală în perioada quasi-democrației autohtone de dinainte de cel de-al doilea război mondial, câteva concluzii sunt decelabile. Un prim aspect, și în perioada interbelică și în postcomunism, România a avut/ are un comportament electoral instabil, instabilitate ce-și are cauze multiple. În primul rând, practicile clientelare, active și atunci și acum. Dacă în interbelic sistemul electoral uza de asemenea practici (formula mai întâi guvernul și apoi parlamentul și-a avut rolul său bine determinat în ceea ce Matei Dogan a denumit democrația mimetică), în perioada contemporană, în postcomunism sistemul politic clientelar se consolidează treptat, comportamentul electoral înscriindu-se pe o traiectorie ce a convers de la o instabilitate electorală extrem de mare în primul deceniu postcomunist la formarea unor zone de influență locale finanțate de câștigătorii tranziției postcomuniste. O consecință importantă la nivelul partidelor pe care practica periferică/clientelară – resurse contra voturi – o produce este că le transformă în rețele locale instabile de distribuire și control a resurselor financiare publice (a se vedea bugetele/amendamentele, hotărârile de guvern[1] cu evidentă tentă politică, fapt ce le depărtează definitiv de rolul lor clasic, existent în *core countries* și le apropie de rețele de tip comercial, situație normală pentru o țară semi-periferică.

Pe de altă parte, întrucât partidele politice românești nu au o responsabilitate ideologică/programatică față de electorat, ele nu sunt organisme politice reprezentative. Acest aspect, corelat cu modul profund clientelar în care ele sunt construite mai ales la nivel județean sau comunal, plasează partidele mai aproape de facțiuni sau vechile *societas*[2], decât de partidele moderne reprezentative ale Europei vestice. De asemenea, ele nu constituie pentru electorat entități abstracte, partiții analitice, fiind mai aproapiate de facțiuni în sens clasic decât de partide. Ele sunt în mod fundamental agenții procedurale, guvernative și clientelare, construite pe baza unor relații de status, care funcționează într-o *status based society* și o țară periferică și semi-periferică. În analiza lor conceptuală trebuie sa fie utilizată o schema diferita de cea creată si apoi utilizata in *core countries*. De exemplu, o eventuală tipologie a partidelor ar trebuie sa nu aibă criteriu exclusiv legăturile cu societatea ci să urmarească mai ales modul în care este structurată puterea internă într-un partid și dinamica acesteia.

În fine, rezultatele electorale analizate și dinamica lor în timp implică o realitate politică ce are sens și anume lipsa clivajelor politice în spațiul autohton, consecință a evoluției istorice și economice a spațiului românesc din ultimele sute de ani și, implicit, evidențerea unui comportament electoral specific unei țări semi-periferice sau chiar periferice. Fundamentul empiric pe care se sprijină prezenta analiză indică acest lucru.

1 HG 1152/2008, spre exemplu.

2 Adică mari familii, clanuri, *e figlioli* sau *quegli della casa degli*, vezi Jacques Heer, *Les Partis e la Vie Politique dans l'Occident Medieval* (Paris: PUF, 1981), 13-16.

BIBLIOGRAFIE

Daniel Barbu, *Republica absentă. Politică și societate în România postcomunistă* (București: Nemira, 1999).

Daniel Chirot, *Schimbarea social într-o societate periferică. Formarea unei colonii balcanice*, traducere de Victor Rizescu (București: Corint, 2002).

Matei Dogan, „Regimul politic și clasa politică în România interbelică", în *Sociologie politică. Opere alese* (București: Alternative, 1999), 139-72.

Colin Flint, Peter Taylor, *Political Geography. World-economy, nation-state and locality* (Essex: Pearson Education Limited, 2007).

André Gunder Frank, *L'accumulation mondiale (1500-1800)* (Paris: Calmann-Levy, 1977).

C. A. Heeger, *The politics of underdevelopment* (London: Macmillan, 1974).

Jacques Heer, *Les Partis e la Vie Politique dans l'Occident Medieval* (Paris: PUF, 1981).

Marcel Ivan, *Evoluția partidelor noastre politice în cifre și grafice 1919 – 1932* (Sibiu: Krafft & Drotleff, 1933).

Kenneth Jowitt, ed., *Social Change in Romania, 1860-1940. A Debate on Development in a European Nation* (Berkely: Univeristy of California, 1978).

Cristian Preda, *România postcomunistă și România interbelică* (București: Meridiane, 2002).

Cristian Preda, Sorina Soare, *Regimul, partidele și sistemul politic din România* (București: Nemira, 2008).

Daniel-Louis Seiler, „Pot fi aplicate clivajele lui Rokkan în analiza partidelor politice din Europa centrală?", în Jean-Michel DE WAELE, ed., *Partide politice și democrație în Europa centrală și de est*, traducere de Ramona Coman, Ana Maria Dobre, Dorina Iuga și Ninucia Pilat (București: Humanitas, 2003), 135-76.

Gale Stokes, „Social origins of East European Politics" *East European Poltics & Societes* 1 (1986): 30-74.

Peter Taylor, Peter Osei-Kwame, „A Politics of Failure: The Political Geography of Ghanaian Elections, 1954-1979", *Annals of the Association of American Geographers* 74 (1984): 574-89.

Immanuel Wallerstein, *Sistemul mondial modern,* traducere de Dorel Abraham, Ilie Bădescu și Marcel Ghibernea (București: Meridiane, 1992-1993).

Transformarea voturilor cetăţenilor în mandate uninominale în Parlament

Studiu de caz: Alegerile parlamentare din decembrie 2012, Circumscripţia electorală nr. 42, Municipiul Bucureşti

■ **FLORIN GRECU**
[Hyperion University of Bucharest]

Abstract

The Parliamentary elections from December 2012 were held based on the electoral law 35/2008, that had a uninominal characteristics and transformed the candidates which lost the uninominal college into uninominal parliamentarian, deputies and senators, through the redistribution of the votes of those ranked on the second and third place and therefore the will of the citizens was transformed into uninominal seats, proportionally with the number of votes and the percentage obtained nationally. Even though the vote was thought as a majority one, the democracy of the ballot box, of the vote and of the political game has transformed it into a proportional vote as a consequence of the electoral law and of election result of the day of voting. The case study emphasized that even all the colleges were won by 50%+1, two or three parliamentarians were elected in the same college.

Keywords

Elections; Vote; Uninominal; Majoritarianis/Proportionalism; Seats; Parliament

Introducere

Alegerile parlamentare din 9 decembrie 2012 și efectele legii electorale 35/2008 au reflectat modul în care un candidat, deși nu a câștigat colegiul de deputat sau senator, a primit mandatul de parlamentar uninominal. Articolul, pe de o parte, analizează rezultatele alegerilor parlamentare din decembrie 2012 de la Camera Deputaților și Senat iar, pe de altă parte, își propune să arate și să demonstreze modul în care voturile au fost transformate în mandate parlamentare, prin referinte bibliografice de *political science*, încercând evitarea comentariului de tip jurnalistic, mai ales că analizele de specialitate, despre ultimele alegeri parlamentare uninominale, sunt în curs de a fi realizate. Pornind de la legea electorală, pe baza căreia au fost organizate alegerile pentru Parlamentul României și continuând cu rezultatele electorale, studiul de caz, dedicat alegerilor organizate pe baza scrutinului uninominal, din circumscripția electorală numărul 42, Municipiul București, analizează rezultatele candidaților care au câștigat colegiul și pe acelora care au obținut mandatul de parlamentar, la a doua sau a treia redistribuire, deși, la urne au pierdut colegiul și implicit și mandatul, dar vom vedea cum, conform Legii electorale, 35/2008, voturile sunt transformate în mandate uninominale, iar parlamentarii uninominali aleși reprezintă interesele acelorași

cetățeni, deși sunt câte doi, trei deputați sau senatori în același colegiu electoral uninominal. Colegiul uninominal reprezintă o subunitate a unei circumscripții electorale, în care este atribuit un singur mandat, specifică articolul 10 din lege. Legea electorală, fundamentată pe principiile proporționalității și reprezentativității, art. 11, are la bază scrutinul majoritar, adică mandatele câștigate majoritar de către candidatul colegiului unininominal sunt obținute tot pe principiul proporționalității. Prin urmare, scrutinul este descris de lege ca fiind proporțional, însă efectul legii este de natură majoritară. Astfel, există două tipuri de aleși: „parlamentari aleși prin vot uninominal, adică printr-o procedură majoritară și parlamentari aleși proporțional"[1].

Legea a fost gândită, ca și în perioada interbelică, ca o primă electorală, în sensul că partidul sau alianțele electorale, în cazul alegerilor din 2012, care obțin 50%+1, în urma votului cetățenilor, să poată forma guvernul, spre deosebire de legea primei electorale din 1926, unde procentul era de 40%. Astfel concepută, legea 35/2008 oferă o mai mare stabilitate guvernamentală și posibilitatea executivului de a trece mai ușor legi prin forul legislativ.

Pentru prima oară, alegerile din 1-2 mai 1939 introduce votul uninominal, sub regimul monarhiei autoritare, 1938-1940, fiind organizate de partidul unic, în mod nedemocratic. Aveau drept de vot bărbații cu vârsta de peste 30 de ani și doar femeile știutoare de carte votau doar la Maturul Corp. Astfel, prin introducerea condiției științei de carte, pentru Adunarea Deputaților, s-a impus votul capacitar. Candidații erau propuși de unica organizație politică în stat, Frontul Renașterii Naționale, rezultatul votului fiind lipsit de orice fel de emoții[2]. Reforma electorală din 1939 a modificat natura votului: caracterul universal și direct fiind înlăturat. Votul uninominal a reprezentat o inovație constituțională asupra modului de scrutin, căci a înlocuit scrutinul proporțional pe listă. Motivul alegerii acestui tip de vot a constat în faptul că „scrutinul uninominal face inutilă existența partidelor politice"[3], căci nu se mai alegeau partide, ci persoane din rândul personalităților de prestigiu. Alegerile și votul uninominal au continuat și sub democrația populară, caracterizată de unanimitatea votului.

Mecanismul transformării voturilor în mandate uninominale

Formula electorală uninominală românească postcomunistă se încadrează în categoria scrutinelor care utilizează două niveluri de alocare a mandatelor „în scopul de a combina avantajul unui contract mai strâns între alegător și reprezentant în circumscripțiile mai mici cu o mai mare proporționalitate a circumscripțiilor mari, mai ales a acelora la nivelul general"[4]. Articolul 5 al Legii electorale 35/2008 a creat cadrul legal în vederea desfășurării alegerilor parlamentare, elementul esențial fiind reprezentat de principiul reprezentativității proporționale pe baza căruia sunt aleși reprezentanții națiunii în colegii uninominale, adică parlamentarii nu mai sunt aleși pe liste electorale, propuși de partidele politice, ci individual, dintre personalități, însă tot organizațiile de partid sunt cele care nominalizează candidații pentru o poziție de parlamentar. Pe de altă parte, legea electorală a introdus pragul alternativ, „prin îndeplinirea cumulativă a condiției obținerii a șase colegii uninominale pentru Cameră și a 3 colegii uninominale pentru Senat, în care candidații partidelor,

1 Alexandru Radu*, Politica între proporționalism și majoritarism. Alegeri și sistem electoral în România postcomunistă*, (Iași: Editura Institutul European, 2012), 276.

2 Florin Grecu, *Construcția, unui partid unic. Frontul Renașterii Naționale*, (București: Editura Enciclopedică, 2012), 139-172.

3 Corneliu Rudescu, *„Principiul separațiunilor puterilor de la 27 februarie 1938"*, în *Revista de Drept Public*, Nr. 3- *Public*, Nr. 3-4, (1939), 16.

4 Arendt Lijphart, *Modele ale democrației*, (Iași: Editura Polirom, 2000), 149.

alianțelor politice sau electorale și organizatiilor cetățenilor aparținând minorităților naționale se situează pe primul loc, în urma numărului de voturi valabil exprimate". Putem adăuga că „existenta celui de-al doilea nivel de atribuire a locurilor permite creșterea proporționalității sistemului".[1]

Cum se distribuie mandatele? În prima etapă, mandatele se atribuie la nivelul colegiilor uninominale, acelor candidați care au obținut majoritatea absolută a voturilor valabil exprimate, cu condiția ca aceștia să facă parte din partide care au depășit pragul electoral[2]. În cea de-a doua etapă, candidaților acestor partide li se atribuie mandate la nivelul circumscriptiilor electorale, conform ordinii descrescătoare a raportului dintre voturile obținute în colegiile uninominale în care au candidat și coeficientul electoral al circumscripției electorale respective[3]. Mandatele alocate în prima etapă se scad din totalul mandatelor la care avea dreptul un partid, stabilit conform procedurilor de repartizare. În situația în care un partid nu a primit numărul de mandate la care avea dreptul, acestuia i se vor atribui atâtea mandate câte mai sunt necesare. În ceea ce privește cea de-a doua etapă a repartizării mandatelor, cea națională, desfășurată într-o unică circumscripție fictivă, se are în vedere o metodă cu divizori[4]. Divizorii utilizați sunt numerele întregi 1,2,3,4 după metoda inventată de belgianul Victor d'Hondt. După această metodă „voturile sunt date partidelor care au pierdut alegerile, nereușind intrarea în forul legislativ".[5] Atribuirea mandatelor pentru candidații îndreptățiți revine birourilor electorale de circumscripție[6]

Ce înseamnă că voturile se transformă în mandate? Răspunsul este oferit de profesorul de știință politică Alexandru Radu care, într-o postare pe blogul său personal, aduce ca argument faptul că „regula după care voturile se transformă în mandate este cea a proporționalității electorale, ceea ce presupune că un partid care a obținut 25% din voturi, să dețină în parlament circa 25% din mandate. Cu alte cuvinte, proporția voturilor pentru un competitor electoral trebuie să se regăsească în proporțiam mandatelor obținute de același competitor"[7], adică mandatele majoritare se alocă suplimentar, iar mandatele redistribuite revin partidelor politice perdante. Astfel, „pervertirea votului corespunde unui scrutin de tip majoritar care are la baza tot principiul reprezentării proporționale[8]. Locurile doi, trei, patru sunt produsul electoral de compensare a abaterilor de la proporționalitate generată de primele[9].

În urma alegerilor și redistribuirii voturilor și transformarea lor în mandate, configurația noului Parlament este una supradimensionată, prin numărul de locuri. De la un parlament de 412 aleși, Camera și Senat, în 2009, s-a ajuns ca puterea legislativă să aibă 587 de reprezentanți ai națiunii, în 2012, toți aleși uninominal, prin vot democratic, secret și liber exprimat. Astfel, USL-ul, alianță politică, electorală și guvernamentală, deține majoritatea în Parlament, cu un procent de 67% de mandate, ceea ce îi asigură o mai mare stabilitate guvernamentală, iar opoziția, împreună, are un procent de 32,82% de mandate obținute..

Alegerile parlamentare din 9 decembrie 2012 au debutat cu OUG 67/2012 privind modificarea art. 55 din legea electorală 35/2008, având ca subiect mita electorală acordată de candidați sau de către partide alegătorilor. Prin urmare, alineatul

1 Pierre Martin, *Sistemele electorale și modurile de scrutin*, traducere de Nora Singer, (București: Editura Monitorul Oficial, 1999), 83.
2 Alexandru Radu, *Politica între …* 223.
3 Alexandru Radu, *Politica între …*223.
4 Alexandru Radu, *Politica între …*222.
5 Cristian Preda, *România postcomunistă și România interbelică*, (București: Editura Meridiane, 2002), 26.
6 Alexandru Radu, *Politica între …*223.
7 **http://alexandruradublog.blogspot.ro/**
8 Alexandru Radu, *Politica între …*276.
9 Alexandru Radu, *Politica între…* 277.

1 specifică faptul că „promisiunea, oferirea sau darea de bani, bunuri ori de alte foloase în scopul determinarii alegatorului sa voteze sau să nu voteze un anumit competitor electoral ori un anumit candidat, precum și primirea acestora de către alegător, în acelasi scop, constituie infracțiuni și se pedepsesc cu închisoare de la 6 luni la 5 ani", inclusiv tentativa de mită electorală, amintește alineatul 2 al articolului 55 modificat[1]. Ordonanța de urgență a Guvernului enumeră, la alineatul 3, bunurile care sunt prevăzute în categoria mitei electorale și anume: alimente, băuturi alcoolice sau nealcoolice, produse din tutun ori mărfuri nealimentare. Pe de altă parte, alineatul 4 precizează care sunt bunurile care nu intră în categoria mitei electorale, de la materiale și obiecte de propagandă electorală, precum: afișe, pliante, cărți poștale, calendare, caiete, ilustrate, pixuri, brichete, chibrituri, insigne, ecusoane, dvd-uri, fanioane, steaguri, cărti, pungi, tricouri, șepci, eșarfe, fulare, veste, fesuri, mănuși, pelerine, jachete, inscripționate cu însemnele electorale ale formațiunilor politice sau ale candidaților care participă la alegeri[2]. Putem spune că, în comparație cu alte alegeri, locale, parlamentare sau prezidențiale, cele pe de 9 decembrie 2012, precum și campania electorală, care a durat o lună de zile, s-au desfășurat prin mecanisme și practici electorale mai puțin agresive în comparație cu camapaniile anterioare, unde prezența mitei electorale: plasa cu produse alimentare, oferirea unor cantități de bani alegătorilor sau „bătăușilor electorali"[3], era la vedere, iar candidații și alegătorii se pretau la asemenea practici cu caracter infracțional. Astfel, limitarea mitei electorale a fost impusă prin OUG 67/2012 la suma de 10 lei.

Rezultatele mandatelor din Parlamentul României

În urma transformării voturilor în mandate și ca urmare a efectului legii electorale, adică a obținerii la urne a peste 50%+1, alianțele sau partidele politice au primit la redistribuire, majoritar, restul de mandate. Astfel, rezultatele mandatelor obținute în urma redistribuirii, ca o compensare a abaterilor de la proporționalitate, către fiecare partid al alianțelor electorale, se prezintă astfel: USL, Uniunea Social Democrată, compusă din Alianța de Centru-Stânga: Uniunea Națională pentru Progresul României și Partidul Social Democrat, Partidul Verde și Alianța de Centru Dreapta: Partidul Național Liberal și Partidul Conservator dețin 399 de mandate repartizate astfel: UNPR: 2,46%=16 mandate, PSD: 35,20%=207 mandate, PV: 1,08%=7 mandate și PNL: 25,51%=150, adică 50 mandate, PC: 2,93=19 mandate, iar alianța politică și electorală, sub numele de Alianța România Dreaptă, care și-a anunțat dizolvarea după alegerile parlamentare, actuala opoziție parlamentară, a fost alcătuită din Partidul Democrat Liberal, Partidul Național Țărănesc Creștin Democrat și Partidul Forța Civică, obținând 92.5 de mandate repartizate astfel: PDL: 11,55%, adică 75 mandate, PNȚCD: 1,08%= 7 mandate și FC: 1,62%=10.5. Pe de altă parte, PPDD a obținut 10,47%,=68 mandate. UDMR a obținut 27 de mandate de parlamentari, cu un procent de 4,16%. În total, opoziția parlamentară deține, cumulat, 188 mandate parlamentare. Putere: 399 + Opoziție:188 = 587 mandate de parlamentari.

La *Camera Deputaților* s-au obținut, în total, 412 mandate de deputați, repartizate astfel: majoritatea parlamentară formată din USL deține 278 de mandate:

1 *Monitorul Oficial*, Partea I, Nr. 753 din 8 noiembrie 2012, OUG 67/2012 privind modificarea art. 55 din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaților și a Senatului și pentru modificarea și completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităților administrației publice locale, a Legii administrației publice locale nr. 215/2001 și a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleșilor locali.

2 *Monitorul Oficial,* Nr. 753 din 8 noiembrie 2012.

3 Sorin Radu, *Electoratul din România în anii democrației parlamentare (1919-1937)*, (Iași; Editura Institutul European, 2004), 165.

UNPR-10 mandate, PSD-148 mandate, PV-7 mandate, PNL- 100 mandate, PC-13 mandate, iar procentul total al partidelor care dețin majoritatea la Cameră este de 66,54%, repartizate astfel: UNPR: 2,12%, PSD 35,92%, PV: 1,48, PNL 24,27% și PC: 2,75%. Pe de altă parte, opoziția, formată din PDL, PNȚCD și PFC + PPDD + UDMR au împreună 131 de mandate. Astfel, PDL are 52 de mandate, PNȚCD are 3.5 mandate și PFC are 10.5 mandate + PPDD cu 47 de mandate de deputați, + UDMR cu 18 deputați. Procentul opoziției, pe formațiuni politice, este repartizat astfel: PDL 11,41%, PNȚCD: 0.74% și PFC: 2,22% + PPDD: 9,66% + UDMR: 3.81%[1]. Total Opoziție: 38,86%.

La Senat au fost obținute 175 mandate uninominale repartizate astfel: alianța politică a USL-ului, actuala majoritate parlamentară, deține 124 de mandate. Astfel, cea de centru stânga: UNPR: 9 mandate; PSD: 59 mandate, iar cea de centru dreapta alcătuită din PNL: 50 mandate și PC: 6 mandate, iar procentul partidelor care dețin majoritatea la Senat este de 68,75% distribuit astfel: UNPR: 3,38%, PSD: 33, 52% și PNL: 28,41%, PC: 3,38% . Pe de altă parte, opoziția, fosta Alianță România Dreaptă, alcătuită din PDL, Forta Civică și PNȚCD au împreună 26,5 de mandate; PDL are 22 de mandate, Forța Civică a obținut un mandat, iar PNȚCD a obținut 3.5 mandate. Pe de altă parte, PPDD deține 21 senatori, iar UDMR-ul are 9 mandate. În total, opoziția cumulează 56, 5 mandate de senatori, iar procentul pe formațiuni politice este de 13,07% pentru PDL, PNȚCD are un procent de 1,97% și 11,93% pentru PPDD, iar UDMR-ul deține un procent de 5,07%. Total opoziție parlamentară: 30,68%.[2]

La numărul de mandate obținute uninominal, majoritar sau proporțional, prin a doua sau a treia redistribuire, se adaugă și cele 16 mandate atribuite la nivel național, prin legea electorală, minonităților naționale. Grupul parlamentar al minorităților naționale este format din aleși la nivel național în Parlamentul României, la Camera Deputaților. Grupul este format din 16 parlamentari din partea minorităților alta decât cea maghiară: 1. ALAR: Asociația Liga Albanezilor din România; 2. UBBR: Uniunea Bulgarilor din Banat România; 3. FDGR: Forumul Democrat al Germanilor din România; 4. FCER: Federația Comunităților Evreiești din România; 5. UCCR: Uniunea Culturală a Rutenilor din România; 6. AMR: Asociația Macedonenilor din România; 7. CRLR: Comunitatea Rușilor Lipoveni din România; 8. UAR: Uniunea Armenilor din România; 9. UUR: Uniunea Ucraienienilor din România; 10. USR: Uniunea Sârbilor din România; 11. UPR: Uniunea Polonezilor din România; 12. UDTTMR: Uniunea Democrată a Tătarilor Turco-Musulmani din România; 13. UDTR: Uniunea Democrată Turcă din România, 14. UDSCR, Uniunea Democratâ a Slovacilor și Cehilor din România; 15. RO. AS. IT: Asociația Italienilor din România; 16. PRPE: Partida Romilor „Pro-Europa"[3].

Rezultatele mandatelor la nivel național, în urma votului

Camera Deputaților

Rezultatele scrutinului din 9 decembrie 2012, de la Camera Deputaților[4], fără redistribuirea mandatelor de către BEC, obținute de partidele sau alianțele politice care au depășit pragul electoral și au intrat în forul legislativ, sunt următoarele: USL a obținut un număr de 273 mandate și 4344288 de voturi valabil exprimate. ARD a obținut un număr de 56 mandate la Camera Deputaților și 1223189 de voturi

1 Procentele , pentru Camera Deputaților, au fost preluate și analizate din tabelul prezentat, sub forma de grafică, de agenția știri on line, http://www.mediafax.ro/, accesat in data de 20.02.2013.

2 Procentele , pentru Senat, au fost preluate și analizate din tabelul prezentat, sub forma de grafică, de agenția știri on line, http://www.mediafax.ro/, accesat în data de 20.02.2013.

3 **http://www.cdep.ro/pls/parlam/structura.fp**.

4 **http://www.roaep.ro/ro/section.php?id=66&l2=72&l3=126&ids=121**, accesat în data de 15.02.2013.

valabil exprimate în colegiile uninominale. PPDD a obținut un număr de 47 mandate și 1036730 de voturi valabil exprimate, iar UDMR-ul a obținut 18 mandate de deputați și 380656 de voturi valabil exprimate. Pe de altă parte, conform procesului verbal, cu privire la rezultatele finale centralizate de Biroul Electoral Central, pentru alegerile din 09.12.2012, Camera Deputaților, la nivel național, au fost înscriși în listele electorale un număr total de 18.423.066 de alegători, iar numărul alegărorilor potrivit copiilor de pe listele electorale permanente a fost de 18.180.175. Pe de altă parte, numărul alegărorilor, potrivit copiilor de pe listele electorale suplimentare, a fost de 187.682, iar numărul alegărorilor care au solicitat să voteze cu ajutorul unei urme speciale a fost de 55.209. Din numărul alegătorilor înscriși în listele electorale de 18.423.066, la nivel național, s-au prezentat la urne un număr total de alegători de 7.694.180, iar numărul alegătorilor care s-au prezentat la urne, înscriși în copiile de pe listele electorale permanente, a fost de 7.453.090. Pe de altă parte, numărul alegătorilor care s-au prezentat la urne, înscriși în copiile de pe listele electorale suplimentare, a fost de 187.383, iar cel al alegătorilor care au votat cu ajutorul unei urne speciale a fost de 53.707. Gradul de participare la vot a fost 41,76%, acest procent reprezentând diferența dintre numărul de alegători prezenți la urne, pentru alegerea reprezentanților națiunii la Camera Deputaților, în număr de 7.694.180 și numărul de alegători înscriși în listele electorale în număr de 18.423.066. La încheierea scrutinului și în urma cetralizării rezultatului, BEC-ul a comunicat că numărul voturilor valabil exprimate a fost de 7.409.626, iar numărul total al voturilor nule a fost de 212.289, existând și un număr total de 71.364 de voturi albe.

Senat

La Senat s-au obținut, în total, 175 mandate de senatori repartizate astfel: USL, a obținut 122 de mandate și 4.457.526 de voturi, ARD a obținut un număr de 24 de mandate și 1.239.318 de voturi exprimate. PPDD a obținut 21 de mandate și 1.086.222 de voturi experimate, UDMR-ul a obținut 9 mandate de senatori și un număr de 388.528 de voturi. Pe de altă parte, conform rezultatelor finale centralizate de Biroul Electoral Central[1], la alegerile din 09.12.2012, pentru Senat, la nivel național au fost înscriși în listele electorale un număr total de 18.423.066 de alegători, iar cel al alegărorilor, potrivit copiilor de pe listele electorale permanente, a fost de 18.180.175. Pe de altă parte, numărul alegărorilor, potrivit copiilor de pe listele electorale suplimentare, a fost de 187682, iar cel al alegărorilor care au solicitat să voteze cu ajutorul unei urme speciale a fost de 55209. Din numărul alegătorilor înscriși în listele electorale de 18.423.066, la nivel național, s-au prezentat la urne un număr total de alegători de 7.694.180, iar numărul alegătorilor care s-au prezentat la urne, înscriși în copiile de pe listele electorale permanente, a fost de 7.453.090. Pe de altă parte, numărul alegătorilor care s-au prezentat la urne, înscriși în copiile de pe listele electorale suplimentare a fost de 187383, iar numărul alegătorilor care au votat cu ajutorul unei urne speciale a fost de 53707. Gradul de participare la vot de participare a fost 41,76%, acest procent reprezentând diferența dintre numărul de alegători prezenți la urne, pentru alegerea reprezentanților națiunii la Senat, în număr de 7.694.180 și numărul de alegători înscriși în listele electorale în număr de 18.423.066. La încheierea scrutinului și în urma centralizării rezultatului, Biroul Electoral Central a comunicat că numărul voturilor valabil exprimate, pentru Senat, a fost de 7.416.628, iar numărul total al voturilor nule a fost de 185.980, dar și un număr de voturi albe de 90968.

1 **http://www.roaep.ro/ro/section.php?id=66&l2=72&l3=126&ids=121**, accesat în data de 15.02.2013.

Studiu de caz:

Conform legii electorale și datelor Biroului Electoral Central, Direcția Logistică Electorală, au fost repartizate 28 de colegii pentru Camera Deputaților și 12 pentru Senat, dar efectul legii electorale produce 10 deputați și 4 senatori în plus, prin a doua sau a treia redistribuire. Analiza va fi dedicată rezultatelor obținute de formațiunile PSD, PNL, ARD și PPDD, pe colegii uninominale, la Cameră și Senat. Rezultatele pentru Camera Deputaților și Senat, Circumscripția electorală numărul 42, Municipiul București, vor fi analizate din statisticile postate pe site-ul Biroului Electoral Central[1]. Conform articolui 9 din Legea 38/2008, circumscripția electorală este definită astfel: „unitate administrativ teritorială – județ sau Municipiul București, ori circumscripția electorală pentru românii cu domiciliul sau reședința în afara țării, în care se organizează alegeri și la nivelul căreia se atribuie mandate, în funcție de rezultatele alegerilor"[2].

Numărul alegatorilor înscriși în liste a fost de 1794470, iar numărul de alegători înscriși în listele permanente a fost de 1.787.918, pe de altă parte, numărul de alegatori înscriși în listele suplimentare a fost de 5495, iar al celor înscriși în lista specială. 1057. În circumscripția electorală numărul 42, Municipiul București, numărul de alegatori prezenți la urne a a fost de 719971, iar numărul alegatori prezenți la urne din lista permanentă a fost de 713445. Pe de altă parte, numărul de alegatori prezenți la urne în lista suplimentară a fost de 5487, iar numărul de alegatori prezenți la urne în lista specială fost de 1039; numărul de buletine vot primite a fost de 1.944.315, iar cel al buletinelor de vot anulate a fost de 1224405. Pe de altă parte, numărul de voturi valabil exprimate a fost de 700351, iar cel al voturilor nule a fost de 17182, numărul de voturi albe a fost de 2256. Aceste date sunt valabile pentru toate formațiunile asociațiile care au avut candidati în colegiile din circumscripția 42, USL, ARD și PPDD, care au obținut mandate fie majoritar, fie la a doua sau a treia redistribuire. Uniunea Social Liberală, a obținut un număr de 457.288 voturi, procentul pe fiind de 65,29%. ARD a obținut 137460 de voturi, procentul fiind de 19,63%. PPDD a obținut 65858 de voturi, procentul fiind de 9,40%.

Camera Deputaților

Rezultatele uninominale ale candidaților din Circumscripția electorală uninominală, nr. 42, Municipiul București, care au obținut mandate de deputați în Parlamentul României[3]:

1. Nistor Gheorghe-Vlad, candidat USL, PNL, pentru Camera Deputaților, în colegiul uninominal nr. 1, a câștigat colegiul cu 11898 voturi, cu un procent de 62,64%, dintr-un total de alegatori prezenți la vot de 19620, iar numărul total de voturi, pe colegiu, a fost de 18995.

2. Tușa Adriana Diana, candidat USL, PNL, pentru Camera Deputaților, în colegiul uninominal nr. 2, a câștigat colegiul cu 11776 voturi, cu un procent de 65,97%, dintr-un total de alegători prezenți la vot de 18431, iar numărul de de voturi pe colegiu a fost de 17851.

3. Orban Ludovic, candidat USL, PNL, pentru Camera Deputaților, în colegiul uninominal nr. 3, a câștigat colegiul cu 12032 voturi, cu un procent de 65,86% dintr-un total de alegători, prezenți la vot, de 18630, iar numărul de voturi pe colegiu a fost de 18268.

În colegiul uninominal nr. 4 sunt atribuite două mandate de deputat, astfel:

4. Canacheu Costică, candidat ARD, PDL, pentru Camera Deputaților, nu a câștigat colegiul, ci a devenit deputat la a doua redistribuire, obținând 6973 de

1 **http://www.becparlamentare2012.ro/statistici%20rezultate%20finale.html**

2 *Monitorul Oficial*, Nr. 196 din 13 martie 2008, Lege Nr. 35 din 13 martie 2008.

3 **http://www.cdep.ro/pls/parlam/structura.ce?cir=41**

voturi, cu un procent de 20,41% dintr-un total de alegători, prezenți la vot de 35092, iar numărul de voturi pe colegiu a fost de 34171.

5. Tudorache Daniel, candidat USL, PSD, pentru Camera Deputaților, a câștigat colegiul cu 21704 de voturi, cu un procent de 63,52% dintr-un total de alegători, prezenți la vot de 35092, numărul de voturi pe colegiu fiind de 34171.

6. Popescu Dumitru-Iulian, candidat USL, din partea UNPR, pentru Camera Deputaților, în colegiul uninominal nr. 5, a câștigat colegiul cu 15199 voturi, cu un procent de 65,77% dintr-un total de alegători, prezenți la vot de 23836, iar numărul de de voturi pe colegiu a fost de 23110.

În colegiul uninominal nr. 6 sunt atribuite trei mandate de deputat, astfel:

7. Dumitru Ovidiu-Ioan, candidat, PPDD, pentru Camera Deputaților, nu a câștigat colegiul, ci a obținut mandatul de parlamentar la a treia redistribuire cu 4117 voturi obținute, procentul fiind de 12,80%, dintr-un total de alegători prezenți la vot de 33106, iar numărul de voturi pe colegiu a fost de 32160.

8. Mihăilă Ioan, candidat ARD, PNȚCD, pentru Camera Deputaților, nu a câștigat colegiul, ci a obținut mandatul de deputat la a doua redistribuire, obținând 5764 voturi, cu un procent de 17,92% dintr-un total de alegători prezenți la vot de 33106, numărul de voturi pe colegiu a fost de 32160.

9. Nassar Rodica, candidat USL, din partea PSD, pentru Camera Deputaților, a câștigat colegiul 20765 voturi, cu un procent de 64,57% dintr-un total de alegători, prezenți la vot de 33106, iar numărul de voturi pe colegiu a fost de 32160.

10. Tudorie Violeta, USL, din partea PSD, pentru Camera Deputaților, în colegiul uninominal nr. 7, a câștigat colegiul cu 17327 voturi, cu un procent de 65,25% dintr-un total de alegători prezenți la vot de 27276, iar numărul de voturi pe colegiu a fost de 26556.

În colegiul uninominal nr. 8 sunt atribuite două mandate de deputat, astfel:

11. Popescu Dan-Cristian, candidat ARD, Forța Civică, pentru Camera Deputaților, nu a câștigat colegiul, ci a obținut mandatul de deputat la a doua redistribuire, cu 6802 de voturi, procentul fiind de 26,59% dintr-un total de alegători prezenți la vot de 26365, iar numărul de voturi exprimate pe colegiu a fost de 25583.

12. Bot Octavian, candidat USL, PNL, pentru Camera, a câștigat colegiul cu 15720 de voturi, procentul fiind de 61,45% dintr-un total de 26365 de alegători prezenți la vot; numărul de voturi pe colegiu fiind de 25583.

În colegiul uninominal nr. 9 sunt atribuite două mandate de deputat, astfel:

13. Paleologu Theodor, candidat ARD, din partea PDL, pentru Camera Deputaților, nu a câștigat colegiul, ci a obținut mandatul de deputat la a doua redistribuire, obținând 6888 de voturi, procentul fiind de 28,28%, dintr-un total de alegători prezenți la vot de 24958, numărul de voturi pe colegiu fiind de 24360.

14. Budurescu Daniel-Stamate, candidat USL, din partea PNL, pentru Camera Deputaților, a câștigat colegiul 14448 voturi, cu un procent de 59,31% dintr-un total de alegatori, prezenți la vot de 24958, iar numărul total de voturi pe colegiu a fost de 24360.

15. Alexe Florin-Alexandru, candidat USL, din partea PNL, pentru Camera Deputaților, în colegiul uninominal nr. 10, a câștigat colegiul 15047 voturi, cu un procent de 65,49%, dintr-un total de alegători prezenți la vot de 23631, iar numărul de voturi pe colegiu a fost de 22976.

16. Nicolăescu Gheorghe-Eugen, candidat USL, din partea PNL, pentru Camera Deputaților, în colegiul uninominal nr. 11, a câștigat colegiul cu 15014 de voturi, procentul fiin de 63,79%, dintr-un total de alegători prezenți la vot de 24143, iar numărul de voturi pe colegiu a fost de 23536.

17. Ispir Raluca-Cristina, candidat USL, din partea PNL, pentru Camera Deputaților, în colegiul uninominal nr. 12, a câștigat colegiul cu 17200 voturi, cu un procent de 66,23%, dintr-un total de alegători prezenți la vot de 26706, iar numărul de voturi pe colegiu a fost de 25972.

18. Vulpescu Ioan, candidat USL, din partea PSD, pentru Camera Deputaților, în colegiul uninominal nr. 13, a câștigat colegiul cu 18260 de voturi, cu un procent de 67,10%, dintr-un total de alegători prezenți la vot de 27917, iar numărul de voturi pe colegiu a fost de 27215.

19. Podașcă Gabriela-Maria, candidat USL, din partea PSD, pentru Camera Deputaților, în colegiul uninominal nr. 14, a câștigat colegiul cu 17928 de voturi, cu un procent de 67,83%, dintr-un total de alegători prezenți la vot de 27170, iar numărul de voturi pe colegiu a fost de 26432.

20. Petrache Adrian-Alin, candidat USL, din partea PSD, pentru Camera Deputaților, în colegiul uninominal nr. 15, a câștigat colegiul cu 15361 de voturi, cu un procent de 69,06%, dintr-un total de alegători prezenți la vot de 22856, iar numărul de voturi pe colegiu a fost de 22242.

21. Tănăsescu Claudiu-Andrei, candidat USL, din partea PC, pentru Camera Deputaților, în colegiul uninominal nr. 16, a câștigat colegiul cu 12688 de voturi, cu un procent de 64,17% dintr-un total de alegători prezenți la vot de 20274, iar numărul de voturi pe colegiu a fost de 19771.

22. Diaconu Mihai-Bogdan, candidat USL, din partea PSD, pentru Camera Deputaților, în colegiul uninominal nr. 17, a câștigatcolegiul cu 13946 de voturi, cu un procent de 69,85% dintr-un total de alegători prezenți la vot de 20469, iar numărul de voturi pe colegiu a fost de 19966.

23. Bănicioiu Nicolae, candidat USL, din partea PSD, pentru Camera Deputaților, în colegiul uninominal nr. 18, a câștigat colegiul cu 21344 voturi, cu un procent de 71,15% dintr-un total de alegători prezenți la vot de 30726, iar numărul de voturi pe colegiu a fost de 29999.

În colegiul uninominal nr. 19 sunt atribuite două mandate de deputat, astfel:

24. Fenechiu Cătălin-Daniel, candidat PPDD, pentru Camera Deputaților, nu a câștigat colegiul, ci a căștigat mandatul de parlamentar la a doua redistribuire, obținând 4185 de voturi, cu un procent de 11,05%, dintr-un total de alegători prezenți la vot de 38788, iar numărul de voturi pe colegiu a fost de 37870.

25. Giurescu Dinu, candidat USL, din partea PC, pentru Camera Deputaților, a câștigat colegiul cu 24783 voturi, cu un procent de 65,44%, dintr-un total de alegători prezenți la vot de 38788 , iar numărul de voturi pe colegiu a fost de 37870.

În colegiul uninominal nr. 20 sunt atribuite două mandate de deputat, astfel:

26. Chiriță Dumitru, candidat USL, din partea PSD, pentru Camera Deputaților, a câștigat colegiul cu 17990 de voturi, cu un procent de 63,09% dintr-un total de 29416 de alegători prezenți la vot, numărul de voturi pe colegiu fiind de 28513.

27. Nicoară Romeo Florin, candidat PPDD, pentru Camera Deputaților, nu a câștigat colegiul, ci a primit mandatul de deputat la a doua redistribuire, obținând 5464 din voturi, cu un procent de 19,16% dintr-un total de alegători prezenți la vot de 29416, iar numărul de voturi pe colegiu a fost de 28513. Din luna februarie 2013, pe deputatul redistribuit în parlament, ca efect al legii electorale 35/2008, îl regăsim înscris în grupul parlamentari al PNL.

28. Pop Georgian, candidat USL, din partea PSD, pentru Camera Deputaților, în colegiul uninominal nr. 21, a câștigat colegiul cu 12776 de voturi, cu un procent de 65,26%, dintr-un total de alegători, prezenți la vot de 20106, iar numărul de voturi pe colegiu a fost de 19576.

29. Gorghiu Alina-Ștefania, candidat USL, din partea PNL, pentru Camera Deputaților, în colegiul uninominal nr. 22, a câștigat colegiul cu 12418 voturi, cu un procent de 71,31%, dintr-un total de alegători prezenți la vot de 17784, iar numărul de voturi pe colegiu a fost de 17415.

30. Niculescu-Mizil Ștefănescu Tohme Oana, candidat USL, PSD, pentru Camera Deputaților, în colegiul uninominal nr. 23, a câștigat colegiul cu 16622 de voturi, cu un procent de 67,86%, dintr-un total de alegători prezenți la vot de 25211, iar numărul de voturi pe colegiu a fost de 24493.

În colegiul uninominal nr. 24 sunt atribuite două mandate de deputat, astfel:

31. Geantă Florian Daniel, candidat ARD, din partea PDL, pentru Camera Deputaților, nu a câștigat colegiul, ci a devenit deputat la a doua redistribuire, obținând 6250 de voturi, cu un procent de 22,49% dintr-un total 28638 de alegători prezenți la vot, iar numărul de voturi pe colegiu a fost de 27785.

32. Sturzu Mihai-Răzvan, candidat USL, din partea PSD, pentru Camera Deputaților, a câștigat colegiul cu 17968 de voturi, cu un procent de 64,67%, dintr-un total de alegători prezenți la vot de 28638, iar numărul de voturi pe colegiu a fost de 27785.

În colegiul uninominal nr. 25 sunt atribuite trei mandate de deputat, astfel:

33. Becali George, candidat USL, din partea PNL, pentru Camera Deputaților, a câștigat colegiul cu 19908 de voturi, cu un procent de 60,90%, dintr-un total de alegători, prezenți la vot de 33827, iar numărul de de voturi pe colegiu a fost de 32689.

34. Udriște Gheorghe, candidat ARD, PDL, pentru Camera Deputaților, a nu câștigat colegiul, ci a obținut mandatul de deputat la a doua redistribuire adunând 7546 de voturi, procentul obținut fiind de 23,08% dintr-un total de alegători prezenți la vot de 33827, iar numărul de de voturi pe colegiu a fost de 32689.

35. Pambuccian Varujan a fost ales la nivel național, în circumscripția 42, Municiupiul București, din partea minorităților, UAR, a Uniunii Armenilor din România.

36. Mironescu Răzvan Horia, candidat USL, din partea PNL, pentru Camera Deputaților, în colegiul uninominal nr. 26, a câștigat colegiul cu 16604 de voturi, cu un procent de 66,38%, dintr-un total de alegători prezenți la vot de 25773, iar numărul de voturi pe colegiu a fost de 25015.

37. Florea Damian, candidat USL, din partea PC, pentru Camera Deputaților, în colegiul uninominal nr. 27, a câștigat colegiul cu 14954 de voturi, cu un procent de 64,68%, dintr-un total de alegători prezenți la vot de 23816, iar numărul de voturi pe colegiu a fost de 23121.

38. Mihăilescu Ion-Bogdan, candidat USL, din partea PSD, pentru Camera Deputaților, în colegiul uninominal nr. 28, a câștigat colegiul cu 15608 voturi, cu un procent de 63,16% dintr-un total de alegători, prezenți la vot de 25406, iar numărul de voturi pe colegiu a fost de 24711.

Datele statistice au pus în lumină, la Camera Deputaților, Circumscripția electorală nr. 42, Municipiul București că, din 28 de colegii uninominale, ar fi trebuit să fie atribuite 28 de mandate de deputați, însă avem cu 10 deputati în plus, prin efectul majoritar al scrutinului din 9 decembrie și a legii electorale. Astfel, în colegiile nr. 4, 8, 9, 19, 20 au fost atribuite câte două mandate de deputați, deși cei de pe primul loc au obținut 50%+1 din voturi. În colegiile uninominale nr. 6 și 25 au fost atribuite câte trei mandate de deputați, deși acestea au fost câștigate cu majoritatea voturilor valabil exprimate. Prin urmare, toate colegiile uninominale, în Circumscripția electorală nr. 42, pentru Camera Deputaților au fost câștigate de alianța electorală a USL-ului, iar numărul de 10 mandate reprezintă procentul de compensare a abaterilor de la proporționalitate, redistribuit majoritar perdanților alegerilor la nivel național. În urma analizei datelor și numărării mandatelor obținute, în Circumscripția electorală nr. 42, Municipiul București, la Camera Deputaților, pe formațiuni politice, rezultatele transformării votului în mandate sunt următoarele: PSD=13 mandate; PNL=11 mandate; PDL=4 mandate; FC=1 mandate; PNȚCD=1 mandate; PPDD = 3 mandate; UNPR=1 mandate; PC =3 mandate. Total = 37 de mandate alocate partidelor politice + mandatul la nivel național atribuit minorităților, UAR, Pambuccian Varujan = 38 de mandate de deputați.

Senat

Numărul alegatorilor înscriși în liste a fost de 1794470, iar numărul de alegători înscriși liste permanente a fost de 1787918, pe de altă parte, numărul de alegatori

înscriși în listele suplimentare a fost de 5495, iar al celor înscriși în lista specială 1057. În circumscripția electorală numărul 42, pentru Senat, Municipiul București, numărul de alegatori prezenți la urne a fost de 719971, iar numărul alegatori prezenti la urne din lista permanentă a fost de 713445; numărul de alegatori prezenți la urne lista suplimentară a fost de 5487, iar numărul de alegatori prezenți la urne lista specială fost de 1039; numărul de buletine de vot primite a fost de 1943935, iar numărul de buletine de vot anulate a fost de 1223992. Pe de altă parte, numărul de voturi valabil exprimate în circumscripția nr. 42, Municipiul București, pentru Camera Deputaților, a fost de 700141, iar cel al voturilor nule a fost de 17577, iar numărul de voturi albe a fost de 2256. Aceste date sunt valabile pentru foate formațiunile asociațiile care au avut candidați în colegiile senatoriale din circumscripția electorală nr. 42.

Uniunea Social Liberală, USL, la Senat, a obținut un număr de 465518 voturi, procentul pe circumscripție fiind de 66,49%. Alianța România Drepată, ARD, în colegiul pentru Senat a obținut 141283 de voturi, procentul fiind de 20,18% Partidul Poporului Dan-Diaconescu, PPDD a obținut 66560 de voturi, procentul fiind de 9,51%.

Rezultatele uninominale ale candidaților care au obținut mandate de senatori în Circumscripția electorală numărul 42, Municipiul București[1], vor fi analizate din statistica postată pe site-ul Biroului Electoral Central[2].

1. Corlățean Titus, candidat USL, PSD, pentru Senat, în colegiul uninominal nr. 1, format din colegiile uninominale nr. 1 și 4, pentru alegerera Camerei Deputaților, a câștigat colegiul cu 34506 de voturi, procentul fiind de 64,95%, dintr-un total de alegători prezenți la vot de 54712; numărul de voturi pe colegiu a fost de 53125.

2. Tăriceanu Călin Constantin Anton Popescu, candidat USL, PNL, pentru Senat, în colegiul uninominal nr. 2, format din colegiile uninominale nr. 2 și 3, pentru alegerera Camerei Depitaților, a câștigat colegiul senatorial cu 24910 voturi, procentul fiind de 68,68% dintr-un total de alegători prezenți la vot de 37061, iar numărul de voturi pe colegiu a fost de 36268.

3. Oprea Gabiel, candidat USL, UNPR, pentru Senat, în colegiul uninominal nr. 3, format din colegiile uninominale nr. 5 și 6, pentru alegerera Camerei Depitaților, a câștigat colegiul senatorial cu 35589 de voturi, cu un procent de 64,80% dintr-un total de alegători, prezenți la vot de 56942; numărul de voturi pe colegiu fiind de 54925.

În colegiul uninominal nr. 4 format din colegiile uninomimale nr. 7, 8, și 9, pentru alegerera Camerei Deputaților, sunt atribuite două mandate de senator, astfel:

4. Boagiu Anca Daniela, candidat ARD, PDL, pentru Senat, nu a câștigat colegiul, ci a primit un mandat de senator la a doua redistribuire, adunând 19510 de voturi, cu un procent de 25,48%, dintr-un total de alegători prezenți la vot de 78599, iar numărul de voturi pe colegiu a fost de 76560.

5. Pelican Dumitru, candidat USL, PC, pentru Senat, în colegiul uninominal nr. 4, a câștigat colegiul senatorial cu 48453 de voturi, cu un procent de 63,29% dintr-un total de alegători, prezenți la vot de 78599, iar numărul de voturi pe colegiu a fost de 76560.

În colegiul uninominal nr. 5, format din colegiile uninominale nr. 10, 11 și 14, pentru alegerera Camerei Deputaților, sunt atribuite două mandate de senator, astfel:

6. Rădulescu Cristian, candidat ARD, PDL, pentru Senat, nu a câștigat colegiul, ci a primit mandatul de senator la a doua redistribuire, obținând 15068 de voturi, cu un procent de 20,64%, dintr-un total de alegători, prezenți la vot de 74944, iar numărul de voturi pe colegiu a fost de 72991.

---

1 **http://senat.ro/FisaSenatori.aspx**

2 **http://www.becparlamentare2012.ro/statistici%20rezultate%20finale.html**

7. Daniel Constantin Barbu, candidat USL, PNL, pentru Senat, a câștigat colegiul senatorial cu 48779 voturi, cu un procent de 66,83% dintr-un total de 74944 de alegători, prezenți la vot, iar numărul de voturi pe colegiu a fost de 72991.

8. Ecaterina Andronescu, candidat USL, PSD, pentru Senat, în colegiul uninominal nr. 6, format din colegiile uninominale nr. 12, 13 și și 15, pentru alegerera Camerei Deputaților, a câștigat colegiul senatorial cu 51919 de voturi, cu un procent de 68,72%, dintr-un total de alegători, prezenți la vot de 77479, iar numărul de voturi pe colegiu a fost de 75548.

9. Victor Ciorbea, candidat USL, PNL, pentru Senat, în colegiul uninominal nr. 7, format din colegiile uninominale nr. 16 și 17, pentru alegerera Camerei Deputaților, a câștigat colegiul cu 27424 voturi, cu un procent de 69,31% dintr-un total de alegători, prezenți la vot de 40743, iar numărul de voturi pe colegiu a fost de 39566.

10. Dan Voiculescu, candidat USL, PC, pentru Senat, în colegiul uninominal nr. 8, format din colegiile uninominale nr. 18 și 19, pentru alegerera Camerei Deputaților, a câștigat colegiul senatorial cu 45869 de voturi, cu un procent de 67,58% dintr-un total de alegători, prezenți la vot de 69514, iar numărul de voturi pe colegiu a fost de 67870. Ulterior senatorul și-a anunțat demisia de la tribuna Senatului.

11. Cătălin Croitoru, candidat USL, PSD, pentru Senat, în colegiul uninominal nr. 9, format din colegiile uninominale nr. 20 și 21, pentru alegerera Camerei Deputaților, a câștigat colegiul cu 31263 de voturi, cu un procent de 64,94% dintr-un total de alegători, prezenți la vot de 49522, iar numărul de voturi pe colegiu a fost de 48144.

12. Florian Popa, candidat USL, PSD, pentru Senat, în colegiul uninominal nr. 10, format din colegiile uninominale nr. 22 și 23, pentru alegerera Camerei Deputaților, a câștigat colegiul cu 28824 voturi, cu un procent de 68,85% dintr-un total de alegători, prezenți la vot de 42995, iar numărul de voturi pe colegiu a fost de 41867.

13. Corneliu Dobrițoiu, candidat USL, PNL, pentru Senat, în colegiul uninominal nr. 11, format din colegiile uninominale nr. 24 și 25, pentru alegerera Camerei Deputaților, a câștigat colegiul cu 39908 de voturi, cu un procent de 65,92% dintr-un total de alegători prezenți de 62465, numărul de voturi pe colegiu a fost de 60544.

În colegiul uninominal nr. 12 format din colegiile uninominale nr. 26, 27, și 28, pentru alegerera Camerei Deputaților, sunt atribuite trei mandate de senator, astfel:

14. Florina Ruxandra Jipa, candidat PPDD, pentru Senat, nu a câștigat colegiul, ci a primit mandatul de senator la a treia redistribuire, obținând 8276 de voturi, cu un procent de 11,38% dintr-un total de alegători prezenți la vot de 74995, iar numărul de voturi pe colegiu a fost de 72733.

15. Valeriu Todirașcu, candidat ARD, PNȚCD, pentru Senat, nu a câștigat colegiul, dar a primit mandatul de senator la a doua redistribuire, obținând 13988 voturi, cu un procent de 19,23% dintr-un total de alegători prezenți la vot de 74995, iar numărul de voturi pe colegiu a fost de 72733.

16. Gabriel Mutu, candidat USL, PSD, pentru Senat, a câștigat colegiul cu 48084 de voturi, voturi, cu un procent de 66,10% dintr-un total de alegători, prezenți la vot de 74995, numărul de voturi pe colegiu fiind de 72733.

Analiza a pus în lumină faptul că, la Senat, Circumscripția electorală nr. 42, Municipiul București, din 12 de colegii ar fi trebuit, dacă scrutinul ar fi fost majoritar, să fie atribuite 12 de mandate de senatori, însă avem cu 4 senatori în plus, ca efect al legii electorale. Astfel, în colegiile nr. 4 și 5 au fost atribuite câte două mandate de senatori, iar în colegiul uninominal nr. 12 au fost atribuite trei mandate senatori, deși cei de pe primul loc au obținut 50%+1 din voturi. Prin urmare, toate colegiile uninominale pentru Senat au fost câștigate majoritar de USL, iar numărul de 4 mandate alocate în plus reprezintă procentul de compensare a abaterilor de

la proporționalitate obținut de perdanții alegerilor la nivel național. În urma analizei datelor și a transformării votului în mandate, la Senat, pe formațiuni politice, rezultatele sunt următoarele: PSD=5 mandate; PNL=4 mandate; PDL=2 mandate; PNȚCD=1 mandate; PPDD=1 mandate; UNPR=1 mandate; PC =2 mandate. Total = 16 de mandate atribuite partidelor politice.

Concluzii

Autoritatea Electorală Permanentă a centralizat datele, în urma alegerilor din 9 decembrie 2012, organizate pentru alegerea deputaților și senatorilor din Parlamentul României, acestea reflectând situația reală a votului majoritar, în sensul că în Circumscripția electorală nr. 42, Municipiul București, toate colegiile au fost câștigate de Uniunea Social Democrată, iar candidații Alianței România Dreptă și Partidului Poporului Dan Diaconescu au primit mandate de deputați și senatori, deși s-au clasat fie pe locul doi, fie pe locul trei în colegiul uninominal, pentru că „procedeul alegerii uninominale, adică al alegerii personificate sau individuale, nu este apanajul exclusiv al scrutinului majoritar, așa cum a demonstrat-o lege 35/2008, care a reprezentat un compromis, între noua filosofie majoritaristă și practica proporționalistă"[1].

Prin urmare, deși nu se câștigă colegiul de către un anumit candidat, pentru un mandat de deputat și senator, actuala arhitectură electorală, pe baza căreia au fost organizate alegerile parlamentare din decembrie 2012, produce parlamentari uninominali, iar uninominalul obține mandatul cu toate că a pierdut colegiul, motivul fiind reprezentat de faptul că legea electorală 35/2008 redistribuie votul, care corespunde unui scrutin de tip majoritar, în funcție de procentul obținut la nivel național, transformând perdanții în aleși, pe principiul reprezentării proporționale. Astfel, reprezentarea fiind nominală, pe persoană, iar candidații nefiind înscriși pe listele electorale ale partidelor, logica scrutinului se fundamentează pe „nereprezentativitate proporțională"[2], în sensul că partidelele care propun candidații uninominali, în vederea obținerii mandatului, sunt reprezentate, nu și cetățeanul, alegătorul.

BIBLIOGRAFIE

BARBU, Daniel, *Republica absentă*, ediția a II-a , București, Editura Nemira, 2004.

GRECU, Florin, *Construcția unui partid unic „Frontul Renașterii Naționale",* București, Editura Enciclopedică, 2012.

LIJPHART, Arend, *Modele ale democrației*, Iași, Editura Polirom, 2000.

MARTIN, Pierre, *Sistemele electorale și modurile de scrutin*, trad. De Nora Singer, București, Editura Monitorul Oficial, 1999.

PREDA, Cristian, *România postcomunistă și România interbelică*, București, Editura Meridiane, 2002.

RADU, Alexandru, *Politica între proporționalism și majoritarism. Alegeri și sistem electoral în România postcomunistă*, Iași, Editura Institutul European, 2012.

RADU, Sorin, *Electoratul din România în anii democrației parlamentare (1919-1937)*, Iași, Editura Institutul European, 2004.

RUDESCU, Corneliu, „Principiul separațiunilor puterilor de la 27 februarie 1938", în *Revista de Drept Public*, Nr. 3-4, București, Editura Institutul de Arte Grafice, „Marvan", 1939.

1 Alexandru Radu, 28.

2 Daniel Barbu, *Republica absentă*, ediția a II-a (București: Editura Nemira, 2004), 199.

Legislație electorală

Monitorul Oficial, Nr. 196 din 13 martie 2008, Lege nr. 35 din 13 martie 2008 , pentru alegerea Camerei Deputaților și a Senatului și pentru modificarea și completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităților administrației publice locale, a Legii administrației publice locale nr. 215/2001 și a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleșilor locali, cu modificările și completările ulterioare

Monitorul Oficial, Partea I, Nr. 753 din 8 noiembrie 2012, OUG 67/2012 privind modificarea art. 55 din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputatilor si a Senatului si pentru modificarea si completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autoritatilor administratiei publice locale, a Legii administratiei publice locale nr. 215/2001 si a Legii nr. 393/2004 privind Statutul alesilor locali

Monitorul Oficial, Partea I, Nr. 789 din 23 noiembrie 2012, OUG 70/2012 privind modificarea și completarea Legii nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputatilor și a Senatului și pentru modificarea și completarea Legii nr. 67/2004 pentru alegerea autorităților administrației publice locale, a Legii administratiei publice locale nr. 215/2001 și a Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleșilor locali.

Resurse on.line

http://www.mediafax.ro/

http://alexandruradublog.blogspot.ro/

http://www.roaep.ro/ro/section.php?id=66&l2=72&l3=126&ids=121

http://www.becparlamentare2012.ro/statistici%20rezultate%20finale.html

http://www.cdep.ro

http://senat.ro/Start.aspx

Putere de vot în Parlamentul României după alegerile din 2012

■ CIPRIAN NIȚU
[West University of Timişoara]

Abstract

This article aims to investigate the voting power of political groups in Romanian Parliament after elections held in December 2012. Using some classical indeces of voting power such as Shapley-Shubik, Banzhaf and Coleman indices, the paper leads to the conclusion that the relative power of political groups within Parliament significantly varies from voting weights that these groups have as a result of the election outcome.

Keywords

Romanian Parliament; political groups; voting power; power indices; voting weights

Analiza puterii de vot în Parlamentul României. Indici ai puterii de vot

Cercetarea de faţă îşi propune să analizeze puterea de vot a grupurilor politice din Parlamentul României generate în urma alegerilor din decembrie 2012. Analiza utilizează câţiva indici (clasici) care măsoară puterea de vot a membrilor unui organism decizional. Aceşti indici au fost propuşi în literatura de specialitate pentru a măsura puterea de vot a jucătorilor care deţin ponderi diferite ale voturilor în cadrul unor astfel de organisme decizionale. De multe ori, atât la nivelul nespecialiştilor, cât şi la nivelul specialiştilor în ştiinţele politice, puterea de vot a unui astfel de jucător este echivalată cu ponderea voturilor pe care le deţine acesta în cadrul mecanismului decizional. Ori, indicii puterii de vot (care pleacă întotdeauna de la o modalitate particulară de conceptualizare a puterii) sugerează că influenţa (puterea) unui actor ce deţine o anumită pondere a voturilor în cadrul procesului decizional, poate fi mai mare sau mai mică decât respectiva pondere. Aşa cum constată D. Leech,

> „puterea *de facto* a unui membru depinde nu doar de numărul voturilor pe care le are acesta, ci şi de configuraţia completă a voturilor alocate tuturor membrilor organismului respectiv. Pentru a măsura

puterea este necesară calcularea unui indice de putere care ia în considerare toate aceste voturi. Un indice de putere măsoară influența relativă a fiecărui membru asupra procesului de luare a deciziilor, în sensul abilității sale de a-şi folosi votul astfel încât să transforme o coaliție a altor membrii din una care nu satisface criteriul majorității într-una care satisface acest criteriu, şi care devine astfel câştigătoare. Numărul cazurilor în care un membru poate face acest lucru este exprimat ca proporție a cazurilor în care poate apărea o astfel de coaliție câştigătoare. [Ca expresie de tip probabilist], un indice de putere măsoară puterea unui jucător în sens *a priori* [şi] nu poate fi folosit pentru a prezice anumite rezultate particulare, dar poate fi folosit pentru a înțelege şi propune diverse mecanisme decizionale în termenii puterii relative a membrilor.]"[1]

Pentru a calcula puterea (influența) grupurilor parlamentare din Parlamentul României rezultate în urma alegerilor parlamentare de la finele anului 2012, am plecat de la câteva presupuneri care creează o situație ideală de vot. Am presupus astfel că prezența la vot este de 100%, că parlamentarii votează solidar cu grupul parlamentar din care fac parte şi că nu există coaliții ideologice sau electorale între grupurile parlamentare. Această simplificare (idealizare) a situației permite analiza puterii de vot a grupurilor parlamentare ca actori individuali şi, mai mult, poate fi privită ca o expresie a voinței populare care a înzestrat partidele cu o putere relativă în cadrul legislativului.

Alegerile parlamentare din 2012 au generat următoarea structură a grupurilor celor două camere ale Parlamentului României. Din totalul de 412 locuri în Camera Deputaților PSD a obținut 160 locuri (38,83%), PNL 101 locuri (24,51%), PDL 55 locuri (13,35%), PP-DD 45 locuri (10,92%), UDMR 18 locuri (4,37%), minoritățile 18 locuri (4,37%), PC 15 locuri (3,64%). Din totalul de 175 de locuri în Senat PSD a obținut 64 locuri (36,57%), PNL 50 locuri (28,57%), PDL 24 locuri (13,71%), PP-DD 21 locuri (12%), UDMR 9 locuri (5,14%), PC 15 locuri (3,64%)[2].

Atunci când încercăm să aflăm care este puterea relativă de vot în Parlament, pe lângă numărul grupurilor şi ponderea voturilor lor, e important să luăm în considerare şi procedurile de vot care impun cote diferite ale votului pentru adoptarea unei decizii şi, astfel, modifică puterea relativă a actorilor. Conform regulamentelor de organizare şi funcționare ale celor două Camere ale Parlamentului României, în condițiile existenței cvorumului legal, un proiect de lege sau propunere legislativă se adoptă conform următoarei proceduri: dacă propunerea legislativă în cauză se referă la un proiect de modificare a Constituției, atunci aceasta este adoptată cu o majoritate de cel puțin 2/3 din numărul membrilor fiecărei Camere; dacă propunerea legislativă se referă la o lege organică, aceasta este adoptată cu votul majorității absolute a membrilor fiecărei camere; dacă propunerea legislativă vizează o lege ordinară, aceasta este adoptată cu votul majorității simple a membrilor fiecărei Camere[3]. Întrucât, aşa cum am menționat mai sus, ne interesă o situație ideală de vot, cazurile de boicot sau lipsă a cvorumului nu fac obiectul analizei de față. De asemenea, deoarece presupunem prezența completă la votul plenului, diferența între majoritatea simplă şi cea absolută devine irelevantă. Ce ne interesează însă în con-

1 Dennis Leech, „An Empirical Comparison of the Performance of Classical Power Indices," *Political Studies* 50,1 (2002): 1-2.

2 „Structura Parlamentului României", disponibilă pe site-ul oficial al Camerei Deputaților la adresa **http://www.cdep.ro/pls/parlam/structura.gp?leg=2012** , accesat 06.02.2013.

3 „Organizarea şi funcționarea celor două Camere ale Parlamentului României, document disponibil pe site-ul oficial al Camerei Deputaților la adresa **http://www.cdep.ro/pls/dic/site.page?den=introcd1-i**, accesat 06.02.2013.

tinuare este diferența între deciziile care presupun majoritatea de cel puțin 2/3 şi 1/2 din numărul voturilor din cele două Camere.

Lucrarea va discuta în continuare indicii puterii de vot care stau la baza analizei (aceştia fiind Shapley-Shubik, Banzhaf şi Coleman), urmând ca apoi, pe baza calculului acestor indici pentru fiecare grup parlamentar, să fie evidențiate unele aspecte privitoare la de puterea de vot a grupurilor din Camera Deputaților şi Senatului României.

Indicele Shapley-Shubik

Indicele Shapley-Shubik[1] are la bază două concepte importante: cel de „coaliții secvențiale" care se pot forma între membrii unui organism decizional şi cel de „jucător-pivot" (*pivotal player*). În cazul coaliților secvențiale, spre deosebire de coaliții non-secvențiale cum vom vedea mai jos, se iau în calcul *toți jucătorii* precum şi *ordinea* în care actorii intră într-o astfel de coaliție. Dacă notăm jucătorii (grupurile parlamentare în cazul nostru) cu G, <G1, G2, G3> şi <G3, G1, G2> se referă la două coaliții secvențiale diferite în cazul unui sistem cu 3 jucători. În acest caz <G1, G2>, de exemplu, nu reprezintă o coaliție secvențială. Pentru un joc cu minim 3 jucători (indicele Shapley-Shubik nu se aplică la un joc cu 1 sau 2 jucători) avem 6 coaliții secvențiale exprimate prin factorialul numărului 3 (3!). Factorialul unui număr întreg *n* este notat cu *n!* şi este egal cu produsul numerelor întregi mai mici sau egale cu *n*

$$n! = n \times (n-1)...2 \times 1$$

sau

$$n! = \prod_{k=1}^{n} k$$

Jucătorul „pivot" în cazul coaliților secvențiale este acel jucător *unic* care, prin votul său în sprijinul coaliției în momentul intrării, transformă respectiva coaliție dintr-una pierzătoare într-una câştigătoare[2]. Indicele Shapley-Shubik măsoară puterea unui jucător luând în considerare cazurile în care acesta apare ca jucător pivot (raportat la numărul coaliților secvențiale).

Pentru a calcula indicele de putere al jucătorului *p* trebuie făcuți următorii paşi: 1) se face lista tuturor coaliților secvențiale ce conțin toți cei *n* jucători (există *n!* coaliții); 2) pentru fiecare coaliție secvențială se determină jucătorul pivot; 3) se numără de câte ori *p* este jucător pivot, iar acest număr se notează cu S_P; 4) se calculează raportul $\frac{S_P}{N!}$, care reprezintă indicele Shapley-Shubik (γ_p) pentru jucătorul *p*.

Pentru exemplificare să presupunem sistemul format din 3 jucători [10: 3, 5, 9], unde cota *q* (numărul voturilor necesare pentru a forma o majoritate) este 10, iar ponderea voturilor celor trei jucători G1, G2, G3 este 3, 5, respectiv 9. În acest caz avem şase coaliții secvențiale posibile în cadrul cărora jucătorul G3 apare de patru ori ca jucător-pivot, în timp ce jucătorii G1 şi G2 apar o singură dată ca jucători-pivot.

---

1 Lloyd S. Shapley şi Martin Shubik, „A method for evaluating the distribution of power in a committee system," *American Political Science Review* 48 (1954): 787-792.

2 În cazul coaliților câştigătoare non-secvențiale nu vorbim despre un astfel de jucător „pivot", ci despre jucători „cheie" (ei pot fi unul sau mai mulți sau, dimpotrivă, e posibil ca niciunul dintre jucători să nu aibe un asemenea statut) care, prin retragerea lor, transformă o coaliție câştigătoare într-una pierzătoare. A se vedea mai jos discuția despre indicele Banzhaf.

Astfel indicele de putere pentru G1 şi G2 este de 1/6 (adică 0,16666), iar pentru G3 este de 4/6 (adică 0,66666).

Formula indicelui Shapley-Shubik poate fi definită în felul următor[1]:

$$\gamma_p = \sum_{T_p} \frac{t!(n-1-1)!}{n!}$$

unde $p = 1, \ldots, n$; operatorul Σ se referă la suma cazurilor în care jucătorul p are rol de jucător-pivot (Tp), T fiind o submulțime a lui N (mulțimea tuturor jucătorilor); t este numărul membrilor lui Tp, iar n este numărul membrilor lui N. Formula indicelui Shapley-Shubik exprimă probabilitatea ca jucătorul p să dețină statutul de jucător-pivot în cadrul coalițiilor formate în mod aleator şi reprezintă astfel un indicator al puterii sale de a schimba prin vot sensul unei decizii particulare. Trebuie precizat faptul că indicele de putere se calculează pentru fiecare jucător în parte, iar suma indicilor de putere a tuturor jucătorilor trebuie să fie 1. Cota şi ponderile sunt numere întregi (fapt pentru care în calculul de mai jos al valorilor indicelui corespunzător grupurilor politice din Parlamentul României, ponderile grupurilor parlamentare vor fi rotunjite fără zecimale).

Indicele Banzhaf

Distribuția puterii calculată cu ajutorul indicelui Banzhaf[2] poate fi diferită de cea calculată cu ajutorul indicelui Shapley-Shubik deoarece el conceptualizează diferit puterea sau influența unui actor. Ca şi indicele Shapley-Shubik , indicele Banzhaf exprimă probabilitatea ca votul unui jucător să modifice rezultatul în cadrul unor sisteme electorale sau de luare a deciziilor în care voturile actorilor nu au ponderi egale. Spre deosebire de primul însă, indicele Banzhaf ia în considerare toate coaliții non-secvențiale posibile, indiferent de mărime. Pentru Banzhaf {G1, G2, G3} şi {G3, G2, G1} este una şi aceeaşi coaliție, spre deosebire de Shapley-Shubik unde ele reprezintă coaliții diferite. De asemenea, Banzahaf foloseşte noțiunea de „jucător-cheie" (*critical player*), nu pe cea de „jucător-pivot", acesta fiind acel jucător care poate determina prin votul său eşecul unei măsuri.

Pentru a calcula puterea de vot a unui actor cu ajutorul indicelui Banzhaf trebuie identificate toate coalițiile câştigătoare din cadrul coaliților posibile formate din minim 2 jucători (înțelese ca şi combinații de n jucători luați câte k în care ordinea jucătorilor nu este importantă) şi identificat numărul votanților-cheie. Dacă luăm ca exemplu următorul sistem simplu cu patru jucători [6: 4, 3, 2, 1], unde cota q (numărul voturilor necesare pentru a lua o decizie) este 6, iar ponderea voturilor celor patru jucători G1, G2, G3, G4 este 4, 3, 2, respectiv 1, numărul coaliților posibile este 11 şi se calculează cu ajutorul formulei

$$C_n^k = \frac{n!}{(n-k)!k!}$$

unde n este numărul jucătorilor, iar k = 2, 3, 4. Din aceste combinații (coaliții) posibile şapte sunt câştigătoare, iar numărul votanților cheie este 0, 1, 2 sau 3, în funcție de combinație. Coaliții câştigătoare în acest exemplu sunt următoarele (jucătorii-cheie fiind cei subliniați): {G1, G2, G3},{G1, G2, G4},{G1, G3, G4},{G2, G3,

1 Vezi şi Leech, „An Empirical," 11-12.

2 John F. Banzhaf, „Weighted voting doesn't work: A mathematical analysis," *Rutgers Law Review* 19, 2 (1965): 317-343.

G4},{G1, G2},{G1, G3},{G1, G2, G3, G4}. După cum se poate observa din acest exemplu, indicele Banzhaf interpretează altfel decât indicele Shapley-Shubik cazurile în care un jucător poate să influențeze rezultatul votului, astfel că probabilitate ca un jucător să transforme o coaliție formată în mod aleator dintr-una câştigătoare într-una pierzătoare este calculată conform formulei (Banzhaf absolut)

$$\beta_p^{'} = 2^{1-n} \sum_{T_p} 1 \qquad \text{p} = 1, ..., \text{n}$$

sau formulei (Banzhaf normalizat)

$$\beta_p = \beta_p^{'} / \sum_i \beta_p^{'}$$

unde probabilitatea unui subset al lui *N*, (Tp) este acum 2^{1-n} şi nu t!(n-t-1)! ca în cazul indicelui Shapley-Shubik[1].

Indicii Coleman

James Coleman critică viziunea cu privire la putere exprimată prin intermediul indexului Shapley-Shubik şi, în general, prin teoria jocului[2], dar prezintă o afinitate mai mare cu indicele Banzhaf (unii autori preferă chiar să se refere la indicele Banzhaf-Coleman)[3]. Coleman optează pentru o concepție cu privire la putere ca „acțiune" şi nu ca „împărțire a prăzii". Astfel Coleman renunță la condiția specifică teoriei jocului ca suma indicilor de putere a membrilor să fie o constantă (1). Altfel spus, Coleman concepe puterea în termeni absoluți, nu relativi. Coleman mută accentul de la puterea membrilor în relațiile dintre ei, la relația existentă între puterea membrilor şi cea a organizației în interiorul căreia aceştia acționează. El introduce trei concepte: puterea de vot a organizației, puterea „negativă" a unui membru de a împiedica o acțiune şi puterea „pozitivă" a unui membru de a iniția o acțiune[4].

Să presupunem că avem o colectivitate formată din *n* membri, *N* = {1, 2, …, n}. În cazul oricărei decizii adoptate vor exista *s* membri care votează „pentru" şi *n* membri care votează „împotrivă". Membrii care votează „pentru" formează submulțimea *S* a acestei colectivități, $S \subseteq N$, numărul acestora fiind exprimat prin *w(S)*, iar numărul celor care votează „împotrivă" prin *w(N/S)*. Decizia este luată dacă *w(S)= q*. Dacă notăm cu *ω* submulțimea rezultatelor care conduc la acțiune (adoptarea deciziei), un membru *p* poate schimba rezultatul votului dacă există o submulțime *S* astfel încât *q –wp= w(S) < q*. Numărul subseturilor în cazul cărora *p* poate schimba rezultatul votului este notat cu η_p.

Puterea organizației de a acționa (*A*) este numărul relativ al rezultatelor care conduc la acțiune: $A = \omega/2^n$. Din 2^n rezultate posibile în *ω* cazuri votul majoritar conduce la acțiune. Notația *A* reprezintă probabilitate apariției unui astfel de vot câştigător. În cazul luării deciziilor prin unanimitate (altfel spus când toți membrii

1 Leech, „An Empirical," 12-13.

2 James S. Coleman, „Control of Collectivities and the power of a collectivity to act", în Bernhardt Lieberman (coordonator), *Social Choice* (New York: Gordon and Breach, 1971), 269-300.

3 Aşa cum observă Dennis Leech, indicele Banzhaf poate fi considerat ca medie a puterii de a împiedica sau iniția o acțiune, în timp ce Coleman este interesat de descompunerea puterii unui actor şi analiza diferită a celor două tipuri de putere. Dennis Leech, „The use of Coleman's power indices to inform the choice of voting rule with reference to the IMF governing body and the EU Council of Ministers" (research paper, 2002: 11-2), **http://www2.lse.ac.uk/CPNSS/projects/VPP/VPPpdf/vpppublications/vppo2_07.pdf**, accesat 15.02.2013.

4 Urmez mai jos descriere pe care Dennis Leech o face acestor trei tipuri de putere în Leech, „The use," 5-8.

trebuie să voteze „pentru" ca decizia să fie adoptată) $\omega = 1$ şi $A = 2^{-n}$. Când *n* este mare puterea de acţiune a organizaţiei este foarte mică. În cazul luării deciziilor prin regula majorităţii simple unde $q = w(N)/2$, puterea organizaţiei de a acţiona este maximă ($A = 1/2$), jumătate din rezultatele voturilor conducând la acţiune, $\omega = 2^{n-1}$.

Puterea unui membru de a preveni acţiunea (P_p) se referă la capacitatea unui membru *p* de a împiedica luarea deciziei prin votarea împotriva unui grup care devine astfel din unul câştigător unul pierzător:

$P_p = \eta_{p/\omega}$

unde $p = 1, ..., n$; ω este numărul submulţimilor câştigătoare; iar η_p este numărul cazurilor în care *p* transformă o submulţime câştigătoare într-una pierzătoare.

Puterea unui membru de a iniţia acţiunea (I_p) reprezintă capacitatea unui membru *p* de a contribui la luarea deciziei prin votarea alături de un grup care devine astfel din unul pierzător unul câştigător.

$UI_p = \eta_{p/(2^n-\omega)}$

unde $p = 1, ..., n$; $2^n-\omega$ reprezintă numărul submulţimilor pierzătoare; iar η_p este numărul cazurilor în care *p* transformă o submulţime pierzătoare într-una câştigătoare.

Observăm din această descriere a tipurilor de putere la Coleman că un jucător care are puterea totală ($P_p=1$)de a împiedica o decizie, ponderea voturilor sale fiind mai mare decât majoritatea necesară (*q*), nu are în mod necesar o putere similară de a iniţia o acţiune. Ideea călăuzitoare în propunerea acestor indici de către Coleman este că, indiferent de procedura de vot, indiferent de modul în care este definită majoritatea necesară pentru adoptarea unei decizii (cota, *q*), fie ea majoritate simplă sau calificată, nu va exista doar un grup câştigător al votului, în timp ce restul membrilor formează un grup pierzător. Definind puterea în termeni absoluţi, Coleman consideră că fiecare actor are partea sa de influenţă, mai mare sau mai mică. Acest lucru ne ajută, consideră D. Leech,

> „să înţelegem de ce există multe organisme decizionale sau situaţii care angajează o colectivitate în direcţia acţiunii în condiţiile în care cota este mai mică decât jumătate din ponderea totală a voturilor, sau faptul că există atât reguli de vot simetrice (majoritate simplă), cât şi reguli de vot asimetrice (supermajoritate, vot majoritar calificat, sau proceduri care necesită mai puţin de jumătate din numărul voturilor)"[1].

Puterea de vot a grupurilor din Camera Deputaţilor şi Senat

Calculul valorii indicilor de putere (Shapley-Shubik, Banzhaf şi Coleman) pentru Camera Deputaţilor şi Senat este redat în tabelele de mai jos. Indicii au fost calculaţi atât pentru situaţia în care luarea deciziei necesită cel puţin 1/2 din totalul voturilor cât şi pentru situaţia în care decizia necesită cel puţin 2/3 din totalul voturilor.

Grup	Locuri	Ponderea voturilor (%)*	Indicele Shapley-Shubik (q=1/2)**	Indicele Shapley-Shubik (q=2/3)**	Indicele Banzhaf (q=1/2)	Indicele Banzhaf (q=2/3)	Indicele Coleman-împiedicarea acţiunii (q=1/2)	Indicele Coleman - iniţierea acţiunii (q=1/2)	Indicele Coleman-împiedicarea acţiunii (q=2/3)	Indicele Coleman - iniţierea acţiunii (q=2/3)
PSD	160	39	0,4905	0,5500	0,4852	0,4524	0,7539	0,7778	1,0000	0,4222

1 Dennis Leech, „The use," 9.

PNL	101	25	0,1571	0,2333	0,1485	0,2857	0,2308	0,2381	0,6316	0,2667
PDL	55	13	0,1571	0,0833	0,1485	0,0952	0,2308	0,2381	0,2105	0,0889
PP-DD	45	11	0,1238	0,0833	0,1287	0,0952	0,2000	0,2064	0,2105	0,0889
UDMR	18	4	0,0238	0,0167	0,0297	0,0238	0,0462	0,0476	0,0526	0,0222
MINO-RIT	18	4	0,0238	0,0167	0,0297	0,0238	0,0462	0,0476	0,0526	0,0222
PC	15	4	0,0238	0,0167	0,0297	0,0238	0,0462	0,0476	0,0526	0,0222
TOTAL	**412**	**100**	**1**	**1**	**1**	**1**	**1,5538**	**1,6032**	**2**	**0,9333**

Puterea de vot în Camera Deputaților

Grup	Locuri	Ponderea voturilor (%)*	Indicele Shapley-Shubik (q=1/2)**	Indicele Shapley-Shubik (q=2/3)**	Indicele Banzhaf (q=1/2)	Indicele Banzhaf (q=2/3)	Indicele Coleman-împiedicarea acțiunii (q=1/2)	Indicele Coleman-împiedicarea acțiunii (q=1/2)	Indicele Coleman-împiedicarea acțiunii (q=2/3)	Indicele Coleman - inițierea acțiunii (q=2/3)
PSD	64	37	0,400	0,533	0,389	0,429	0,636	0,677	1,000	0,391
PNL	50	29	0,217	0,233	0,204	0,286	0,333	0,355	0,667	0,261
PDL	24	14	0,167	0,083	0,167	0,095	0,273	0,290	0,222	0,087
PP-DD	21	12	0,117	0,083	0,130	0,095	0,212	0,226	0,222	0,087
UDMR	9	5	0,050	0,033	0,056	0,048	0,091	0,097	0,111	0,043
PC	7	4	0,050	0,033	0,056	0,048	0,091	0,097	0,111	0,043
TOTAL	**175**	**100**	**1**	**1**	**1**	**1**	**1,636**	**1,742**	**2**	**0,913**

Puterea de vot în Senat

*ponderea ca număr întreg a rezultat prin rotunjire zecimalelor in sus (≥0.51) sau în jos (≤0.50)

** q este cota (numărul de voturi necesar pentru adoptarea unui proiect normativ)

Concluzii

Observăm din valorile indicilor că ipoteza inițială, conform căreia puterea (influența) grupurilor nu este egală cu ponderea voturilor pe care o deține diferitele partide politice, este confirmată. Observăm, de exemplu, că probabilitatea ca grupul parlamentar al PSD să transforme o presupusă coaliție pierzătoare într-una câştigătoare este mai mare decât ponderea voturilor pe care o are acest partid, atât la Camera Deputaților, cât şi în Senat, indiferent de cota (*q*) necesară pentru adoptarea unei legi. Această probabilitate este mai apropiată de valoarea ponderei voturilor în Senat, în cazul deciziilor care necesită o majoritate „simplă" a voturilor (1/2). Surprinzător este faptul că puterea PNL în Camera Deputaților de a transforma o potențială coaliție pierzătoare într-una câştigătoare este egală cu cea a PDL, chiar dacă ponderea voturilor este aproape dublă, în cazul proiectelor de lege ce necesită adoptarea lor cu cel puțin 1/2 din totalul voturilor. Raportat la numărul voturilor, PDL are o putere mai mare decât PNL de a transforma o coaliție pierzătoare într-una câştigătoare atunci când cota necesară este 1/2. Raportul dintre PNL şi PDL în cea ce priveşte puterea de vot se echilibrează atunci când cota este 2/3. Observăm de asemenea că indicele Shapley-Shubik este acelaşi pentru PDL şi PP-DD atunci când cota este de 2/3, chiar dacă ponderea voturilor lor este diferită (13, respectiv 11%). Se poate observa şi faptul că partidele mici au o influență mai mică în formarea coaliților câştigătoare decât simpla pondere a voturilor (cu excepția PC la Senat când cota este de 1/2).

În ceea ce priveşte puterea grupurilor de a transforma o potențială coaliție câştigătoare într-una pierzătoare, observăm că aceasta înregistrează o creştere pentru grupurile mici, în timp ce PSD, partidul cel mai mare, înregistrează o valoare a indicelui Banzhaf pentru cota de 1/2 apropiată de cea a indicelui Shapley-Shubik, însă înregistrează o scădere semnificativă de aproximativ 10% pentru o cotă de 2/3, atât la Camera Deputaților, cât şi la Senat. Situația pentru PNL şi PDL se repetă, în mare, în jurul aceloraşi valori. La fel şi în cazul PDL şi PP-DD (atunci când cota este de 2/3, cele două partide au o putere egală în ceea ce priveşte împiedicarea formării unei coaliții câştigătoare).

În ceea ce priveşte indicii Coleman, puterea jucătorilor de a împiedica o acțiune este substanțial mai mare pentru jucătorii mari. PSD de exemplu are un indice de 0,75 la Camera Deputaților şi 0,64 la Senat (când cota este 1/2) şi 1 atât la Camera Deputaților, cât şi la Senat când cota este de 2/3. Puterea PSD de inițiere a unei acțiuni scade însă dramatic atunci când cota este de 2/3, revenind foarte aproape de ponderea voturilor pe care PSD o deține în cele două camere. Interesant din nou, PNL şi PDL au la Camera Deputaților o putere egală de prevenire şi inițiere a unei acțiuni, atunci când cota este 1/2. La Senat raportul dintre cele două rămâne echilibrat atât în ceea ce priveşte împiedicarea, cât şi inițierea unei acțiuni, atâta timp cât cota este 1/2. Raportul este însă în favoarea PNL atunci când cota este de 2/3, fie că e vorba despre împiedicarea unei acțiuni, fie că este vorba despre inițierea unei acțiuni. Partidele mai mici au o putere mai mare de împiedicare a unei acțiuni (mai mare atunci când cota este 2/3) şi de inițiere (când cota este 1/2) la Senat, însă au o putere mult mai mică de a iniția o acțiune (atunci când cota este 2/3) la Camera Deputaților.

BIBLIOGRAFIE

BANZHAF, John F., „Weighted voting doesn't work: A mathematical analysis," *Rutgers Law Review* 19, 2 (1965): 317-343.

COLEMAN, James S., „Control of Collectivities and the power of a collectivity to act", în Bernhardt Lieberman (coordonator), *Social Choice* (New York: Gordon and Breach, 1971), 269-300.

LEECH, Dennis, „An Empirical Comparison of the Performance of Classical Power Indices," *Political Studies* 50,1 (2002): 1-22.

LEECH, Dennis, „The use of Coleman's power indices to inform the choice of voting rule with reference to the IMF governing body and the EU Council of Ministers" (research paper, 2002: 11-2), **http://www2.lse.ac.uk/CPNSS/projects/VPP/VPPpdf/vpppublications/vpp02_07.pdf**, accesat 15.02.2013.

SHAPLEY, Lloyd S., SHUBIK, Martin, „A method for evaluating the distribution of power in a committee system," *American Political Science Review* 48 (1954): 787-792.

*** „Structura Parlamentului României", **http://www.cdep.ro/pls/parlam/structura.gp?leg=2012**, accesat 06.02.2013.

***„Organizarea şi funcționarea celor două Camere ale Parlamentului României", **http://www.cdep.ro/pls/dic/site.page?den=introcd1-i**, accesat 06.02.2013.

Democrația românească la răscruce de vânturi?[1]

■ VASILE PLEȘCA
[Romanian Academy, Iași Branch]

„Un sistem democratic se instaurează ca urmare a presiunilor deontologice. Ce este democrația nu poate fi separat de ce ar trebui să fie democrația. O democrație există numai în măsura în care idealurile şi valorile sale îi dau viață".

Giovanni Sartori, *Teoria democrației reinterpretată*

Abstract

This study has in view an analysis of the way the Romanian democracy succeeds in registering on the firm way of democratization under the circumstances of some non-democratic pressures of unprecedented scale. All the analyses of this study suggest that the process of democratization, as well as that of the consolidation of democracy too, at a global level, have stopped or manifest a recoil, and Romania enrolls in the general movement. Under such circumstances, a revelation of the causes and of the non-democratic manifestations is more than necessary.

Keywords

Romanian democracy; rights; pluralism

Democrația între aspecte teoretice și realități nude

Democrația e un proces în continuă transformare și nu obligatoriu într-una benefică. Cine ignoră modificările în însăși înțelegerea fenomenului democratic, în doar câteva decenii, de la supremația totalitarismelor în primele decenii ale secolului al XX-lea, la prăbușirea acestora la sfârșitul mileniului trecut, ignoră, în fapt, problemele contemporaneității. Ceea ce se observă foarte ușor – dar este cuantificat foarte clar și în studii comparative foarte serioase[2] –, este faptul că

1 **ACKNOWLEDGEMENT**: This paper was made within The Knowledge Based Society Project supported by the Sectoral Operational Programme Human Resources Development (SOP HRD), financed from the European Social Fund and by the Romanian Government under the contract number POSDRU/89/1.5/S/56815

2 „Involuția" democratică a ultimilor ani estemai mult decât evidentă analizând, de exemplu, „Democracy Index," editat de *The Economist Inteligence Unit*, cu patru rapoarte între 2006 și 2011. **http://www.economist.com/media/pdf/DEMOCRACY_INDEX_2007_v3**. **http://graphics.eiu.com/PDF/Democracy%20Index%202008.pdf** **http://graphics.eiu.com/PDF/Democracy_Index_2010_web.pdf**

democrația, la nivel global, a încheiat cel de-al treilea său val de expansiune, iar recul este de o amploare fără precedent.[1]

Aceasta se întâmplă și pentru că, la un moment dat, se pierde înțelegerea democrației și, deci, se pierde știința a ceea ce așteptăm să ofere o ordine politică numită democrație. Faptul că echilibrul democratic este unul inerent mai fragil cu cât înaintăm în creșterea nivelului de complexitate a societății umane este una dintre explicațiile veșnicei crize în care se situează construcția democratică.

Totuşi, în orice condiții, există câteva repere, multe dintre ele ignorate, ce delimitează destul de strict cadrul în care funcționează o democrație. Astfel, acest regim politic pornește de la câteva asumții de bază, necesare fiecare în parte și toate la un loc. Astfel, o democrație pornește de la ideea că individul este atât o ființă morală, cât şi una rațională. Altfel spus, demersul democratic pornește de la individ și are ca finalitate exclusivă individul, nu statul, nu diferite structuri sociale sau birocratice, nu relațiile sociale. Ignorarea faptului că individul este entitatea supremă într-o democrație este, probabil, defectul major într-o democrație și simptomul cel mai evident că aceasta nu funcționează. În același timp, o democrație se bazează pe o teorie consensuală a societății, bazată pe credința că societatea este un fel de asociere în ideea avantajului reciproc, bazată pe dorința de ordine şi cooperare, mai degrabă decât dorința de tulburare şi conflict. Nu în ultimul rând, pentru că a fost tocmai imboldul ce a dat naștere democrației, este necesară o suspiciune față de formele concentrate de putere politică, manifestate în orice condiții și întrupate în indivizi singulari, în grupări politice sau în guverne. Și mai trebuie amintit un lucru, pentru că și acesta este de foarte multe ori uitat: democrația este termenul cel mai apropiat de viziunea unei societăți create de oameni liberi.

Altfel spus, în creionarea, definirea și înțelegerea sistemului numit democrație se împletesc mai multe discursuri. Primul este cel etimologic, ce se referă la viziunea ce are în vedere poporul, în sensul că democrația e regimul politic în care acesta conduce. Cum, din păcate, cuprinderea a ceea ce este „poporul" este foarte slab delimitată și înțelegerea acestui termen poate ușor degenera („populismul" este un termen ce aparține aceleeași familii lexicale, de exemplu), discursul despre „popor" trebuie completat de unul ce are în vedere pluralismul, în sensul că democrația este regimul în care există și e promovată competiția dintre diferite grupuri. În sfârșit, pentru ca domnia „poporului" să funcționeze într-un cadru în care toate facțiunile au acces egal la putere, este necesară împărtășirea unei viziuni ce are în vedere instituționalismul, în sensul că democrația este regimul în care instituțiile, regulile și procedurile sale sunt accesibile și obligatorii pentru toți indivizii și pentru toate facțiunile politice.

Acest fel de înțelegere a democrației se află, de fapt, cel mai clar delimitat, în Constituția Statelor Unite, fiind viziunea așa numiților Părinți fondatori.[2]

În acest cadru teoretic destul de clar și, la rigoare, destul de ușor de aplicat, apare o întrebare care pune cu adevărat în evidență complexitatea construcției democratice:

---

http://www.eiu.com/public/topical_report.aspx?campaignid=DemocracyIndex2011. (accesate în 19.02.2013)

1 Indexul citat mai sus vorbește, de exemplu, în 2008, despre o „democrație în stagnare", dar în 2011 se spune clar: „The dominant pattern globally over the past five years has been backsliding on previously attained progress in democratisation. The global financial crisis that started in 2008 accentuated some existing negative trends in political development". **http://www.eiu.com/public/topical_report.aspx?campaignid =DemocracyIndex2011**.

2 Vezi Malvin I. Urofsky (ed.), *Texte fundamentale ale democrației americane,* traducere de Mihaela Gafencu Cristescu (București: Teora, 1994), 35-51.

„Există o procedură rezonabilă îndeajuns de puternică, care, cel puțin în anumite cazuri, poate stabili modul în care interese aflate în competiție vor fi evaluate, iar, în cazuri de conflict, un interes poate fi ales în dauna altuia?"[1]

Credința că e posibil a da un răspuns unic și clar la această întrebare este fundamental greșită. La fel de greșite sunt însă și multe din încercările de a oferi un răspuns. Altfel spus, drumul democratizării este un sinuos proces de tip încercare – eroare, în care experiența altora, deși importantă, este, de multe ori, absolut nerelevantă. Mai mult, afluxul erorilor poate deveni, la un moment dat, determinant în cadrul viitorului demersului democratic.

În acest context, discursul democrației românești e mai mult decât elocvent, mai ales prin prisma frâmântărilor prin care trece.

Nefastele dispute ale democrației românești

Regimul politic – de orice fel – din România modernă până în zilele lui februarie 2013 – și în special cel din ultimul sfert de secol, nu a fost niciun moment unul care să aibă ca finalitate respectul pentru individ și drepturile sale. Ceea ce e mai grav însă e faptul că nu a existat niciodată o masă critică care să militeze și să acționeze în acest sens, atât la nivelul unor grupuri reprezentative din societate, cât și – mai ales – la nivelul clasei politice.

Acest fapt, ușor de observat chiar și dintr-o analiză superficială a societății în care trăim, a cunoscut o confirmare extrem de neplăcută pe parcursul întregului an 2012. Anul trecut a fost unul foarte fierbinte dacă vorbim de intensitatea luptei politice, dar extrem de nefavorabil jocului democratic. Din această cauză analiza următoare va lua în calcul doar date confirmate din mai multe surse, analize confirmate de alte analize independente și interpretări ce țin cont exclusiv de aceste fapte și aceste analize.

Astfel, în funcție de apartenența la una dintre taberele aflate în conflictul politic din România anului 2012, fiecare actor politic implicat s-a considerat a fi unul care respectă cu sfințenie rigorile democratice, în timp ce opina că adversarii săi politici deviază major de la aceste rigori. Exemplul paradigmatic a fost în timpul procesului de suspendare a președintelui Traian Băsescu. În vreme ce USL, ca formațiune politică inițiatoare a demersului, a clamat încontinuu că demersul său este legitimat de voturile unei majorități consistente și că mandatul președintelui Băsescu este ilegitim din punct de vedere democratic tocmai datorită acestei majorități covârșitoare ce s-a pronunțat împotriva sa, acesta din urmă a atras atenția încontinuu că procesul de demitere inițiat de USL a fost neconstituțional, iar referendumul de demitere nu a fost valid tocmai pentru că nu a îndeplinit criteriul majorității necesare, întreg demersul USL fiind, astfel un atac la adresa statului de drept. Simpla prezentare doar a acestor atitudini relevă tocmai lipsa de respect pentru normele democratice a ambelor tabere implicate în lupta politică. În fapt, fiecare tabără și-a însușit doar unul dintre cele trei discursuri ce delimitează spațiul democratic: USL și-a însușit discursul care vorbește despre „domnia poporului", Traian Băsescu și-a însușit discursul care vorbește despre necesitatea construcției instituționale a democrației, ambele tabere ignorând complet și refuzând apriori discursul ce are în vedere cooperarea și pluralismul. Această ignorare din partea ambelor tabere a respectului pentru celălalt este, poate, cel mai nefast fenomen în anul democratic 2012 din România.

Orice acțiune politică a fost considerată apriori greșită doar pentru că era realizată de adversarii politici. Orice critică la adresa acțiunilor adversarilor politici a fost

1 John Rawls, „Outline for a Decision Procedure of Ethics", în John Rawls, *Collected Papers*, edited by Samuel Freeman (Harvard: Harvard University Press, 2001), 1.

apriori respinsă din cauză că ar fi doar expresia unei opinii a opozanților politici. Or, însăși esența democrației se sprijină pe ideile pluralismului și ale controlului puterii, tocmai pornindu-se de la ideea, liberală la origine, că omul, și în mediul politic, este o ființă predispusă greșelii și înclinată spre abuz, iar acestea trebuie temperate prin recursul la un control extern. Mai mult, maniheismul extrem a fisurat nu doar discursul politic, ci și întreaga societate și acest lucru ascunde o carență majoră: impermebialitatea la discursul diferit și, la limită, la discursul critic relevă o viziune monistă asupra societății, nu una pluralistă. Din păcate, consecințele negative ale acestor fapte „banale", dar clar asumate de actorii politici, ca și de susținătorii lor, nu se opresc aici. Inapetența pentru vocea celuilalt, refuzul de a interpreta o replică strict argumentativ, ci doar prin prisma apartenenței politice, scoate din ecuația discursului democratic românesc puterea argumentului rațional, construind o democrație nu prin prisma faptului că individul este o ființă rațională, ci, pur și simplu, prin prisma relațiilor de putere din cadrul diferitelor facțiuni politice. Altfel spus, regimul politic din România, promovat de oricare dintre facțiunile înscrise în jocul puterii, nu se înscrie în reperele impuse de niște principii democratice, ci în relativismul impus de interesele particulare ale diferitelor facțiuni.

Concluzia lipsei de respect pentru valorile democratice nu se sprijină doar pe interpretarea discursului asumat dintr-un singur moment istoric. Faptele sunt mult mai relevante. Nota caracteristică a discursului „taberei Băsescu" pe întreg parcursul anului trecut a fost identificarea propriului demers cu unul în sprijinul statului de drept. Este însă foarte greu de acceptat o asemenea interpretare de vreme ce toate rapoartele independente asupra democrației românești atestă un recul al acesteia începând cu 2008.[1]

Ceea ce a oprit guvernarea PDL de la o manifestare a abuzului politic nu a fost un apetit democratic mai dezvoltat decât adversarii politici sau o lipsă de voință a puterii, ci doar o legitimitate mai redusă, concretizată într-o majoritate parlamentară fragilă și volatilă.

Toate acestea fac din discursul „taberei Băsescu" despre apărarea statului de drept un pericol la adresa acestuia. Nu e nimic paradoxal aici: lecturile abuzive asupra statului de drept sunt la fel de periculoase ca și abuzurile în sine la adresa domniei legii, aceasta pentru că aceste interpretări din afara spațiului democratic sunt, în același timp, justificarea teoretică și antecamera realității abuzului politic și a excesului de putere. A justifica o formă de abuz de putere doar pentru că acesta vine să contracareze alt abuz nu e tocmai cea mai bună strategie de apărare a democrației

De cealaltă parte însă, lucrurile par a fi și mai grave:

> „In July 2012, the Romanian Government and Parliament adopted a series of measures in quick succession, which led to the removal from office of the Advocate of the People, the Presidents of both Houses of Parliament, a limitation of the competences of the Constitutional Court, changes on the conditions for a referendum on the suspension of the President of the Republic and the suspension of the President itself. The Venice Commission is of the opinion that these measures, both individually and taken as a whole are problematic from the viewpoint of constitutionality and the rule of law."[2]

---

1 Astfel, dacă România ocupa locul 50 în „Democracy Index" în 2008, în 2011 constatăm o prăbușire de 9 locuri, între țările din centrul și estul Europei, România înscriindu-se atât în seria celor 12 care au regresat din 2010 până în 2011, cât și în grupul celor 19 care au regresat în perioada cuprinsă între 2008 și 2010. De asemenea, în clasamentul *Transparency International* ce analizează nivelul corupției, România se prăbușește 7 poziții între 2010 și 2011 (**http://www.transparency.org**, accesat în 10 februarie 2013), iar în *Indicele libertății presei,* publicat de „Reportes sans frontieres" (rsf.org, accesat în 10 februarie 2013), România pierde 10 locuri între 2008 și 2011.

2 **http://www.venice.coe.int/docs/2012/CDL-AD(2012)026-e.pdf** (accesat în 20 decembrie 2012,

Ceea ce s-a imputat guvernării USL pe parcursul verii anului 2012 e o lungă listă de devieri de la principiile democratice:
– adoptarea ordonanțelor de urgență fără să existe vreo urgență reală[1];
– limitarea atribuțiilor Curții Constituționale prin ordonanță de urgență;
– încercarea de a elimina cvorumul la referendum prin ordonanță de urgență, după ce procedurile referendumului fuseseră inițiate;
– revocarea Avocatului Poporului fără un temei întemeiat;
– demiterea preşedinților celor două Camere ale Parlamentului în paralel cu restrângerea atribuțiilor CSM de a se pronunța pe această temă;
– presiunile exercitate asupra judecătorilor Curții Constituționale;
– modificarea regulilor în timpul jocului.

Oricare dintre faptele imputate este periculoasă în sine și nici măcar nu e nevoie ca toate să fie interpretate ca fiind acțiuni anti-democratice. Ultimul punct, modificarea regulilor în timpul jocului, e de necontestat. Or, acesta singur e suficient pentru a înțelege cu claritate nivelul democrației românești.

În fapt, acest comportament, la nivelul întregii clase politice, fără excepție, se bazează tocmai pe lectura în cheia luptei pentru putere în regimul politic – și nu pe o înțelegere liberală a democrației, ce vizează limitarea, controlul și echilibrul puterii –, și, mai mult, pe credința autoritaristă, că, odată câștigată puterea și, mai ales, beneficiind de legitimitatea votului popular, orice este permis. Acest fapt, cu adevărat periculos, dar, din păcate, inerent spațiului politic românesc, este subliniat și în același Raport al Comisiei de la Veneția.

> The underlying idea may have been that the majority can do whatever it wants to do because it is the majority. This is obviously a misconception of democracy. Democracy cannot be reduced to the rule of the majority; majority rule is limited by the Constitution and by law, primarily in order to safeguard the interests of minorities"[2]

Situația delicată în care se află democrația românească este confirmată și de alte analize, precum raportul emis în decembrie 2012 în cadrul „World Justice Project". Analiza asupra domniei legii din România poate părea paradoxală[3]: în România, dacă vorbim de respectarea drepturilor omului, putem vorbi de un nivel apropiat de cel al democrațiilor cu tradiție[4], sau, cel puțin, de un nivel comparabil. În schimb, datele ce vorbesc despre dezvoltarea instituțională spun adevăruri mult mai dure: nu există un control al legii asupra reprezentanților statului, nu există control și limitare a puterilor guvernamentale, corupția este extrem de ridicată și

---

adresa invalidă în 18 februarie 2013) sau **http://www.scribd.com/doc/117124113/Raport-Comisia-de-la-Veneția** (accesat în 18 februarie 2013).

1 Ordonanțele de urgență, acte prin care executivul se substituie legislativului, sunt o constantă negativă în practica politică din România. Pur și simplu, cifre: guvernul Năstase a emis în 2003 127 de OuG, iar în 2004, 225, guvernul Tăriceanu a emis în 2005 211 OuG, în 2006, 137, în 2007, 157, iar în 2008, 230, guvernele Boc au emis, în 2009, 117, în 2010, 132, în 2011, 124. În sfârșit, guvernul Ponta 1 a emis, în 7 luni din 2012, 88 de Ordonanțe de urgență (**http://www.monitoruloficial.ro**, accesat în 25 ianuarie 2013). Opțiunea atâtor cabinete în favoarea ordonanțelor de urgență a dat naștere unei practici pe care vara lui 2012 a exacerbat-o, pentru că au fost emise ordonanțe ce încălcau flagrant Constituția.

2 **http://www.scribd.com/doc/117124113/Raport-Comisia-de-la-Veneția**.

3 **http://worldjusticeproject.org/sites/default/files/WJP_Index_Report_2012.pdf** (accesat în 15 februarie 2013).

4 Deși „Democracy Index" consemnează, în ultimii ani o scădere ușoară a nivelului drepturilor civile. În același timp, dreptul la proprietate este notat cu 40 de puncte în „2013 Index of Economic Freedom", realizat de *Heritage Foundation* (**http://www.heritage.org/index/**, accesat în 20 februarie 2012), comparat cu punctaje cuprinse între 80 și 95 de puncte, din 100 posibile, în cazul democrațiilor cu tradiție

răspândită la nivelul autorităților statului, nu există transparență a autorităților statului[1], iar demnitarii și funcționarii de nivel înalt sunt corupți și pot fi catalogați a fi deasupra legii. Astfel, de exemplu, la capitolul „Oficialii guvernamentali sunt sancționați pentru abateri" punctajul este de 0.47, unde 1 este notația pentru „Oficialii guvernamentali sunt sancționați întotdeauna pentru abateri", iar o este notația pentru „Oficialii guvernamentali nu sunt sancționați niciodată pentru abateri"; la "Membrii puterii executive nu utilizează funcția publică pentru cîștiguri private" avem 0.47, dar cel mai slab punctaj este în dreptul item-ului „Membrii puterii legislative nu utilizează funcția publică pentru câștiguri private", unde avem 0.27, unul dintre cele mai mici scoruri din lume. Cu alte cuvinte, avem unul dintre cele mai corupte Parlamente din lume (spre comparație punctajele pentru alte câteva țări sunt următoarele: Bangladesh 0.34, Belarus 0.38, Bulgaria 0.33, Coasta de Fildeș 0.32, El Salvador 0.27, Ecuador 0.38, Etiopia 0.50, Ghana 0.43, Malawi 0.31, Senegal 0.37 și Tanzania 0.38.

Concluzii

Toate aceste date identifică o problemă: felul în care practica politică din România funcționează determină în mod direct calitatea democrației. Altfel spus, *un stat prea puternic, corupt și incompetent nu construiește o democrație*, iar soluția este relativ simplă: *reașezarea construcției democratice pe temeiuri exact opuse celor actuale*, *în care primează interesul individului și nu interesul structurilor politice.* Astfel, în primul rând, discursul despre democrație, de la nivelul academic, trecând prin nivelul politic și ajungând la cel individual, trebuie reorientat de la lupta pentru puterea politică la lupta pentru limitarea și controlul acestei puteri. În al doilea rând, și decurgând din primul aspect, viziunea asupra statului trebuie să se transforme dintr-una monolitică, exhaustivă și autoritară, în una flexibilă, dinamică și subordonată, moral, ontologic și instituțional, intereselor individului.[2] În al treilea rând, democrația vorbind despre limitarea puterii și despre un guvernământ limitat, mecanismele de contestare și control al puterii de către individ trebuie să devină coloana vertebrală a instituțiilor statului.[3] În fapt, toate cele trei paliere ale acestei reașezări a discursului democratic spun același lucru: democrația este despre indivizi, nu despre structuri politice, astfel încât singura posibilitate ca o democrație să fie viabilă – iar aici e vorba în primul rând despre democrația românească –, e să îndeplinească acest deziderat: individul este, în același timp, mobilul și finalitatea demersului democratic, iar fiecare acțiune politică trebuie subordonată acestui fapt.

1 Fapt ce confirmă și analize mai vechi, precum cel din „Global Competitiveness Index" (**http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2010-11.pdf**, accesat în 20 februarie 2013), unde, la capitolul „Favoritism in decisions of government officials", România ocupă locul 123 în lume, iar la capitolul „Transparency of government policymaking", România este plasată pe poziția 137 din 139 de țări analizate

2 „As the liberal sees it, the task of the state consists solely and exclusively in guaranteeing the protection of life, health, liberty, and private property against violent attacks. Everything that goes beyond this is an evil." Ludwig von Mises, *Liberalism. The Classical Tradition* (Indianapolis: Liberty Fund, 2005), 30.

3 Unul dintre mecanismele cele mai ușor de implementat fiind un sistem electoral în care omul politic este recompensat cu adevărat pentru calitățile sale și pedepsit automat pentru incompetență, abuz sau delăsare.

BIBLIOGRAFIE

MISES, von Ludwig, *Liberalism. The Classical Tradition* ,Indianapolis, Liberty Fund, 2005.

RAWLS, John, „Outline for a Decision Procedure of Ethics", în John Rawls, *Collected Papers*, edited by Samuel Freeman , Harvard, Harvard University Press, 2001.

UROFSKY, I, Malvin (ed.), *Texte fundamentale ale democrației americane,* traducere de Mihaela Gafencu Cristescu, București, Teora, 1994, 35-51.

http://www.economist.com/media/pdf/DEMOCRACY_INDEX_2007_v3.

http://graphics.eiu.com/PDF/Democracy%20Index%202008.pdf

http://graphics.eiu.com/PDF/Democracy_Index_2010_web.pdf

http://www.eiu.com/public/topical_report.aspx?campaignid=DemocracyIndex2011

http://www.transparency.org

http://www.venice.coe.int/docs/2012/CDL-AD(2012)026-e.pdf

http://www.scribd.com/doc/ 117124113/Raport-Comisia-de-la-Veneția

http://www.monitoruloficial.ro

http://worldjusticeproject.org/sites/default/files/WJP_Index_Report_2012.pdf

http://www.heritage.org/index/,

http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2010-11.pdf

Ideologia și construcția simbolică a violenței politice[1]

■ DANIEL ȘANDRU
[Romanian Academy, Iași Branch]

Abstract

The argumentation I intend to develop in this paper aims to show that, being not a feature that belongs exclusively to totalitarian regimes, ideology represents an epistemic tool which may be used to discern the manner in which the construction of symbolic violence develops in any society – be it "open" or "closed". Taking this aspect into account, the methodological hypothesis underlying my approach claims that if we accept an "integrated", "positive" manner of defining ideology we will be able to notice the heuristic opportunity to make explicit the part played by the symbolic imaginary in the configuration of the social space and, starting from here, to highlight the fact that symbolic violence is a constitutive presence in the establishment of political relationships.

Keywords

ideology; political theory; symbolic violence; power; domination; social imaginary

Introducere

Parcursul argumentativ pe care intenționez să-l urmăresc în cuprinsul acestui articol are în vedere obiectivul de a demonstra că, nefiind în mod exclusiv un apanaj al regimurilor totalitare, ideologia reprezintă un instrument epistemic ce ne poate servi în decelarea modului în care se realizează, în orice societate – fie aceasta „deschisă" ori „închisă" – construcția violenței simbolice. Urmărind acest scop, nu eludez, desigur, necesitatea identificării unor nuanțe importante, delimitative, între specificul violenței simbolice din societățile nondemocratice și cel caracteristic societăților democratice. Luând în calcul acest aspect, ipoteza metodologică aflată la baza demersului meu susține că, dacă acceptăm o modalitate de definire „integrată", „pozitivă" a ideologiei („detensionată" de anumite rigori configurate în siajul unor îndreptățite rezerve etice situate ca repere fundamentale ale distincției dintre societățile democratice și cele totalitare), putem marca oportunitatea euristică de a explicita rolul

1 **ACKNOWLEDGEMENT:** This paper was done within The Knowledge Based Society Project-Researches, Debates, Perspectives supported by the Sectorial Operational Programme Human Resources Development (SOP HRD), financed from the European Social Fund and by the Romanian Government under the contract number POSDRU/89/1.5/S/56815.

imaginarului simbolic în configurarea spațiului social și, plecând de aici, de a evidenția că violența simbolică este o prezență constitutivă a relaționării politice. Nu urmăresc, așadar, nici o reabilitare conceptuală a „ideologiei" (ci, pentru că termenul nu are nevoie de așa ceva, o „reinventare" a semnificației sale generale) și nu am în atenție nici o justificare a existenței, în plan social, a violenței politice, în forma sa simbolică, în aceea coercitivă legitimă sau, respectiv, în cea coercitivă ilegitimă. Sunt interesat, dimpotrivă, să explic, apelând la instrumentarul analizei ideologice, de ce anume fiecare societate exhibă prezența violenței simbolice la nivelurile discursiv, atitudinal și comportamental ale membrilor săi situați în diverse poziții de status și să demantelez impactul unei perspective care, pledând pentru menținerea negativității conceptuale a ideologiei, extrage de aici ideea că „raționalitatea socială" ar putea „triumfa" în lupta sa cu „iraționalitatea" imaginarului simbolic, ceea ce ar determina, implicit, dispariția violenței din lumea noastră. Pun în discuție premisele acestei perspective – dintre care cea mai importantă este dată de instituirea dihotomiei raționalitate-iraționalitate în plan social – în prima secțiune a articolului, prin apel la analiza raporturilor dintre ideologie și imaginarul simbolic. Susțin că, fiind figura centrală a imaginarului unei comunități sociale, ideologia dă seama – în sensul său general – de puterea acestuia în jocul de instituire a relațiilor dintre indivizi și grupuri. În cea de a doua secțiune, iau în discuție importanța simbolurilor în jocul politic, prin circumscrierea rezumativă a rolurilor deținute, la modul generic, de mituri și de utopii, dar și prin trimitere la manierele particulare (discursuri politice, discursuri mediatice sau alte forme ale narațiunilor sociale implicând „lectură" și „interpretare" în direcție politică) de constituire a spațiului în care se produc actele „performative" (în sensul lui Pierre Bourdieu) ale puterii. Secțiunea finală vizează procesul prin care violența politică este construită simbolic în plan societal. Discut problema din perspectivă epistemologică, prin trimitere la disputa „obiectivism"-„subiectivism", dar și din unghi teoretico-politic, indicând limitările impuse de abordarea reducționistă a violenței simbolice.

Ideologia și puterea imaginarului

„Ideologie" și „imaginar" sunt două concepte marcate de un statut delicat în cadrul teoriei și științei politice. „Aura" lor „metafizică", dublată de existența unei tendințe exclusive – manifestată pe parcursul a câteva decenii – spre analizele de factură empirică, în încercarea de a „raționaliza" sau chiar „algoritmiza" variatele aspecte ale mediului socio-politic au făcut ca și ideologia, și imaginarul să fie plasate în zona „iraționalului". Pe de altă parte, în cazurile în care au reușit să supraviețuiască, din punct de vedere conceptual, prin diferite „unghere" ale demersurilor normative din teoria politică – de factură interpretativă ori antropologică – aceste concepte au fost tratate, de cele mai multe ori, într-o manieră negativă, atunci când nu au fost de-a dreptul considerate inutilizabile, dată fiind presupusa lor „neoperaționalizare". Desigur, avem de-a face aici cu o opțiune metodologică pe care evoluțiile recente din domeniul analizelor specifice științelor sociale și politice o anunță deja ca fiind depășită, cel puțin în ceea ce privește problema imaginarului[1]. Lucrurile nu stau, însă, diferit astăzi în ceea ce privește ideologia, un concept / o realitate față de care o serie întreagă de autori și-au manifestat nu doar înțelegerea negativă, ci și tendința de a-l / o „elimina" din vocabularul politic, cel puțin prin intermediul repetatelor anunțuri relative la „moartea" sa. În teoria politică de astăzi, voci autorizate, cum este

1 Astfel, după cum susține Lucian Boia, „marginalizarea imaginarului, rezultând mai ales din tendințele scientiste, raționaliste și materialiste din ultimele două secole, aparține deja trecutului" – *Pentru o istorie a imaginarului* (București: Editura Humanitas, 2000), 9.

cea a lui Michael Freeden, subliniază totuși faptul că „ideologia nu înseamnă filosofie rea; ea este un tip diferit, și totuși necesar de a gândi despre politică, în care noi toți, incluzându-i și pe filosofi, suntem angajați la diferite niveluri de complexitate”[1]. Această semnificație generală nu anulează, desigur, prezența ideologiilor particulare, pe care le identificăm, de regulă, în termenii „*-ismelor*”. Ea dă seama, însă, despre ceea ce consider a fi figura centrală a imaginarului social[2]; prezența sa contribuie, deopotrivă, la construcția și la explicarea realității sociale din anumite contexte spațio-temporale pentru grupurile și indivizii ce viețuiesc în aceste cadre. Definesc, deci, ideologia ca „sistem de idei și credințe conturate în orice societate, sistem situat la nivelul imaginarului socio-politic și care are rolul de a trasa un cadru normativ și acțional cu privire la stilul de funcționalitate al respectivei societăți”[3]. În ceea ce privește imaginarul social, „neîncrederea” științifică, de factură pozitivistă față de acesta, manifestată de teoria politică, de care amintește Raoul Girardet[4], a fost estompată grație unor contribuții venite din zona unor filosofi din cea de-a doua jumătate a secolului trecut. Spre exemplu, Paul Ricoeur constată că „*imaginarul social* este ansamblul poveștilor pe care orice societate îl posedă pentru a-l folosi în medierea realității umane”[5]. Astfel de conceptualizări au fost întregite de aportul antropologiei sociale și culturale, care a relevat – într-o comunitate de știință ce nu mai poate ingnora interdisciplinaritatea – că „nu putem înțelege o societate în afara unui factor unificator care asigură un conținut semnificativ și îl pune în legătură cu structurile simbolice. Acest factor nu este pur și simplu «realitatea»; fiecare societate și-a constituit propria realitate (...). Nu este nici «raționalul», așa cum cea mai sumară inspectare a istoriei consideră că e suficient să arate, pentru că, dacă ar fi fost așa, istoria nu ar fi fost în mod genuin istorie, ci accesul instantaneu la o ordine rațională sau, în cele din urmă, un progres pur în raționalitate”[6]. Această circumscriere a prezenței și rolului imaginarului socio-politic indică faptul că el este constitutiv societății, contribuind, pe de o parte, la proiecția realității societale și evoluând, pe de altă parte, în funcție de modificările ce survin, în timp, la nivelul acestei realități. Mai clar spus, imaginarul socio-politic se constituie, inclusiv pentru cercetările de teorie și știință politică, într-un obiect de studiu care nu mai poate fi ignorat. Iar această mutație epistemică are drept fundament faptul că, așa cum am arătat într-un alt loc, „de la societățile considerate a fi marcate, și astăzi, de o organizare «primitivă» și până la cele caracterizate de «complexitate civilizațională», imaginarul socio-politic și elementele sale își manifestă prezența, din moment ce orice societate instituie mecanisme simbolice prin care caută să asigure echilibrul comunitar, fie că acesta din urmă este garantat prin apel la forță, fie că este ordonat de uzul rezonabilității politice”[7].

---

1 Michael Freeden, „Ideologies as communal resources”, în *Journal of Political Ideologies* (4:3, 1999), 411.

2 Daniel Șandru, *Reinventarea ideologiei* (Iași: Editura Institutul European, 2009), 116-55.

3 Șandru, *Reinventarea*..., 157.

4 „Studiul a ceea ce e desemnat în mod obișnuit prin termenul ambiguu de istorie a ideilor politice nu a încetat, de mai multe generații, să suscite lucrări frumoase și temeinice. Dincolo de diversitatea lor, dincolo de sistemele de valori, de referințele și interpretările cărora li se alătură, acestea prezintă totuși o constantă ciudată: o încăpățânată neîncredere în imaginar. Cu numai câteva excepții, și aceste excepții sunt recente, toate tind să restrângă investigația doar la domeniul gândirii organizate, rațional construite, logic conduse” – Raoul Girardet, *Mituri și mitologii politice* (Iași: Editura Institutul European, 1997), 1.

5 *Apud* Darren Langridge, „Ideology and utopia: social psychology and the social imaginary of Paul Ricoeur”, în *Theory & Psychology* (16 (5)/2006), 646.

6 Cornelius Castoriadis, *The Imaginary Institution of Society* (Cambridge, Mass.: MIT Press, 1975), 103.

7 Daniel Șandru, „Ideologie și mituri politice în România contemporană”, în *Miturile politice în România contemporană*, editori Sergiu Ghergina și Sergiu Mișcoiu (Iași: Editura Institutul European, 2012), 71.

În ce constă „puterea" imaginarului? Aceasta îmi pare a fi întrebarea cu substrat politic ce se poate constitui într-un punct de plecare al analizei relative la modalitățile de instituire și manierele de manifestare ale violenței simbolice. Repercutate asupra unei întregi comunități date și vehiculate diferit de către variatele segmente ale acesteia – putem să ne gândim la grupurile sociale din mediul rural și la cele din mediul urban, la instituțiile media, la clasa politică ori la elita intelectuală, la subsistemul educațional sau la cel militar etc – elementele simbolice ale imaginarului, dintre care se remarcă, într-un plan imediat, ideologia (ce poate comporta și înfățișări particulare), urmată de proiecțiile utopice și de cele mitice, își manifestă „puterea" prin faptul că acestea instituie anumite realități. Având un caracter deopotrivă normativ (așa cum sunt regulile conviețuirii societale, de la cele constituționale și până la legislația penală) și empiric (identificabile în planul „habitudinilor" comunitare), elementele imaginarului modelează evoluția unei societăți. Instituind realitatea socială prin apel la o veritabilă concentrare de simboluri (discursive ori imagologice), proiecțiile ideologice, utopice și mitice ale imaginarului delimitează un cadru al relațiilor dintre indivizi și grupuri, cadru în care cea mai vizibilă este relația de putere. Prezența acesteia este ceea ce face ca relațiile dintre indivizi și grupuri să fie, eminamente, niște relații politice. Din această perspectivă, consider că, atât în societățile considerate „fără stat", cât și în cazul celor calificate ca fiind etatic-instituționalizate, existența politicii este însoțită, în mod constitutiv, de prezența anumitor tipuri de violență. Practic, indiferent de tipul de societate, variatele moduri ale violenței politice țin de ceea ce aș numi, în sens sociologic, „normalitatea" socialului: existența relațiilor de putere anunță prezența, evidentă sau eterată, a violenței politice; nicio societate nu este lipsită de violență politică, iar aceasta se poate manifesta fie la nivel simbolic, fie la nivel fizic, fie în ambele moduri, indiferent de tipul de societate.

Pentru că violența este indispensabilă relațiilor de putere, societățile nu pot fi împărțite în „raționale" și „iraționale". Din perspectivă socială, o societate nu poate fi caracterizată drept „irațională" nici măcar atunci când violența politică este mecanismul esențial al existenței statului, așa cum este cazul variatelor forme de totalitarism. A susține o astfel de poziție nu înseamnă a ignora componenta psihologico-politică a leadership-ului totalitar; ea există, fără îndoială, iar studiile care relevă insanitatea unor dictatori precum Hitler sau Stalin sunt, desigur, de o deosebită importanță. Existența acestei insanități în cazuri precum cele amintite nu anulează, însă, realitatea că totalitarismele au raționalizat (ba chiar au planificat rațional) violența de stat, punându-i la dispoziție o veritabilă „birocrație a răului", prin intermediul căreia aceasta s-a manifestat deopotrivă la nivel simbolic și fizic. Ceea ce s-a întâmplat în gulagul sovietic și în lagărele de exterminare naziste poate fi calificat, discursiv, ca expresie a „iraționalului"; din punct de vedere politic este însă vorba despre *o raționalitate specifică statului-criminal*, o raționalitate care nu are absolut nicio justificare. Pretinsa și aberanta legitimitate ideologică a nazismului și, respectiv, cea a comunismului sovietic iese, în astfel de cazuri, din sfera politicului și se plasează în aceea a unei realități „non-umane", „transmundane", proprie „religiilor politice" care glorifică ideea „statului total" ce se confundă cu liderul partidului unic: „Oricine înțelege statul nu va mai susține că puterea statului e înnăscută sau absolută; aceasta este mai degrabă dogma unui credincios. În sfera de experiență a credinciosului, existența omului își pierde realitatea. În schimb, statul preia realitatea și se face pe sine unica realitate veridică, de la care un flux de realitate este trimis înapoi către oameni, furnizându-le noi stimuli în vederea rolului lor de părți ale unei realități supraumane. Suntem prinși în miezul intim al unei experiențe de tip religios, iar cuvintele noastre descriu un proces mistic"[1]. Nu este, aici, decât o aparentă contradicție: prezența credinței politice de tip religios la nivelul guvernaților

1 Eric Voegelin, *Religiile politice* (București: Editura Humanitas, 2010), 82.

nu scoate în afara jocului raționalitatea criminală a guvernământului de stat ce se confundă cu liderul-partid unic. Proiecția rațională pe care acesta din urmă o oferă societății este situată sub imperiul „necesității istorice" și învește mântată, inițial, în limbajul simbolic[1] al unei violențe specifice, care abia ulterior, când credința celor dominați este deja instaurată (și menținută prin controlul total al fricii) devine și una de natură fizică. Pretinzând existența unei legitimități „obiective", de natură rațională, liderul totalitar instilează în plan social elementele unei credințe mistice în proiectul său, din care apoi își extrage, de fapt, propria legitimitate. Atunci când violența simbolică nu mai este suficientă, statul-criminal total apelează la violența fizică extremă. Deloc întâmplător, totalitarismele secolului al XX-lea, în variatele lor forme, apelează uneori la mecanismul aparent democratic al plebiscitului: „În învățătura asupra plebiscitului, ideea că actul votului este un act al voinței naționale este decisiv respinsă. Plebiscitul are loc pentru a exprima și a întări concordanța între voința obiectivă a poporului încarnată în Führer și convingerile subiective ale poporului, Plebiscitul este o declarație de loialitate către Führer, nu un enunț al voinței individuale"[2]. Din cele redate până aici decurge că, a susține că funcționarea criminală a statelor totalitare este una fundamentată în irațional înseamnă a lăsa deschisă o poartă spre interpretarea responsabilității pe care, indiscutabil, leadership-ul acestora o are în istoria secolului trecut. Or, în mod evident, responsabilitatea pentru crimele totalitare revine celor care au instituit violența etatică raționalizată, iar acest fapt este fără drept de apel nu doar din perspectivă politică. Societățile totalitare consolidate manifestă, din acest punct de vedere, prezența unui imaginar simbolic în care capul de afiș îl deține *ideologia anti-politică*. La nivelul lor, proiecția ideologică a unui stat legal-rațional, cu o birocrație aflată în serviciul cetățenilor (așa cum apare aceasta, în sens weberian, în cazul democrațiilor moderne) se transformă, într-un timp foarte scurt, în realitatea unui *stat ilegal-rațional*, a cărui birocrație a răului servește exclusiv regimului terorist și aplicării violente a prevederilor non-contractualiste ale acestuia.

Cum se manifestă puterea imaginarului în societățile democratice? Răspunsul la această întrebare implică, din perspectiva mea, cel puțin trei aspecte. Este vorba, în primul rând, despre faptul că și în societățile democratice putem constata atât existența unei violențe simbolice, cât și, în anumite cazuri, pe aceea a violenței fizice. În al doilea rând, diferența fundamentală față de ceea ce se întâmplă în societățile non-democratice este dată de faptul că instituțiile abilitate ale unui stat democratic utilizează ceea ce încă Weber a caracterizat drept „violență fizică legitimă". În acest context, deși perfectibil – așa cum experiențele democratice postbelice ne lasă să înțelegem – statul legal-rațional de factură democratică funcționează în baza unor principii contractualiste care nu sunt – cel puțin la nivel formal – negociabile (iar dacă uneori sunt, cadrele negocierii se constituie tot democratic, din punct de vedere procedural). Cât privește violența simbolică *per se*, aceasta nu este direcționată (excepțiile sunt restrânse temporal, iar efectele pot fi contestate de către societatea civilă) de către aparatul de stat, ci de către variatele grupuri aflate în competiție. Ideologia democratică vehiculată la nivelul imaginarului simbolic al unor asemenea societăți este – cel puțin acolo unde există tradiție în acest sens – caracterizată de pluralism. De aici decurge cel de-al treilea aspect: societățile democratice sunt prin excelență spațiul de manifestare a unor ideologii particulare aflate

1 Din acest punct de vedere, Eric Voegelin susține că „limbajul simbolismului este rațional, destul de bine dezvoltat și uniform, deoarece teoreticienii celor două ecclesii intramundane radicale, cea italiană fascistă și ce germană național-socialistă, se inspiră din vocabularul comun al Romantismului german. Pentru ambele, substanța sacrală este spiritul național sau spiritul obiectiv, adică *realissimum*-ul care durează de-a lungul timpului, care devine realitate istorică în indivizi ca membri ai națiunii lor și în munca unor asemenea indivizi" – Voegelin, *Religiile*..., 141.
2 Voegelin, *Religiile*..., 144.

în competiție, dintre care unele, precum populismul, de exemplu, se pot manifesta împotriva democrației însăși[1]. Aceste ideologii pot avea o profundă conotație politică, identificabilă, în principal, la nivelul partidelor politice, dar și una socială sau una orientată economic, în funcție de variatele grupuri care concurează pentru resurse simbolice și materiale în plan societal. Jocul puterii se realizează, aici, în cadrele procedurale ale constituționalismului democratic, iar violența simbolică, manifestată discursiv ori imagologic, se constituie într-o parte importantă a acestui joc, este o parte a „normalității" sociale. La fel stau lucrurile și în ceea ce privește violența bazată pe coerciție, cu sublinierea, însă, a caracterului legitim al acesteia.

Politică și simboluri

Existența unui discurs simbolic ce gravitează în jurul fenomenelor de putere manifestate în plan social constituie un subiect pe care, dacă teoria politică de factură empirică a ales, de cele mai multe ori, să-l eludeze, studiile de antropologie politică și socială l-au așezat în centrul preocupărilor lor. Deloc întâmplător: după cum explică Georges Ballandier, „puterea – întemeiată numai pe forță; sau pe violență non-domestică – are o existență amenințată în mod constant. În același timp, puterea expusă doar sub eclerajul rațiunii dispune de puțină credibilitate. Ea nu reușește să se mențină doar prin dominația brutală sau numai prin justificare rațională. De asemenea, ea nu se constituie și nu se conservă decât prin transpoziții, prin producerea de imagini, prin manipularea de simboluri și prin organizarea lor într-un cadru ceremonial"[2]. Ideea pe care o extrag din cele susținute de antropologul francez este aceea că manifestarea simbolică a puterii, luată în sine, se situează într-o *zonă de interval*: aceasta nu este nici irațională, nici rațională. Direcția utilizării acestei manifestări poate avea, însă, fie o orientare rațională, fie una irațională, în sensul pe care l-am discutat în secțiunea anterioară. Opțiunea pentru un tip de orientare sau altul depinde de cadrul societal, de contextul „ceremonial" care îi este pus la dispoziție în plan politic. Iar aceasta se întâmplă întrucât politica se exprimă, de regulă, prin simbol, după cum subliniază David Kertzer: „Mijlocul de comunicare al politicii a fost (...) dintotdeauna cel al simbolismului; este o formă de comunicare care nu numai că recompensează cu victorii politice, dar ne și formează capacitatea de înțelegere a politicului. Dacă simbolismul și ritualurile sunt folosite pentru a crea o realitate politică, aceasta se datorează faptului că nu putem să realizăm acest lucru în nici un alt fel, ca ființe umane"[3]. Aș spune că, „sintetizând" principalele evenimente politice dintr-o societate, simbolurile sunt purtătoarele valorilor statuate, în anumite contexte sociale și istorice, de către imaginarul unei societăți; sunt utilizate, în acest sens, *convențiile ideologice*, prin care înțeleg „expresia social-instituționalizată a credințelor împărtăşite de membrii unei societăți, credințe ce servesc drept «borne» ale cunoaşterii sociale şi care îşi pot modifica sensurile în contextul schimbărilor societale produse de această cunoaştere"[4]. Spre exemplu, pluralismul și toleranța pot reprezenta, pentru societățile democratice, astfel de convenții purtătoare de simboluri politice discursive și ideologice. Pe de altă parte, conformismul sau

1 Am dezvoltat această idee în Daniel Șandru, „Componente ideologice ale populismului", în *Populismul contemporan. Un aspect contemporan și formele sale diverse*, editori Sergiu Gherghina, Sergiu Mișcoiu și Sorina Soare (Iași: Editura Institutul European, 2012), 73-112, precum și în „Populismul", în *Teorii și ideologii politice*, coordonator Eugen Huzum (Iași: Editura Institutul European, 2013), 181-220.

2 Georges Ballandier, *Scena puterii* (Oradea: Editura Aion, 2000), 18.

3 David Kertzer, *Ritual, politică și putere* (București: Editura Univers, 2002), 109.

4 Daniel Șandru, „The ideological foundations of social knowledge", în *Logos & Episteme. An International Journal of Epistemology* (1/2010), 177.

obedienţa necondiţionată sunt convenţii ideologice a căror manifestare simbolică este prezentă în societăţile non-democratice. Indiferent în ce tip de societate se manifestă, limbajul în care se exprimă convenţiile ideologice este, prin excelenţă, unul de natură simbolică. Ca atare, socialul în general, politica în mod particular sunt inseparabile de simboluri.

Dacă existenţa convenţiilor ideologice asigură cadrul general de manifestare a limbajului simbolic, tot aceasta este cea care poate stimula sau, dimpotrivă, estompa prezenţa elementelor secundare ale imaginarului social, aşa cum sunt miturile şi utopiile politice. Cu privire la primul element, Christopher Flood a indicat în mod clar faptul că „(...) mitul politic este o formă a discursului ideologic"[1]. În plan general, convenţiile ideologice pot să conţină şi elemente ale unor mituri non-politice, după cum acestea din urmă se pot transforma, în anumite condiţii socio-istorice, în mituri politice. Ceea ce face ca un mit să devină *politic* este dat de semnificaţiile pe care el le poate oferi, într-un anumit moment istoric, unui anumit grup social: „Aşadar, ceea ce face ca un mit să fie în mod specific politic nu este un conţinut politic deja existent al poveştii pe care o spune, ci faptul că povestea pe care o spune vine să «confere semnificaţie» condiţiilor politice specifice pentru un anumit grup social ori societate. Aici, prin condiţii politice înţeleg (...) condiţiile care privesc lupta pentru distribuirea puterii şi resurselor, luptă care poate recurge, în ultimă instanţă, la forţa fizică"[2]. Încă o dată, rezultă că şi aspectele simbolice ale politicii conţin în subsidiar prezenţa inerentă a violenţei în contextul jocurilor de putere manifestate în societate. De altfel, miturile politice înseşi pot fi considerate ca forme de manifestare a violenţei, din perspectivă simbolică, aspect implicat de existenţa convenţiilor ideologice. Date fiind toate aceste consideraţii, definiţia pe care o dau miturilor politice este următoarea: „(...) *structuri narative ale imaginarului, ce asigură investirea cu sens a proiecţiilor pe care grupurile şi indivizii le vehiculează în plan societal, permiţând interpretarea realităţii sociale în acord cu valorile pe care aceştia le împărtăşesc într-un anumit context*"[3]. Consider, totodată, că aportul acestora la manifestările simbolice ale politicii, incluzându-le, evident, pe cele care deţin un mai mare sau mai mic potenţial de violenţă, este indeniabil. Nu altfel stau lucrurile în ceea ce priveşte utopiile politice, care, la rândul lor, ca elemente ale imaginarului, presupun posibilitatea de creionare a unor tipuri specifice de mentalitate[4] ce implică, prin critica prezentului ideologic şi intenţia asumată de schimbare a acestuia, „afişarea" violenţei simbolice. Este necesar să subliniez aici faptul că, deşi denumirea de „utopianism"

1 Christopher Flood, *Political Myth. A Theoretical Introduction* (London: Routledge, 2002), 13. Definiţia pe care teoreticianul o alocă mitului politic este următoarea: „O naraţiune marcată ideologic, care pretinde să ofere o evaluare adevărată asupra unui set de evenimente politice trecute, prezente sau prezise şi care este acceptată ca validă, în esenţa sa, de un grup social" (44).

2 Chiara Bottici, *A Philosophy of Political Myth* (Cambridge: Cambridge University Press, 2007), 180.

3 Daniel Şandru, „Ideologie şi mituri...", 76-77.

4 Conform lui Karl Mannheim, tipurile mentalităţii utopice sunt următoarele: „chiliasmul orgiastic anabaptist", „ideea liberal-umanitară", „ideea conservatoare" şi „utopia socialist-comunistă". Iniţiatorul studiilor de sociologia cunoaşterii apreciază că „putem vorbi, în mod concret, despre o mentalitate utopică nu doar atunci când configuraţia utopiei de la un moment dat formează o parte vitală a «conţinutului mentalităţii» implicate, ci şi când, în tendinţa sa generală, aceasta pătrunde seria întreagă a respectivei mentalităţi. Numai atunci când elementul utopic, în acest sens, tinde să fie complet infuzat în fiecare aspect al mentalităţii dominante a timpului, când formele experienţei, acţiunii şi ale perspectivei sunt organizate în acord cu acest element utopic, suntem cu adevărat şi realist îndreptăţiţi să vorbim nu doar despre diferite forme ale utopiei, ci şi, în acelaşi timp, despre diferite configuraţii şi etape ale mentalităţii utopice" – Karl Mannheim, Louis Wirth, *On Ideology and Utopia. An Introduction to the Sociology of Knowledge* (London: Routledge & Kegan Paul, 1949, reeditată de Kessinger Publishing's Rare Reprints, New York, 2001), 188.

pare să aibă o conotație ideologică, acesta manifestându-și prezența deopotrivă în filosofie și literatură[1], începând cu Platon și sfârșind cu proiecțiile ficționale ale literaturii contemporane, „utopismul (...) nu este o ideologie (în ciuda terminației «ism». Pentru că au fost imaginate numeroase feluri de utopie, la stânga și la dreapta spectrului politic, dar și în afara acestor categorii. El *este* o metodă aparte de reflecție asupra politicii și a societății, prin care se caută forma perfectă de organizare socială, cea mai bună sau cea mai fericită, neîngrădită de atașamente față de instituțiile existente"[2]. Cu toate acestea, tradiția teoriei politice a relevat existența unei relații de natură dialectică între utopie și ideologie. Din punctul meu de vedere, critica mentalității utopice este un pas important în procesul de „pozitivare" a ideologiei și de resemantizare a acestui concept într-o direcție generală și inclusivă, aspect asupra căruia nu voi insista, însă, aici[3]. Ceea ce vreau să spun este că, asemenea miturilor, și proiecțiile de tip utopico-politic sunt vehiculate în spațiul social prin raportare la convențiile ideologice formatate în imaginarul social în anumite cadre socio-istorice. Discursurile simbolice manifestate în plan social sub forma mișcărilor sociale, a articolelor de presă (redate în mod clasic sau prin new - media) și a emisiunilor de radio și televiziune, sub aceea a declarațiilor politice și guvernamentale, a întâlnirilor de partid sau a celor specifice organizațiilor societății civile, prin intermediul variatelor forme de manifestare cetățenească și prin judecățile emise de intelectualii publici au ca „sistem de referință" convențiile ideologice existente în societate la un moment dat și conțin, cel mai adesea, elemente de natură mitică sau utopică. La modul general, discursurile simbolice a căror conotație politică este fie evidentă, fie estompată nu pot oblitera prezența în subsidiar a violenței. Analizele lingvistice realizate în această direcție indică faptul că „(...) discursul politic se hrănește cu resursele metaforice ale imaginarului violent" și că „imaginarul agresivității este potențat de practicile discursive ale violenței"[4]. Rezumând problematica asupra căreia am insistat în această secțiune, consider că relația dintre politică și simbol conține în esența sa, implicate fiind jocurile de putere, prezența normală social a violenței. Existența violenței simbolice în planul dezbaterilor sociale de la diverse niveluri nu este doar o chestiune de „percepție a conștiinței comune"[5], ci o realitate de a cărei explicare în sensul „normalității sociologice" este nevoie pentru înțelegerea complexității fenomenelor politice din societatea contemporană. Un pas important în acest sens vizează, desigur, modul în care se construiește violența politică sub aspect simbolic, aspect pe care îl am în vedere în secțiunea finală.

---

1 Pentru o foarte utilă analiză a abordărilor de tip utopic din literatură, vezi Bogdan Crețu, *Utopia negativă în literatura română* (București: Cartea Românească, 2008), 11-38.

2 David Miller (coord.), *Enciclopedia Blackwell a gândirii politice* (București: Editura Humanitas, 2006), 769.

3 Am argumentat în acest sens în Daniel Șandru, „The critical-ideological analysis and the issue of utopia", în *Transilvania* (3/2012), 83-91.

4 Ioan Milică, „Violența de limbaj în discursul politic actual. Studiu de caz privind discursul parlamentar românesc", în *Sfera Politicii* (10 (164)/2011), 38.

5 Nu sunt de acord că, așa cum susțin anumiți autori, „fenomenul violenței în viața politică", care poate fi observat, e adevărat, pe diverse paliere societale, ar fi unul „(...) pe care conștiința comună tinde să-l perceapă și să-l accepte ca pe ceva natural, normal și obișnuit" – vezi Pamfil Nichițelea, Bianca Mitu, „Puterea politică și violența", în *Sfera Politicii* (10 (164)/2011), 3. Dimpotrivă, consider că, fiind constitutivă politicii înțeleasă ca manifestare a jocurilor de putere existente în orice societate, violența simbolică este „normală", sociologic vorbind, indiferent de cum este percepută de „conștiința comună". În acest ultim sens, fenomenul este, într-adevăr, „natural", „normal" și „obișnuit". Ceea ce spun nu înseamnă că sunt un susținător al violenței în politică, ci este doar o constatare a constitutivității politice şi, deci, a inerenței prezenței violenței în orice societate. Dacă nu înțelegem că, așa cum subliniază Raymond Aron, „politica este ireductibilă la morală" (*apud* Cristian Preda, „Studiu introductiv" la Raymond Aron, *Istoria și dialectica violenței* (București: Editura Babel, 1995), 8), riscăm să ne plasăm într-o interpretare care poate rata sensul obiectului primar de studiu al teoriei și științei politice.

Construcția simbolică a violenței politice

Având ca fundament relația de putere, politica se manifestă, de la nivel micro până la nivel macro, prin statuarea a ceea ce Ernesto Laclau numește „trasarea unei frontiere interne" între „noi" și „ei"[1]. Deși analiza teoreticianului are în vedere fenomenul populist, consider că această imagine a „separației" traversează întregul spectru al politicii, manifestându-se, inclusiv simbolic, fie într-o manieră temperată, moderată, fie în forma violentă a unui maniheism lipsit de orice nuanță. În mod inevitabil, instituirea și menținerea unor relații de putere în spațiul societal presupune *și* utilizarea violenței, deopotrivă în forma sa simbolică și în aceea coercitivă (legitimă sau ilegitimă). Pentru că este prezentă atât în societățile democratice, cât și în acelea non-democratice, violența simbolică atrage interesul din perspectiva modului în care ea este construită la nivel social. Această prezență trebuie tratată, de către cercetătorul vieții sociale și politice, ca un fenomen inseparabil de politică și, deci, prin renunțarea analizării sale cu instrumentarul etic, tocmai în ideea de a-i surprinde tiparul esențial și de a corija, gradual, manifestările sale excesive (deși, în mod evident, acest din urmă „ideal regulativ" e mai probabil că poate fi urmat în societățile democratice, și mai puțin în cele totalitare).

Cum se desfășoară, așadar, procesul de construcție a violenței simbolice în spațiul social, ca ingredient nelipsit al manifestării relațiilor de putere? Pentru a aborda această problemă, aș reda mai întâi, pe scurt, problema epistemologică a raporturilor dintre „obiectivism" și „subiectivism" în analiza fenomenelor sociale și politice, problemă care, așa cum e tratată, spre exemplu, de Pierre Bourdieu, vizează și modalitatea de explicare și înțelegere a puterii simbolice (și implicit pe aceea de explicare și înțelegere a violenței simbolice, m-aș grăbi să adaug). Rezumând motivele pentru care discursul intitulat „savant" recuză luarea în calcul a unor criterii „subiective" în analiza socială și politică, teoreticianul francez explicitează, practic – din punctul meu de vedere –, riscurile adoptării unei viziuni reducționiste, marcată de un „obiectivism" ce nu reușește să dea seama de toate aspectele unui fenomen pus sub lupă: „(...) e vorba de realismul naiv care ne împinge să ignorăm tot ce nu se poate arăta sau atinge cu degetul; e vorba de economismul care ne împinge să nu recunoaștem alți determinanți ai acțiunii sociale în afara celor vizibili înscriși în condițiile materiale de trai; e vorba de interesele asociate aparențelor de «neutralitate axiologică» care, în nenumărate cazuri, fac întreaga diferență dintre «savant» și militant, interzicând introducerea în discursul «savant» a unor probleme și noțiuni contrare bunei-cuviințe; e vorba, în sfârșit, și în primul rând, de *punctul de onoare* științific care îi împinge pe observatori – fără îndoială, cu atât mai mult cu cât sunt mai puțini siguri de știința și de statutul lor – să multiplice semnele *rupturii* de reprezentările simțului comun, condamnându-i la un *obiectivism* reductiv, total incapabil să introducă realitatea reprezentărilor comune în reprezentarea științifică a realității"[2]. Iată, așadar, un punct foarte important al abordării pe care o putem avea atunci când dezbatem probleme precum cea a indisocierii dintre puterea și violența politică. Alternativa propusă de Bourdieu la această modalitate reducționistă de analiză este aceea a îmbinării criteriilor numite „obiective" cu ceea ce rezultă din practica politică, un tip de activitate care implică atât indivizi, cât și grupuri, în virtutea a ceea ce sociologul francez califică drept *habitus*; acesta este înțeles „(...) ca set de dispoziții instalat pe durată lungă, [ce] tinde să genereze practici și percepții, realizări concrete și judecăți de valoare în acord cu condițiile de existență în ca-

1 Ernesto Laclau, „Populism: What's in a Name?", în *Populism an the Mirror of Democracy*, ed. Francisco Panizza (London: Verso, 2005), 47.

2 Pierre Bourdieu, *Limbaj și putere simbolică* (București: Editura Art, 2012), 253, nota 10.

drul cărora s-a format, în primă instanță, habitusul însuși"[1]. Putem susține, plecând de aici, că, așa cum există anumite convenții ideologice, anumite relații de putere și un anumit tip de violență în societățile democratice și, respectiv, în cele totalitare, și „habitusurile" politice proprii grupurilor sociale și indivizilor din astfel de comunități sunt diferite.

Revenind la nivelul general al cadrului societal, este evident că, în orice societate, relațiile de putere se fundamentează pe o anumită ordine simbolică. Astfel, indiferent că vorbim despre societăți democratice sau despre non-democrații, această ordine se instituie prin actele „performative" ale discursului oficial, al puterii învestite cu autoritate. Mecanismul prin care această autoritate se impune este, însă, diferit în democrație față de cel existent în totalitarism. În acest din urmă tip de societate, violența simbolică este, cum spuneam mai sus, un apanaj exclusiv al statului care exercită un control de tip terorist asupra societății. În plus, acolo unde violența simbolică nu este suficientă pentru a asigura conformismul social, se apelează, fără drept de apel, la violența fizică ilegitimă. Pe de altă parte, în democrații, violența simbolică se poate manifesta și la nivelul aparatului de stat (în cazul unor campanii guvernamentale, spre exemplu), dar este mai ales prezentă într-un mediu competitiv al politicii, bazat pe existența unor surse alternative de informare, în vreme ce violența fizică legitimă este monopol al statului de drept[2]. Tocmai din acest unghi putem înțelege aprecierea potrivit căreia „violența democratică este o violență prin care societățile pluraliste se folosesc de instrumente juridice constrângătoare pentru a-și proteja membrii de amenințările potențiale ale mediului și de agresivitatea înnăscută a membrilor comunității"[3]. Construcția simbolică a violenței politice are, ca fundament, convențiile ideologice și habitusurile ce orientează modul în care indivizii și grupurile percep realitatea socială, iar ca obiectiv instituirea și, mai cu seamă, menținerea anumitor relații de putere. Nu este vorba, însă, aici, despre o interpretare marxistă a evoluțiilor din spațiul social și politic, din moment ce aceste relații nu sunt reduse la teoretizatul conflict dintre două clase. Dimpotrivă, în societățile complexe ale contemporaneității, relațiile de putere pot lua forme diferite și multiple, iar acestea din urmă pun în joc, la rându-le, variate tipuri de violență simbolică. Existența acestor relații este observabilă peste tot acolo unde sunt prezente, în termenii lui Bourdieu, „enunțuri performative" ale unor „autorități" (individuale sau colective) ce sunt „recunoscute" ca atare de către cei care acceptă comandamentele supunerii. Instituirea și menținerea lor pun în lumină și prezența violenței simbolice, prin intermediul tiparelor discursive și imagologice care sunt utilizate. Acestea din urmă sunt construcții sociale ce se raportează, de asemenea, la convențiile ideologice și la setul de practici pe care indivizii și grupurile le împărtășesc în plan social. Este ceea ce face ca, în cele din urmă, în calitate de receptori ai violenței simbolice, grupurile sociale și indivizii să devină agenți ai unui joc politic în care se pot manifesta prin activism civic sau, dimpotrivă, prin pasivitate. Atunci când e vorba de societăți non-democratice, pasivitatea poate fi subsumată conformismului accentuat de amenințarea violenței fizice, până la un punct în care acesteia societatea îi poate răspunde tot prin violență. Construită și întreținută social prin însăși esența jocului

1 John B, Thompson, „Studiu introductiv" la Bourdieu, *Limbaj și putere...*, 21.

2 Cu privire la acest aspect, Bourdieu indică faptul că „(...) toate strategiile simbolice prin care agenții țintesc să-și impună propria viziune cu privire la diviziunile lumii sociale și la propria lor poziție în această lume se pot situa între două extreme: *insulta*, *idios logos* prin care un simplu particular încearcă să-și impună punctul de vedere asumându-și riscul reciprocității, și *numirea oficială*, act de impunere simbolică având de partea ei întreaga forță a colectivului, a consensului, a sensului comun, dat fiind că e operată de către un mandatar al statului deținător al *monopolului violenței simbolice legitime*" – Bourdieu, *Limbaj și putere*..., 268-9.

3 Antonio Momoc, „Agresivitatea comentariilor de pe blogurile candidaților în campania prezidențială din 2009", în *Sfera Politicii* (10 (164)/2011) , 60.

politic, redată prin exercițiul puterii, joc la care participă atât deținătorii acesteia, cât și cei aflați în poziții subordonate, violența reprezintă un fenomen a cărui manifestare poate fi temperată, dar niciodată eradicată. Nu este vorba, în acest context, despre o sentință, ci despre necesitatea asumării unei realități și a decelării cauzelor sale, în ideea posibilității atenuării efectelor violenței simbolice în epoca de astăzi.

Concluzie

Produs social al vehiculării elementelor fundamentale ale imaginarului, violența politică este un indicator de neevitat în analiza fenomenelor de putere. Implicând diferențe de manifestare în societățile democratice și în cele non-democratice, reperele discursive și imagologice ale manifestărilor simbolic violente ne îndreaptă atenția atât spre elementul primar al imaginarului, care este ideologia, cât și înspre ceea ce am calificat a fi – în acest articol – elementele sale secundare: miturile și utopiile politice. Am mizat, aici, pe o înțelegere generală, inclusivă a conceptului de ideologiei, tocmai pentru a sublinia faptul că, nefiind în mod exclusiv un artefact al regimurilor totalitare, violența simbolică este prezentă și în societățile democratice, chiar dacă în acestea din urmă se manifestă într-o manieră pluralã, dat fiind cadrul competitiv al jocului politic. Am pledat, plecând de la asemenea considerații, pentru acceptarea „normalității" sociale a violenței politice, argumentând că, întrucât reprezintă un ingredient necesar al fenomenului puterii, ea este inseparabilă de cadrul social și politic. Această constatare nu atrage însă după sine concluzia că o societate democratică nu poate dezvolta anticorpi pentru violența simbolică, ci doar că avem de a face cu un fenomen care, din perspectiva analizelor sociale și politice, nu trebuie interpretat în termeni etici. Este vorba despre un fenomen care poate fi și trebuie plasat contextual, prin raportare la o multitudine de factori politici, economici, istorici culturali și care, așa cum lasă a se înțelege filosoful politic Raymond Aron, nu trebuie nici abordat, nici utilizat ca un *în sine*: „Ceea ce detest nu este alegerea *hic et nunc*, într-o anumită conjunctură, a violenței în defavoarea acomodării, deci o filosofie a violenței înțeleasă ca mijloc, uneori necesar al unei politici raționale, ci o filosofie a violenței în și prin ea însăși"[1].

BIBLIOGRAFIE

ARON, Raymond, *Istoria și dialectica violenței*, București, Editura Babel, 1995.

BALLANDIER, Georges, *Scena puterii*, Oradea, Editura Aion, 2000.

BOIA, Lucian, *Pentru o istorie a imaginarului*, București, Editura Humanitas, 2000.

BOTTICI, Chiara, *A Philosophy of Political Myth*, Cambridge, Cambridge University Press, 2007.

BOURDIEU, Pierre, *Limbaj și putere simbolică*, București, Editura Art, 2012.

CASTORIADIS, Cornelius, *The Imaginary Institution of Society*, Cambridge, Mass., MIT Press, 1975.

CREȚU, Bogdan, *Utopia negativă în literatura română,* București, Cartea Românească, 2008.

FLOOD, Christopher, *Political Myth. A Theoretical Introduction*, London, Routledge, 2002.

FREEDEN, Michael, „Ideologies as communal resources", în *Journal of Political Ideologies*, 4:3, 1999.

GIRARDET, Raoul Girardet, *Mituri și mitologii politice*, Iași, Editura Institutul European, 1997.

1 Raymond Aron, *Istoria*..., 259.

KERTZER, David, *Ritual, politică și putere*, București, Editura Univers, 2002.

LACLAU, Ernesto, „Populism: What's in a Name?", în Francisco Panizza (editor), *Populism an the Mirror of Democracy*, London, Verso, 2005.

LANGRIDGE, Darren, „Ideology and utopia: social psychology and the social imaginary of Paul Ricoeur", în *Theory & Psychology*, 16 (5)/2006.

MANNHEIM, Karl, WIRTH, Louis, *On Ideology and Utopia. An Introduction to the Sociology of Knowledge*, London, Routledge & Kegan Paul, 1949, reeditată de Kessinger Publishing's Rare Reprints, New York, 2001.

MILLER, David (coord.), *Enciclopedia Blackwell a gândirii politice,* București, Editura Humanitas, 2006.

MILICĂ, Ioan, „Violența de limbaj în discursul politic actual. Studiu de caz privind discursul parlamentar românesc", în *Sfera Politicii*, 10 (164)/2011.

MOMOC, Antonio, „Agresivitatea comentariilor de pe blogurile candidaților în campania prezidențială din 2009", în *Sfera Politicii*, 10 (164)/2011.

NICHIȚELEA, Pamfil, MITU, Bianca, „Puterea politică și violența", în *Sfera Politicii*, 10 (164)/2011.

ȘANDRU, Daniel, *Reinventarea ideologiei*, Iași, Editura Institutul European, 2009.

ȘANDRU, Daniel,"The ideological foundations of social knowledge", în *Logos & Episteme. An International Journal of Epistemology*, 1/2010.

ȘANDRU, Daniel, „Ideologie și mituri politice în România contemporană", în Sergiu Ghergina și Sergiu Mișcoiu (editori), *Miturile politice în România contemporană*, Iași, Editura Institutul European, 2012.

ȘANDRU, Daniel, „Componente ideologice ale populismului", în Sergiu Gherghina, Sergiu Mișcoiu și Sorina Soare (editori), *Populismul contemporan. Un aspect contemporan și formele sale diverse*, Iași, Editura Institutul European, 2012.

ȘANDRU, Daniel, „The critical-ideological analysis and the issue of utopia", în *Transilvania*, 3/2012.

ȘANDRU, Daniel, „Populismul", în Eugen Huzum (coordonator), *Teorii și ideologii politice*, Iași, Editura Institutul European, 2013.

VOEGELIN, Eric, *Religiile politice*, București, Editura Humanitas, 2010.

Simbolistica politică românească: între populism și cinism?

■ EMANUEL COPILAŞ
[West University of Timişoara]

Abstract

This essay analyzes several major themes of Romanian political symbolism, arguing that the growing distance between the popular and the political elites' representations over the main political symbols entails populist discourses and thus weakens Romanian democracy. Cynism is appropriated here as a symbolic political discontinuity between the representations of both government and opposition, depending on the political context and their alternation to power.

Keywords

political symbolism; populism; democracy; privatization; austerity, communism

Clarificarea vocabularului conceptual

În prezent, politica românească pare a se afla într-un prelungit marasm. Partizanate ideologice relativ insolite, dispute politice între președinție și guvern cu potențial disruptiv, migrație politică pe o scară largă (deși oarecum comprehensibilă în lumina precedentului an electoral) și, mai presus de toate, o pronunțată mefiență a electoratului față de partide – iată câteva dintre dovezile enunțului de mai sus. Problema deficitului de încredere în partidele politice poate fi înțeleasă, în termeni politologici clasici, ca și consecință a contextului economic nefavorabil care impulsionează manifestările populiste[1]. În accepțiune sociologică și economică însă, reticența populației față de partide devine inteligibilă prin creșterea asimetriei distributive a resurselor, fie ele materiale sau de altă natură[2], dar și datorită unei progresive distonanțe între simbolurile și cultura elitelor, respectiv cea a societății în ansamblu[3]. Asupra acestui aspect mă voi concentra în lucrarea de față.

1 Pierre Bréchon, *Partidele politice*, traducere de Marta Nora Țărnea și Adina Barvinschi, (Cluj-Napoca: Eikon, 2004), 189.

2 Nicholas Onuf, *World of our making. Rules and rule in social theory and international relations*, (Columbia: University of South Carolina Press, 1989).

3 Murray Edelman, *Politica și utilizarea simbolurilor*, traducere de Ruxandra Nichita,

O comunitate politică în sensul atribuit de John Rawls sintagmei este tot mai greu de identificat în România contemporană. Nu prea mai există scopuri comune care să îi unească pe guvernanți, care insistă din ce în ce mai mult asupra procesului de privatizare a resurselor naturale și a prelungirii acordului cu Fondul Monetar Internațional (FMI), respectiv guvernați, deposedați de minimul de securitate socială de care dispuneau până înainte de emergența crizei economice globale. Sub retorica eficienței economice care nu ar putea fi atinsă decât prin dereglementare, statul se degrevează progresiv de responsabilitate în sectoare de importanță publică majoră: sănătate, asigurări sociale, educație etc. În ce măsură mai este truvabil „consensul suprapus" (overlapping consensus) între diferitele aspirații, mentalități și moralități ale cetățenilor, garantul stabilității și dezvoltării unei societăți „sănătoase", dacă îi putem spune așa – în România anului 2013? Pentru că „principiul diferenței" teoretizat de același Rawls – care insistă asupra redistribuirii resurselor sociale pentru a îi avantaja în primul rând, nu și exclusiv, pe cei săraci, opțiune ce rezultă nu numai din considerente morale ci mai ales din considerente care au de-a face cu stabilitatea politică – cu siguranță nu mai este de găsit[1].

O anumită parte din răspuns poate fi oferită de simbolistica politică. Elementele care alcătuiesc procesul politic sunt accesibile nu neapărat sub forma unor realități materiale brute, ci mai degrabă ca simboluri. Descrisă drept „un tot indisociabil de imagini și acțiuni", simbolistica politică nu poate fi cuantificată adecvat prin încercarea de a departaja imaginile de practică. Nu putem afla cu certitudine unde se termină primele și încep ultimele, sau invers. Nici nu este nevoie. Important de reținut este faptul că intrăm în contact cu toate elementele circumscrise sferei politice pe filieră afectivă în primul rând, abia ulterior raționalizându-le[2]. De asemenea, suntem tentați să schematizăm informațiile cu care intrăm în contact, pentru a le putea procesa mai bine. Pe cale de consecință, „avem tendința de a ignora informația care contrazice schema, la fel cum avem tendința de a acapara orice informație care pare să confirme schema".[3] Asta nu înseamnă că trebuie să cădem în capcana relativismului cu iz populist și să afirmăm preeminența emoțiilor asupra rațiunii politice. În nici un caz. Este vorba mai degrabă de inerenta subiectivitate umană sau, în termeni filosofici, pentru a forța puțin argumentul, de fenomenologia husserliană, care deconspiră orice propensiune științifică în termenii unei pasiuni precognitive, de obicei împărtășită, care o face posibilă[4].

Rațiunea trebuie să prevaleze deci în politică. Dar și aici se impune o mică divagație: vorbim despre rațiunea politică franceză, abstractă, unde raționalitatea individuală tinde să se confunde cu raționalitatea socială, urmărind să o subordoneze, sau de rațiunea politică engleză, empirică, unde se pornește de la premisa inevitabilei discrepanțe dintre raționalitatea individului și cea a colectivității și unde se constată practic limitele rațiunii astfel încât unele tare sociale apar ca insurmontabile, excedând capacitatea rațională de a le corija[5]? Pusă în acest fel, problema prezintă ca inerente anumite fenomene sociale care pot fi, măcar parțial, ameliorate. Sigur

(Iași: Polirom: 1999); Antonio Gramsci, *Opere alese*, traducere de Eugen Costescu, (București: Editura Politică, 1969).

1 John Rawls, *Justice as fairness. A restatement*, (Cambridge, Massachusetts, London: Harvard University Press, 2001), 32-38, 42-43, 64.

2 Lucien Sfez, *Simbolistica politică*, traducere de Diana Sălceanu, (Iași: Institutul European, 2000), 14-16.

3 David Kertzer, *Ritual, politică și putere*, traducere de Sultana Avram și Teodor Fleșeru, (București: Univers, 2002), 93.

4 Vezi Andrei Marga, *Filosofia unificării europene*, (Cluj-Napoca: EFES, 2006), 69-75.

5 Problematica celor două tipuri de raționalități politice a fost dezbătută pe larg în Giovanni Sartori, *Teoria democrației reinterpretată*, traducere de Doru Pop, (Iași: Polirom, 1999), 67-71 și Friedrich Hayek, *Constituția libertății*, traducere de Lucian Dumitru Dîrdală, (Iași: Institutul European, 1998), 77-78.

că ceea ce este rațional pentru un singur cetățean (triplarea salariului, de exemplu), poate avea consecințe iraționale la nivelul întregii societăți (inflație galopantă, șomaj etc.), dar aici discutăm atât de o absență a informării verosimile, cât și de predispoziția elitelor economice și politice de a își securiza și multiplica privilegiile impunând un tip de discurs (neoliberal) ca adevăr universal, inatacabil, mai presus de orice dispute. Astfel, raționalitatea și universalitatea se pot transforma, așa cum a teoretizat Herbert Marcuse, în instrumente de control hegemonic ale unei minorități în raport cu majoritatea[1]. Când rațiunea se transformă în ideologie, un proces care a atins astăzi cote îngrijorătoare, manipularea trebuie expusă în vederea renegocierii raporturilor dintre elită și societate. În caz contrar, distanța între cele două părți se adâncește în favoarea primei, fapt care se traduce prin explodarea inegalităților, instabilitate socială, ascensiune a populismului și precarizare a democrației. Iar în politică, aș risca să afirm, raționalitatea echivalează cu atenuarea inegalităților – eliminarea lor integrală fiind desigur nu numai imposibilă, ci chiar nocivă, așa cum a demonstrat-o, printre altele experimentul comunist din Cambodgia – a căror acțiune corozivă tinde să distrugă până și fibrele intime ale societății, cum ar fi familiile și micile colectivități, nemaivorbind de sentimentul general de comunitate, mai sus invocat.

Revenind la simbolistica politică, excelenta lucrare a lui Murray Edelman, *Politica și utilizarea simbolurilor* distinge două tipuri de simboluri truvabile în viața de zi cu zi: „simbolurile referențiale", care se referă la elementele obiective și cuantificabile din experiența noastră cotidiană, cum ar fi statisticile sau cifrele oficiale, respectiv „simbolurile de condensare", având rolul de a „evoc[a] emoțiile asociate unei anumite situații. Ele condensează într-o situație, semn sau act patriotic, simbol, mândrie patriotică, angoasă, amintirile unei glorii trecute sau ale unei umilințe, promisiunile unei măreții viitoare: unele dintre acestea sau pe toate laolaltă"[2]. Cu timpul, politologul american și-a revizuit poziția inițială, ajungând să susțină doar existența simbolurilor de condensare; cele referențiale, oricât de obiective ar părea la prima vedere, traduc de fapt anumite afecte care stau la baza construirii sensurilor datelor exacte, acestea din urmă supuse fluctuațiilor semantice rezultate în urma conjuncturilor politice și/sau economice[3]. Cu toate rezervele lui Edelman, prezentul studiu va apela nu numai la simbolurile de condensare, ci și la cele referențiale.

Pentru Edelman, societatea este alcătuită din grupuri de diferite dimensiuni, mai mult sau mai puțin omogene. Ceea ce le distinge în primul rând este accesul la informație: astfel, unele grupuri mici și bine structurate își însușesc o parte disproporționat de mare din avutul obștesc în raport cu restul societății, înțeleasă ca un imens grup eterogen privat de o informare rapidă și consistentă și pus în imposibilitatea de a își articula adecvat interesele. Prin opacitatea și partizanatul de care se fac responsabile, la un nivel nu neapărat foarte vizibil, limbajul juridic și cel administrativ ar acționa, conform lui Edelman, pentru a obstrucționa în continuare interesele majorității în beneficiul minorității privilegiate. Autorul mai observă că limbajul politic al contemporaneității este impregnat de elemente „hortative", prin limbaj hortativ înțelegându-se eforturile elitei politice de a convinge „marele public" de judiciozitatea politicilor adoptate, la care nu ar fi existat o alternativă preferabilă[4]. Nu în ultimul rând, stereotipiile conținute în limbajul politic curent atenuează capacitățile critice ale auditoriului, în ciuda pretențiilor de activare a acestora[5]. Să fie vorba aici de o manipulare reală sau pur și simplu de „o antipatie latentă", de acel

1 Herbert Marcuse, *Scrieri filozofice*, traducere de Ion Herdan, Sorin Vieru, Vasile Zamfirescu, (București: Editura Politică, 1977), 396, 406-407.
2 Edelman, *Politica*, 15.
3 Edelman, *Politica*, 185.
4 Edelman, *Politica*, 128.
5 Edelman, *Politica*, 120.

„deficit[] de încredere de care suferă aproape întotdeauna politica și slujitorii ei", de „atitudinea de superioritate reproșată înainte de orice analiză tuturor celor care dețin puterea, inclusiv în virtutea procedurilor democratice cele mai bine primite" – așa cum opinează Guy Hermet[1]? Probabil că, în bună tradiție aristoteliană, adevărul se află undeva la mijloc, deși, cu siguranță, mijlocul respectiv este mai apropiat de populație decât de elite, mai bine informate și poziționate în vederea unui acces deseori discreționar la resurse.

După ce am trecut în revistă unul dintre principalele concepte încorporate în textura teoretică a prezentului eseu, simbolistica politică, să trecem acum la un altul, populismul. Literatura de specialitate în domeniu s-a îmbogățit recent cu două titluri memorabile pe această temă[2], nemaiținând cont de faptul că în presă conceptul de populism este utilizat deseori cu un minim sau chiar cu o totală lipsă de discernământ semantic. Studiul de față este centrat însă pe corelarea simbolisticii politice cu populismul, având la bază ipoteză că distanța în creștere între imaginile, să le spunem populare, asupra politicii, respectiv imaginile și reprezentările clasei politice înseși explică, în neliniștitorul context socio-economic actual, surplusul de populism căruia trebuie să îi facem față în prezent. Voi utiliza ca punct de plecare interpretarea oferită populismului de către Guy Hermet, pentru care populismul reprezintă o supralicitate a factorului emoțional în politică, nu dispune de o ideologie sau un program doctrinar consecvent, inflamează deseori pasiunile naționaliste și se organizează în jurul unui lider charismatic. Se mai poate menționa aici susceptibilitatea populistă relativ la politică în general și la partidele politice în particular, percepute într-o cheie oportunistă și politicianistă și care s-ar interpune între popor și aspirațiile sale de a își îmbunătăți condiția, deturnând astfel autenticul sens al democrației[3]. Toate aceste aspecte reprezintă variabile dependente ale discursului populist. Unica variabilă independentă a populismului este relația specială pe care susține că o are cu timpul, „temporalitatea apolitică a răspunsului său pretins instantaneu în fața problemelor sau aspirațiilor pe care nici o acțiune guvernamentală nu are în realitate capacitatea de a le rezolva sau de a le satisface în mod subit". Cu alte cuvinte, populismul nu își propune să ia în calcul „incertitudinea rezultatelor pe care guvernanții obișnuiți o cunosc bine și pe care nu o dezvăluie poporului de-abia în clipa în care nu mai pot ascunde acest lucru"[4]. Democrația înseamnă deci tocmai nesiguranța și riscurile[5] pe care populismul perorează că urmează să le suprime. Riscuri a căror costuri sunt de cele mai multe ori, din păcate, transferate pe umerii populației.

Populismul nu înseamnă deci numai xenofobie și atitudini politice similare fascismului, de care totuși se disociază prin omiterea referințelor la perioada interbelică[6], ci în primul rând pretenția (nefondată) de a soluționa *hic et nunc* problemele sociale majore, cuplată cu permanentele tentative de eludare a raționalității prin apelul la diferite tipuri de simboluri. Iar în perioade de criză, când sentimentul de comunitate se estompează și diferențele între simbolurile și discursurile guvernaților, respectiv a guvernanților, cresc, populismul ia amploare. În sfârșit, prin

1 Guy Hermet, *Sociologia populismului*, traducere de Dan Burcea, (București: Artemis, 2007), 52.

2 Gherghina, Sergiu; Mișcoiu, Sergiu, *Personalități populiste în România postcomunistă*, (Iași: Institutul European, 2010) și Gherghina, Sergiu; Mișcoiu, Sergiu; Soare, Sorina, *Populismul contemporan. Un concept controversat și formele sale diverse*, (Iași: Institutul European, 2012).

3 Gianfranco Pasquino, „Populism and democracy", în Daniele Albertzzi, Duncan McDonnell (ed.), *Twenty-first century populism. The spectre of Western European democracy*, (New York: Palgrave MacMillan, 2008), 21; vezi și Daniel Șandru, „Populismul", în Eugen Huzum, (coord.), *Teorii și ideologii politice*, (Iași: Institutul European, 2013), 189.

4 Hermet, *Sociologia*, 40.

5 Vezi Guy Hermet, *Cultură și democrație*, traducere de Claudiu Soare, (Târgoviște: Pandora, 2002), 40-43.

6 Cas Mudde, *Populist radical right parties in Europe*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2007), 63-89.

cinism înțeleg continuitatea simbolică și practică existentă în discursul elitei politice românești înainte și după alegerile din 2012, în ciuda fermei poziții anti-austeritate pe care s-a plasat fosta opoziție. Pentru a utiliza încă o dată vocabularul propus de Edelman, cinismul ar însemna aici faptul că actuala opoziție instrumenta, în perioada în care s-a aflat la putere, simboluri referențiale, încercând să argumenteze și să disemineze raționalitatea privatizărilor și a măsurilor de austeritate, în timp ce fosta opoziție nu pregeta să facă apel masiv la simboluri de condensare, anticipând reacții afective din partea auditoriului, pe de-o parte apatic, pe de altă parte radicalizat. Astăzi, rolurile s-au inversat: actuala putere recurge din plin la simbolurile referențiale pe care ieri le stigmatiza pe filieră „condensatoare", în timp ce partidele care au alcătuit fosta guvernare exploatează retorica simbolurilor de condensare, după ce au abandonat subit și abrupt, deși nu integral, simbolistica referențială. Să vedem în continuare o parte dintre simbolurile existente în politica românească actuală.

Trei simboluri ale politicii românești

În această secțiune, voi analiza pe rând trei simboluri majore ale politicii românești căutând să identific aspecte de condensare, respectiv referențiale, așa cum apar ele în discursul puterii, respectiv al opoziției. Am menționat deja faptul că orice eveniment sau problemă politică are o componentă simbolică, numai că această simbolistică variază conjunctural, în funcție de mizele, pozițiile și interesele elitei politice. Însă nu numai politicienii, ci și populația investește un capital simbolic în procesul politic, capital mai mult sau mai puțin similar cu cel al primilor. Cu cât distanța dintre cele două tipuri de simbolistică politică este mai mare, cu atât mai mult se erodează „consensul suprapus" rawlsian, apar derapaje democratice și intră în atenția publică populismul.

Privatizarea este o temă centrală în România contemporană. Populația o asociază de obicei, și pe bună dreptate, cu disponibilizări, șomaj, nesiguranță a locului de muncă. Elita politică o asociază în schimb cu reducerea pierderilor la bugetul de stat și impulsionarea investițiilor care ar atrage după sine crearea de noi locuri de muncă. În primul caz avem de-a face cu un simbol de condensare, în al doilea caz, cu unul referențial. Dar aici se impune o nuanțare: opoziția tinde să se ralieze, de obicei, la poziția populației, pentru ca ulterior, odată ajunsă la guvernare, să renunțe la logica simbolică pe care o utilizase până atunci. „Menținerea politicilor de austeritate nu reprezintă alegerea cea mai bună pentru a evita recesiunea, iar emiterea de obligațiuni ar trebui să fie o parte a strategiei fiscale. Joseph Stiglitz, cu care am avut onoarea să stau de vorbă anul trecut în Grecia, arată foarte clar şi lucid ceea ce şi noi spunem de multă vreme în țară"[1], afirma actualul premier Victor Ponta în toamna anului 2011. În același an, Ponta considera tentativele de privatizare, cel puțin din sectorul energetic, „un adevărat act de trădare națională"[2]. Ori, este binecunoscut faptul că FMI, partener economic principal și pentru actuala guvernare, își bazează programele de redresare economică pe privatizări consistente. La fel, când fosta coaliție guvernamentală formată în jurul Partidului Democrat Liberal (PDL) a propus, în urma consultărilor cu FMI, introducerea sistemului co-platei în sistemul de sănătate publică, cronic subfinanțat, Ponta a numit această inițiativă drept „genocid social"[3].

1 „Ponta de acord cu Stiglitz: Austeritate nu mai este o soluție pentru Europa", *Realitatea. Net.*, 05. 10. 2011. Publicistica citată a fost consultată integral online.

2 „Ponta: USL va depune moțiune de cenzură împotriva noilor măsuri convenite cu FMI", *Ziare. com*, 26. 09. 2011; „Victor Ponta: USL se opune vânzării acțiunilor pe care statul le mai deține în diverse societăți", *Hotnews. Ro*, 22. 09. 2011.

3 „Ponta: USL".

Astăzi, în schimb, procesul de privatizare nu numai că a fost continuat de către actuala putere, ci a fost chiar amplificat, așa cum reiese clar din programul de guvernare al Uniunii Social Liberale (USL) din vara anului 2012. Dacă în urmă cu un an, privatizările în sectorul energetic reprezentau o adevărată „trădare națională", conducând la moțiunea de cenzură soldată cu demiterea guvernului condus de Mihai Răzvan Ungureanu, acum, „liberalizarea treptată a piețelor energetice" devine un obiectiv prioritar al primului cabinet Ponta[1]. Mai mult, sistemul co-platei, „genocidul social" discutat în 2011, devine realitate doi ani mai târziu, chiar dacă actualul ministru al Sănătății susține că a reușit să obțină de la FMI exceptarea anumitor categorii de bolnavi suferind de afecțiuni grave sau a copiilor[2]. Astăzi, în schimb, PDL nu ezită să critice taxele și impozitele în creștere impuse de către USL, susținând că acestea s-ar datora unei viziuni eronate asupra „modernizării statului", neconformă cu cea a fostei guvernări[3], necatalogându-le drept o consecință a măsurilor de austeritate rezultate în urma procesului de privatizare și a externalizării unor tipuri de servicii oferite până acum de către statul român – ceea ce de fapt și sunt. Deși a contribuit din plin la acest deznodământ, principalul partid de opoziție insistă asupra raționalității măsurilor de privatizare pe care a fost nevoit să le pună în practică și asupra factorilor externi care au antrenat deteriorarea economiei române[4].

Un alt simbol major al politicii românești, strâns legat de privatizare, este șomajul. Sau, mai pe larg, precara siguranță a locurilor de muncă. Contextul economic dificil a ridicat această problemă la cote îngrijorătoare. Mai alarmant este însă faptul că o parte a elitei politice, mă refer în principal la actuala opoziție, a abordat subiectul în cadrul unui discurs neoliberal bazat pe eficientizare, optimizare, dereglementare, invers proporțional cu așteptările populației referitor la plasele de siguranță socială, atât de necesare în acest context.

„În momentul de față în economia reală lucrează maximum trei milioane de oameni. Economia reală este cea care s-a restructurat puternic în anul 2009 şi primele luni ale anului 2010. Ea a reacționat corect la criză. Cel care nu a reacționat corect la criză este statul, care nu şi-a diminuat consistent cheltuielile. Şi, ca să fiu plastic – este o imagine care îmi vine în minte acum: statul arată aşa, ca un om foarte gras care s-a cățărat în spatele unuia foarte slab şi subțirel, care este economia românească"[5]. Este adevărat că o economie gestionată preponderent de către stat s-ar putea să nu fie la fel de profitabilă și de atractivă pentru investitori ca o economie alimentată în primul rând de capital privat, din acest punct de vedere președintele Traian Băsescu avea dreptate. Numai că gradul de profitabilitate al unei economii nu poate și nu trebuie să fie calculat (numai) în termeni de randament, productivitate și câștiguri, de care beneficiază oricum numai o categorie socială foarte redusă numeric, antreprenoriatul – ci, mai ales, în termeni de stabilitate și prosperitate socială. Economia nu se face, sau nu ar trebuie să se facă pentru bani, ci pentru oameni.

La fel, fostul ministru de Externe Teodor Baconschi afirma, confruntat cu protestele românilor de la începutul anului 2012 că aceștia ar fi „un popor de leneși și

1 „Programul de guvernare al USL: continuarea privatizărilor, regândirea redevențelor", *Realitatea. Net*., 03. 05. 2012; vezi și Cristina Pantazi, „Cum s-a schimbat poziția USL față de gazele de șist. De la moțiune de cenzură până la idee care trebuie tratată în mod «serios pozitiv»", *Hotnews. Ro*, 09. 01. 2013. Exploatarea zăcămintelor de aur de la Roșia Montană, a gazelor de șist sau a cuprului sunt doar câteva dintre subiectele sensibile circumscrise acestei teme.

2 „Cine va fi exceptat de la coplată și ce se întâmplă cu listele de medicamente și cu «noua» lege a sănătății", *Cotidianul. Ro*, 10. 02. 2013.

3 Alina Novăceanu, „PDL: Masca de pe fața USL a căzut. S-a dat startul majorării taxelor și impozitelor", *Mediafax. Ro*, 08. 01. 2013.

4 „Emil Boc:«Președintele României și-a stricat imaginea, eu mi-am asumat deciziile și mi-am stricat imaginea»", *Gândul. Info*, 23. 01. 2012.

5 Ovidiu Vanghele, „Băsescu: Statul este un om foarte gras, cocoțat în spatele unuia slab și subțirel, care este economia", *Mediafax. Ro*, 06. 05. 2010.

cerşetori"[1]. Mai mult, vitupera Baconschi împotriva celor ieşiţi în stradă, „Opţiunea e simplă: reformă, responsabilitate, siguranţă sau regres, populism, domnia bâtei. Alegerea o va face însă România vrednică, România care munceşte, România însetată de viitor, nu mahalaua violentă şi ineptă încolonată, ca minerii odinioară, în spatele moştenitorilor Securităţii"[2]. Ca urmare a nemulţumirilor exprimate public, Baconschi a fost mai apoi demis, ulterior întreg cabinetul Boc depunând mandatul[3]. La rândul său, Vladimir Tismăneanu i-a calificat pe protestatari drept „pegră", afirmând că „antreprenorii urii si resentimentului social, demagogii de serviciu si negustorii de slogane" se află în subsidiarul manifestaţiilor, iar alegerea ultimă se operează între „prietenii civilizaţiei", respectiv „susţinătorii barbariei"[4]. Dar cel care a înfierat cu cea mai mare vehemenţă protestele a fost cu siguranţă Mihail Neamţu. Deplângând imaginare atacuri la adresa „proprietăţii private" şi „regresia" protestatarilor, mânaţi de „agresivitate oarbă", „spre nivelul primatelor", Neamţu scrie: „Violenţa gratuită, lipsită de orice raţiune statală, se asociază unor alte fenomene precum jaful, hărţuirea sau violul. Instinctul de turmă atrage ca un aspirator toate elementele patologice ale unei societăţi în derivă. E contestată ideea de autoritate, dar şi respectul pentru muncă, suveranitatea legii sau instituţiile politice tradiţionale. Jefuitorii caută orice pretext să prelungească panica şi incertitudinea"[5].

Citatele de mai sus reflectă o tentativă de fragmentare a câmpului social prin utilizarea unui discurs dihotomic: „muncitori" versus „leneşi" „hoţi" „jefuitori" şi „pomanagii"[6], „România care munceşte" versus „mahalaua violentă şi ineptă", „prietenii civilizaţiei" versus „susţinătorii barbariei" şi „antreprenorii urii". Încercarea de a postula un „noi", civilizat, muncitor, cult, sobru şi un „ei" alcătuit din hoţi, leneşi, incapabili, resentimentari şi chiar primate, cum considera Neamţu – nu face decât să eludeze problemele curente ale României, stigmatizând inutil şi periculos categoriile defavorizate social. Discursul poate fi considerat unul de genul „divide et impera", centrat pe crearea de polarizări, suspiciune şi neîncredere[7], în vederea camuflării inaptitudinii statului român de a gestiona adecvat consecinţele crizei economice[8]. Iar supralicitarea emoţiilor, a simbolurilor de condensare asociate cu acest discurs – munca, cinstea şi anduranţa, care vor prevala în final împotriva tarelor multiseculare ale românilor, condiţia fiind aceea de a avea răbdare şi a înţelege sacrificiile pe care toţi trebuie să ni le asumăm – denotă populism. Sigur, nu un populism cras, bazat pe pretinsa eliminare a factorului timp din rezolvarea problemelor politice, economice şi sociale ale României – ca şi populismul profesat de către Dan Diaconescu, liderul Partidului Poporului – Dan Diaconescu (PPDD), care în timpul privatizării eşuate a companiei de stat Oltchim s-a prezentat în faţa camerelor de luat vederi cu saci de bani care ar fi conţinut salariile restante ale angajaţilor Oltchim, acesta nedispunând însă de suma necesară achiziţionării combinatului[9], sau tema eradicării corupţiei,

1 Răzvan Timofciu, „Două consideraţii despre evenimentele din zilele acestea", *Clubul Naţional Liberal*, 17. 01. 2012.

2 „Teodor Baconschi, demis pentru jignirile la adresa protestatarilor", *Observator Cultural*, nr. 608, ianuarie 2012.

3 Protestele din primele luni ale lui 2012 sunt tratate pe larg în Cătălin Augustin Stoica, Vintilă Mihăilescu (coord.), *Iarna vrajbei noastre: protestele din România, ianuarie, februarie 2012*, (Bucureşti: Paideia, 2012).

4 Vladimir Tismăneanu, „Peisaj după bătălie: Fragilitatea civilizaţiei şi datoria responsabilităţii", *Contributors. Ro*, 16. 01. 2012.

5 Mihail Neamţu, „Cetăţeni sau brute? Civism sau violenţă?", *Contributors*. Ro, 16. 01. 2012.

6 Ştefan Vlaston, „Au câştigat hoţii, pomanagii şi plagiatorii. Deocamdată", *Contributors. Ro*, 07. 07. 2012.

7 Pentru analiza critică de discurs vezi Ernesto Laclau, Chantal Mouffe, *Hegemony and Socialist Strategy. Towards a Radical Democratic Politics*, (London, New York: Verso, 2001).

8 Victoria Stoiciu, „Cât de leneşi sunt românii", *Criticatac*, 21. 09. 2010.

9 „Privatizarea Oltchim, zi halucinantă. Diaconescu a venit cu şapte saci de bani de la minister", *Realitatea. Net.*, 01. 10. 2012.

populist și vindicativ prezentată de către liderul Partidului România Mare (PRM), Corneliu Vadim Tudor prin prisma stadioanelor pe care ar fi urmat să aibă loc execuția tuturor celor găsiți vinovați de delapidări de fonduri, trafic de influență și alte tipuri de infracțiuni, aflate la judecata discreționară a fostului și actualului adulator al lui Nicolae Ceaușescu[1] – dar totuși, fie și numai datorită mistificării pe coordonate afective, populism. De remarcat aici faptul că actuala guvernare, reprezentând în acel moment opoziția, a glosat în baza raționalității protestelor, atribuindu-le deci o simbolistică referențială, diferită de cea a fostei guvernări și a președinției – chiar dacă unii protestatari și-au exprimat nemulțumirea la adresa tuturor partidelor și alianțelor politice, inclusiv USL[2]. Revenind la șomaj, fosta guvernare, secondată de către președinte, a încercat să îl prezinte preferențial drept un rău necesar, dar surmontabil, în procesul de modernizare a statului[3], în timp ce principalul partid din actuala guvernare, Partidul Social Democrat (PSD), aflat pe atunci în opoziție, pentru a rezona în consens cu percepția populară – se raporta la șomaj, reducerea veniturilor și a nivelului de trai în general pe filieră emotivă, descriindu-le ca și consecințe a politicilor economice neinspirate ale puterii[4].

Memoria comunismului reprezintă un alt simbol al politicii românești, chiar dacă, aparent, mai puțin actual. „Un lucru devine din ce în ce mai clar pentru toți românii de bine. A început încleştarea pe viaţă şi pe moarte între forţele trecutului şi proiectul unei noi Românii. Opoziția şi-a activat în sfârşit întreg arsenalul moştenit de la Ana Pauker, Teo, Luca şi Dej: derbedei înarmați, dezinformare, propaganda urii", declama Baconschi împotriva manifestațiilor din iarna anului trecut[5]. Vinovați pentru erorile și lipsurile României ar fi în proporție covârșitoare foștii comuniști și perpetuarea mentalității acestora, nu incapacitatea, corupția și măsurile economice ineficiente prin care s-a urmărit contracararea efectelor crizei economice. Pentru că despre criză vorbim, și despre același procedeu de identificare a unor țapi ispășitori care să abată atenția de la problemele curente în sfera nepătatei moralități conservatoare, a indignării afectate în raport cu „masele", cu gregaritatea „leneșilor" care nu sunt animați de etica muncii și a meritocrației, ci de o mentalitate de tip asistențial, moștenită din perioada comunistă. „Statul nu dă, doar creează oportunități", avertiza președintele în primăvara anului 2011, precizând și faptul că „poporul este neperformant"[6]. În acest caz, pentru a utiliza celebra butaforie a lui Bertolt Brecht, „N-ar fi mai simplu pentru guvern să dizolve poporul și să aleagă un altul"?

Cert este că marota anti și neocomunistă unei părți a intelectualității autoproclamată de dreapta (stipendiată în același timp generos de la bugetul de stat) și care a susținut fosta guvernare poate fi desublimată pe trei coordonate majore: „fie ca armă politică de atac, fie ca justificare a eșecurilor guvernării, fie ca instrument al unor generații tinere în efortul lor de a disloca vechile generații aflate în poziții de putere", scrie Adrian Paul Iliescu[7]. Și are dreptate, dacă luăm în considerare numai

1 Adrian Man, „Corneliu Vadim Tudor, huligan fără pereche", *Gazeta de Bistrița*, 21. 01. 2011.

2 „Macovei: USL vrea să confişte protestele românilor", *Adevărul. Ro*, 18. 01. 2012.

3 „Băsescu: alți 300 000 de bugetari vor fi șomeri până la sfârșitul anului 2012. Va fi o ieșire naturală", *Antena3. Ro*, 24. 11. 2011. Discursul fostei guvernări și a președintelui referitor la modernizarea statului pare extras aproape cuvânt cu cuvânt dintr-o lucrare clasică a lui Samuel Huntington, autor pentru care modernizarea este un proces omogen și uniliniar pe care Lumea a Treia trebuie să îl integreze pe propriile coordonate politice, economice şi culturale pentru a ajunge la rezultate similare cu cele ale Occidentului: „modernitatea înseamnă stabilitate și modernizarea – instabilitate". Samuel Huntington, *Ordinea politică a societăților în schimbare*, traducere de Horațiu Stamatin, (Iași: Polirom, 1999), 46.

4 „Ponta: Băsescu condamnă la moarte categorii sociale", *Românialiberă. Ro*, 07. 05. 2010.

5 „Teodor Baconschi".

6 „Băsescu: Poporul este neperformant. Statul nu dă, doar creează oportunități", *Realitatea. Net.*, 17. 04. 2011.

7 Adrian Paul Iliescu, „Mitul purificării în România postcomunistă", în Sergiu Gherghina, Sergiu Mișcoiu, (ed.), *Miturile politice în România contemporană*, (Iași: Institutul European, 2012), 203.

simplul fapt că USL a fost încă de la început numită alianță „socialistă" de către adversarii politici, care încercau astfel să reactiveze un imaginar anticomunist aflat pasămite în opoziție cu valorile europene în ai căror apărători se erijau. „PDL are două obligații majore", afirma fostul premier Emil Boc în primăvara anului 2011. „În primul rând, împreună cu Guvernul, să asigure creşterea economică a României în 2011 şi 2012 şi, în al doilea rând, are obligația să apere România de pacostea socialistă, să apere România de alianța socialist-populistă formată din PNL şi PSD". În eventualitatea ajungerii la guvernare, aceasta „ar face praf toată creşterea economică, ar confisca toate progresele pe care țara le-a făcut şi ar arunca din nou România în populism şi subdezvoltare"[1].

Vehemența fostei alianțe de guvernare în privința „socialismului" și comunismului devine comprehensibilă și din perspectiva valorizării de către o parte a populației a securității sociale existente înainte de 1989, în contrast cu prezenta situație. Memoria este, ca întotdeauna, selectivă. Poziția USL în această privință a fost una consecventă, păstrată și în perioada ulterioară accederii la guvernare: campaniile anticomuniste nu ar fi altceva decât creații ale „nomenclaturiștilor cu sinecuri de la Băsescu"[2]. În contrapartidă, viitorul premier Victor Ponta a considerat reprehensibilă candidatura lui Adrian Papahagi la alegerile parlamentare, pe care l-a calificat, exagerând – orientarea ideologică a acestuia este mai degrabă ultraconservatoare – drept „neofascist"[3].

Ambele tabere s-au acuzat reciproc de populism și, paradoxal sau nu, ambele au avut, parțial, dreptate, în măsura în care au căutat să trezească reacții emotive din partea populației în beneficiul propriilor poziții. Privatizare, șomaj, comunism, cele trei simboluri ale politicii, sau mai bine zis ale economiei politice românești analizate în această secțiune a eseului au fost abordate fie în cheie condensatoare, fie referențială, în funcție de obiectivele politice conjuncturale. Astfel, privatizarea a fost abordată referențial de către fosta coaliție de guvernare și „condensator" de către actuala putere, pentru ca ulterior, după ce rolurile s-au inversat, USL să o prezinte referențial iar opoziția, deși păstrând discursul modernizării statului, să facă uz de anumite tuşe afective. Șomajul și austeritatea, elemente subiacente privatizării în imaginarul popular, au cunoscut în mare măsură același proces de substituție simbolică. Memoria comunismului, în schimb, a beneficiat de consecvență simbolică: atât în perioada de guvernare, cât și atunci când s-au aflat sau încă se află în opoziție, ambele construcții politice s-au raportat la ea fie afectiv (PDL și susținătorii săi) fie, în rarele momente în care USL s-a pronunțat în această privință, referențial, căutând să deconstruiască strategia denigratoare a opozanților, centrată pe escamotarea unor probleme de interes public imediat.

Concluzii: discrepanțe simbolice, populism și democrație

Protestele de la începutul anului trecut au scos la iveală o creştere a ponderii orientării politice antisistemice în mai toate orașele mari ale României[4]. Radicalizarea se datorează, în cheie simbolică, distanței tot mai mare între percepțiile populației afectate de criză asupra privatizărilor și șomajului, poate mai puțin asupra comunismului. Dacă imaginea populației asupra acestor simboluri a fost majoritar emotivă,

1 „Emil Boc: PDL are obligația de a scăpa România de pacostea socialistă", *Realitatea. Net.*, 13. 03. 2011.

2 „Victor Ponta: Am eu grijă să le amintesc nomenclaturiștilor cu sinecuri de la Băsescu cum e cu lupta împotriva comunismului", *Hotnews. Ro*, 04. 12. 2012.

3 Andreea Tobias, Vasile Măgrădean, „Ponta: PDL s-a înconjurat de personaje cu viziuni fasciste, unul, Adrian Papahagi, va candida la Cluj", *Mediafax. Ro*, 16. 11, 2012.

4 Stoica, Mihăilescu, *Iarna*.

fiind asociată cu incertitudinea zilei de mâine și diminuarea calității vieții, imaginea elitei politice asupra simbolurilor mai sus analizate a fost, alternativ, în funcție de binomul opoziție-guvernare și de interesele politice ale momentului, când referențială, când „condensatoare" – de aici cinismul menționat în titlu, truvabil mai ales în cazul discontinuității simbolice de care a dat dovadă actuala coaliție de guvernare. În general, simbolistica politică a elitei a rămas una referențială, în contrast cu cea de condensare întâlnită la nivelul populației, aspect ce explică pe filieră imagistică îndepărtarea progresivă dintre cele două părți. Cu alte cuvinte, ceea ce elita politică (aflată la guvernare, uneori chiar și opoziția) a încercat să prezinte drept măsuri raționale de redresare economică, populația a perceput drept o continuare și chiar o potențare a precarizării sociale. Excepție de la această alternanță simbolică a făcut, din nou, memoria comunismului. Nu din cauză că nu ar fi importantă ci datorită faptului că, în ciuda manipulărilor și distorsionărilor la care a fost supusă, a rămas firesc într-un con de umbră în raport cu subiectele principale ale momentului, privatizarea, șomajul și austeritatea în general.

În contextul crizei economice, privatizarea și șomajul s-au impus practic de la sine ca simboluri politice – evident și economice, deși distincția dintre cele două părți este deseori arbitrar și partizan articulată – aflate pe agenda zilei. Tendențiozitatea și inoportunitatea (politică) a discursului anticomunist, pe de altă parte, similară manierei în care guvernul de la Budapesta întreține tensiunile interetnice din Ținutul Secuiesc pentru a distrage atenția de la eșecurile substanțiale ale propriului program de guvernare – deși, repet, un simbol politic redus ca importanță relativ la celelalte două, este poate mai important decât acestea în ceea ce privește propensiunea populistă a politicii românești, adică a tentației de a recurge la mitologii și la emoții, naționaliste și nu numai, având ca scop camuflarea unor eșecuri politice.

Nu m-am aplecat în acest eseu asupra simbolurilor de condensare pe care le-am atribuit populației, presupunându-le în mod implicit. Ele devin însă explicite dacă ținem cont de protestele de anul trecut din marile orașe ale țării, de grevele recurente ale muncitorilor angajați la companii de stat aflate în proces de privatizare – privatizare însemnând, în cazul lor, noi valuri de disponibilizări („privatizare, țeapa cea mai mare" sau „O dorință avem și noi/ Dați-ne fabrica înapoi" scandau muncitorii de la Industria Sârmei din Câmpia Turzii, cumpărată acum zece ani de către compania Mechel[1] – și de sentimentul de aprehensiune generalizată a populației față de viitor.

Tușele populiste mai mult sau mai puțin substanțiale din discursurile politice au avut ca pandant ieșirile populiste de la manifestațiile de anul trecut, când o parte din protestatari au scandat împotriva tuturor partidelor politice, plasându-se pe o poziție net anti-democratică[2]. Dacă reacția lor, cuplată cu dezamăgirile și incertitudinile prezentului,este inteligibilă, ea nu este însă scuzabilă. Chiar dacă o parte a elitei politice a întreținut la rândul ei deliberat un astfel de discurs. Pentru că principalul perdant al înfruntării cu populismul și cu criza economico-socială se poate dovedi democrația.

Democrația, un concept supus peremptoriu unei inflații semantice de proporții, și totuși inepuizabil. Ghiță Ionescu este de părere că politica modernă a început practic sub semnul unei anumite forme de populism, atunci când Jean Jacques Rousseau a emis enunțul conform căruia scopul politicii este fericirea individuală a fiecărui cetățean[3] – o poziție liberală clasică. Dar asta nu înseamnă că argumentul trebuie forțat în optică neoliberală, ajungând la concuzia că statul nu trebuie să se

1 Adi Dohotaru, „«O dorință avem și noi/ Dați-ne fabrica înapoi». Reportaj de la manifestația anti-Mehel din Câmpia Turzii", *Criticatac*, 17. 09. 2012.

2 Stoica, Mihăilescu, *Iarna*.

3 Ghiță Ionescu, *Politica și căutarea fericirii*, traducere de Simona Ceaușu, (București: All, 1999), 103.

implice mai deloc în asigurarea stabilității și, de ce nu, prosperității sociale, fiind redus la condiția de simplu supraveghetor al legalității, de „paznic de noapte", așa cum plastic se exprima Robert Nozick[1]. O contradicție de altfel majoră a filosofiei politice liberale este aceea că drepturile pe care le pretinde pentru individ împotriva statelor sunt garantate, paradoxal, tot de către state, care sunt investite astfel, în ciuda susceptibilității care le înconjoară, cu atributul de agenți reformatori[2].

Pentru a însemna mai mult decât un discurs steril, lipsit de consecințe practice, democrația trebuie să fie alcătuită, pe lângă contestare, și din participare. În condițiile actuale, când gradul de participare a scăzut alarmant, forma politică a României începe să semene tot mai mult cu ceea ce Robert Dahl numea „oligarhie concurențială"[3]. Iar acest grad scăzut de participare se datorează, printre altele, și discrepanței simbolice dintre elite și societate manifestată la nivelul politicului. Un grad crescut de participare politică este direct proporțional cu moderația și toleranța[4]. Pe de altă parte, nu putem scăpa din vedere pasivitatea predominantă a populației din regimurile democratice în raport cu problemele politice. Dar, pentru ca „mitul democratic" să funcționeze, sugerează Gabriel Almond și Sidney Verba, elitele politice trebuie să acționeze ca și cum cetățenii ar fi implicați activ și rațional în procesul decizional, pentru a anticipa și preveni eventuala angajare și radicalizare a acestora[5]. Iată încă o mostră de cinism, funcțional de data aceasta, care contribuie la rândul său la explicarea distanței, simbolice și nu numai, între guvernați și guvernanți. În altă ordine de idei, unei democrații îi este indispensabil „consensul suprapus" teoretizat de Rawls sau ideea de bine comun în accepțiunea lui Dahl: „ceea ce ar alege [membrii unei comunități, n.m.] dacă ar poseda înțelegerea cea mai deplină cu putință a experiențelor ce ar rezulta din opțiunea lor și din cele mai relevante alternative la ea"[6]. Însă o astfel de înțelegere, în cazul în care ar fi realmente posibilă, ar rezulta în urma unei informări cât mai obiective și nepartnice cu putință. Numai că abundența informațională contemporană este compensată de manipularea aproape fără precedent la care este supusă, de obicei în beneficiul unor grupuri mici și bine organizate, așa cum știm de la Edelman.

O democrație autentică nu poate fi construită decât prin reducerea diferențelor dintre conducători și conduși. Testul suprem al unei democrații este felul în care tratează categoriile sociale defavorizate, pe cei excluși de la beneficiile „tortului" național. Aceștia au dezvoltat tendința de a se prezenta drept „victime", solicitând compensații pentru condiția în care se află și legitimând astfel mecanismele excluderii[7]. De abia atunci când săracii își vor (re)conștientiza drepturile de cetățeni, pretinzând beneficiile care li se cuvin, nu cerșind generozitatea privilegiaților – democrația va căpăta conotațiile integrative care stau de altfel la baza sensului său originar. Iar indignării afectate și condescendenței moralizatoare în raport cu abrutizarea

1 Robert Nozick, *Anarhie, stat, utopie*, traducere de Mircea Dumitru, (București: Humanitas, 1997), 67-69.

2 Immanuel Wallerstein, *The modern world system IV. Centrist Liberalism Triumphant, 1789-1914*, (London: University of California Press, 2011), 15.

3 Robert Dahl, *Poliarhiile. Participare și opoziție*, traducere de Mihaela Sadovschi, (Iași: Institutul European, 2000), 32.

4 Arendt Lijphart, *Democrația în societățile plurale*, traducere de Adriana Bargan, (Iași: Polirom, 2002), 26-27.

5 Gabriel Almond, Sidney Verba, *Cultura civică. Atitudini politice și democrație în cinci națiuni*, traducere de Dan Pavel, (București: DU Style, 1996), 355-365.

6 Robert Dahl, *Democrația și criticii ei*, traducere de Petru Iamandi, (Iași: Institututl European, 2002), 425.

7 Pierre Rosanvallon, *Noua problemă socială*, traducere de Gabriela Cămară, (Iași: Institutul European, 1998), 56-57.

„maselor", cu „mahalaua violentă și ineptă", cu „pegra" și „susținătorii barbariei" ar trebui să i se reamintească, măcar ocazional, că „Este imoral să te aștepți ca cineva să fie o ființă morală dacă-i lipsesc minimum de condiții de viață care-ar permite societății să-i pretindă moralitate"[1].

BIBLIOGRAFIE

„Băsescu: alți 300 000 de bugetari vor fi șomeri până la sfârșitul anului 2012. Va fi o ieșire naturală", *Antena3. Ro*, 24. 11. 2011.

„Băsescu: Poporul este neperformant. Statul nu dă, doar creează oportunități", *Realitatea. Net.*, 17. 04. 2011.

„Cine va fi exceptat de la coplată și ce se întâmplă cu listele de medicamente și cu «noua» lege a sănătății", *Cotidianul. Ro*, 10. 02. 2013.

„Emil Boc: PDL are obligația de a scăpa România de pacostea socialistă", *Realitatea. Net.*, 13. 03. 2011.

„Emil Boc:«Președintele României și-a stricat imaginea, eu mi-am asumat deciziile și mi-am stricat imaginea»", *Gândul. Info*, 23. 01. 2012.

„Macovei: USL vrea să confiște protestele românilor", *Adevărul. Ro*, 18. 01. 2012.

„Ponta de acord cu Stiglitz: Austeritate nu mai este o soluție pentru Europa", *Realitatea. Net.*, 05. 10. 2011.

„Ponta: Băsescu condamnă la moarte categorii sociale", *Românialiberă. Ro*, 07. 05. 2010.

„Ponta: USL va depune moțiune de cenzură împotriva noilor măsuri convenite cu FMI", *Ziare.com*, 26. 09. 2011.

„Privatizarea Oltchim, zi halucinantă. Diaconescu a venit cu șapte saci de bani de la minister", *Realitatea. Net.*, 01. 10. 2012.

„Programul de guvernare al USL: continuarea privatizărilor, regândirea redevențelor", *Realitatea. Net.*, 03. 05. 2012.

„Teodor Baconschi, demis pentru jignirile la adresa protestatarilor", *Observator Cultural*, nr. 608, ianuarie 2012.

„Victor Ponta: Am eu grijă să le amintesc nomenclaturiștilor cu sinecuri de la Băsescu cum e cu lupta împotriva comunismului", *Hotnews. Ro*, 04. 12. 2012.

„Victor Ponta: USL se opune vânzării acțiunilor pe care statul le mai deține în diverse societăți", *Hotnews. Ro*, 22. 09. 2011.

ALMOND, Gabriel; VERBA, Sidney, *Cultura civică. Atitudini politice și democrație în cinci națiuni*, traducere de Dan Pavel, (București: DU Style, 1996).

BRÉCHON, Pierre, *Partidele politice*, traducere de Marta Nora Țărnea și Adina Barvinschi, (Cluj-Napoca: Eikon, 2004).

DAHL, Robert, *Democrația și criticii ei*, traducere de Petru Iamandi, (Iași: Institututl European, 2002).

DAHL, Robert, *Poliarhiile. Participare și opoziție*, traducere de Mihaela Sadovschi, (Iași: Institutul European, 2000).

DOHOTARU, Adi, „«O dorință avem și noi/ Dați-ne fabrica înapoi». Reportaj de la manifestația anti-Mehel din Câmpia Turzii", *Criticatac*, 17. 09. 2012.

EDELMAN, Murray, *Politica și utilizarea simbolurilor*, traducere de Ruxandra Nichita, (Iași: Polirom: 1999).

GHERGHINA, Sergiu; MIȘCOIU, Sergiu, *Personalități populiste în România postcomunistă*, (Iași: Institutul European, 2010).

1 Alexandr Zinoviev, *Homo sovieticus*, traducere de Andi Ștefănescu, (Cluj-Napoca: Dacia, 1991), 60.

GHERGHINA, Sergiu; MIȘCOIU, Sergiu; SOARE, Sorina, *Populismul contemporan. Un concept controversat și formele sale diverse*, (Iași: Institutul European, 2012).

GRAMSCI, Antonio, *Opere alese*, traducere de Eugen Costescu, (București: Editura Politică, 1969).

HAYEK, Friedrich, *Constituția libertății*, traducere de Lucian Dumitru Dîrdală, (Iași: Institutul European, 1998).

HERMET, Guy, *Cultură și democrație*, traducere de Claudiu Soare, (Târgoviște: Pandora, 2002).

HERMET, Guy, *Sociologia populismului*, traducere de Dan Burcea, (București: Artemis, 2007).

HUNTINGTON, Samuel, *Ordinea politică a societăților în schimbare*, traducere de Horațiu Stamatin, (Iași: Polirom, 1999).

ILIESCU, Adrian Paul, „Mitul purificării în România postcomunistă", în GHERGHINA, Sergiu; MIȘCOIU, Sergiu, (ed.), *Miturile politice în România contemporană*, (Iași: Institutul European, 2012).

IONESCU, Ghiță, *Politica și căutarea fericirii*, traducere de Simona Ceaușu, (București: All, 1999).

KERTZER, David, *Ritual, politică și putere*, traducere de Sultana Avram și Teodor Fleșeru, (București: Univers, 2002).

LACLAU, Ernesto; MOUFFE, Chantal, *Hegemony and Socialist Strategy. Towards a Radical Democratic Politics*, (London, New York: Verso, 2001).

LIJPHART, Arendt, *Democrația în societățile plurale*, traducere de Adriana Bargan, (Iași: Polirom, 2002).

MAN, Adrian, „Corneliu Vadim Tudor, huligan fără pereche", *Gazeta de Bistrița*, 21. 01. 2011.

MARCUSE, Herbert, *Scrieri filozofice*, traducere de Ion Herdan, Sorin Vieru, Vasile Zamfirescu, (București: Editura Politică, 1977).

MARGA, Andrei, *Filosofia unificării europene*, (Cluj-Napoca: EFES, 2006).

MUDDE, Cas, *Populist radical right parties in Europe*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2007).

NEAMȚU, Mihail, „Cetățeni sau brute? Civism sau violență?", *Contributors.* Ro, 16. 01. 2012.

NOVĂCEANU, Alina, „PDL: Masca de pe fața USL a căzut. S-a dat startul majorării taxelor și impozitelor", *Mediafax. Ro*, 08. 01. 2013.

NOZICK, Robert, *Anarhie, stat, utopie*, traducere de Mircea Dumitru, (București: Humanitas, 1997).

ONUF, Nicholas, *World of our making. Rules and rule in social theory and international relations*, (Columbia: University of South Carolina Press, 1989).

PANTAZI, Cristina, „Cum s-a schimbat poziția USL față de gazele de șist. De la moțiune de cenzură până la idee care trebuie tratată în mod «serios pozitiv»", *Hotnews. Ro*, 09. 01. 2013.

PASQUINO, Gianfranco, „Populism and Democracy", în ALBERTAZZI, Daniele; MCDONNELL, Duncan, *Twenty-first century populism. The spectre of Western European democracy*, (New York: Palgrave MacMillan, 2008).

RAWLS, John, *Justice as fairness. A restatement*, (Cambridge, Massachusetts, London: Harvard University Press, 2001).

ROSANVALLON, Pierre, *Noua problemă socială*, traducere de Gabriela Cămară, (Iași: Institutul European, 1998).

SARTORI, Giovanni, *Teoria democrației reinterpretată*, traducere de Doru Pop, (Iași: Polirom, 1999).

SFEZ, Lucien, *Simbolistica politică*, traducere de Diana Sălceanu, (Iași: Institutul European, 2000).

STOICA, Augustin Cătălin; MIHĂILESCU, Vintilă, (coord.), *Iarna vrajbei noastre: protestele din România, ianuarie, februarie 2012*, (București: Paideia, 2012).

STOICIU, Victoria, „Cât de leneși sunt românii", *Criticatac*, 21. 09. 2010.

ȘANDRU, Daniel, „Populismul", în HUZUM, Eugen, (coord.), *Teorii și ideologii politice*, (Iași: Institutul European, 2013).

TIMOFCIU, Răzvan, „Două considerații despre evenimentele din zilele acestea", *Clubul Național Liberal*, 17. 01. 2012.

TISMĂNEANU, Vladimir, „Peisaj după bătălie: Fragilitatea civilizației și datoria responsabilității", *Contributors. Ro*, 16. 01. 2012.

TOBIAS, Andreea; MĂGRĂDEAN, Vasile, „Ponta: PDL s-a înconjurat de personaje cu viziuni fasciste, unul, Adrian Papahagi, va candida la Cluj", *Mediafax. Ro*, 16. 11, 2012.

VANGHELE, Ovidiu, „Băsescu: Statul este un om foarte gras, cocoțat în spatele unuia slab și subțirel, care este economia", *Mediafax. Ro*, 06. 05. 2010.

VLASTON, Ștefan, „Au câștigat hoții, pomanagii și plagiatorii. Deocamdată", *Contributors. Ro*, 07. 07. 2012.

WALLERSTEIN, Immanuel, *The modern world system IV. Centrist Liberalism Triumphant, 1789-1914*, (London: University of California Press, 2011).

ZINOVIEV, Alexandr, *Homo sovieticus*, traducere de Andi Ștefănescu, (Cluj-Napoca: Dacia, 1991).

Just how tabloidized is tabloid press?

Personalization, sensationalism and negativism in the coverage of the Romanian presidential elections, 2009

■ **FLORINA CREȚU**[1]
[National School of Political and Administrative Science]

Abstract

The problematics of the public sphere, as firstly outlined by Habermas, has triggered many reflections concerning the metamorphoses in political communication. In this regard, one of the most prominent phenomenona approached in the established literature of media transformations refers to that of tabloidization. According to different scholars, not only are journalistic discourses heading towards a tabloidized style of reporting, but also these practices tend to hinder the creation of public spheres. The present study wishes to understand the relation between these two assertions and empirically, to test their validity on the Romanian tabloid media. Particularly, it aims at exploring whether the tabloids' news coverage of the last presidential elections meets the general standards of what is called „tabloidization"; and if so, how this may affect our definitions of the public sphere.

Keywords

trends in political communication; personalization and sensationalism of tabloid discourses; negative reporting; Romanian tabloid media

1. Introduction: the public sphere and the page 5 syndrome

Habermas' first work on the public sphere and „the commodification" of the public realm[2] has initiated different perspectives, concerning both the meanings of this concept[3] and the transformations it signaled[4].

1 Beneficiary of the „Doctoral Scholarships for a Sustainable Society" project, cofinanced by the European Union through the European Social Fund, Sectoral Operational Programme Human Resources and Development, 2007-2013.

2 Jürgen Habermas, *The structural transformation of the public sphere. An inquiry into a Category of Bourgeois Society* , translated by Thomas Burger in collaboration with Frederick Lawrence (Cambridge: MIT Press, 1962/ 1989), 27.

3 A specific line of theorization in the established literature has analyzed how the initial Habermasian definition can generate new paradigms of the public sphere. We consider the following works as being illustrative for this type of theoretical research: Patrick Eisenlohr, „Religious Media, Devotional Islam, and the Morality of Ethnic Pluralism in Mauritius", *World Development* 39/2 (2010); Jim McGuigan, „The Cultural Public Sphere", *European Journal of Cultural Studies* 8/4 (2005); Allan McKee, *The Public Sphere: An Introduction* (New York: Cambridge University Press, 2005); John Michael Roberts, „Introducing Competence and the Public Sphere", in *The Competent Public Sphere* (New York: Palgrave Macmillan, 2009).

4 For instance the stand promoted by: Ro-

The commercialization of political communication, as this process has broadly been coined by scholars, has been the subject of ample research and was given many names in the established literature. From „Americanization"[1] to „mediacracy"[2] and „tabloidization"[3] academics have tried to designate, one way or another, the changes occurring in the media coverage of political events. Generally, they referred to an allegedly growing journalistic style that values sensationalist discourses, a particular focus on the personality of politicians, as opposed to policies or political programs, and a negative trend of reporting. Supposedly, this would result in citizens' apathy towards politics[4], a general „dumbing down"[5] and the dissolution of certain democratic values, as we know them.

The overwhelmingly pessimistic view over these changes in political communication has developed to the extent where different journalistic genres were classified as being or not part of the public sphere[6]. This was particularly the case of tabloid and tabloidized media, considered idle for everyday opinion formation, through their playful and brief style of reporting[7]. We find this type of approach not only sterile in our understanding of media dynamics, but also narrow, in what regards the definitions of tabloidization and the public sphere, generally. *How can these concepts be defined? Is there a general trend of tabloidization? And if so, does this necessarily involve a dissolution of the public sphere?* These questions will represent the landmarks of this paper. However, answering them requires a deeper understanding of the broader context they stem from, that of mass-media commercialization and its associated processes. Thus, the next section of this study will try to address this issue.

---

derick P. Hart, *Seducing America: How Television Charms the Modern Voter* (New York: Oxford University Press, 1994); Kathleen Hall Jamieson, David S. Birdsell, *Presidential debates. The challenge of creating an informed electorate* (New York: Oxford University Press, 1988).

1 Ralph Negrine, Stylianos Papathanassopoulos, „The «Americanization» of Political Communication: A Critique", *The International Journal of Press/Politics*, 1/2 (1996); Margaret Scammel, „The wisdom of the war room: US campaigning and Americanization", *Media, Culture and Society*, 20 (1998).

2 Jos De Beus, „Audience Democracy: An Emerging Pattern in Postmodern Political Communication", in Kees Brants, Katrin Voltmer (editors) *Political Communication in Postmodern Democracy. Challenging the Primacy of Politics* (New York: Palgrave Macmillan, 2011).

3 The alleged tabloidization of political communication has been both postulated and explored in studies such as: S. Elizabeth Bird, „News We Can Use : An Audience Perspective On The Tabloidisation of News in the United States", *The Public* 5/3 (1998); Frank Esser, „Tabloidization' of News : A Comparative Analysis of Anglo-American and German Press Journalism", *European Journal of Communication* 14/ 3 (1999); Bob Franklin, *Newszak and Newsmedia*. (London: Arnold, 1997); Bob Franklin, „Newszak: entertainment versus news and information", in Anita Biressi & Heather Nunn (editors) *The Tabloid Culture Reader* (New York: McGraw Hill Open University Press, 2008); Ulrike Klein, „Tablodised political coverage in Bild-Zeitung", *The Public* 5/3 (1998); Dick Rooney, „Dynamics of the British tabloid press", *The Public* 5/3 (1998); Raymond Williams, *Communications* (Harmondsworth, UK: Penguin, 1962).

4 Franklin, *Newszak,* 1997; Joseph N.Cappella, Kathleen Hall Jamieson, *Spiral of Cynicism: The Press and the Public Good* (New York: Oxford University Press, 1997).

5 Franklin, *Newszak,* 1997; Paul Manning, *News and News Sources: A Critical Introduction* (London: Sage, 2001); Brian McNair, *Journalism and Democracy: An Evaluation of the Political Public Sphere* (London: Routledge, 2003); Mick Temple, „Dumbing Down is Good for You". *British Politics* 1(2006)

6 In this regard Rooney, „Dynamics", 1998 represents an illustrative example of such a positioning.

7 Bird, „News", 1998.; Pierre Bourdieu, *On television*, translated by Priscilla Parkhurst Ferguson (New York: The New Press, 1996); Franklin, *Newszak,* 1997; John Langer, *Tabloid television: popular journalism and the 'other news'* (London & New York: Routledge, 1998); Rooney, „Dynamics", 1998.

2. The mediated public sphere: structural transformations in political communication

The public realm's colonization by the entertainment industry represented one of the first statements that defined both the transformations occurring in the public sphere and the eloignment from its normative ideal. Thus, originally, the public sphere was understood as „the sphere of the individuals that gather as a public"[1], a rational, deliberative space of engagement between citizens and public authorities, designed to reach the common good. According to Habermas[2], the current public sphere, represented by political journalism, lacks a certain sense of rationality, sobriety, objectivity and deliberative potential.

Generally, this approach of the evolution of political communication has generated endless debates concerning the media's role in contemporary democracies, and especially that of television. Although the various points of view expressed in this regard stress on distinct perspectives, they converge in the following postulate: *because the media represent our main sources of information and interaction with the political world, they represent the public sphere*. In this context, they are seen as placing themselves in the center of political processes, shaping the public agenda[3] and even the practices of political institutions[4], generating what is called a „mediated public sphere"[5].

Thus, some authors have taken the Habermasian stand, affirming that by using sensationalist discourses, influenced by popular culture elements, the quality of modern journalism has seriously diminished[6]. Allegedly, the result of this would be the decline of civic involvement[7] and the rise of political cynism[8].

Before we proceed at discussing the effects of the „new political communication" upon citizens, we deem necessary to highlight the way commercialization is understood in the light of the abovementioned theories.

Thus, this phenomenon is considered a product of two different processes: first of all, under the pressures of market imperatives, the birth and development of private televisions, media instances have started to include in their programming

---

1 Habermas, „Structural", 1962/ 1989.

2 Habermas, „Structural", 1962/ 1989.

3 Jay G. Blumler, Dennis Kavanaugh, „The Third Age of Political Communication: Influences and Features", Political *Communication* 16 (1999); Jesper Strömbäck, „Four Phases of Mediatization: An Analysis of the Mediatization of Politics", *International Journal of Press/Politics* 13/3 (2008); Judith Stamper, Kees Brants, „A Changing Culture of Political Television Journalism", in Kees Brants, Katrin Voltmer (editors) *Political Communication in Postmodern Democracy. Challenging the Primacy of Politics* (New York: Palgrave Macmillan, 2011).

4 Gianpietro Mazzoleni, Winfried Schulz, „«Mediatization» of Politics: A Challenge for Democracy"? *Political Communication* 16/ 3 (1999).

5 Peter Dahlgren, *Television and the Public Sphere. Citizenship, Democracy and the Media* (London: Sage Publications, 1995).

6 Theodor Adorno, Max Horkheimer, „The Culture Industry: Enlightenment as Mass Deception", in Simon During (editor), *The Cultural Studies Reader* (London: Routledge, 1993); Jay Blumler, Michael Gurevitch, *The Crisis of Public Communication* (London: Routledge, 1995); Todd Gitlin, „Bites and blips : chunk news , savvy talk and the bifurcation of American politics", in Peter Dahlgren, Collin Sparks (editors), *Communication and Citizenship: Journalism and the Public Sphere in the New Media Age* (London: Routledge, 1991); Hart, *Seducing*, 1994; Jamieson, Birdsell, *Presidential debates,* 1988; Dominique Mehl, „The television of intimacy. Meeting a social need", *Réseaux. The French journal of communication* 4/ 1(1996); Neil Postman, *Amusing Ourselves to Death: Public Discourse in the Age of Showbusiness* (New York: Penguin, 1986).

7 Robert Putnam, *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community* (New York: Simon & Schuster, 1995).

8 Bourdieu, *On television,* 1996 ; Capella, Jamieson, *Spiral,* 1997.

an increasing number of entertainment shows[1]. That is why various scholars have ascertained the emergence of journalistic genres tributary to popular culture like talk-shows, lifestyle magazine television and those pursuing private experiences, testimonials. In this context, authors like Adorno, Horkheimer[2] and Mehl[3] speak of a culture of commodification and emotions that would lead to a dissolution of the boundaries between the public and the private.

Secondly, different formats of political communication have started to borrow entertainment elements, generating what is called *infotainment*[4]. As Van Santen has shown, this term has been interchangeably used with that of „tabloidization"[5]. The dominant outlook over this trend is that topics such as fashion, sporting events and sensationalist facts dominate the media agenda, to the detriment of political issues. Furthermore, it is deemed that throughout electoral campaigns, political candidates have started to conform to this media logic, promoting their image in certain genres considered until recently non-political, such as talk-shows or in various informal contexts (shopping, playing the saxophone, dancing, etc.)[6]. This process is referred as *the depolitization of political communication*[7].

One of the principles of this strand of literature is that modern press provides over-simplified information to the public regarding politics (the so called „dumbing-down" effect)[8], stressing rather on the visual component of political communication and generating what is currently called *image-bite politics*[9]. In other words, the idea underlining this approach is that the political information we ordinarily receive is reduced to a fast collage of candidate's pictures.

Moreover, media coverage of electoral campaigns is said to be increasingly focused on designating winners and losers, engendering a pretended *horse-race coverage*[10]. Last but not least, by stressing on the personal lives of politicians and weighing against their political programs, mediated discourses embolden *the personalization* of politics[11]. All these phenomena have been broadly ascribed to a trend

---

1 Franklin, *Newszak,* 1997; Franklin , „Newszak", 2008.

2 Adorno, Horkheimer, „The Culture", 1993.

3 Mehl, „The television", 1996.

4 Michael X. Delli Carpini, Bruce A.Williams, „Let us infotain you: Politics in the new media environment", in W. Lance Bennett, Robert M. Entman (editors), *Mediated Politics. Communication in the future of democracy* (New York: Cambridge University Press, 2001).

5 Rosa Van Santen, *Popularization & Personalization. A Historical and Cultural Analysis of 50 Years of Dutch Political Television Journalism* (Amsterdam, the Netherlands: Almanakker, Oosterhout, 2012).

6 Kees Brants, „Who's Afraid of Infotainment?" *European Journal of Communication* 13/3(1998); John Street, „«Prime time politics»: Popular culture and politicians in the UK", *The Public* 7/2 (2000).

7 Camelia Beciu, *Comunicare şi discurs mediatic. O lectură sociologică* (*Communication and media discourse. A sociological reading*) (Bucharest: Comunicare.ro, 2009); Camelia Beciu, *Sociologia comunicării şi a spațiului public* (*The sociology of communication and of the public space*) (Iaşi: Polirom, 2011); Blumler, Kavanaugh, „The Third", 1999.; Ulf Himmelstrand, „A Theoretical and Empirical Approach to Depoliticization and Political Involvement", *Acta Sociologica. Approaches to the Study of Political Participation*, 6(1962); Christina Holtz-Bacha, „Professionalization of Political Communication", *Journal of Political Marketing* 1/4 (2002); David L. Swanson, Paolo Mancini (editors) *Politics, Media, and Modern Democracy. An International Study of Innovations in Electoral Campaigning and Their Consequences* (Westport, Connecticut: Praeger, 1996).

8 McNair, *Journalism*, 2000; Postman, *Amusing*, 1986; Temple, „Dumbing", 2006.

9 Gitlin, „Bites", 1991; Daniel C. Hallin, „Sound bite news: Television coverage of elections, 1968–1988", *Journal of Communication, 42*/ 2 (1992); Hart, *Seducing,* 1994; Michael J. Robinson, „Public affairs television and the growth of political malaise: The case of «The selling of the pentagon»", *The American Political Science Review*, 70/2 (1976).

10 Gitlin, „Bites", 1991.

11 Blumler & Kavanaugh, 1999; Himmelstrand, „A Theoretical," 1962; Holtz-Bacha, „Professionalization", 2002; Swanson, Mancini, *Politics,* 1996; Van Santen, *Popularization,* 2012.

of *Americanization* in political communication[1]. Consequently, the various transformations occurring in political journalism have been associated to terms such as „mediacracy", „spectatorship" or „public relations democracy"[2].

Thus, the view underlined by this perspective is the following: the mediated public sphere represents a space of journalistic problematization that should cultivate a rational outlook over political realities, in the detriment of an emotional or a playful one. Supposedly, it should also value a certain formalism in representing the political world, by stressing on its informational content, residing in punctual data about legislative measures and electoral platforms. Thus, one of the standards of political journalism is deemed as making citizens more interested and informed concerning politics. Otherwise, the possibility of fostering an authentic mediated public sphere is seen as questionable, and the only reflex it may generate among citizens is considered to be cynism or consumerism[3].

Obviously, this evaluation of the metamorphoses in political communication has been perceived by many academics as quasi-fatalist and sterile as regards to understanding these processes[4]. First and foremost, due to the particularities of each media culture, one cannot speak of a common degree of commercialization of public spheres. From this perspective, in his study of the television programming during the electoral campaign in 1994, Brants concluded that the proportion between information-based shows and entertainment ones was somewhat balanced[5]. Another finding of his research was that throughout the campaign, the candidates turned rather to informative genres such as newscast and current affairs, unlike the tendency described by other studies.

Hence, analyzing the changes occurring in political communication requires a more nuanced interpretation of the commercialization phenomenon, considering also the different cultural variables at play. From this reason, the various trends highlighted so far have been explored rather as research hypotheses in different intercultural studies[6].

As for the effects of this type of political journalism, various authors have expressed their disagreement about its' negative influence on everyday political involvement[7]. Drawing on the idea that the changes occurring in political communi-

---

1 Beciu, *Comunicare,* 2009; Beciu, *Sociologia,* 2011; Blumler, Kavanaugh, „The Third", 1999; Holtz-Bacha, „Professionalization", 2002; Swanson, Mancini, *Politics,* 1996.

2 De Beus, „Audience" : 19.

3 Capella, Jamieson, *Spiral,* 1997.

4 Brants, „Who's Afraid", 1998; Dahlgren, *Television*, 1995; Jeffrey P. Jones, *Entertaining politics: new political television and popular culture* (Maryland: Rowman and Littlefield Publishers, 2005).

5 Brants, „Who's Afraid", 1998.

6 e.g. Dan Caspi, „American-Style Electioneering in Israel: Americanization versus Modernization", in David L. Swanson, Paolo Mancini (editors) *Politics, Media, and Modern Democracy. An International Study of Innovations in Electoral Campaigning and Their Consequences* (Westport, Connecticut: Praeger, 1996); Kent Asp, Peter Esaiasson, „The Modernization of Swedish Campaigns: Individualization, Professionalization, and Medialization", in David L. Swanson, Paolo Mancini (editors) *Politics, Media, and Modern Democracy. An International Study of Innovations in Electoral Campaigning and Their Consequences* (Westport, Connecticut: Praeger, 1996).

7 Delli Carpini,Williams, „Let us infotain", 2001; Jones, *Entertaining*, 2005; Sonia Livingstone, Peter Lunt, *Talk on television. Audience Participation and Public Debate* (New York: Routledge, 1994/2001); McNair, *Journalism*, 2003; Street, „«Prime time politics»", 2000; John Street, „The Transformation of Political Modernity?", in Barrie Axford, Richard Huggins (editors) *New Media and Politics* (London: Sage Publications, 2001); Temple, „Dumbing", 2006; Liesbet Van Zoonen, Stephen Coleman, Anke Kuik, „The Elephant Trap: Politicians Performing in Television Comedy", in Kees Brants, Katrin Voltmer (editors) *Political Communication in Postmodern Democracy. Challenging the Primacy of Politics* (New York: Palgrave Macmillan, 2011).

cation also imply both a different way of engaging in the public life and of understanding participation itself; they argue for a definition of this concept based on citizens' discursive activity, interest, attitudes and meaning-making processes, engendered by watching political shows.

Thus, through their symbiosis with elements of popular culture, genres containing entertainment elements are seen as having the potential to stimulate audiences' interest, who otherwise would reject political information[1]; to reduce the social distance between politicians and the electorate[2]; inspirit citizen talk[3] and various reflections concerning politics[4]. Still, the strength of these effects varies from one public to another, according to different socio-demographic variables, media consumption patterns and political interests[5].

Furthermore, by using a playful or even ironic or emotional approach, media discourses may provide their publics another opportunity to critically position themselves toward communicational contents[6] and may represent forms of resistance against dominant social ideologies[7].

From this perspective, the mediated public sphere is perceived as a cultural sphere[8], and represents „the articulation of politics, public and personal, as a contested terrain through affective (aesthetic and emotional) modes of communication[9]". Thence, it embeds popular culture's and entertainment's various forms of manifestation, that provide for a space of reflection both regarding the inner and outer world; allow for a certain sense of identification (like in the case of soap-opera characters and their public) and the dialogue with our surrounding ones.

Thus, the multiple transformations in political communication are understood and evaluated very distinctly in the established literature. Some views have signaled the existence of a pseudo-public sphere, of the political journalism that values emotions in the detriment of rational reflection, the „private" as opposed to the public and images instead of information. Others have highlighted the emergence of a cultural public sphere that celebrates particularly these elements, and whose manifestations contribute to the reconsolidation of the way in which we understand political participation and even politics nowadays. Consequently, the different tendencies of „aestheticization"[10] and „emotionalization"[11] in the public sphere may have distinct effects, that go beyond the classical interpretation paradigms of some concepts such as political knowledge.

---

1 Matthew A. Baum, „Sex, lies, and war: How soft news brings foreign policy to the inattentive public", *American Political Science Review*, 96/ 1(2002); Van Zoonen, Coleman, Kuik, „The Elephant", 2011; Temple, „Dumbing", 2006.

2 Carme Ferré-Pavia, Catalina Gayà-Morlà, „Infotainment and citizens ' political perception : Who' s afraid of «Polònia»"? *Catalan Journal of Communication & Cultural Studies*, 3/1(2011).

3 Jones, *Entertaining*, 2005; Livingstone, Lunt, *Talk,* 1994/2001.

4 John Street, Sanna Inthorn, Martin Scott, „Playing at Politics? Popular Culture as Political Engagement", *Parliamentary Affairs* 65(2012); Liesbet Van Zoonen, *Entertaining the citizen: When politics and popular culture converge* (Oxford, UK: Rowman & Littlefield, 2005).

5 Ferré-Pavia, Gayà-Morlà, „Infotainment", 2011.

6 Peter Lunt, Mervi Pantti, „Popular Culture and the Public Sphere: Currents of Feeling and Social Control in Talk Shows and Reality TV", in Richard Butsch (editor) *Media and Public Spheres* (New York: Palgrave Macmillan, 2005); David Nolan, „Tabloidisation Revisited" (1998), http://search.informit.com.au/documentSummary;dn=427191853059782;res=IELHSS 1998, retrieved 03.08. 2012.

7 John Fiske, *Television Culture* (London and New York: Routledge,1987).

8 John Hartley, Joshua Green, „The public sphere on the beach", *European Journal of Cultural Studies* 9/3 (2006); McKee, *The Public Sphere*, 2005.

9 McGuigan, „The Cultural", 2005, 435.

10 Van Zoonen, Coleman, Kuik, „The Elephant", 2011.

11 Collin Sparks, „Popular Journalism: Theories and Practice", in Peter Dahlgren, Collin Sparks (editors) *Journalism and Popular Culture* (London: Sage, 1992).

3. Tabloidisation in the public sphere: drawing the conceptual framework

As highlighted in the previous part of this paper, the commercialization phenomenon has been associated with different processes and designations. Among these, the issue of tabloidization stands as one of the most prominent, due to its all-encompassing conceptual nature. Thus, this particular notion is often connected with all of the abovementioned transformations in political communication, such as depolitization, sensationalism, personalization, horse-race coverage or focus on popular culture elements[1]. Hence, it has reached a certain conceptual ambiguity, consolidated also by its frequent association with broad terms such as „politics as entertainment"[2] and its interchangeable use with that of infotainment[3]. Nonetheless, some themes remain consistent, which will the subject of our personal understanding of the concept.

In the established literature, there seems to be a certain assent regarding the fact that tabloidization is a product of one or more of the following dimension: a negative reporting of politicians, meant to attract the public's attention[4]; a focus on sensationalist, entertainment-based discourses illustrating unusual events from the political world[5]; a particular emphasis on candidates' private lives or personal character, as opposed to public policies or electoral platforms[6]. Furthermore, this type of focus on the private *persona* is also illustrated by the increasing use of visuals to the detriment of informational content[7].

Thus, tabloidization is deemed as the cause of trends such as *negative coverage* (or *negativism*), *sensationalism* and *personalization* (or individualization) in political communication. Furthermore, it is perceived as an expanding phenomenon, threatening the quality of political journalism, the integrity of public culture, political involvement and the health of democratic processes, generally[8]. The pessimistic approach over this alleged orientation of mediated discourses raises a number of questions: *Is the nature of these effects indisputable?* Or, in other words, *do they necessarily imply a decline of public participation and interest in political affairs*?

Although throughout the literature the connotations of tabloidization remain mostly negative, some academics have argued for a more open-ended perspective over this concept. Instead of referring to the benefits of classical journalism,

---

1 Blumler, Kavanaugh, „The Third", 1999; Gitlin, „Bites", 1991; Henrik Örnebring, Anna Maria Jönsson, „Tabloid Journalism and the Public Sphere: a historical perspective on tabloid journalism", *Journalism Studies* 5/3 (2004).

2 Susan Burnes, „Metaphors in press reports of elections: Obama walked on water, but Musharraf was beaten by a knockout" , *Journal of Pragmatics* 43/8 (2011); Werner Holly, „Tabloidisation of political communication in the public sphere", in Ruth Wodak,Veronika Koller, (editors) *Handbook of Communication in the Public Sphere* (Berlin: Mouton de Gruyter, 2008).

3 Van Santen, *Popularization,* 2012.

4 Burnes, „Metaphors", 2011; Franklin, *Newszak,* 1997; Franklin , „Newszak", 2008; Lian Zhu, „Tabloidisation with Chinese characertistics: a case study of Depth 105", *Critical Arts* 25/1 (2011).

5 Steven Barnett, „Dumbing Down or Reaching Out : Is it Tabloidisation wot done it ?", *The Political Quarterly* 69(1998); Bird, „News", 1998; Blumler, Kavanaugh, „The Third", 1999; Connell, 1998; Franklin, *Newszak,* 1997; Franklin , „Newszak", 2008; Collin Sparks, John Tulloch, *Tabloid tales: Global debates over media standards* (Lanham, MD: Rowman and Littlefield, 2000).

6 Blumler, Kavanaugh, „The Third", 1999; Bird, „News", 1998; Sparks, „Popular Journalism", 1992; Van Santen, *Popularization,* 2012.

7 Blumler, Kavanaugh, „The Third", 1999; Franklin, *Newszak,* 1997; Franklin , „Newszak", 2008; Van Santen, *Popularization,* 2012.

8 Barnett, „Dumbing Down", 1998; Bird, „News", 1998; Franklin, *Newszak,* 1997; Franklin, „Newszak", 2008.

as a terrain of the authentic public sphere, different authors claim that, in fact, tabloid media may represent an alternative, subversive public sphere[1]. The emphasis laid on private experiences could represent the proof of more „deeper cultural concerns"[2]; their playful style of reporting and topics could be a form of challenging dominant ideologies[3] and a way to achieve „a greater imaginative proximity to the lifeworld of the audience"[4].

Whatever the angle we might chose to adopt in evaluating this phenomenon, its evaluation requires firstly that we investigate its degree of prominence in certain media contexts. Otherwise, we might be evaluating a binary, distorted picture of reality that is less grounded in our everyday media landscape. In other words: Is tabloidization a rising process, as presumed by some[5]? Like Esser[6], we argue that any answer to this question will need to take into account the different cultural variables at play, such as the media culture within which journalistic discourses unfold and the organizational particularities of each media institution. Thus, one of the assumptions that will guide the forthcoming empirical undertaking is that each media landscape is marked by different degrees of tabloidization, if the presence of such a trend is observed.

So far, this phenomenon has been the subject of consistent research carried out in the United States[7], Western Europe[8], different studies in China[9] and The Third World[10]. However, *studies in commercialization and, particularly, tabloidization in Central and Eastern Europe remain to a certain extent scarce,* being limited to a small number of studies[11]. *Particularly in the case of emerging democracies in East Central Europe*, where private media institutions have developed later than those in the West, the patterns of what one might call „tabloidization" could be less prominent. This assumption is also justified by the views according to which, unlike the

1 John Fiske, „Popularity and the Politics of Information", in Peter Dahlgren, Collin Sparks (editors) *Journalism and Popular Culture* (Newbury Park: Sage, 1992); Kevin Glynn, „Tabloid Television's Transgressive Aesthetic: A Current Affair and the «Shows that Taste Forgot»", *Wide Angle* 12/2 (1990); Sofia Johansson, „«They Just Make Sense»: Tabloid Newspapers as an Alternative Public Sphere", in Richard Butsch, (editor) *Media and Public Spheres* (New York: Palgrave Macmillan, 2007); Örnebring, Jönsson, „Tabloid Journalism", 2004.

2 McGuigan, „The Cultural", 2005: 429.

3 Fiske, „Popularity" 1992.

4 John Tomlinson, „And Besides, the Wench is Dead: Media Scandals and the Globalisation of Communication", in James Lull, Stephen Hinerman (editors) *Media Scandals: Morality and Desire in the Popular Culture Marketplace* (London: Polity Press, 1997), 77.

5 Bird, „News", 1998; Franklin, *Newszak,* 1997; Franklin , „Newszak", 2008.

6 Esser, „Tabloidization", 1999.

7 Bird, „News", 1998; Esser, „Tabloidization", 1999.

8 Klein, „Tablodised", 1998; Rooney, „Dynamics", 1998; Ridrigo Uribe, Barrie Gunter, "Research Note: The Tabloidization of British Tabloids", *European Journal of Communication* 19/ 3 (2004).

9 Chin-Chuan Lee, *Chinese Media,Global Contexts* (London: Routledge, 2003); Zhu, „Tabloidisation", 1992.

10 Frederick Schiff, „The Dominant Ideology and Brazilian Tabloids: News Content in Class-Targeted Newspapers", *Sociological Perspectives* 39/1 (1996).

11 for instance Cristian Aszalos, *Crampoanele României şchioape. Tabloidizarea presei sportive româneşt*i (*The crampons of limping Romania. The tabloidization of the Romanian sport press*) (Cluj-Napuca: Eikon, 2011);
Karol Jakubowicz, „Television and Elections in Post-1989 Poland: How Powerful Is the Medium?", in David L. Swanson, Paolo Mancini (editors) *Politics, Media, and Modern Democracy. An International Study of Innovations in Electoral Campaigning and Their Consequences* (Westport, Connecticut: Praeger, 1996);
Michał Głowacki, Bogusława Dobek-Ostrowska, *Comparing Media Systems in Central Europe* **(**Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego , 2008).

American media outlets, some European media institutions have shown a certain „resistance" to commercialization[1].

One of the peculiarities in the study of the tabloidization hypothesis is that it has mostly been explored by analyzing the tone and narratives of „quality", televised journalism[2], and to a lesser extent the style of tabloids themselves[3]. Thence, paradoxically, its implicit premises have somewhat been taken for granted in the case of „yellow journalism". We contend that *analyzing the degree of tabloidization* in a certain media culture *should also consider this aspect, as it would provide for richer, culturally valid interpretations of this concept*. For example, tabloids in Bulgaria seem to focus on public issues, whereas the „quality" media are deemed as growing sources of personal, sensationalist narratives[4]. Hence, the idea of tabloidization may need different tinges and ways of designating it.

Having in mind also the hypothesis of commercialization resistance in Europe[5] and the potential variability of tabloidization in the Eastern bloc, this research will pursue the following question: *Is tabloid press nowadays strongly tabloidized*? Answering this question requires that we underscore our empirical focus and personal interpretation of the phenomenon, which is what the next section will highlight.

4. Methodological benchmarks

As previously outlined, very little research has examined the tabloidization hypothesis in Eastern Europe. Particularly in the Romanian media landscape, where this question has become more prominent in the last years[6], only one study has approached this particular phenomenon[7]. However, it considers only the style of televised, televised sports news. Thus, *Romanian tabloids' degree of tabloidization remains an unresearched topic*.

The subject of this empirical demarche is represented by the coverage of the last Romanian presidential campaign, in 2009. This choice was founded not only by the postulate that electoral campaigns are increasingly tabloidized[8], but also by the fact that this particular political moment has been highly controversial. Thus, in this campaign the acts of violence between various groups of party members have held the news agenda for some time[9]; verbal attacks of some political leaders have been often broadcasted; current president and candidate for the position, Traian Băsescu, has been accused of hitting a child during an electoral meeting; and the party supporting him became famous after using in their promoting strategy local oriental

1 Van Santen, *Popularization,* 2012.

2 Esser, „Tabloidization", 1999; Graeme Turner, „Tabloidization, journalism and the possibility of critique", *International Journal of Cultural Studies*, 2/1 (1999); Brian Winston, „Towards Tabloidization ? Glasgow revisited , 1975-2001", *Journalism Studies*, 3/1(2002).

3 Klein, „Tablodised", 1998; Örnebring, Jönsson, „Tabloid Journalism", 2004; Uribe, Gunter, „Research Note", 2004.

4 Media Sustainability Index (2009a), **http://www.irex.org/system/files/u105/EE_MSI_2012_Bulgaria.pdf**., retrieved 15.07.2012.

5 Van Santen, *Popularization,* 2012.

6 Media Sustainability Index, (2009b), **http://www.irex.org/system/files/EE_MSI_09_se_Romania.pdf**., retrieved 30.06.2012

Media Sustainability Index (2012), **http://www.irex.org/system/files/u105/EE_MSI_2012_Romania.pdf**., retrieved 01.07.2012.

7 Aszalos, *Crampoanele*, 2011.

8 Bird, „News", 1998; Franklin, *Newszak,* 1997; Franklin , „Newszak", 2008.

9 e.g. „Ludovic Orban: „Băsescu vrea la butoane o camarilă cleptomană" ("Ludovic Orban: Băsescu wants a kleptomaniac camarilla in command"), *Libertatea*, October 26th, 2009, **http://www.libertatea.ro/detalii/articol/Ludovic-Orban-B-sescu-vrea-la-butoane-o-camaril-cleptoman-261910.html**, retrieved 29.04.2012.

songs ("manele") with a strongly negative reputation in the mainstream intelligentsia. Last but not least, Băsescu's mother suffered a surgical intervention for breast cancer, and his daughter was said to soon announce her wedding[1].

Having this type of issues on the media agenda of the 2009 campaign, we expected that the local tabloids exploited some of them more than classical political topics (such as electoral programmes or current internal issues). Thus, *one of the hypotheses of this research* was that in these particular circumstances, *the tabloids' coverage of the 2009 campaign might have been the subject of a high degree of tabloidization*. Before we proceed with outlining our personal understanding of the concept and how such an assumption could be tested, we will further detail the focus of this empirical study.

Because Traian Băsescu, as current president at that time, and both his party and family were frequently mentioned in the media discourses of the last campaign, their portrayal in the tabloid press will constitute the center of our research. By using *the content analysis of references in online articles in the period starting from the pre-campaign to the elections*; we tried to explore the extent to which the *tabloids' coverage of these actors was marked by negativism, personalization and sensationalism*. A special emphasis was laid on how this particular candidate was illustrated in connection to his family, party members, campaign events and issues of the current government.

By searching for the key-words „Traian Băsescu" and „PD-L" (the supporting Democrat-Liberal party) in the archives of the three most visited online tabloids in 2009, we first tried to explore the main themes associated to this candidate. The identities of these papers and the reasons that lead to their choice will be further exposed below. Thus, in the period between October 1st (2 weeks before the official beginning of the electoral campaign) and December 5th (the end of the campaign), we identified 394 articles corresponding to our criteria.

Because the period of the electoral campaign was marked by a number of outstanding events; such as the economic crisis, the cut-backs in public functionaries' wages, union strikes and political conflicts, they appeared in the coverage of Traian Băsescu, as current president.

Overall, the main themes associated to this candidate were excerpted inductively and designated as follows: deficits of the present government; the candidacy of Băsescu and campaign events carried out by his party; his family; the electoral debates; and the alleged aggression of a child. The first meaning cluster ("deficits of the present government"), represented a resulting category of 4 sub-themes, which were identified as: political conflicts or political crisis; strikes, public functionaries' wage reduction or economical crisis; economical and political crisis; accusations of corruption. Thus, these themes were coded in SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) and their prominence was assessed by means of frequency measurements and crosstabulations.

As the research understood tabloidization as a product of personalization, sensationalism and negativism, we tried to explore the degree to which each of these processes exist in the tabloids' coverage of Traian Băsescu. Thus, our underlining hypotheses interpreted these concepts as follows:

RH1. If *the references concerning Băsescu's* allegedly *hitting of a child outnumber those concerning his campaign events, candidature or presidential position* (deficits of the government), than the tabloids are a subject of a *high degree of sensationalism*.

1 „Mama lui Băse, operată de cancer" („Băse's mother, operated for cancer"), *Libertatea*, October, 12th, 2009, **http://www.libertatea.ro/detalii/articol/mama-lui-base-operata-de-cancer-259786.html**, retrieved 25.07.2012.

Thus, the assessment of this hypothesis considered only the period in which this particular event occurred; and is based on the often-mentioned postulate according to which tabloid formats favor spectacular events to the detriment of public issues or the electoral process itself[1].

RH2. If *the frequency of references* concerning *the candidate's family is higher* than that of the mentions regarding *his image as a candidate* (campaign events) or *as the president* (issues of the government), then we can speak of a high degree of *personalization*. The assumption is also confirmed if most of the articles contain pictures of the candidate.

The formulation of this premise envisaged the plea according to which campaigns in the age of tabloidization focus extensively on the personal lives of politicians and on the visuals portraying these individuals[2].

RH3. The presence of *negativism* in the tabloids' coverage of Băsescu is confirmed if the overall tone of the most articles is unfavorable concerning: him as a candidate (candidacy and campaign events; in the televised debates); as the person potentially hitting the child; his family; his image as the current president (deficits of current government).

This hypothesis was built considering not only the alleged negative trend in the coverage of politicians[3], but also the fact that some members of this candidate's family have a rather unfavorable image in the Romanian landscape. Thus, his youngest daughter was accused of unrightfully occupying a high a position in a local private company, earning an unusual high income for it[4] and owing her political career to Traian Băsescu. Furthermore, the abovementioned inference took into consideration the fact that the political and social events happening before and throughout the campaign were most likely to be attributed to the president.

The sheets subject to our analysis were chosen according the highest ranked tabloids as number of visualizations in October and November, 2009[5]. Thus, Libertatea („Freedom") occupied the first position, Cancan was the second most viewed and Click represented the third. However, as Click did not have a database of its previous articles, we proceeded to the next ranked tabloid as number of displays, Showbiz.ro. Because this sheet also did not own a personal archive of articles, we used the one provided by its host website and brand owner, Apropo.ro.

Naturally, because any media institution has a distinct broadcasting identity, underlining values and ownership, our methodological undertaking also acknowledged the particularities of each online tabloid. Thus, the aforesaid hypotheses were tested also on every one of these papers, in order to have a clearer view over our findings.

5. Findings of the research

5.1. Sensationalism

In what concerns our first hypothesis, that of sensationalism understood as the tabloids' focus on Băsescu's alleged violence act, it proved to be false. The event

1 Bird, „News", 1998; Franklin, *Newszak,* 1997; Franklin , „Newszak", 2008.

2 Bird, „News", 1998; Blumler, Kavanaugh, „The Third", 1999; Franklin, *Newszak,* 1997. Franklin , „Newszak", 2008; Sparks, „Popular Journalism", 1992; Van Santen, *Popularization,* 2012.

3 Bird, „News", 1998; Franklin, *Newszak,* 1997; Franklin, „Newszak", 2008.

4 „Elena Basescu ia de la Luxten 7.000 de lei lunar" ("Elena Basescu gets from Luxten 7.000 lei monthly), *Ziare.com*, April 7th, 2009, **http://www.ziare.com/elena-basescu/stiri-elena-basescu/elena-basescu-ia-de-la-luxten-7-000-de-lei-lunar-711369**, retrieved 01.06. 2012.

5 **http://www.sati.ro/index.php?page=rezultate_site&o=name&sort=ASC&siteid=nespecificat&letter=toate&filter_type_period=1&filter_period=2009-10-01&filter_category=4#nespecificat**, retrieved 27.02.2012.

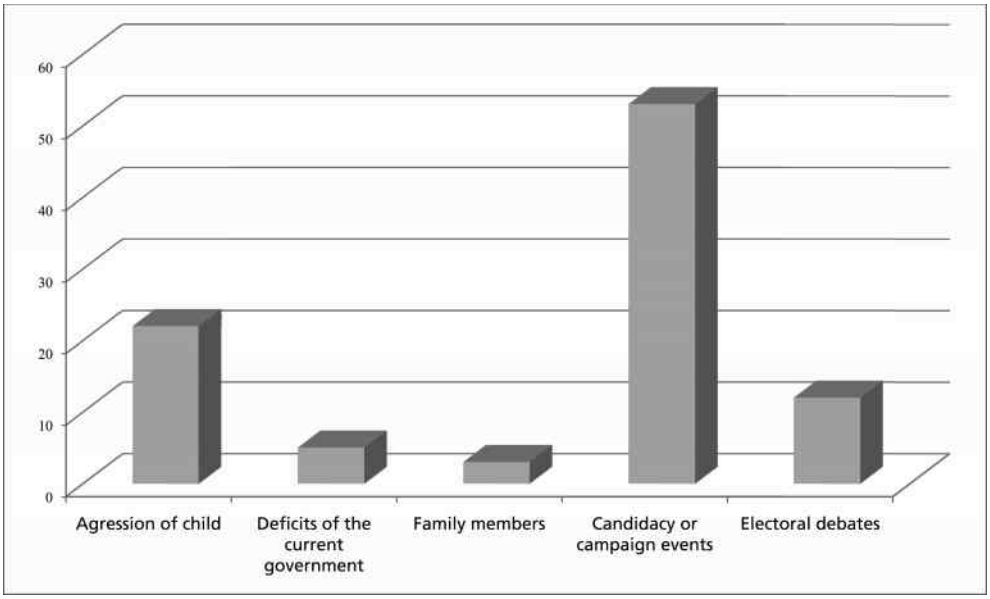

Fig.1. Overall distribution of themes associated to Traian Băsescu, November 27th-December 5th

started to be mentioned as of November 27th until December 5th and in this time range it had only 22 references of the total 66 related to this politician (SD=0.63). Consequently, its degree of coverage was lower than that of the candidate's campaign events and presidential image, associated with various deficits of the government (fig.1).

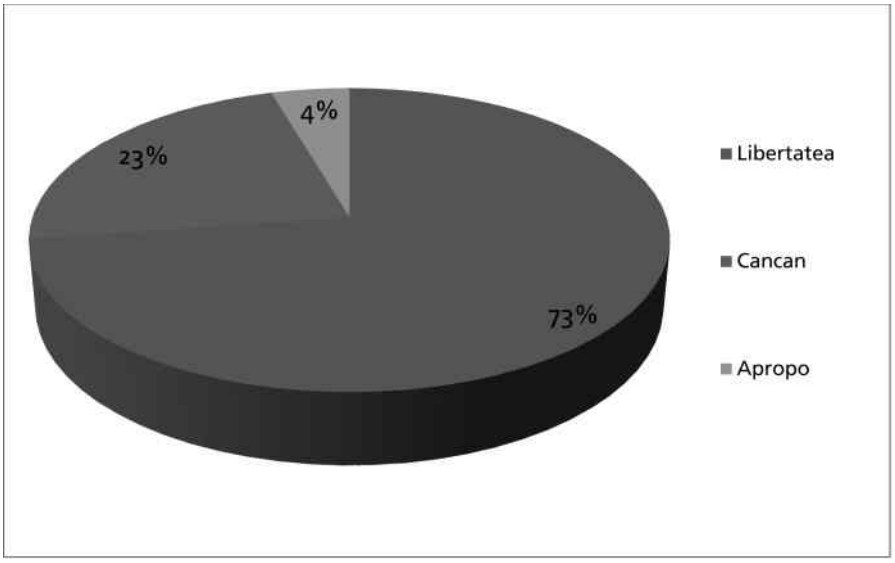

Fig.2. Distribution of references within each tabloid concerning Băsescu's act of violence

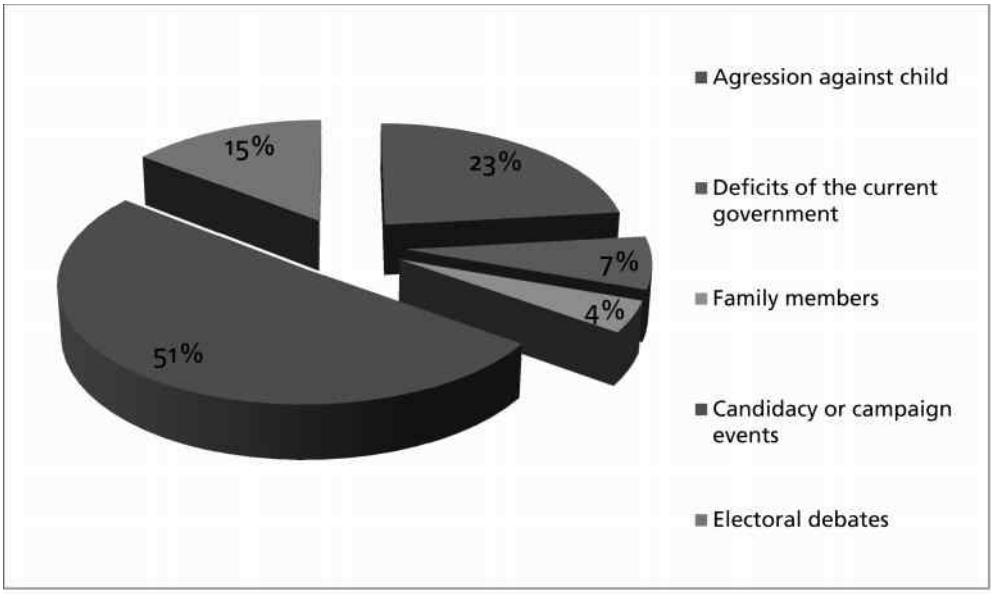

Fig.3. Libertatea: distribution of themes associated to Traian Băsescu, November 27th-December 5th

Nonetheless, some of the campaign events themselves might have represented a source of sensationalism, since they illustrated the clashes between different party members, the oriental songs used for promoting Băsescu and the various attacks addressed to this candidate. Still, in the abovementioned time range, this category also included news referring to the opposition's plans for the new government and the incumbent's course of action if he lost the election. Thus, overall, the hypothesis according to which Băsescu's coverage was marked by a high degree of sensationalism, turned to be incorrect. However, its evaluation requires that we also consider how each of the tabloids reported this event.

As figure 2 shows, the sheet that mentioned it most frequently was Libertatea, followed by Cancan and Apropo ($x^2(6, N = 66) = 1.386$, $p < .05$). This particular sheet dedicated only 34,8% of its total references to Traian Băsescu in this time range concerning his alleged aggression of a child (N=46; SD=0.68). The majority of the articles focused on the campaign events, electoral debates, deficits of the current government and family members, as illustrated in figure 3.

As for the other two online sheets, Cancan dedicated to this subject 29.4% of its total references (N=17; SD=0.47) and Apropo, 33.4% (N=3; SD= 0.57). Both followed the overall theme distribution as Libertatea, but without mentioning any facts or opinions concerning Băsescu's family.

Hence, our hypothesis regarding the presence of sensationalism in the tabloids' coverage of this candidate was invalidated. Most of their references approached Traian Băsescu's campaign events, and not his alleged act of violence. This trend was also confirmed in the case of each tabloid. Although the references concerning this potential aggression outnumbered those illustrating various deficits of the government (the economic crisis, the cut-backs in public functionaries' wages, union strikes, political conflicts, accusations of corruption); we considered it a result of the long period in which these political and social events had been highly

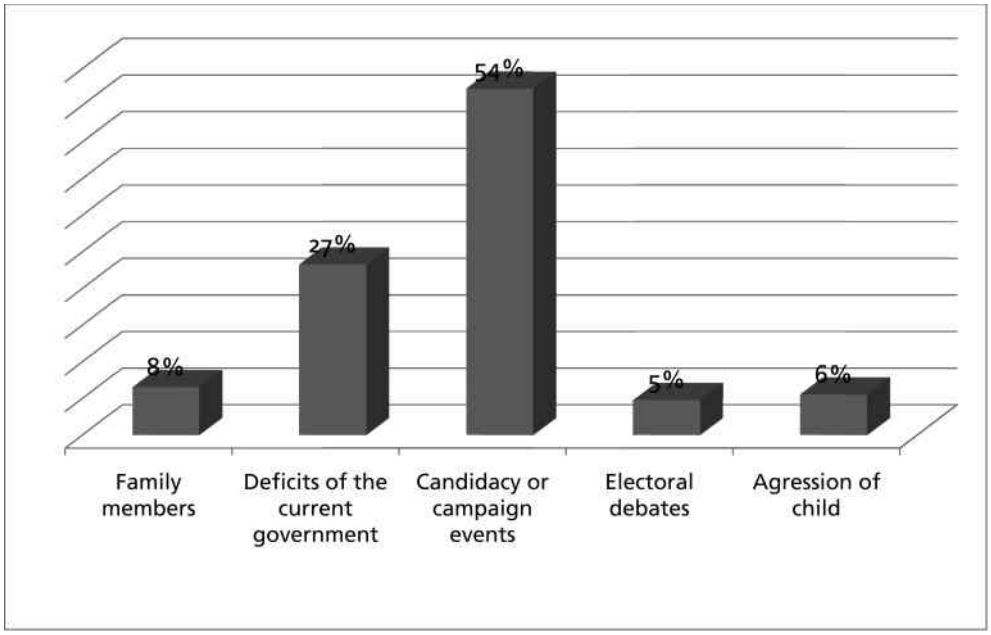

Fig.4. Overall distribution of references of Traian Băsescu, October 1st – December 5th

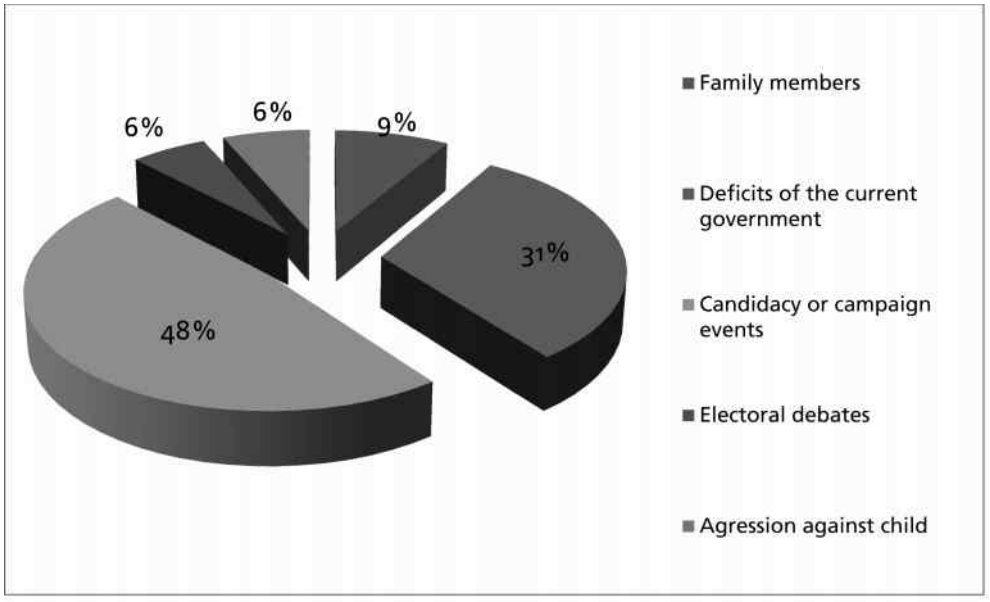

Fig.5. Libertatea: distribution of themes associated to Traian Băsescu, October 1st – December 5th

broadcasted. Thus, since their frequency had already diminished by the time this new controversial issue appeared, we did not consider this finding relevant to our analysis.

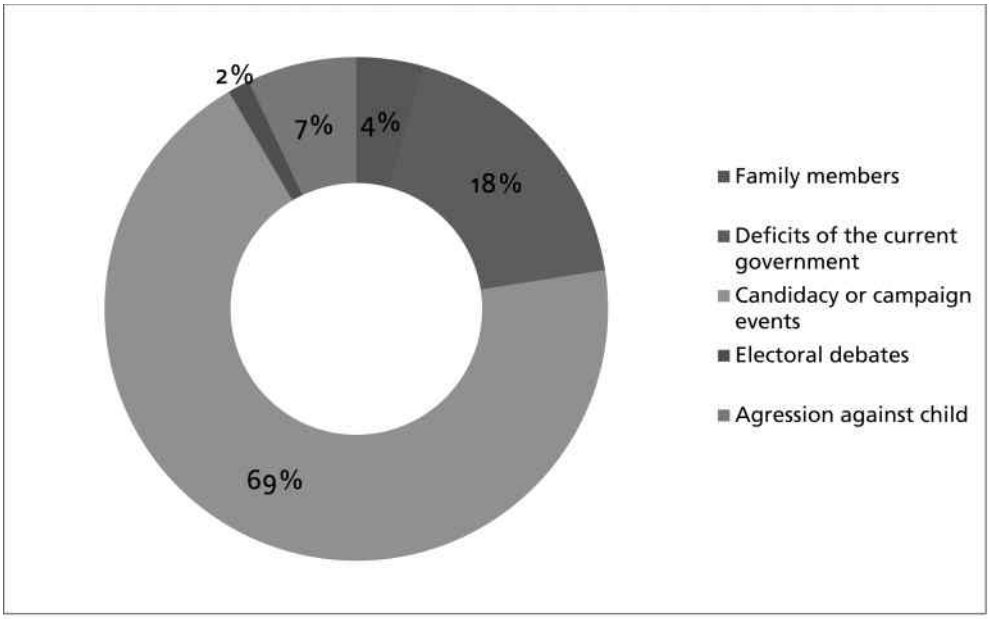

Fig.6. Cancan: distribution of themes associated to Traian Băsescu, October 1st – December 5th

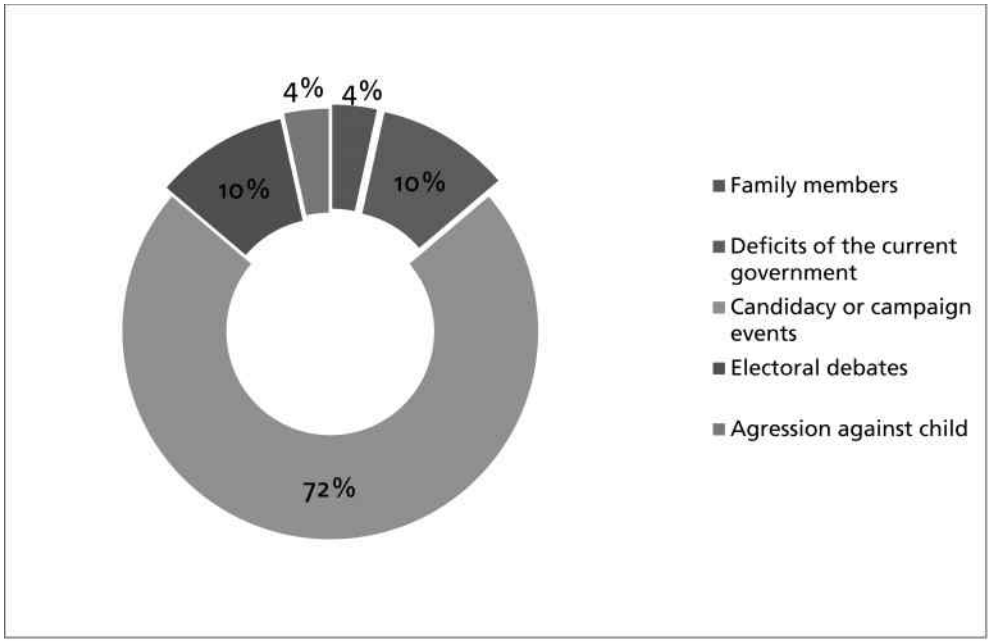

Fig.7. Apropo: distribution of themes associated to Traian Băsescu, October 1st – December 5th

5.2. Personalization

The second assumption of our empirical research was that if the frequency of references concerning the candidate's family is higher than that of the mentions

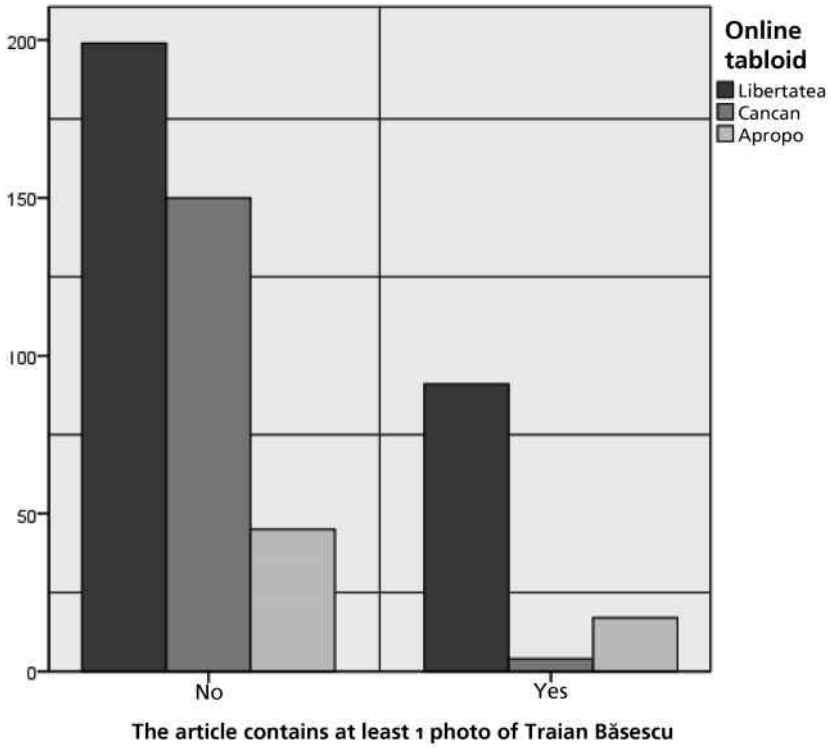

Fig. 8. Presence of images illustrating Traian Băsescu in each of the three tabloids

regarding his image as a candidate (campaign events) or as the president (issues of the government); then one can speak of a high degree of personalization in the tabloid press.

By exploring the candidate's associations with the categories specified in the methodological section of this paper, we found that overall, this hypothesis does not confirm. As shown below, the references about Băsescu's family amounted less than those illustrating campaign events or deficits of the government (N=394). Because their proportion was very low in the overall coverage of the candidate (8%, N=394; SD=0.4), we considered that there was no particular emphasis on his private life. Moreover, no other remarks were made about him as an individual.

Still, we proceeded at assessing the validity of this presumption by analyzing how each of the tabloids portrayed this candidate. Thus, Libertatea, Cancan and Apropo have maintained the overall distribution described above, emphasizing on Băsescu's campaign events (48%), and associations with the issues of the current government (31%) (N= 282). As illustrated in figures 1, 2 and 3, the references about his family remained scarce in the case of each tabloid: Libertatea, 6% (N=282; SD=0.5); Cancan, 2% (N=73; SD=0.39); Apropo, 4% (N=39; SD=0.16).

Although under the terms of our framework, the hypothesis of personalization was infirmed, this evaluation can be considered somewhat questionable from a particular angle. If we consider the higher number of references dedicated to Traian Băsescu's family than that of his participation and performance in the televised debates, then this may represent itself a sign of personalization. Still, considering the

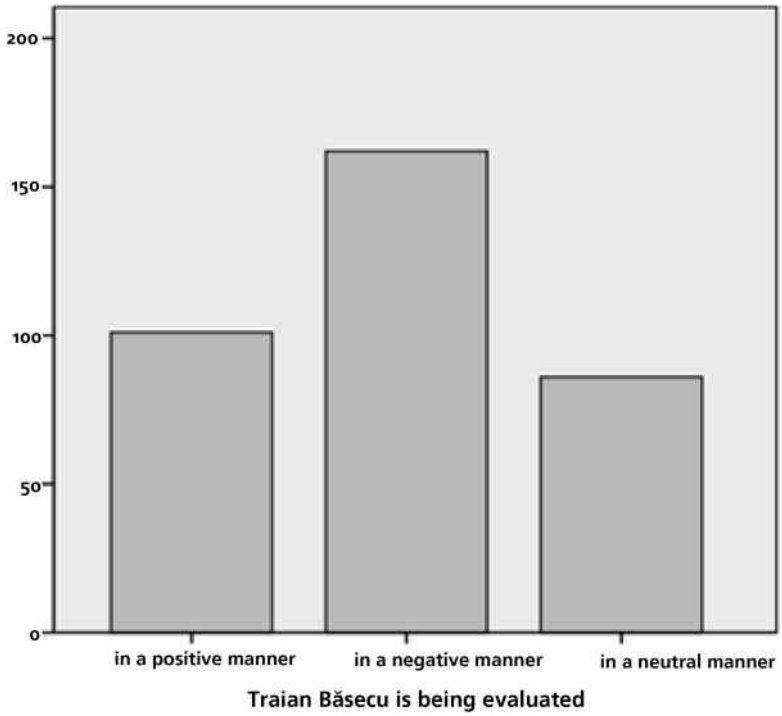

Fig. 9. Overall distribution of positive, negative and neutral references of Băsescu

low percentages of both of these themes and the reduced number of articles provided by Cancan (N=73) and Apropo (N=39), by comparison with Libertatea (N=282), reaching such a conclusion would need wider samples and further research.

Another measure of personalization that we introduced into our analysis concerned the presence of this candidate's pictures in most of the articles. As figure 8 illustrates, no such tendency was observed in all of the three tabloids ($x^2(2, N = 394) = 49.491$, $p < .05$).

Apropo included in 43.6 % of its articles pictures illustrating Traian Băsescu (N=39; SD=0.5), followed by Libertatea, 32.3% (N=282; SD=0.46) and Cancan, 5.5% (N=73, SD= 0.22). Hence, since none of the tabloids seemed to have dedicated to pictures an essential part of their coverage, we considered that the personalization hypothesis was not confirmed in this regard either.

Still, our analysis did not consider the size of the pictures compared to that of texts, an element often associated with tabloidization (Franklin, 1997; 2008). Nonetheless, under the terms of this research, the personalization hypothesis does not stand; but would still require an evolutionary approach to see whether in the past Romanian tabloids have included fewer pictures in their articles.

5.3. Negativism (negative coverage)

The third main hypothesis of our empirical demarche concerned the presence of negativism in Traian Băsescu's coverage. It was assessed by means of the overall evaluations provided by the three tabloids and specifically considering: him as a

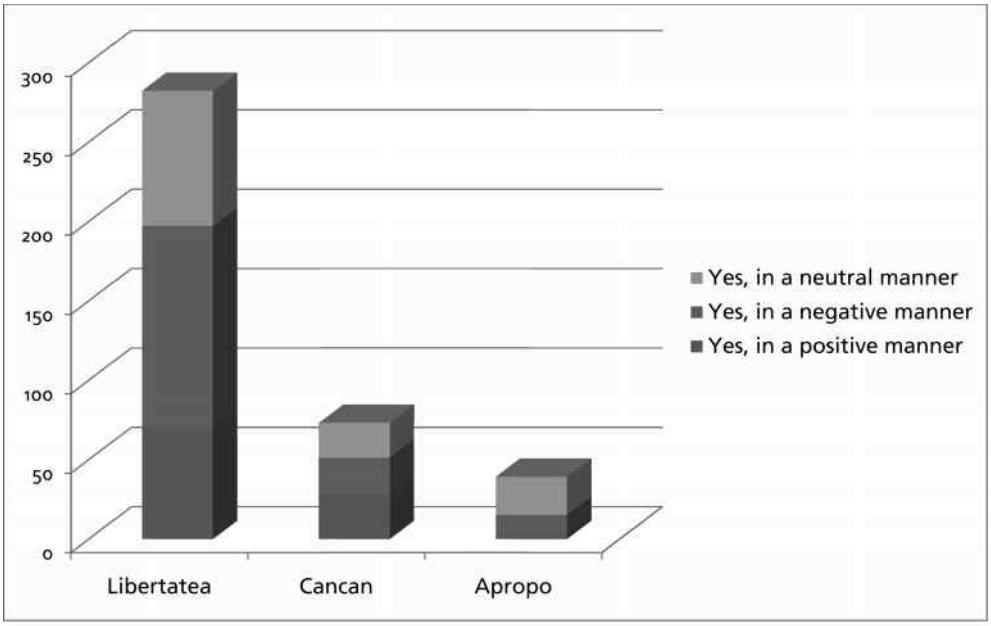

Fig.10. Distribution of positive, negative and neutral references of Băsescu in each of the tabloids

candidate (candidacy and campaign events; in the televised debates); as the person potentially hitting the child; his family; his image as the current president (deficits of current government).

Our analysis will outline first how the three tabloids presented him overall, and then will proceed at illustrating how they evaluated him in association with each of the abovementioned themes.

As figure 9 shows, throughout our period of analysis, it would seem that Băsescu was overall evaluated in a negative manner (50,6%), and to a lesser extent in a positive (19,3%) or neutral way (30,1%) (N=394). However, if we were to divide these categories into negative and non-negative (positive and neutral) references, our perspective over his evaluation would probably be different. Thus, we cannot claim that, overall, the assessments of this candidate have been clearly negative, unless we also explore in what period they occurred and which of the tabloids might have influenced this overall trend.

The main tabloids who have had negative references concerning this candidate are Libertatea (36,9%) and Apropo (18,5%) (x^2 (6, N = 394) = 69.192, $p < .05$). As figure 10 shows, Libertatea was also the sheet that provided most of the positive and neutral evaluations of Traian Băsescu, due to its high number of articles compared to the other online tabloids.

Before the official beginning of the electoral campaign, the candidate was referred at mostly in a negative fashion (37.7%), and to a lesser extent in a positive (24.7 %) or neutral manner (20.1%) (N=154; SD=0.99). In this interval, from the subthemes of what we called „deficits of the current government", he mostly received negative references in relation to the theme of strikes, wage reduction or the economic crisis (13.6%); and to a lower degree with political conflicts (5.8%) and the idea of corruption (5.2%) (x^2 (12, N = 154) = 75.043, $p < .05$) Thus, the candidate was

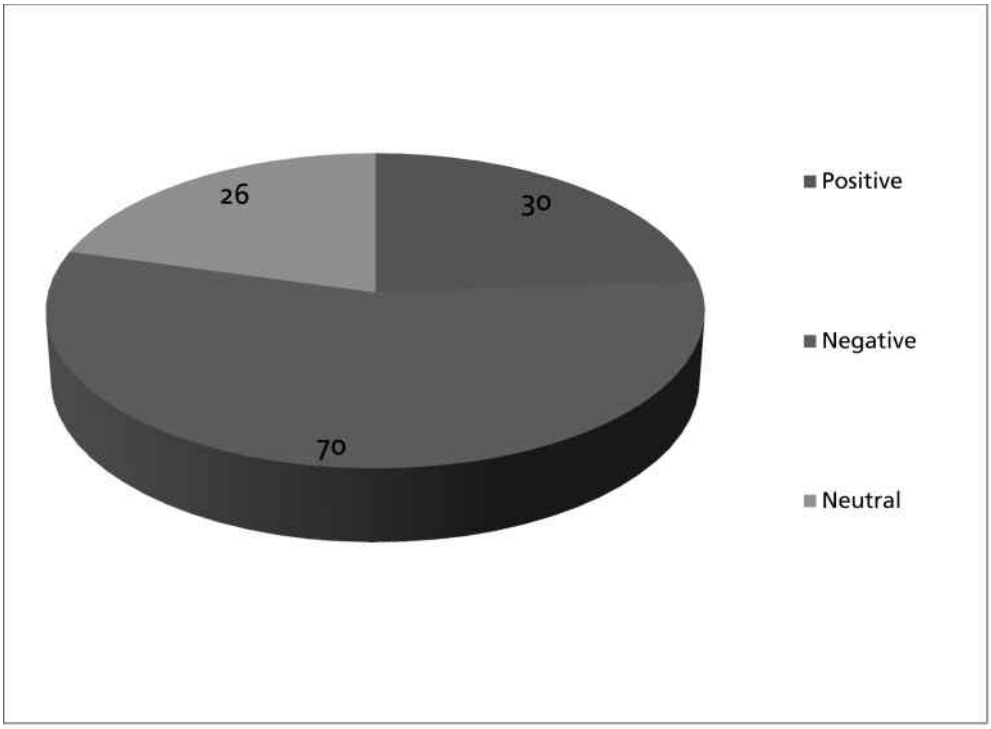

Fig. 11. Overall evaluation in connection with campaign events

framed as the president responsible for the economic crisis, which is probably why the references concerning his family were so scarce (5,23%; N=154; SD=0.51).

Furthermore, in this time range, the candidate's negative evaluations related to his family represented only 0,29% of all mentions, whilst the positive ones comprised 1%. We attributed this to the fact that the tabloid with the highest number of articles, Libertatea, emphasized on the illness of Băsescu's mother in a compassionate manner.

In the electoral campaign period, the overall trend of presenting Băsescu was maintained, mostly negative (43.3%) and to a lesser extent positive (26.3%) or neutral (22,9%) (N=240; SD=0.87). From the category entitled „deficits of the current government", the main topics he was associated negatively with during this time consist of corruption (6.3%) and strikes, wage reduction or the economic crisis (5.4%) (x^2 (12, N = 240) = 28.932, $p < .05$) . We also found that there is a correlation between how Băsescu is evaluated and his association with the deficits of the current government (ρ=.255; ρ>0,01; N=394). Thus, the more a tabloid mentions this topic, the more this candidate receives negative references.

As for the way in which the current president was presented in connection with his family, no negative evaluations exist in the electoral campaign period. However, this tendency changes when it comes with how the candidate is illustrated in relation to his campaign events. As figure 11 shows, the negative references outnumber the positive and neutral ones (N=126). Also, we found that there is a significant, yet weak correlation between the way in which he is generally evaluated and his assessments, not only in the campaign period (ρ=.183; ρ>0,01; N=394).

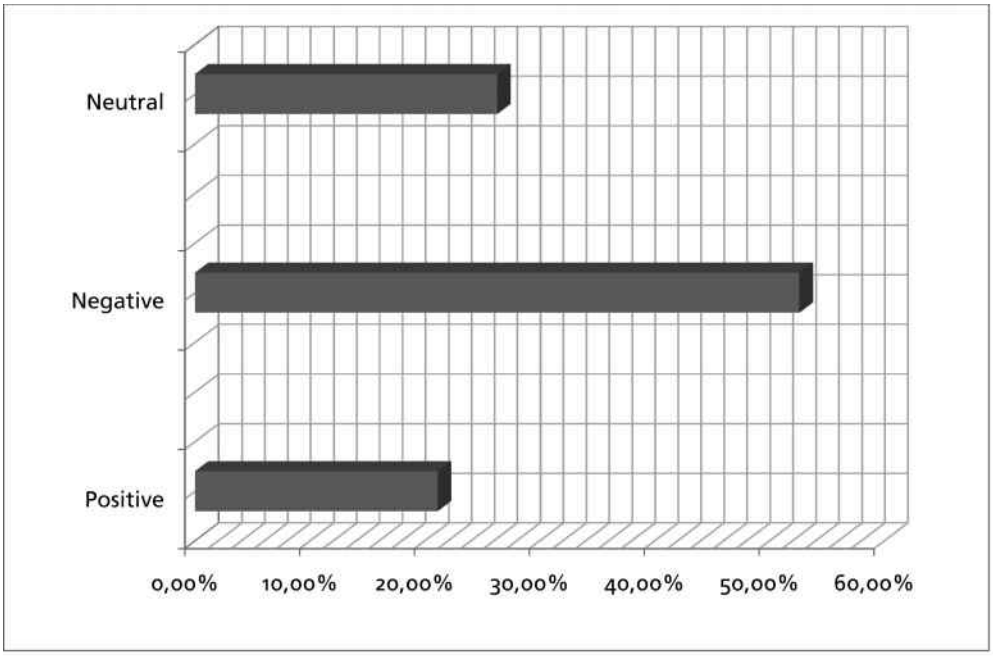

Fig. 12. Types of references to the candidate in connection with the televised debates

When designing the categories of our analysis, we considered the televised debates a distinct moment of illustrating the candidates, which is why we did not include them in the category of the campaigning events. Within the articles dedicated to this subject, Băsescu received 52.6% negative evaluations, 26.3% neutral assessments and 21.1% positive references, as illustrated below ($x^2(6, N = 19) = 27.932$, $p < .05$). From this perspective, his portrayal would not seem to have been marked by negativism. Still, we have to consider that if these negative references were added to those included in the campaign events category, the resulting image would differ. In this regard, a higher number of positive evaluations in connection to the televised debates would have provided for an overall balanced image of Băsescu as a candidate.

As for how the tabloids presented this candidate in relation to the issue of the alleged child agression, we found that, overall, Băsescu received mostly positive references (81,81%, N=22). They were found mostly in Libertatea's coverage of the event (68,42%), followed by Cancan (26,31%) and Apropo (5,27%) ($x^2(9, N = 19) = 35.429$, $p < .05$).

Hence, the hypothesis of negativism is only partially confirmed. While overall, Traian Băsescu was evaluated in a negative manner, this assessment varies within each of the subcategories we subjected to this analysis and, for some topics, in certain periods and tabloids. Thus, the tabloid with the highest number of negative references concerning this candidate was Libertatea, followed by Apropo and Cancan. Libertatea was also the sheet providing most of the mentions about Băsescu

Before the electoral campaign, Băsescu, as the current president, was referred at mostly in a negative manner, in relation to the government' deficits and specifically the theme of strikes, wage reduction (or the economic crisis). Within this time

range, the negative references associated to his family were outnumbered by the positive ones.

In the electoral campaign period, the overall trend of presenting Băsescu was preserved. Thus, he has been portrayed in a negative fashion, in connection to the subject of the economic crisis. This tendency was also maintained in what concerns his evaluation as a candidate: the references concerning his campaign events are mostly negative and those relating to the televised debates are equally negative and neutral. Although we might understand the latter as a sign of a balanced assessment, if we were to add the mentions from this category with those included in the campaign events category, we would obtain a rather negative image of this candidate.

As for the way in which the current president was presented in relation to his family, no negative evaluations exist in this period.

In connection to the issue of the alleged child aggression, we found that Băsescu received mostly positive references. They were found mostly in Libertatea's coverage of the event, followed by Cancan and Apropo.

Thus, despite the fact that this candidate was mostly evaluated in a negative fashion, due to his association with the deficits of the current government and the negative assessments he received during the electoral campaign, *our hypothesis does not fully stand. In relation to Băsescu's family and his alleged aggression of a child, the tabloids have illustrated a positive outlook over the candidate*.

While it is true that our research drew the gloomiest picture of what one might call „negativism", it did so not only to prove the lack of consistency in some academic accounts of tabloidization, but also to highlight the specificity of Romanian tabloids. In the terms of our research hypothesis, it is safe to claim that tabloids' coverage of the last presidential campaign was somewhat marked by negativism.

However, the reasons that lay behind this negative coverage might exceed the boundaries of its commercial rationale. *Particularly in the case of the 2009 campaign, when the Romanian society was starting to manifest its deepest concerns about its social and political being in the context of the economic crisis,* the tendency of evaluating the current president in negative terms is, to a certain extent, understandable. Furthermore, considering that Băsescu's appraisal throughout the electoral campaign was somewhat influenced by the different breaches of civility in the campaign itself (clashes between party members, inter-party verbal attacks, populist campaigning strategies); its negative tone is justifiable, to a certain extent.

6. Conclusions of the empirical analysis. Discussion

The first hypothesis of our investigation of the tabloidization phenomenon was that if the references concerning Băsescu's allegedly aggression of a child outnumber those concerning his campaign events, candidature or presidential position (deficits of the government); than the tabloids are a subject of a high degree of *sensationalism*.

Because in the period when this topic appeared on the sheets' agenda, its proportion was lower than all of the abovementioned categories, we considered that *this hypothesis* was *not confirmed*. Most of their references approached Traian Băsescu's campaign events, and not his alleged act of violence. This trend was also confirmed in the case of each tabloid. Although the references concerning this potential aggression outnumbered those illustrating various deficits of the government (the economic crisis, the cut-backs in public functionaries' wages, union strikes, political conflicts, accusations of corruption); we considered it a result of the long period in which these political and social events had been highly broadcasted. Thus,

since their frequency had already diminished by the time this new controversial issue appeared, we did not consider this finding relevant to our analysis.

Still, our empirical undertaking did not explore deeper into how the campaign events themselves might have represented a source of sensationalism. Since they also included references concerning different political initiatives for the future, we considered that this category is not one to illustrate such a trait. Further research will need to outline if what we have denominated as „campaign events" (events happening in the course of the campaign that also include parties' promoting actions) is a category increasingly influenced by different sensationalist facts.

The second assumption of our empirical research was that if the frequency of references concerning the candidate's family is higher than that of the mentions regarding his image as a candidate (campaign events) or as the president (issues of the government); then one can speak of a high degree of personalization in the tabloid press. By exploring the candidate's associations with the categories specified in the methodological section of this paper, we found that overall, this hypothesis *does not confirm*. The references about Băsescu's family amounted less than those illustrating campaign events or deficits of the government. Thus, the tabloids have emphasized on Băsescu's campaign events and associations with the current government's deficits.

Another *measure of personalization* that we introduced into our analysis concerned the *presence of this candidate's pictures in most of the articles*. Since none of the tabloids seemed to have dedicated to pictures an important part in their coverage, we considered that the personalization hypothesis was *not confirmed in this regard either*. Yet, fully validating such a hypothesis in the Romanian media landscape would require an evolutionary approach to see whether in the past Romanian tabloids have included fewer pictures in their articles.

Although under the terms of our framework, the hypothesis of personalization was infirmed, this evaluation can be considered somewhat questionable from a particular angle. If we consider the higher number of references dedicated to Traian Băsescu's family than that of his participation and performance in the televised debates, then this may represent itself a sign of personalization. Still, considering the low percentages of both of these themes and the reduced number of articles provided by Cancan and Apropo, by comparison with Libertatea, reaching such a conclusion would need wider samples and further investigation.

In what regards *the hypothesis of negativism*, this was *only partially confirmed*. Despite the fact that this candidate was mostly evaluated in a negative fashion, due to his association with the current government' deficits, specifically, the economic crisis, and the negative assessments he received during the electoral campaign, our hypothesis does not fully stand. In relation to Băsescu's family and his alleged aggression of a child, the tabloids have illustrated a positive outlook over the candidate. For the time being, it is safe to claim that the tabloids' coverage of the last presidential campaign was somewhat marked by negativism.

While it is true that our research drew an extreme picture of the negativism hypothesis, it did so not only to prove the lack of consistency in some academic accounts of tabloidization, but also to highlight the specificity of Romanian tabloids.

The reasons that lay behind this negative coverage might exceed the boundaries of its commercial rationale. Particularly in the case of the 2009 campaign, when the Romanian society was starting to manifest its deepest concerns about its social and political being *in the context of the economic crisis*, the tendency of evaluating the current president in negative terms is understandable. Furthermore, considering that Băsescu's *appraisal* throughout the electoral campaign *was somewhat influenced by the different breaches of civility in the campaign itself* (clashes be-

tween party members, inter-party verbal attacks, populist campaigning strategies); its negative tone is consistent, to a certain extent.

Hence, in the framework of our research design, we can say that the only mark of tabloidization in the Romanian tabloid media is that of negativism. Still, as we have shown, this trait may be considered somewhat justified by the contextual variables that defined the 2009 presidential campaign.

Perhaps a qualitative approach of the language and style used in the Romanian tabloids would make for a better instrument for assessing their degree of tabloidization. While coding the data, we noticed that some of the headlines have made use of various humorous forms ("They had some laughs in the [televised] confrontation!"[1]; „The partnership for Timişoara was signed, but the people from Timişoara have not resigned [to it][2]"). Thus, they might represent a sign of what Fiske called „ideological resistance"[3]. Nonetheless, future research in the Romanian tabloid media should explore this assumption.

The findings of our research seem to point that there is a certain degree of similarity between the Romanian and the Bulgarian tabloids, as illustrated in the Media Sustainability Index[4]. As shown in the course of our analyses, the three sheets have dedicated an important place to the issues of the current government and have also mentioned the parties' plans for the future mandate. Thus, in the analysis of transformations in political communication, it would be interesting to see whether there is a specific, Eastern European type of tabloidization; that implies an inverse polarization between what is commonly understood as the style of tabloids and that of the so-called „quality press".

So what are the implications of this research for the Romanian public sphere? As we have seen, in the terms proposed by our framework, the three tabloids have neither been affected by sensationalism or personalization. Their negative coverage on some issues can be understood as a healthy democratic attitude toward the troubles of the Romanian society and how they are dealt with by the national authorities. Because usually internal issues are attributed to the president, although his prerogatives are reduced, we considered the tabloids' tendency to ascribe them to Băsescu as natural. Furthermore, this might also be the result of his previous campaigning actions, which have conveyed the idea of the omnipotent president.

For the time being, it is difficult to say whether these tabloids might have coagulated in an alternative public sphere. An investigation of the mainstream „quality" press would be needed in this regard and so would a further exploring into the language and style of the tabloids.

The similarities observed between Romania and Bulgaria in what concerns the approach of political issues in tabloids raise a number of questions: Are there other common patterns in the East European mediated public spheres? Or is there an Eastern European public sphere? If so, what are issues it is confronted with?

---

1 Dan Grossu, „Ce s-au mai hlizit la confruntare!" („They had some laughs in the debate!), *Libertatea*, December 5th 2009, **http://www.libertatea.ro/detalii/articol/ce-s-au-mai-hlizit-la-confruntare-267304.html**, retrieved 25.05.2012.

2 „Pactul de la Timișoara s-a semnat însă timișorenii nu s-au resemnat" („The partnership for Timişoara was signed, but the people from Timişoara have not resigned"), *Cancan*, December 1st, 2009, **http://www.cancan.ro/index.php?pactul-de-la-Timisoara-s-a-semnat-insa-timisorenii-nu-s-au-resemnat[data_calendar]=2009-12-01&page=-1**, retrieved 29.05.2012.

3 Fiske, *Television,* 1987.

4 Media Sustainability Index (2009a), **http://www.irex.org/system/files/u105/EE_MSI_2012_Bulgaria.pdf**, retrieved 15.07.2012.

BIBLIOGRAPHY

ADORNO, Theodor, HORKHEIMER Max, „The Culture Industry: Enlightenment as Mass Deception", in Simon During (editor), *The Cultural Studies Reader* , London, Routledge, 1993.

ASP, Kent, Esaiasson, PETER, „The Modernization of Swedish Campaigns: Individualization, Professionalization, and Medialization", in David L. Swanson, Paolo Mancini (editors) *Politics, Media, and Modern Democracy. An International Study of Innovations in Electoral Campaigning and Their Consequences* , Westport, Connecticut, Praeger, 1996.

ASZALOS, Cristian, *Crampoanele României şchioape. Tabloidizarea presei sportive româneşti* (*The crampons of limping Romania. The tabloidization of the Romanian sport press*) ,Cluj-Napoca, Eikon, 2011.

BARNETT, Steven, „Dumbing Down or Reaching Out : Is it Tabloidisation wot done it ?", *The Political Quarterly* 69(1998).

BAUM, Matthew A., „Sex, lies, and war: How soft news brings foreign policy to the inattentive public", *American Political Science Review*, 96/ 1(2002).

BECIU, Camelia, *Comunicare şi discurs mediatic. O lectură sociologică* (*Communication and media discourse. A sociological reading*) , Bucharest, Comunicare.ro, 2009.

BECIU, Camelia, *Sociologia comunicării şi a spațiului public* (*The sociology of communication and of the public space*) , Iaşi, Polirom, 2011.

BIRD, S. Elizabeth, „News We Can Use : An Audience Perspective On The Tabloidisation of News in the United States", *The Public* 5/3 (1998).

BLUMLER, Jay, GUREVITCH, Michael, *The Crisis of Public Communication*, London, Routledge, 1995).

BLUMLER, Jay, KAVANAUGH, Dennis, „The Third Age of Political Communication: Influences and Features", Political *Communication* 16 (1999).

BOURDIEU, Pierre, *On television*, translated by Priscilla Parkhurst Ferguson, New York, The New Press, 1996.

BRANTS, Kees,"Who's Afraid of Infotainment?" *European Journal of Communication* 13/ 3(1998).

BURNES, Susan, „Metaphors in press reports of elections: Obama walked on water, but Musharraf was beaten by a knockout" , *Journal of Pragmatics* 43/8 (2011).

CAPPELLA, Joseph N., JAMIESON, Kathleen Hall, *Spiral of Cynicism: The Press and the Public Good* , New York, Oxford University Press, 1997.

CASPI, Dan, „American-Style Electioneering in Israel: Americanization versus Modernization", in David L. Swanson, Paolo Mancini (editors) *Politics, Media, and Modern Democracy. An International Study of Innovations in Electoral Campaigning and Their Consequences* (Westport, Connecticut: Praeger,

DAHLGREN, Peter, *Television and the Public Sphere. Citizenship, Democracy and the Media* (London: Sage Publications, 1995).

DE BEUS, Jos, „Audience Democracy: An Emerging Pattern in Postmodern Political Communication", in Kees Brants, Katrin Voltmer (editors) *Political Communication in Postmodern Democracy. Challenging the Primacy of Politics* (New York: Palgrave Macmillan, 2011).

DELLI CARPINI, Michael X.; WILLIAMS, Bruce A.,"Let us infotain you: Politics in the new media environment", in W. Lance Bennett, Robert M. Entman (editors), *Mediated Politics. Communication in the future of democracy* (New York: Cambridge University Press, 2001).

EISENLOHR, Patrick, „Religious Media, Devotional Islam, and the Morality of Ethnic Pluralism in Mauritius", *World Development* 39/2 (2010).

ESSER, Frank, „Tabloidization' of News : A Comparative Analysis of Anglo-American and German Press Journalism", *European Journal of Communication* 14/ 3 (1999).

FERRÉ-PAVIA, Carme, GAYÀ-MORLÀ, Catalina, „Infotainment and citizens ' political perception : Who' s afraid of «Polònia»"? *Catalan Journal of Communication & Cultural Studies*, 3/1(2011).

FISKE, John, *Television Culture* (London and New York: Routledge, 1987).

FISKE, John,"Popularity and the Politics of Information", in Peter Dahlgren, Collin Sparks (editors) *Journalism and Popular Culture* (Newbury Park: Sage, 1992).

FRANKLIN, Bob, „Newszak: entertainment versus news and information", in Anita Biressi & Heather Nunn (editors) *The Tabloid Culture Reader* (New York: McGraw Hill Open University Press, 2008).

FRANKLIN, Bob, *Newszak and Newsmedia*. (London: Arnold, 1997).

GITLIN, Todd,"Bites and blips : chunk news , savvy talk and the bifurcation of American politics", in Peter Dahlgren, Collin Sparks (editors), *Communication and Citizenship: Journalism and the Public Sphere in the New Media Age* , London, Routledge, 1991.

GŁOWACKI, Michał, DOBEK-OSTROWSKA, Bogusława, *Comparing Media Systems in Central Europe* **(**Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 2008).

GLYNN, Kevin, „Tabloid Television's Transgressive Aesthetic: A Current Affair and the «Shows that Taste Forgot»", *Wide Angle* 12/2 (1990).

HABERMAS, Jürgen, *The structural transformation of the public sphere. An inquiry into a Category of Bourgeois Society* , translated by Thomas Burger in collaboration with Frederick Lawrence (Cambridge: MIT Press, 1962/ 1989), 27.

HALLIN, Daniel C., „Sound bite news: Television coverage of elections, 1968–1988", *Journal of Communication,* 42/ 2 (1992).

HART, Roderick P., *Seducing America: How Television Charms the Modern Voter*, New York, Oxford University Press, 1994.

HARTLEY, John, Green, Joshua, „The public sphere on the beach", *European Journal of Cultural Studies*, 9/3 (2006).

HIMMELSTRAND, Ulf, „A Theoretical and Empirical Approach to Depoliticization and Political Involvement", *Acta Sociologica. Approaches to the Study of Political Participation*, 6(1962).

HOLLY, Werner, „Tabloidisation of political communication in the public sphere", in Ruth Wodak,Veronika Koller, (editors) *Handbook of Communication in the Public Sphere* (Berlin: Mouton de Gruyter, 2008).

HOLTZ-BACHA, Christina, „Professionalization of Political Communication", *Journal of Political Marketing* 1/4 (2002).

JAKUBOWICZ, Karol, „Television and Elections in Post-1989 Poland: How Powerful Is the Medium?", in David L. Swanson, Paolo Mancini (editors) *Politics, Media, and Modern Democracy. An International Study of Innovations in Electoral Campaigning and Their Consequences* (Westport, Connecticut: Praeger,

JAMIESON, Kathleen Hall, BIRDSELL, David S., *Presidential debates. The challenge of creating an informed electorate* , New York, Oxford University Press, 1988.

JOHANSSON, Sofia, „«They Just Make Sense»: Tabloid Newspapers as an Alternative Public Sphere", in Richard Butsch, (editor) *Media and Public Spheres*, New York, Palgrave Macmillan, 2007.

JONES, Jeffrey P., *Entertaining politics: new political television and popular culture*, Maryland , Rowman and Littlefield Publishers, 2005).

KLEIN, Ulrike,"Tablodised political coverage in Bild-Zeitung", *The Public* 5/3 (1998).

LANGER, John, *Tabloid television: popular journalism and the 'other news'* , London & New York, Routledge, 1998.

LEE, Chin-Chuan, *Chinese Media,Global Contexts* , London, Routledge, 2003.

LIVINGSTONE, Sonia, LUNT, Peter, *Talk on television. Audience Participation and Public Debate* ,New York, Routledge, 1994/2001.

LUNT, Peter, PANTTI, Mervi, „Popular Culture and the Public Sphere: Currents of Feeling and Social Control in Talk Shows and Reality TV", in Richard Butsch (editor) *Media and Public Spheres* New York, Palgrave Macmillan, 2005.

MANNING, Paul, *News and News Sources: A Critical Introduction*, London, Sage, 2001.

MAZZOLENI, Gianpietro, SCHULZ, Winfried, „«Mediatization» of Politics: A Challenge for Democracy"? *Political Communication* 16/ 3 (1999).

MCGUIGAN, Jim, „The Cultural Public Sphere", *European Journal of Cultural Studies* 8/4 (2005).

MCKEE, Allan, *The Public Sphere: An Introduction* (New York: Cambridge University Press, 2005)

MCNAIR, Brian, *Journalism and Democracy: An Evaluation of the Political Public Sphere* , London, Routledge, 2000.

MEHL, Dominique, „The television of intimacy. Meeting a social need", *Réseaux. The French journal of communication 4/* 1(1996).

NEGRINE, Ralph, PAPATHANASSOPOULOS, Stylianos, „The «Americanization» of Political Communication: A Critique", *The International Journal of Press/ Politics*, 1/2 (1996).

ÖRNEBRING, Henrik, JÖNSSON, Anna Maria, „Tabloid Journalism and the Public Sphere: a historical perspective on tabloid journalism", *Journalism Studies* 5/3 (2004).

POSTMAN, Neil, *Amusing Ourselves to Death: Public Discourse in the Age of Showbusiness* , New York, Penguin, 1986.

PUTNAM, Robert, *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community* , New York, Simon & Schuster, 1995.

ROBERTS, John Michael, „Introducing Competence and the Public Sphere", in *The Competent Public Sphere* , New York, Palgrave Macmillan, 2009.

ROBINSON, Michael J.,"Public affairs television and the growth of political malaise: The case of «The selling of the pentagon»", *The American Political Science Review*, 70/2 (1976).

ROONEY, Dick, „Dynamics of the British tabloid press", *The Public* 5/3 (1998).

SCAMMEL, Margaret,"The wisdom of the war room: US campaigning and Americanization", *Media, Culture and Society*, 20 (1998).

SCHIFF, Frederick, „The Dominant Ideology and Brazilian Tabloids: News Content in Class-Targeted Newspapers", *Sociological Perspectives* 39/1 (1996).

SPARKS, Collin, „Popular Journalism: Theories and Practice", in Peter Dahlgren, Collin Sparks (editors) *Journalism and Popular Culture*, London, Sage, 1992.

SPARKS, Collin, TULLOCH, John, *Tabloid tales: Global debates over media standards*, Lanham, MD: Rowman and Littlefield, 2000.

STAMPER, Judith, BRANTS, Kees, „A Changing Culture of Political Television Journalism", in Kees Brants, Katrin Voltmer (editors) *Political Communication in Postmodern Democracy. Challenging the Primacy of Politics* , New York, Palgrave Macmillan, 2011.

STREET, John, „The Transformation of Political Modernity?", in Barrie Axford, Richard Huggins (editors) *New Media and Politics* , London, Sage Publications, 2001.

STREET, John, „«Prime time politics»: Popular culture and politicians in the UK", *The Public* 7/2 (2000).

STREET, John, INTHORN, Sanna, SCOTT, Martin, „Playing at Politics? Popular Culture as Political Engagement", *Parliamentary Affairs* 65 (2012).

STRÖMBÄCK, Jesper, „Four Phases of Mediatization: An Analysis of the Mediatization of Politics", International *Journal of Press/Politics* 13/3 (2008).

SWANSON, David L., MANCINI, Paolo (editors) *Politics, Media, and Modern Democracy. An International Study of Innovations in Electoral Campaigning and Their Consequences*, Westport, Connecticut, Praeger, 1996.

TEMPLE, Mick,"Dumbing Down is Good for You", *British Politics* 1(2006)

Social Media and Political Communication

Case Study – The Parliamentary Parties In Romania

■ **TĂNASE TASENȚE**
[„Andrei Şaguna" University of Constanţa]

■ **NICOLETA CIACU**
[„Constantin Brâncoveanu" University of Brăila]

Abstract

The study aims to examine the extent to which parliamentary parties from Romania are using Social Media to promote their image and political messages, but also the level of participation of supporters in social networks. More than that, another objective of this paper aims to identify similarities between the hypothetical percentages of supporters of political parties in Social Media, electoral percentages of accessing the Romanian Parliament and the current political configuration of the Romanian Parliament. The research focused on comparative analysis of the "de facto" representation of the parliamentary parties in the romanian community and the degree of representation in social networks. The Research method used is quantitative analysis of the online documents and working tool used is the traffic analysis and the degree of the participation in social networks.

Keywords

online political communication; Social media analysis; political parties from Romania; Facebook; Blogs

1. Introduction

The new Media caused major changes in the political communication. They have become a resource often used by the political actors in order to strengthen their „capital of visibility". All the new media resources – among which we can mention the websites, blogs, Facebook and Twitter of the politicians and / or the political parties, allow „the affirmation of a *discursive identity* of politicians, contributing to the *customizing* of the political discourse (the politician presents his political platform in the context of *interaction* with his voter-user)" [1].

This analysis aims to identify how the parliamentary parties in Romania managed to mobilize their voters by means of the communication mediated by the social networks, blogs and videos on Youtube. Another aim of the paper requires the identification of any similarities or differences between the percentages of the supporters of the political parties in the Social Media, the electoral percentages of accessing the Parliament of Romania obtained in the 2008 parliamentary elections and the political configuration of the Parliament of Romania at the end of the parliamentary session.

1 Camelia Beciu, *Sociologia comunicării şi a spațiului public* (Iaşi: Polirom, 2011), 281.

2. Functions of the New Media in the Political Communication

In the context of the relationship between the political actor, mass media and the public / electorate, Camelia Beciu [1] identifies a number of functions that the Internet / the New Media have, as follows:

a) The politician broadcasts his „controlled speech" and has the possibility of presenting his point of view without being „interrupted" by the journalists, by his opponents, by the media format constraints, etc;
b) The political opinions and posts broadcast in the traditional media – local and national – are replicated online. Thus, the political actor argues the visibility of his key messages delivered to a target group;
c) Due to the new media, the politicians launch a presumptive political and media agenda. Nowadays, it has become of common practice for the journalists to give visibility to some statements taken from the blogs or Facebook pages of the politicians. It was already created a symbiosis between the traditional media and the new media;
d) The governors use the new means of mass communication to promote their policies and the decisions they take and which give them the image of „good governors";
e) The political doctrines, policies and electoral projects are promoted by the New Media, in a form other than the one in the traditional political communication. There are used publicly available forms – „interactive", „narrative", „conversational".
f) The visibility of the electoral message – designing an alleged online electioneering is part of a candidate's electoral strategy, and each online resource has a specific function for his campaign;
g) By means of the Internet, there can be mobilized the voters who are asked to advance their opinion and to participate in the discussion on some issues of public interest.
h) By using the Internet, the political actor interacts apparently more „efficiently" with his voters, beyond the institutional and bureaucratic rigors.

3. Facebook – the Dissemination and the „Socializing" of the Political Message

The real revolution of the Internet and mass communication through the new media was realized at the beginning of the third millennium when Web 1.0 has moved to a new phase of its development, namely Web 2.0. This step meant, according to Mihai Horia Bădău, the liberation from the „tyranny of technology"[2]. Furthermore, Web 2.0 was named the „Internet of the users", developing a new model of mass communication, characterized by a high degree of interaction between the broadcaster / broadcasters and the online public.

Another essential feature of Web 2.0 is represented by its „accessibility"; anyone could participate in sharing information and content, not only the IT specialists and web designers, as is the case of Web 1.0.

In another sense, this concept represents „the evolution of the Internet from a repository of information and communication technologies (represented by sites), which were cumbersome forms of communication, to a symmetrical communication

1 Camelia Beciu, *Sociologia comunicării şi a spațiului public* (Iaşi: Polirom, 2011), 281-282.
2 Horia Mihai Bădău, *Tehnici de comunicare în Social Media* (Iaşi: Polirom, 2011), 25.

space (platform which helps to transfer knowledge and conversations, where people can meet and organize easily)" [1].

Facebook is a part of the Social Media category as well. Thus, the Facebook social network has been defined as „a free online social network that allows its registered users to create their personal profiles, to upload photos and videos, to send messages and to interrelate with their friends, family and colleagues"[2]. The Facebook social network was founded on February 4, 2004 and it currently has a number of 906 895 580 registered members, 213 countries (www.socialbakers.com, accessed on August 28, 2012). In other words, this site was created from the perspective of at least five dimensions, as follows:

a) Market – where the members are allowed to post, read and respond to the advertising messages;
b) Groups – allows the creation of virtual communities based on the common interests of the members;
c) Events – allows the members to announce an event organized by themselves or by others, to invite their friends to this event and to monitor those who accept or decline their invitations;
d) Pages – allows members to create and promote a public page (a public figure, politician, singer, company, etc.) built around an idea;
e) Instantaneous communication – allows all the members who are online to interact instantly by means of the chat box.

In April 2009, Romania recorded a total of 110,000 users, according to the *Facebook Demographics: Trends* study (authors: Ben Lorica and O'Reilly Research), ranking 30th out of 34 in a ranking of the countries in Europe, just ahead countries such as Luxembourg, Latvia, Malta and Ukraine. On November 21, 2010, the number of the Facebook users in Romania reached 1,897,920, given that in May 2010, 1,287,500 members were registered.

Of the total population in Romania, 8.64% use Facebook, meaning 24.37% from the number of people with access to the Internet. In November 2011, Romania ranked 47th in the world ranking of the countries with the most Facebook members. Only in September 2010, almost 1.7 million Romanians aged between 13 and 64 chose to join Facebook, equivalent to 7.4 percent of the population, as reveals an analysis prepared by eResearch Corp Company [3].

At the end of August 2012, Romania ranked 34th in the world, with about 5 million Facebook profiles (ie – 4963760, according to the data provided by www.facebrands.ro) and the penetration rate in the general population is of 22, 58% and of 63.68% in the population with Internet access.

Of the total active population on Facebook, 30% are between 18-24 years, 30% – between 25 and 34 and 15% – between 35 and 44. The gender distribution is symmetric, 50% of the users are women and 50% are men (www.socialbakers.com, accessed on August 28, 2012). In the last 3 months the age segments that registered the largest increases, of approximately 80,000 users, are those between 25-34 years old and 35-44 years old respectively. The 45-54 years old category experienced a noticeable increase of about 40,000 users. This shows an „aging" of Facebook in Romania, something that will be very important in the context of the political communication and the formation of the online communities of people who are political issues-oriented.

---

1 O'Reilly, Tim, O'Relly Media, 2003, apud. Horia Mihai Bădău, *Tehnici de comunicare în Social Media* (Iaşi: Polirom, 2011), 25.

2 **http://whatis.techtarget.com/definition/facebook.html**

3 **http://www.etiquettes.ro/marketing/facebook-hi5-si-twitter-raman-preferatele-romanilor-amatori-de-internet/**

The political figures most visible in the Social Media, according to the data from **www.facebrands.ro** (accessed on August 28, 2012) are: Silviu Prigoană (87,644 fans), Victor Ponta (52,999 fans), Remus Cernea (45,589 fans), Sorin Oprescu (44,275 fans), Elena Udrea (36,404 fans), Cristian Popescu Piedone (35,479 fans) and Crin Antonescu (31,033 fans). Also, in the „political" section, www.facebrands.ro records, as well, several Facebook pages which do not belong to a politician, but are for political reasons, such as „The Movement of the Green" (29,227 fans), „You are mad at Băsescu. Why?" (26,320 fans), „YES! I Vote" (11.772 fans) etc.

In order to build a relevant research, we will need to consider, as well, the online voters that we find in this social network. Thus, the total population of Romania is of 21,390,000, the number of citizens with voting rights is of 18,292,464[1] (85.5% of the total population), the number of the Internet users in Romania is of 8,578,484[2] (40.1 %), the number of the Facebook members is of 4,963,760[3] (57.9% of the Internet users). People who use Facebook and have the right to vote represent a rate of about 85% of the total number of users, ie, 4,189,413[4] (84.4% of the total number of the Facebook users).

ITEM	TOTAL	%
Total population	21.390.000	100%
Citizens with voting rights	18.292.464	85,5%
Internet users (I.U.)	8.578.484	40%
Total Facebook members (Fb.M.)	4.963.760	57,9% from I.U.
Facebook members with voting rights	4.189.413	84,4% from Fb.M.
Fans of Facebook's political pages	87.200	1,76% from Fb.M.

[Table 1 – Demographic data relevant for the research of the political communication by means of the Social Media]

From the perspective of social cohesion, which can be researched in the field of political communication, a research conducted by Tasențe Tănase and Nicoleta Ciacu [5] showed that, in 2010, the Facebook social network was unable to facilitate interaction at the level of large groups but only at the level of individuals, as members of larger groups. Beyond this, we can state that Facebook has a significant contribution to the social reconfiguration in Romania in terms of the users who need to create and promote their image in this online community, to complete their group of friends and to interact with new people. With the development of the Facebook users database and the growing involvement of the political actors and their team of communicators in this type of communication by means of social networks, we assume that Facebook will be able to facilitate interaction at the level of large groups as well through the online opinion leaders, which will be investigated in the next parliamentary elections held on December 9, 2012.

1 **http://www.becreferendum2012.ro/DOCUMENTE%20BEC/Rezultate/rezultat.pdf**
2 **http://www.internetworldstats.com/europa.htm**
3 **www.socialbakers.com**
4 **www.socialbakers.com**
5 Tănase Tasențe, Nicoleta Ciacu, „Contributiile Social Networks in reconfigurarea socialului din Romania", Analele Universitatii „Dunarea de Jos" din Galati, Fascicula XX, 5 (2010): 185-186.

4. The Political Context in Romania

4.1. The Parliamentary parties in Romania

The **Liberal Democratic Party** (PD-L) is the heir of the Democratic Party (DP). The DP was formed on March 31, 1993 by fusion, merging the National Salvation Front with the Democratic Party, resulting in a new legal personality, formalized by the Bucharest Court decision No. 13 of May 23, 1993. On April 8, 2004 the NLP-DP Justice and Truth Alliance is recorded in the Register of the Political Alliances. On December 15, 2007 delegates of the DP and the DLP meet in an Extraordinary National Convention, where the absorption of the LDP is announced by the DP, the change of the status, the DP changing its name into the Liberal Democratic Party (PD-L.). This party ruled from December 22, 2008 until April 27, 2012.

The **Social Democratic Party** (PSD) is the largest political party in Romania, the representative of the social democracy, currently in power in the Parliament of Romania. The PSD is the heir of the National Salvation Front, the first political party that ruled Romania after the 1989 Revolution. On February 6, 2011, the Social Democratic Party formed alongside with the National Liberal Party and the Conservative Party, the Social Liberal Union as an alternative to the PD-L government. Soon, it becomes the strongest current political structure and, at the local elections in 2012, won 41.49% of the major parliamentary seats and 49.48% of the County Council Chairmen (**http://www.cdep.ro/pls/dic/site.page?den=act2_1&par1=1#t1c0s0a1**).

The **National Liberal Party** (PNL) is one of the main political parties in Romania, considered a historic party as well, with a significant role in modernizing the country. It was established under that name on May 24, 1875. Of the 87 offices of Romania, 30 were led by liberal prime ministers.

The **Conservative Party** (PC), the former Romanian Humanist Party (RHP), is a political party in Romania, representing the conservative doctrine of the Parliament of Romania. The Conservative Party was founded in 1991 after the fall of communism, as the Romanian Humanist Party (RHP). From 2005 to December 3, 2006, it was part of the ruling coalition. The party took the present name on May 7, 2005.

The **Democratic Union of Hungarians in Romania** (UDMR) is a political organization founded to represent the interests of the Hungarian community in Romania. In 2007 the union became a member of the European People's Party.

The **National Union for the Progress of Romania** (UNPR) is a political party in Romania represented in the Parliament of Romania. This party claims its political orientation as being left-centered having a social-democratic doctrine. In 2008, the members of the SDP, NLP and CP, as well as of other parliamentary fractions represented in the Parliament of Romania, came out of their groups, because of their support for the President, Traian Băsescu. They formed the parliamentary group of independents. In May 2010, they came together and formed the NUPR, which, allied with the D-LP and the DUHR, participated in government.

4.2. The Political configuration of the Parliament of Romania after the 2008 election

According to **www.alegeri.tv**, a site specialized in analyzing the democratic elections in Romania, the parliamentary seats in the 2008 elections were distributed as follows:

1. The Liberal Democratic Party (PD-L) – 166 mandates from 471
2. The Alliance of Social Democratic Party and Conservative Party (PSD-PC) – 163 mandates from 471
3. The National Liberal Party (PNL) – 93 mandates from 471
4. The Democratic Union of Hungarians in Romania (UDMR) – 31 mandates from 471
5. Minority group – 18 mandates from 471

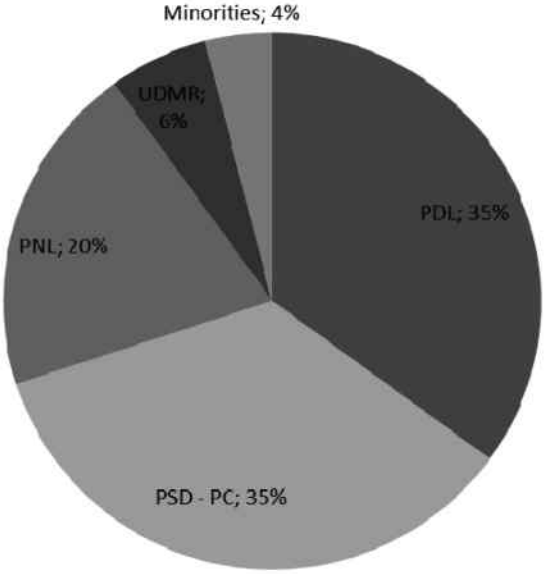

Figure 1 – Political configuration after the 2008 election

4.4. The current political configuration of the Parliament of Romania

According to **www.cdep.ro** and **www.senat.ro**, the political configuration of the Parliament of Romania has undergone some notable changes compared to the results of the last election in 2008, as follows:

The Liberal Democratic Party has 140 MPs, compared to 166 in 2008. The PSD, PNL and PC parties have formed an alliance called the Social Liberal Union, having together 215 MPs. The Democratic Union of Hungarians in Romania has, at present,

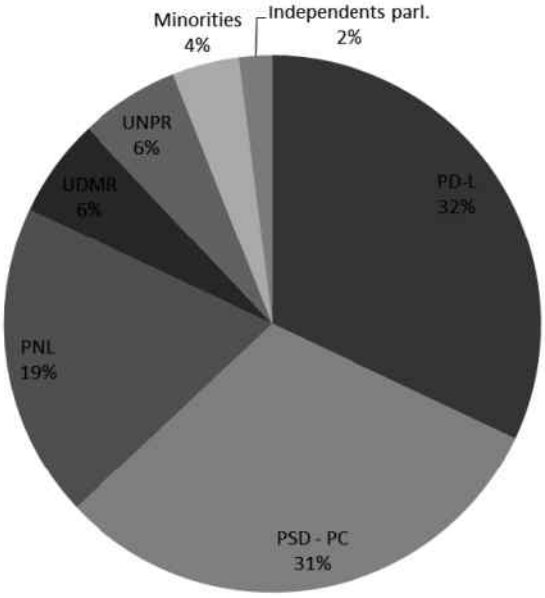

Figure 2 – The current political configuration of the Parliament of Romania

27 MPs, compared to 31 in 2008 and the Group of the National Minorities has 16 MPs, compared to 18 in 2008. The major change in the Parliament of Romania was created by the migration of the PNL, PD-L and PSD MPs in the group of the non-partisan MPs. Subsequently, of the 33 independent MPs, 24 have formed a new political party called the National Union for the Progress of Romania.

5. The Research Objectives

O1: Analyzing the extent to which the parliamentary parties in Romania use the Social Media to promote the image and the political message of the political party.

O2: Identifying the presumptive similarities and differences between the percentages of the supporters of the political parties in Social Media, the electoral percentages of accessing the Parliament of Romania and the current political configuration of the parliamentary system in Romania.

6. The Research Hypotheses

H1: The parliamentary parties in Romania due not fully exploit the promotion of the image and the political message of the party and also the interaction with their voters by means of the Social Media.

H2: Even if the political configuration has changed considerably in the Parliament of Romania, the political party supporters on Facebook is, in percentage, equal to the electoral situation in the 2008 parliamentary elections.

7. The Research Method

The research method used to achieve the objectives is represented by the quantitative analysis of the documents and the instrument used is the analysis of the traffic and of the degree of participation in the social networks. The problem studied in this paper was also discussed by a team of researchers from Croatia, FYROM and Kosovo, the study being entitled „Facebook and Political communication – Macedonian case" [1], published in International Journal of Computer Science Issues.

The instrument used for achieving O1: In the first instance, in order to investigate whether the official websites of the parliamentary political parties in Romania use the social networks and blogs to promote the image of the party, I viewed the website of each party, for noticing if they have on their first page, a link to their Facebook pages, Twitter, YouTube, Flickr and other networks, and I also viewed the blogs of the political leaders. Thus, the coding was binary, meaning that if on the political party website there was not one of these social networks, the code was „0" and if there was, the code was „1".

The instrument used for achieving O2: In order to identify the presumptive similarities and differences between the percentages of the supporters of the political parties in the Social Media, the electoral percentages of accessing the Parliament of Romania and the current political configuration, I will use the following resources:

– **www.facebrands.ro** – for grouping, in the „Politics" section the Facebook pages of the 6 political parties taken as a research sample and for collecting the total number of fans for each party separately;

1 Sali Emruli, Tahir Zejneli, Florin Agai, „Facebook and political communication – Macedonian case" , *International Journal of Computer Science Issues*, 4(2011): 451-459.

– Facebook – for centralizing and grouping the Facebook communities (groups) and the group members of the political parties under study;
– The proceedings of the Central Electoral Commission for the 2008 elections and **www.alegeri.tv** specialized in analyzing the democratic elections in Romania – for calculating the percentages of the election, on the basis of which the political parties have access to the Parliament of the Romania. We will calculate these percentages from the total number of the citizens eligible to vote registered on the electoral lists and not from the number of the citizens turnout.
– **www.cdep.ro** and **www.senat.ro** – for collecting and centralizing the data on the current political configuration of the Parliament of Romania.

8. The Data Collection and Analysis

Data were obtained as a result of centralizing the information and the statistical figures from the official websites of the parliamentary political parties in Romania. The entire research was based on the content analysis of the online resources used by the political parties under study.

8.1. Analysis: The parliamentary political parties of Romania in social networks

After reviewing the official sites of the parliamentary parties in Romania, the use of the social networks and of the blogs of the political leaders are represented as follows:

Political party	FB	Twitter	Blogs	Youtube	Flickr	Other	Total	%
PD-L	0	0	0	0	0	1	**0**	**13,3%**
PSD	1	1	1	1	0	1	**5**	**83,33%**
PNL	1	1	1	1	0	1	**5**	**83,33%**
PC	0	0	1	0	0	0	**1**	**16,66%**
UDMR	1	0	0	1	0	0	**2**	**33,33%**
UNPR	0	0	0	0	0	0	**0**	0%

Table no. 1 – The Social Media instruments used by the parliamentary parties in Romania on their official websites

The **Liberal Democratic Party**, according to the www.pd.org.ro official website, does not promote the image and the political message of the party in any social network, the only online resource used for the interaction with its voters being the discussion forum. However, there are icons for all the social networks under study, but refer to the main pages of the social networks and not to the custom pages of the party.

The **Social Democratic Party,** according to the www.psd.ro official website, promotes the image and the political message of the party in all the social networks (Facebook, Twitter, blogs of the political leaders, YouTube, Linkedin), less in the Flickr social network. The percentage of the use of the Social Media by the Social Democratic Party is of 83.33%.

The **National Liberal Party**, according to the www.pnl.ro official website, promotes the image and the political message of the party in all the social networks (Facebook, Twitter, of the blogs political leaders, YouTube, Linkedin), less in the Flickr social network. The percentage of the use of the Social Media by the Liberal National Party is of 83.33%.

The **Conservative Party**, according to the www.pc.ro official website, promotes the image and the political message of the party only through the blogs of the politicians. The percentage of the use of the Social Media by the Conservative Party is of 16.66%.

The **Democratic Union of Hungarians in Romania**, according to the www.udmr.ro official website, promotes the image and the political message of the party only through Facebook and the blogs of the politicians. The percentage of the use of the Social Media by the DUHR is of 33.33%.

The **National Union for the Progress of Romania**, according to the www.unpr.eu official website, does not promote the image and the political message of the party in any social network.

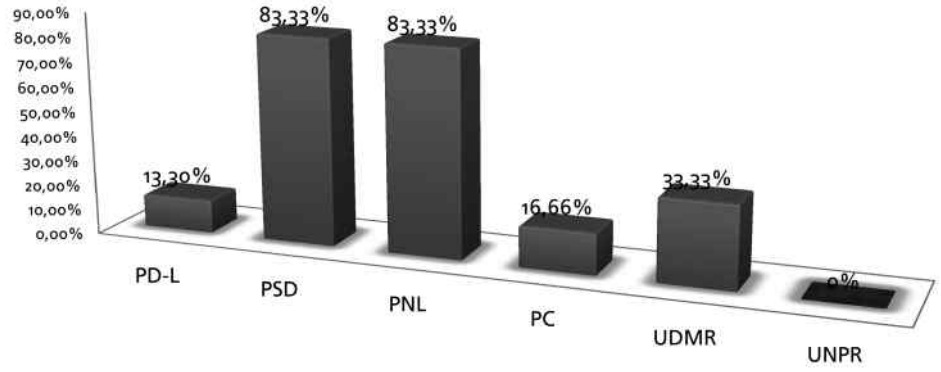

Figure 3 – The extent to which the political parties use the social networks for promoting their image and their political message

8.2. Analysis of representation in the Parliament of Romania vs. representation on Facebook

Of the 171 pages of the „Politics" section on the Social Media analysis site called www.facebrands.ro, 102 belong to politicians, supporters and parliamentary parties (the parliamentary session of 2008-2012), meaning a percentage of approximately 60%. The remaining 69 Facebook pages support a political cause or belong to the politicians or the political parties not represented in the Parliament. Relating to the Facebook groups supporting the six political parties, we find that the total number is of 108 discussion groups, summing 85,269 members. The difference between the discussion groups and the official pages of Facebook is that, in the case of the groups / communities, the initiative of debate is taken by the supporters of the parties who do not impose them a topic for discussion, as it is in the case of the official Facebook pages where most of the times, the communication is one-sided.

Political party	Groups	Members	Pages	Fans	% from total Fb	% 2008 election**
PD-L	22	16.240	26	206545	4,93%	12,64%
PSD* **	14	44.069	26	174108*	4,16%	12,86%
PNL	48	17.931	38	97060*	2,31%	7,06%
PC* **	6	1.077	7	21460*	0,51%	12,86%

UDMR	5	537	3	1136	0,02%	2,04%
UNPR	13	5.415	2	36780	0,87%	-
TOTAL	108	85.269	102	537089		

Table no 2 – The Facebook social networks of the parliamentary parties

* It was taken into account the Facebook page as well, including the number of Liberal Social Union fans;
** The percentage was calculated from the total number of citizens eligible to vote registered on the electoral lists
E.g. the SDP – CP Alliance – / 18,292,464 * 100 = 12.86%
*** The two parties run into an electoral alliance

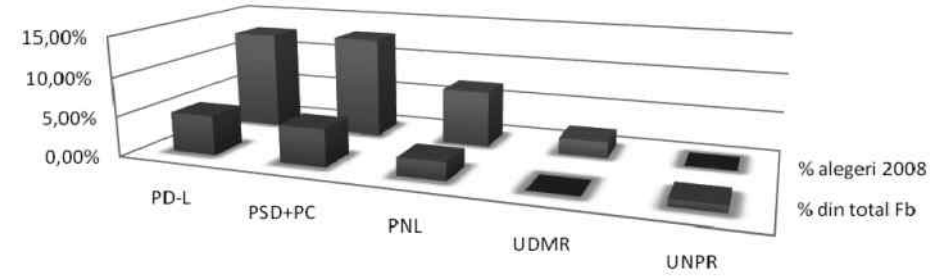

	PD-L	PSD+PC	PNL	UDMR	UNPR
% din total Fb	4,93%	4,67%	2,31%	0,02%	0,87%
% alegeri 2008	12,64%	12,86%	7,06%	2,04%	0

Figure 4 – % 2008 parlamentary election vs. Facebook fans

The **Liberal Democratic Party** has 26 Facebook pages (of politicians or central or local affiliates), for a total of 206,545 fans. The LDP obtained, at the parliamentary elections in 2008, a rate of 12.64% from the total number of citizens eligible to vote registered on the electoral lists. The percentage of the fans of the Facebook pages – the supporters of the political party – is of 4.93% of the total number of the Facebook users in Romania being over 18 years old. Relating to the Facebook groups supporting the DLP, we find that the total number is of 22 discussion groups, summing 16,240 members. The DLP popularity obtained in the Social Media correlates with the votes obtained in the elections, so that we can state that a sufficient number of them continue their support in the Social Media also.

The **Social Liberal Union**, the political alliance that was formed during the parliamentary session, consists of the Social Democratic Party, the National Liberal Party and the Conservative Party, totaling together 71 pages, and the cumulative number of fans is of 269,230 (taking into account that the Facebook page of the Social Liberal Union has 11,669 members and supporters from all the three political parties). The SDP – CP Alliance obtained a rate of 12.64% from the total number of citizens eligible to vote registered on the electoral lists, and the LNP – 7.06%; therefore the SLU comprise a percentage of 19.70% from the options in the 2008 elections. The percentage of the fans of the Facebook pages – the supporters of the political alliance – is of 6.98% of the total number of the Facebook users in Romania being over 18 years old. Relating to the Facebook groups supporting the SLU, we

find that the total number is of 68 discussion groups, summing 63,077 members. After the formation of the political alliance, on Facebook there were created by the supporters of the three parties, pages and groups for supporting the union that emphasized the extent to which they participated in the promotion of their common political message.

The **Democratic Union of Hungarians in Romania** has 3 Facebook pages (of politicians or central or local branches), with a total of 1,136 fans. The DUHR obtained a rate of 2.04% of votes from the total number of citizens eligible to vote registered on the electoral lists and the percentage of the fans of the Facebook pages – the supporters of the political party – is of 0.02% of the total number of the Facebook users in Romania being over 18 years old. Relating to the Facebook groups supporting the DUHR, we find that the total number is of 5 discussion groups, summing 537 members. This indicates a very low extent to which the Hungarian communities in Romania participated in the social networks and the politics of the Union is realized only by the politicians without the active online participation of the electorate.

The **National Union for the Progress of Romania** did not participate in the 2008 parliamentary elections, but was formed, during the parliamentary session, by the MPs who left other parliamentary parties. The percentage of the fans of the Facebook pages – the supporters of the political party – is of 0.87% from the total number of the Facebook users in Romania being over 18 years old. Relating to the Facebook groups supporting the NUPR, we find that the total number is of 13 discussion groups, summing 5,415 members. These percentages emphasize that the NUPR is a group that did not receive the popular vote and does not have the reputation and the reliability of the other parties in the Parliament of Romania yet. However, we note that the degree of the online support for the party is greater than the one of the Conservative Party and of the Democratic Union of Hungarians in Romania.

Political party	% Groups	% Members	% Pages	% Fans	Avarage	Mandates	% polit. Config.
PD-L	20,37%	19,04%	25,5%	38,5%	25,85%	166	32,96%
PSD*	12,99%	51,68%	25,5%	32,5%	30,67%	163	33,62%
PNL	44,44%	21,03%	37 %	18%	30,12%	93	18,65%
PC*	5,55%	1,26%	7%	4%	4,45%	-	-
UDMR	4,62%	0,63%	3%	0,2%	2,11%	18	6,28%
UNPR	12,03%	6,36%	2%	6,8%	6,80%	-	-

Table no 3 – The participation supporters of the political parties on the social networks related to their electoral support

* The two parties ran into an electoral alliance in the 2008 parliamentary elections.

From the chart below we see that the Liberal Democratic Party has fewer Facebook groups than the Social Democratic Party and the difference is that the SDP has groups with much more members than the ones of the DLP (over 50% of the total number of members of all the Facebook groups under study). The Liberal National Party has the most Facebook support groups, almost 45% of the total number of the groups under study, but we note that they are groups with few active members.

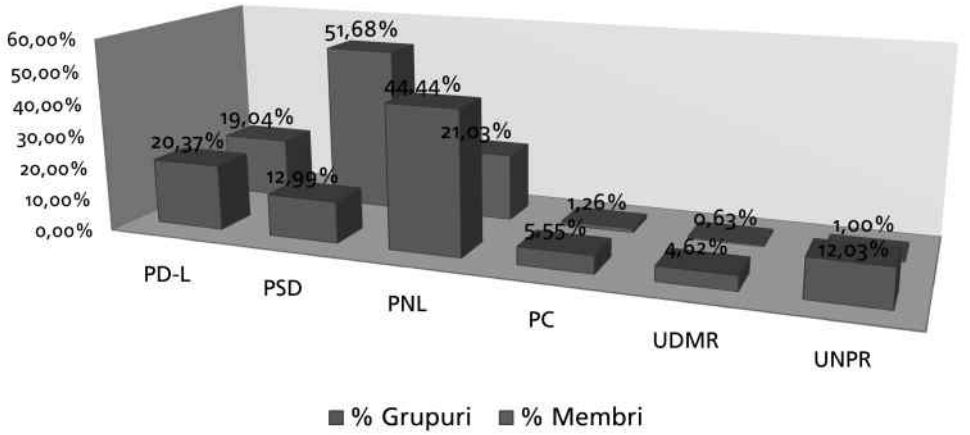

Figure 5 – The Facebook Groups of the political parties and their members as percentages

From the chart below we see that both the Social Democratic Party and the Liberal Democratic Party have an equal number of Facebook support pages, but the total number of members is 6 percent higher for the Liberal Democrats. The Liberal National Party has the most Facebook pages, but the total number of fans is much smaller, 18%, compared to 32.5% respectively 38.5%, as of the other two political parties mentioned above.

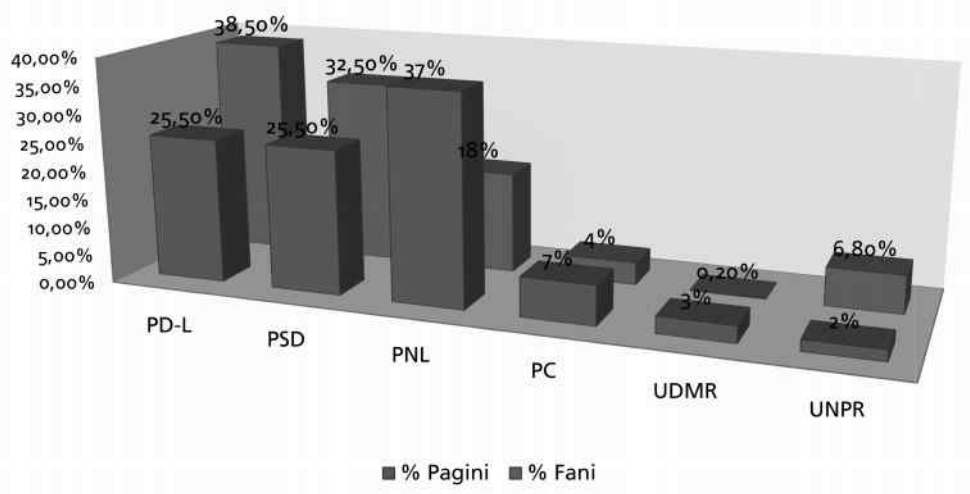

Figure 6 – The Facebook pages of the political parties and their fans as percentages

From the chart below we see that, even if the DLP and the SDP – CP came into Parliament with a noticeably equal number of parliamentary mandates, the participation of the supporters of the Alliance on Facebook is about 10 percent higher than the one of the Liberal Democratic Party. Even if the Liberal National Party had a rate of about 20% in the 2008 parliamentary elections, we find that the participation of

the supporters of the political party on Facebook is of 30%, with more than 4 percent over the activity of the Liberal Democratic Party supporters in the Social Media. The DUHR has a very low participation of the supporters of the political party in the Social Media – only 2%.

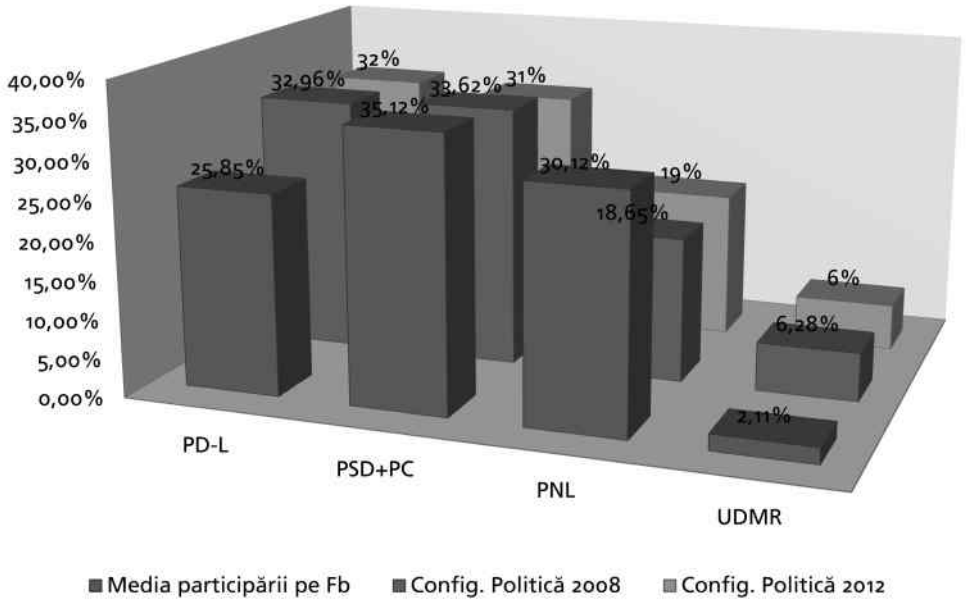

Figure 7 – The average Facebook participation of the political parties and the political configuration of the Parliament

9. Conclusions

The parliamentary parties in Romania do not use all the social networks. There are also political parties, among which we can mention the Liberal Democratic Party (the winner of the parliamentary elections in 2008) which do not use any social network (only the discussion forum), on their official website, in order to promote their image and their political messages or for interaction with the supporters of the political party. The same applies to the National Union for the Progress of Romania.

Even if the political configuration has changed in the Parliament of Romania, in point of the number of parliamentary seats, the configuration remains approximately the same in point of percentage, as in 2008, the percentage of the political party supporters on Facebook is equal to the electoral situation in the 2008 parliamentary elections.

The political parties, which have exploited the benefits of promoting their image and political messages by means of the social networks, have enjoyed the active participation of their supporters on Facebook. These ones have initiated discussion groups and online communities, and have actively supported the efforts of the parties. In the case of the Social Democratic Party and the National Liberal Party we notice a percentage of participation of the fans in the Facebook social network higher than the „score" obtained in the 2008 parliamentary elections or even higher than the actual percentage of representation in the Parliament.

Beyond this, we must take into consideration the fact that regardless of the smaller number of supporters on Facebook compared to the number of the real voters, the users initiating causes or online discussion groups are very influential opinion leaders, not only in the online but in the real world also. The political parties must take into account that as long as they manage to keep them – the opinion leaders of social networks – close, the degree of influence of the political message will increase proportionally with the number of the opinion leaders on Facebook. This will „revive" the old communication model developed by Paul Lazarsfeld in 1955, called the „two-step flow of communication". This theory showed that the opinion leaders are, in fact, the ones who affect the interpretation of the media messages. In other words, the media message is not directly interpreted by the public, but mediated through interpersonal communication and the contact with the opinion leaders. In fact, this is the great „revolution" of the Social Media: the interaction.

REFERENCES

BECIU, Camelia*, Sociologia comunicării şi a spațiului public,* Editura Polirom, Iaşi, 2011.

BĂDĂU, Horia Mihai, *Tehnici de comunicare în Social Media*, Editura Polirom, Iaşi, 2011.

TASENȚE, Tănase, Ciacu, Nicoleta, Contributiile Social Networks in reconfigurarea socialului din Romania, Analele Universitatii „Dunarea de Jos" din Galati, Fascicula XX, an V, 2010, nr. 5, ISSN 1842-6492, Editura Galati University Press.

http://www.socialbakers.com

http://www.facebrands.ro

http://www.etiquettes.ro/marketing/facebook-hi5-si-twitter-raman-preferatele-romanilor-amatori-de-internet/

http://www.alegeri.tv/alegeri-parlamentare-uninominale-2008

http://www.internetworldstats.com/europa.htm

Linșajul mediatic în politica și mass media românească.

Definiţie şi scurte explicaţii

ION NOVĂCESCU
[Babeş-Bolyai University, Cluj-Napoca]

Abstract

The Monitoring Report of justice in Romania, published by the European Commission in late January of this year, has sparked an intense controversy in Romanian politics between the president of Romania and the prime minister of the country, which has focused on the mediatic lynching who was practiced against the judges and the anti-corruption prosecutors. This article defines and analyzes the mediatic lynching and its specific features that distinguish it from a press campaign.

Keywords

the media lynching; press campaign; romanian politics; the Mechanism for Cooperation and Verification; E.U. report

După publicarea recentului raport de monitorizare a justiției din România[1], demers realizat în baza Mecanismului de Cooperare și Verificare (M.C.V.) și, mai ales după răspunsul oficial al României la acest raport, exprimat de președintele

1 Comisia Europeană a făcut public raportul său în baza M.C.V. pe Justiție, în data de 30 ianuarie 2013. Paragraful referitor la mass media românească din acest raport a generat dezbateri aprinse despre o *lege a presei* şi, mai ales, despre linşajul mediatic exercitat de către anumite grupuri media asupra înalților oficiali din justiție şi sistemul anticorupție din România. "Revizuirea standardelor existente pentru a se garanta existența unor mijloace de informare în masă libere și pluraliste, asigurându-se, totodată, măsuri reparatorii eficiente împotriva încălcării drepturilor fundamentale ale omului și împotriva exercitării de presiuni nejustificate și a recurgerii la acte de intimidare de către mijloacele de informare în masă asupra sistemului judiciar și a instituțiilor implicate în combaterea corupției. Ar trebui să se dea asigurări Consiliului Național al Audiovizualului cu privire la independența sa efectivă, iar acesta ar trebui să își îndeplinească pe deplin rolul prin instituirea și aplicarea unui cod de conduită în această privință", se specifică în Raportul MCV. Comisia Europeană, *Raport al Comisiei către Parlamentul European şi Consiliu privind progresele înregistrate de România în cadrul Mecanismului de cooperare şi de verificare*, Bruxelles, 30.01.2013, **http://adevarul.ro/**, accesat 30.01.2013; vezi și: **http://ec.europa.eu/cvm/progress_reports_en.htm**, accesat 30.01.2013

Traian Băsescu, dezbaterea publică s-a concentrat în jurul unui concept mediatic, cu înțeles și practici macabre. În zilele care au urmat publicării raportului M.C.V., în platourile TV de știri și-n paginile ziarelor politice au curs acuzele referitoare la folosirea excesivă și în interes ocult contra unor oficiali din Justiție, a unui demers mediatic specific, căruia i se atribuie conotații și practici non-jurnalistice, demers cunoscut sub numele de ***linşaj mediatic***. Practic, politicienii, analiștii, ziariștii prezenți în talkshow-urile televiziunilor, sau în paginile ziarelor, ori publicul anonim care comentează în subsolul articolelor publicate în presa online, au operat intens, în funcție de interesul politic și comercial, sau în în funcție de simpatie, ori antipatie cu acest concept fără a-l defini și explica.[1] Ba mai mult decât atât, dezbaterea a devenit pătimașă când în această polemică mediatică și politică s-au implicat, pe rând, premierul și președintele României pentru a acuza sau menționa, în funcție de interesul politic, unul din grupurile mediatice suspectate că ar fi practicat linșajul mediatic la adresa unor înalți magistrați sau inspectori ai Agenției Naționale de Integritate (A.N.I.).[2] Din acel moment, conceptul de ***linşaj mediatic*** a început să fie folosit ca armă politică de compromitere și decredibilizare publică a uneia sau a alteia dintre grupările politico-mediatice aflate în conflict pe scena internă, cum că ar folosi practici non-jurnalistice și anti-europene pentru a-și satisface interesele private și de grup în realația cu justiția română.[3] Recunoaștem că definirea şi explicarea conceptului de mai sus ar fi fost destul de dificilă având în vedere inexistența, în literatura românească de specialitate, a unei lucrări de specialitate care să definească și să analizeze conceptul și practicile sale specifice.

Încercând să elaborăm o definiție a conceptului cu care operăm, noi credem că ***linşajul mediatic*** este operațiunea mediatică *non-jurnalistică*[4], deosebit de agresivă,

---

1 Vezi: polemica violentă dintre grupurile mediatice concurente, respectiv Trustul Intact: Antena 3 şi Jurnalul Național, versus Trustul B1-Evenimentul Zilei. Referindu-se la acest război mediatic, publicația *Agenda de Iaşi* a publicat articolul: „Linsaj mediatic in direct! Ion Cristoiu a fost desfiintat complet de Mihai Gadea in emisiunea Sinteza Zilei - 03.02.2013", **http://www.agendadeiasi.ro/**, accesat 04.02.2013

2 Preşedintele Traian Băsescu a susținut, în cadrul unei declarații de presă făcute la Palatul Cotroceni, în data de 3 februarie 2013, că: "instituția care reglementează audiovizualul ar trebui să facă niște reguli pentru evitarea linșajelor mediatice. Nu vreau să mă bag în acest subiect, doar citesc corect raportul. Spun doar că au fost oameni care nu meritau să fie linșați. Aceste lucruri se aud la Bruxelles, iar instituția care trebuie să reglementeze aceste lucruri este *Consiliul Național al Audiovizualului* (CNA) și desigur justiția." **http://www.b1.ro/tag/linsaj-mediatic** , accesat 03.02.2013 Anterior acestui moment, premierul Victor Ponta a trimis vineri, 1 februarie 2013, o scrisoare conducerii ziarului *Evenimentului Zilei*, (EVZ) în care susținea că „o serie de acțiuni" ale publicației vin în totală contradicție cu recomandările pe care Raportul pe justiție al Comisiei Europene le face României. Șeful Guvernului susținea că EVZ pune presiune „directă" pe justiție și pe CNA. „De vreo patru zile, e o campanie în Evenimentul Zilei, la fel de violentă ca la Antena 3, chiar mai violentă, prin care a făcut presiuni asupra unui proces în curs. În fiecare zi se scrie cât de rău este CNA", a declarat premierul. Mircea Marian, Dan Istratie, „Premierul susține că a făcut un „exercițiu de sinceritate" cu Evenimentul Zilei", **http://www.evz.ro/**, accesat 01.02.2013 3 Ziarele *România Liberă* şi *Evenimentul Zilei* au preluat şi dezbătut, în cursul lunii decembrie a anului 2012, un articol publicat în *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, intitulat: „Linşajul mediatic din România", în cuprinsul căruia jurnalistul german, Karl-Peter Schwarz, acuza trustul Intact şi în special postul TV Antena 3 că ar fi practicat linşajul mediatic la adresa şefului A.N.I. "Nu doar Horia Georgescu este suspus atacurilor mediatice din România, ci şi alții, printre care şi unul dintre judecătorii Curții Constituționale a României, Iulia Motoc. Despre ea, cei de la Antena 3 au spus că este „bolnavă mintal". Nici judecătorul Cristi Dănileț nu a scăpat: el a fost acuzat de „pedofilie" pe baza unei fotografii în care apare cu fiica sa", scria ziarul *România Liberă* despre articolul din *FAZ,* în ediția sa on line din data de 3 decembrie 2012. Adrian Toma, „Frankfurter Allgemeine Zeitung, despre FRICA ce DOMNEŞTE în ROMÂNIA şi LINŞAJUL MEDIATIC de dinaintea alegerilor parlamentare", **http://www.romanialibera.ro/**, accesat 03.12.2012 ; Vezi şi: Mircea Marian, „Un nou articol în FAZ: „Linsaj mediatic" şi „teroare psihică" la Antena 3", **http://www.evz.ro/**, accesat 03.12.2012.

4 Prin „operațiunea mediatică *non-jurnalistică*" înțelegem acel demers mediatic al unei instituții media, care nu respectă normele deontologice ale jurnalismului profesionist.

amplă şi uneori de lungă durată, promovată de către una sau mai multe instituţii media, coalizate sau nu, care acţionează premeditat, ori reactiv, împotriva unui individ, de obicei cu statut de persoană publică, în scopul compromiterii şi distrugerii credibilităţii şi reputaţiei sale. Scopul şi motivaţia unui linşaj mediatic le reprezintă eliminarea de pe scena publică (sau pur şi simplu dintr-o anumită funcţie, structură etc) a unei persoane care împiedică sau deranjează satisfacerea unui anumit interes, fie acela privat sau de grup; ori acea persoană *a devenit* inamic public din diverse motive şi interese sau, pur şi simplu, accidental.

Din punct de vedere fenomenologic, linşajul mediatic are două identităţi distincte, generate de ariile diferite în care se manifestă: *în plan general* (ca atitudine şi manifestare a mass media în cadrul societăţii) şi *în plan particular/individual*. La nivelul unei societăţi/comunităţi (naţionale sau locale), linşajul mediatic este cea mai agresivă formă de manifestare a forţei şi orgoliului puterii mass media, cea care este considerată a fi cea de-a patra putere în stat, dar care, în realitate, are un statut de *putere neoficială* a regimului democratic. Având în vedere statutul său neoficial, precum şi relaţiile sale de *inferioritate constituţională* cu cele trei puteri oficiale ale democraţiei: puterea legislativă, puterea executivă şi puterea judecătorească, mass media simte uneori nevoia să-şi manifeste nu numai frustrarea faţă de acest statut al său, golit de autoritatea legală, ci şi imensa sa putere, în scopul intimidării/descurajării sau câştigării respectului celorlalte trei puteri legale şi oficiale. Pe lângă satisfacerea intereselor oculte şi de obicei restrânse, aceasta este raţiunea formală şi oarecum ideologică în numele căreia, periodic, reprezentanţi de seamă ai celorlalte trei puteri constituţionale ale statului democratic sunt „biciuite", ori „sacrificate" public pe altarul puterii şi autorităţii Celei de-a Patra Puteri.

Evident, se pune întrebarea: ce sau cine anume asigură o asemenea libertate şi forţă de distrugere mass mediei şi, implicit linşajului mediatic, ca una dintre manifestările sale în societate. Pe de-o parte, *opinia publică*, în numele căreia *A Patra Putere* acţionează şi căreia i se adresează pentru a contra-semna actul său de *justiţie mediatică*[1] şi, în al doilea rând, *imaginea publică* a unei instituţii sau persoane. „Acum imaginea înseamnă totul", susţine Matt Haig într-o lucrare dedicată brandurilor şi conceptului de *imagine publică*.[2] Imaginea publică a personajului politic, spre exemplu, a ajuns să însemne *totul* odată cu introducerea votului universal, când alegătorii votează mai mult percepţia lor personală asupra acelui politician, decât calităţile şi capacităţile, ori realizările acestuia. La fel este şi în cazul celorlalte gulere albe din cadrul puterii judecătoreşti sau a instituţiilor care compun cele trei puteri constituţionale. Pur şi simplu este vorba despre percepţia pe care publicul o are asupra acestora. E uşor de înţeles cine anume poate întări sau modifica percepţia publică asupra unui politician, magistrat, ori înalt funcţionar al statului; sau cu alte cuvine: cine poate tulbura limpezimea apei. Mass media este puterea, *magicianul* care poate poate crea plus valoare de marcă sau poate cauza pierderea oricărei valori a brandului politic/de justiţie[3] etc. peste noapte. Aici, în această ecuaţie de zidire sau

1 *Justiţia mediatică* sau *tele-justiţia* sunt concepte şi, din păcate, practici din ce în ce mai frecvent folosite în societatea românească, caracterizate prin „acuzarea", „judecarea" şi „condamnarea" simbolică a unui personaj în platourile talk show-urilor TV sau în paginile ziarelor, înainte ca justiţia să pronunţe un verdict definitiv şi irevocabil. Una din principalele manifestări ale telejustiţiei o reprezintă publicarea ilegală în mass media a unor fragmente din rechizitoriul întocmit de procurori şi, mai ales, a interceptărilor unor convorbiri telefonice, pe baza cărora justiţiarii mediatici pronunţă sentinţele de compromitere publică.

2 Matt Haig, *Mari eşecuri ale unor branduri renumite* (Bucureşti, Editura Meteorpress, 2008), 16.; Joe Marconi susţine că „imaginea este ceea ce majoritatea publicului percepe probabil a fi reprezentarea subiectului." Joe Marconi, *Ghid practic de relaţii publice*, (Iaşi, Editura Polirom, 2007), 83 n.1

3 „Brandingul şi-a depăşit atât de mult originile comerciale, încât impactul lui este practic incomensurabil în termeni sociali şi culturali. El s-a răspândit în educaţie, sport, modă, turism, artă, teatru, literatură, politică regională şi naţională şi în aproape toate celelalte domenii la

de distrugere a credibilității şi valorii emoționale a unui brand politic/al justiției etc. se află sursa libertății și a puterii mass media şi a linşajului mediatic. Un politician/un partid cu imagine proastă nu va fi votat sau va ajunge să piardă puterea pentru că astăzi, în România, imaginea lor publică reprezintă, din păcate, cam unicul capital de care dispun aceşti subiecți publici. Aşa că, e simplu de înțeles de ce linşajul mediatic ajunge să îngrozească şi să fie de temut[1]. Acum mai bine de 100 de ani, Gustave Le Bon, în *Psihologia mulțimilor*, ştia că „tot ceea ce impresionează puternic imaginația mulțimilor trebuie să aibă forma unei imagini şocante şi limpezi." În acelaşi timp, arăta el, "nu faptele prin ele însele sunt cele care impresionează imaginația populară, ci modul în care sunt prezentate. Aceste fapte trebuie să producă prin condensare, dacă mă pot exprima astfel, o imagine şocantă, care să ocupe şi să obsedeze mintea. Să cunoşti arta de a impresiona imaginația mulțimilor înseamnă să cunoşti arta de a le cârmui". [2] Aceasta este tactica şi în acelaşi timp metoda de lucru a linşajului mediatic, dar şi a mass media, în general în competiția sa pentru autoritate și respect cu puterile constituționale ale regimului democratic, și nu numai.

În plan particular/individual, linşajul mediatic – ca formă agresivă de comunicare şi manipulare publică – este generat de ceea ce am putea denumi *Forța Întunecată* a *Celei de-a Patra Puteri* a statului democratic. Ritualul unui linşaj mediatic presupune executarea în piață a *inamicului public*, după ce, în prealabil, acesta a fost declarat *persona non grata* şi „condamnat" de către „sentimentul public", fabricat artificial şi manipulator în laboratoarele instituțiilor media, transformate în acuzatori publici, ori revărsat natural din conştiința publică, indignată de o anumită faptă reprobabilă.

În altă ordine de idei, linşajul mediatic este manifestarea excesivă a arbitrariului şi lipsei de scrupule a *Celei de-a Patra Puteri*. Prin rațiunea şi formele sale de manifestare non-jurnalistice, linşajul mediatic nu are nimic de-aface cu principiile și nevoile interesului public, ori cu normele deontologice care guvernează activitatea jurnalistică. Pur şi simplu, prin intermediul linşajului mediatic şi de obicei în baza unui interes major şi ocult, o persoană publică este discreditată la nivelul percepției publice, în numele libertății de opinie şi exprimare, de către jurnaliştii, prezentatorii sau moderatorii uneia sau a mai multor instituții media care, într-un anumit cadru şi pe baza unui anumit scenariu, dezvăluie (denunță), incriminează, condamnă şi execută simbolic acea persoană, cu statut de *inculpat public*.[3]

Din aceste motive, linşajul mediatic, deşi poate fi confundat, nu are nimic în comun cu o *campanie de presă*. În timp ce o campanie de presă luptă pentru o cauză nobilă sau pentru promovarea unui interes public, linşajul mediatic vizează satisfacerea unui interes privat sau cel mult de grup. Apoi, elementul definitoriu şi scopul fundamental al unei campanii de presă este construcția, în timp ce, în cazul linşajului mediatic, scopul principal este distrugerea adversarului ori a personajului care deranjează sau a fost declarat „inamic public. O altă diferență majoră constă în metodele de acțiune, sau mai bine spus de luptă mediatică. O campanie de presă operează cu tot registrul deontologic al genurilor jurnalistice: ştiri, anchete, reportaje, interviuri, talk-show-uri, editoriale, comentarii, analize, în cele mai multe cazuri produse şi difuzate

---

care ne-am putea gândi. Brandingul este tot mai folosit deorganizațiile non-profit şi caritabile, care concurează cu brandurile comerciale în teritoriul emoțional din mințile şi inimile oamenilor, pentru banii din buzunarele lor." Wally Olins, *Despre brand,* (Bucureşti, Editura Comunicare.ro, 2003), 16, n.2.

1 La Cluj, limbajul comun s-a îmbogățit în acești 23 de ani ai democrației post comuniste cu o zicală elocventă în acest sens: „Nu te spală tot Someşul dacă a ajuns presa să te murdărească!"

2 Gustave Le Bon, *Psihologia mulțimilor*, (Bucureşti, Editura Anima, 1990), 37-38.

3 Noi credem că linşajul mediatic înlocuieşte, la nivel simbolic, în percepția şi aşteptarea publică, spectacolul violent şi sângeros al pierdutului Colosseum, cu ai săi gladiatori condamnați la moarte, cu fiarele sălbatice şi cu sclavii sfârtecați, în uralele entuziaste ale unui public barbar, dar îmbrăcat la patru ace, cu cele mai fine togi şi cele mai aranjate coafuri.

în conformitate cu regulile și valorile deontologiei jurnalistice, dintre care cele mai importante sunt obiectivitatea, imparțialitatea și preponderența interesului public față de cel privat. De partea cealaltă, şi linşajul mediatic se foloseşte de o parte din genurile jurnalistice, în special de: ştiri, anchete, dezvăluiri, talk show-uri, editoriale și mai ales articole de opinie, cu diferența majoră că producția și difuzarea acestora nu respectă normele deontologice și principiile interesului public. În fapt, linşajul mediatic operează şi de fapt se bazează pe un singur instrument de luptă mediatică non-jurnalistică (arbitrar şi abuziv), şi anume: *atacul la persoană*. Această metodă non-jurnalistică utilizează manipularea publică, prin prezentarea deformată a informației și este caracterizată de insulte, calomnii şi etichete defăimătoare, aplicate pe fruntea/imaginea publică a victimei. În bilanțul unui linşaj mediatic au preponderență materialele fabricate în „laboratoarele adevărului", subiectivismul şi, evident, materialele de opinie, în timp ce, în cazul unei campanii de presă, majoritare vor fi materialele obiective și imparțiale de informare. Diferența majoră, și altfel spus, între cele două operațiuni mediatice este că în cadrul unei campanii de presă publicul va auzi și vocea celui incriminat, în timp ce „procedura" linșajului mediatic „permite" manifestarea zgomotoasă și agresivă în „sala de judecată publică" ***doar*** a *justițiarilor mediatici*.[1]

Indiferent de sursa media care o promovează (print, tv, online sau radio), o campanie de presă este un demers care este asumat şi, **foarte important**, exersat liber și voluntar de către majoritatea membrilor unei redacții, în timp ce linşajul mediatic este un act comandat și este promovat de către un număr restrâns de jurnaliști, care-şi asumă şi de multe ori le convine rolul şi statutul de *călăi mediatici*. Aceşti actori publici, în multe cazuri jurnaliști cu mare experiență, se preschimbă peste noapte și se manifestă public, la ore şi în spații de mare audiență, fără scrupule morale și constrângeri deontologice, doar pentru a satisface interesul privat și ocult în slujba căruia s-au angajat, dar și propriile interese.

La urmă, dar nu în cele din urmă, diferența majoră dintre linşajul mediatic şi campania de presă constă şi în realitățile diferite cu care cele două operațiuni mediatice operează. În timp ce o campanie de presă se desfăşoară în cadrele şi operează cu elementele realului, linşajul mediatic recurge *des* la ceea ce noi numim ***iluzionismul mediatic***.[2] Prin operațiunea de *iluzionism mediatic*, prestigitatorul de presă X (instituția/„jurnalistul") fabrică în laboratorul său media (redacție, cabină de montaj, calculator de producție etc.), pentru cititorii şi privitorii săi, realitatea virtuală convenabilă, motivația şi emoțiile necesare pentru desfăşurarea *legitimă* şi cu succes a linşajului mediatic.

Aşa după cum s-au manifestat nu numai în România, ci aiurea-n lume, în funcție de interesele care le provoacă şi le motivează, linşajele mediatice pot fi de scurtă ori lungă durată, înregistrându-se cazuri în care agresiunea mediatică poate să dureze chiar mai mulți ani. În practica democratică românească, a votului universal, avem cazul primului linșaj mediatic din politica națională, executat în 1919, timp de 333 de zile, de către jurnalistul, Const. Mille[3] și al său influent ziar, Adevărul, contra celui

---

1 Admitem că atunci când are un rol şi un scop de *salubrizare publică*, adică este executat pentru pedepsirea binemeritată a vreunui tâlhar cu guler alb sau a unui politician corupt etc., linşajul mediatic poate fi un instrument util de coerciție al opiniei publice la adresa puternicilor sau potenților zilei, sau pentru sancționarea severă a unei nedreptăți. Într-un asemenea caz, linşajul mediatic poate fi o utilă supapă de evacuare prin care frustrarea şi iritarea unei societăți se poate descărca, evitându-se astfel posibilele dezordini sociale.

2 Gustave Le Bon, în *Psihologia mulțimilor*, dezvăluia că: „studiind imaginațiam mulțimilor am văzut că ele sunt impresionate mai ales de imagini. Cum aceste imagini nu sunt întotdeauna la îndemână, ele pot fi evocate prin folosirea judicioasă a cuvintelor şi formulelor. Mânuite cu artă, acestea posedă într-adevăr forța misterioasă pe care le-o atribuiau odinioară adepții magiei. Provoacă în sufletul maselor cele mai teribile furtuni,știind totodată să le şi calmeze." Le Bon, *Psihologia*, 57.

3 Constantin Mille (1961-1927), jurnalist, avocat, activist radical-socialist, scriitor și patron al trustului *Adevărul-Dimineața* (1895-1920), este considerat a fi părintele fondator al presei

mai puternic om de stat al României Mari, premierul liberal Ion I.C. Brătianu. În urma acelui război politico-mediatic, de o agresivitate şi creativitate nemaintâlnite, omul politic liberal a fost trântit de la putere și a pierdut primele alegeri organizate în România, în baza votului universal, ce tocmai fusese introdus de guvernul său, în noiembrie 1918. De atunci a rămas în conştiința colectivă celebra zicală: „nimeni nu poate câștiga un război cu presa!". Sau, linşajele mediatice pot fi de scurtă durată şi de slabă intensitate, aşa cum a fost asaltul contra lui Iuliu Maniu, în 1920, al ziarului clujean *România* (patronat de către Octavian Goga), în baza *rechizitoriului politic* că acesta și-ar fi însușit fraudulos automobilul mareşalului von Mackensen, după retragerea acestuia şi a armatei sale din România, în noiembrie 1918. În perioada actuală avem linșajele mediatice pe care diferite instituții și trusturi media locale și naționale le practică mai ales la adresa unor politicieni rivali sau a altor personaje publice; cel mai renumit, intens și amplu fiind linșajul mediatic practicat timp de mai mulți ani de către un trust media contra șefului statului român.

Să mai precizăm că durata şi duritatea unui linşaj mediatic sunt determinate şi de: puterea de impact şi influențare publică a instituției media preschimbată în justițiar mediatic, de rezistența personală la agresiune și stres a persoanei devenită inculpat/inamic public, de susținerea (politică, mediatică ori corporativă) de care aceasta beneficiază în timpul agresiunii mediatice la care este supus şi nu în ultimul rând de evoluția conjuncturii, în cadrul căreia includem şi evoluțiile sentimentului public. În fapt, succesul sau eșecul unui linșaj mediatic din rațiuni politice este asigurat de starea și percepțiile sentimentului public față de un anumit personaj politc; mai precis de existența unui resentiment public la adresa acelui inculpat/inamic public. În măsura în care strategul unui linșaj mediatic ține cont de existența sau nu a unui resentiment public la adresa unui politician pentru a declanșa agresiunea mediatică contra acestuia înseamnă că acel strateg știe *când* este oportună o asemenea operațiune politico-mediatică. În același timp, dacă strategul are capacitatea ca să alimenteze linșajul mediatic din umorile și temerile resentimentului public și mai ales să-l concentreze și simbolizeze în și prin propria sa acțiune, atunci acel strateg știe *cum* trebuie să se facă un linșaj mediatic. Acest fapt este confirmat de istoria linșajul mediatic anti-brătienist din 1919, când succesul acestei agresiuni mediatice a ziarului *Adevărul* și a jurnalistului Const. Mille, precum și prăbușirea politică și electorală a premierului Ion I.C. Brătianu și PNL-ului s-au datorat și existenței unui puternic *resentiment public antiliberal*, izvorât din dezastrul și nenorocirile primului război mondial. Fără a avea la dispoziție sondaje de opinie și alte cercetări ori măsurători sociologice, justițiarii mediatici ai anului 1919: Const. Mille, Gh. Costa-Foru, Constantin Bacalbașa ori N.D. Cocea *au simțit* și s-au urcat pe coama tsunami-ului public antiliberal, confiscându-l și dirijându-l contra lui Ion I.C. Brătianu, pe care l-au portretizat în postura de *Icoană a Răului*, iar pe liberali ca pe cei mai mari duşmani şi paraziți ai societății româneşti..

Pe un alt plan, o răsfoire sumară a unei istorii a linşajelor mediatice de aici şi din întreaga lume ne arată că, într-o proporție covârşitoare, acestea au fost provocate de un interes economico-politic. Sunt nenumărate exemple, în acest sens, în istoria românească trecută şi contemporană, dintre care, unul s-a petrecut în perioada interbelică iar altele se petrec sub ochii noştrii. În cazul oamenilor politici români, Ion I.C. Brătianu și Iuliu Maniu, dar și a altora din perioada interbelică şi actuală, linșajul mediatic, ca formă extremă de agresiune politico-mediatică, s-a manifestat și a vizat, în principal, următoarele:

– a fost/este generat de interesul politic dar şi economic al adversarilor acestora, care urmăreau compromiterea și distrugerea reputației, credibilității și autorității acestor oameni politici, atât în interiorul propriilor partide, cât și pe scena politică, în viața publică dar mai ales în cadrul structurilor de putere ale statului român. Când

române moderne și al conceptului de opinie publică în România. Tudor Arghezi, *Constantin Mille*, *Adevărul*, 19 februarie 1947; vezi Tiberiu Avramescu, *Constantin Mille. Tinerețea unui socialist*, (București, Editura Politică, 1973), 391

spunem: *interes politic şi economic* avem în vedere *influența*, plus *resursele* şi repartizarea acestora, pe care omul politic supus linşajului mediatic le controla în virtutea statutului şi funcției pe care le avea.
– a vizat înlăturarea acestor oameni politici din fruntea partidelor pe care le conduceau și în plus, în cazul lui Ion I.C. Brătianu, înlăturarea acestuia din fruntea guvernului României; explicația aceasta este valabilă şi pentru prezent, când linşajele mediatice au urmărit căderea unor lideri politici din fruntea partidelor sau din funcțiile înalte pe care le aveau; de premier sau şef al statului.
– a fost executat mediatic prin intermediul unor instituții media (ziare, TV, on line) care, deşi clamau/clamează independența editorială şi politică, erau/sunt înregimentate politic în taberele adverse liderilor deveniți ținte politice.
– a reprezentat o supapă de evacuare a furiei publice, a frustrărilor şi traumelor sufleteşti naționale, create şi amplificate în cadrul societății românești de primul război mondial, iar acum de criza economică.

În concluzie – şi privind lucrurile dintr-un unghi pozitiv - dincolo de excesele, abuzurile şi caracteristicile sale non-jurnalistice, linşajul mediatic poate fi considerat şi o formă de atenționare şi sancționare de către opinia publică a practicilor şi comportamentelor incorecte şi ilegale ale oficialilor celor trei puteri constituționale.

Dacă admitem funcția sa coercitivă, exercitată în numele opiniei publice şi a interesului general, pentru a corecta atitudinea şi comportamentul celor trei puteri oficiale, sub nicio formă nu se poate admite exercitarea linşajului mediatic, în numele unui interes ocult şi privat, şi folosit ca instrument de discreditare publică şi eliminare a unui individ dintr-o anumită funcție sau structură a statului. Cu atât mai puțin se poate admite un linşaj mediatic executat din rațiuni de răzbunare, ori de pedepsire a unui individ, din diverse motive private ale unui jurnalist, instituții sau patroni de media.

Dintr-o altă perspectivă – şi referindu-ne strict la viața politică românească actuală – politicienii români ar trebui să înțeleagă cât de șubredă și de vremelnică e postura lor de „stăpâni" ai afacerilor publice în democrație, atunci când *Cuvântul* și *Imaginea*, mânuite de jurnaliști determinați, se năpustesc asupra lor pentru a-i prăvăli din jilțurile în care națiunea i-a instalat temporar și cu mandat precis.

BIBLIOGRAFIE

AVRAMESCU, Tiberiu, *Constantin Mille. Tinerețea unui socialist*, București, Editura Politică, 1973.

BON, Le Gustave, *Psihologia mulțimilor*, Bucureşti, Editura Anima, 1990.

Comisia Europeană, *Raport al Comisiei către Parlamentul European şi Consiliu privind progresele înregistrate de România în cadrul Mecanismului de cooperare şi de verificare*, Bruxelles, 31.01.2013

MATT, Haig, *Mari eşecuri ale unor branduri renumite* , Bucureşti, Editura Meteorpress, 2008

MARCONI, Joe, *Ghid practic de relații publice*, Iaşi, Editura Polirom, 2007.

OLINS, Wally, *Despre brand* , Bucureşti, Editura Comunicare.ro, 2003.

Presă

Adevărul, 19 februarie 1947

http://adevarul.ro/

http://www.agendadeiasi.ro/

http://www.b1.ro

http://ec.europa.eu

http://www.evz.ro/

http://www.romanialibera.ro/

Measuring Sustainable Development Effectiveness in EU's Policies Implementation in Romania

■ ROXANA DAMIAN
[CEU School of Public Policies]

Abstract

With the 2004 and 2007 EU enlargement, the main incentive for 12 candidate countries - the actual membership - has been ruled out. EU cannot play the „sticks and carrots" game while the impact of the pre-accession policies and 2007-2013 funding infusion can now be fully measured. The literature covering the Europeanization of domestic policies and their results for the new Member States does not count too many successes but argues that it is the domestic policies that have the relevant impact. We analyze the case of sustainable development for Romania and argue that although it is a core horizontal principle of EU policies its impact is very limited and it is rather a subject of good wording due to several policy shortcomings.

Keywords

Europeanization; EU membership; funding effectiveness; sustainable development; conditionality

The word best describing the process that engaged Central and Eastern Europe in the '90 would be Europeanization. The process was a twofold: on one hand it translated into embracing the market economy concept and on the other it meant adopting *the acquis communautaire*.

The 2004 and 2007 EU enlargements were the milestones in this respect. A growing literature on EU's impact emerged covering either sectoral policy areas, comparisons between different new Member States or between pre-accession and post accession performances. Since 2013 is the last year to cover the present financial exercise, we can only expect for the subject field to grow and analyze the further Europeanization based on other indicators: performance in using EU funding, the avoidance of slide backs in areas that were negotiated prior to EU joining, the Member States' capacity of being veto players etc.

Most of the conclusions of this literature find a gap between the strong formal and the weak practical compliance record of the new CEE Member States.

Paper's rationale

The present paper will focus on a sole country – Romania – in testing whether EU funding has an impact on a set of indicators of the World Bank in

the domain of sustainable development.

Romania is considered a lager member of the EU accession process, confronting huge bottlenecks and absorption problems following 2007. The interest for this undertaking is represented by the fact that the projects financed within EU assistance in Romania contain sustainable development as selection criteria, thus funding is allocated based on this criteria too. The paper's main inquiry is whether sustainable development is part of the EU's „rhetorical entrapment" or correlations between the actual funding and actual positive evolutions can be found.

Structure of the paper

The paper is structured as follows: we will shortly present the Europeanization process, how EU policies have been put at work in the Member States, where sustainable development is positioned and particularize the case for Romania. The findings on sustainable development World Bank's figures will make up the second part of the paper. The last section will deal with explaining the lack of impact of the EU funding, suggest and gather possible solutions, conclusions and a plea for introducing the critical thinking argument in the EU policy design in order to avoid the rhetorics it was accused of.

We will seek correlations between a selected set of indicators of the World Bank referring to sustainable development for the country under disscusion. We chose to use the World Bank's data and not an EU source in order to observe how the subject is reflected in the measurements of an alternative source. This will also allow us to compare the figures for Romania with the available data in other countries that are not EU members.

Sustainable development is rarely tackled due to its complex character. The multi-facades of the subject needs a very wide analysis, an aspect that constitute shortcomings of the present paper as it resumes to being an introduction and proposes this theme for further reflection.

Europeanization: motor for domestic public policies?

The term „europeanization" – is usually understood as shorthand for „influence of the EU" or „domestic impact of the EU" [1]. The Europeanization of candidate countries and new members is a rather recent and still comparatively small, but - particularly since 2003 – a fast-growing research area. Research in this field has developed primarily in the context of the EU's eastern enlargement.

Europeanization is generally measured in the literature by what policy scientists call „input indicators" such as adaptation of various European laws, regulations and conventions[2]. EU monitored the alignment to the *acquis communautaire* as well as candidate countries' performances' on specific chapters and domains through the regular monitoring reports. Only in the context of the CEE enlargement did EU spell out, and regularly monitor, an explicit pre-accession conditionality[3] .

A very prolific EU adaptation rhetoric was in place in the candidate countries prior to 2004 and 2007 joining. However, the literature following the development of public policies during the accession process and in the first accession years finds

1 U. Sedelmeier, U., *Europeanisation in new member and candidate states*. Living Rev.Euro. Gov. Vol 1, No. 3. 2006.

2 Pippidi, A (2008). The *EU as a Transformation Agent. Lessons learned from governance reforms in East and Central Europe.* Hertie School of Governance Working papers, No. 33.

3 Sedelmeier, *Europeanisation in new member…*

that better performance by some countries versus others is not due to EU assistance and domestic factors remain essential. Following the accession the main incentive – actual membership - drifted away and was not replaced by others to follow-up in the light of the accession. Scholars explain the lack of profound and sustainable positive developments through the fact that incentives were often wrong, confusing or absent and no indicators were put it to measure the process of change.

The sole adaptation pressure for the Central and Eastern European Member States was high due to the legacy of post-communism that created high adjustment costs. Again, the main rationale for adopting the acquis was the benefits of full EU membership rather than the intrinsic benefits of EU models in the various policy areas. The raise of euro-skepticism following the accession (Czech Republic) and use of vetoes (the case of Poland on EU climate change plan) stand as proof.

Transposing EU's policies

EU policies can be divided into four group categories:

1. *Regional and Cohesion Policy;*
2. *Thematic Policies:* Research and Development, Industrial and SMEs, Transport, Energy, Informational Society, Education, Lifelong Learning, Employment, Social Affairs and Equal Opportunities, Consumers' protection, Culture, Audiovisual and media, Public Health;
3. *Agricultural policy, rural development, fishing and environment*;
4. *External cooperation policy* (EU enlargement and external policy).

A distinction between EU's *direct* and *indirect* support is important to be made. The *direct* support is coordinated in a centralized manner from Bruxelles through a *Directorate generale*[1]. Decentralized coordination (*indirect* support) is applied to the Structural Instruments (Structural Funds and Cohesion Fund - SI), the European Agricultural Guarantee Fund (EAGF), European Fishing Fund and instruments for external assistance (IPA – Instrument for Pre-adherence, ENPI, and DCI). The responsibility of implementing the SI and other financial instruments subject to the decentralized coordination (indirect support) falls in the competence of the Member States[2]. SI are to be accessed only by certain states and regions while following certain criteria application. On the other hand, for the direct support, beneficiaries from all countries are welcome to apply and access funding. The proportion is of 76% of the EU budget to indirect assistance to 22% to direct assistance. 2% is allocated to tertiary states and international organizations such as UN and Red Cross[3].

Most of the *direct* financial instruments or communitaire programmes are financed by the budgetary sub-chapter „Competitiveness for growth and employment". The implementation of the Regional and Cohesion Policy (through the SI - *indirect*) is financed by the „Cohesion for growth and employment". The name of each budgetary sub-chapter is relevant for making the distinction between the two types of assistance. Competitiveness has to do with building up the single market on grounds of economic performance and competitive advantage (in other words for pioneer projects). Cohesion, on the other hand, translates in reducing the disparities between the Member States, regions, organizations and individuals of the EU

1 The subsequent thematic programs are: FP7, CIP (EIP, ICT, PSP, IEE), Lifelong Learning Program, Marco Polo, TEN, Life +, PROGRESS, Culture 2007-2013, Media 2007, Youth in Action, Health Framework Program, Citizens for Europe, Daphne II.

2 The term to be used when referring to the states implementing SI will be from this point forward "beneficiary state" as not all member states implement such SI.

3 *New Funds, Better Rules. Overview of the New Financial Rules and Funding Opportunities 2007-2013*, European Communities, 2007.

(addresses to weak points, poorer regions facing shortcomings). Different outcomes and approaches are expected from the projects financed through the latter, namely horizontal effects. These European funds (SI) are invested in certain undertakings that will encourage other organizations to multiply in different contexts and regions the respective investment; thus, the good practice concept. In a nutshell, the SI should act as leverage for the communitaire programs.

Within the indirect assistance system, the Member States do not bear the sole implementation of programs; the European Commission (EC) has some responsibilities as the financial allocation is subject to a shared management between the member states and the EC. EC is in this respect in charge with inspecting the functionality of each state's internal management system. The Member State has the liberty to define their own model of implementation of the SI according to their characteristics, social capital, field data, territorial organization etc. Adding to the examination responsibility, EC establishes the fact that the beneficiary states have to elaborate programmatic documents (the National Strategic Reference Framework -NSRF and Operational Programs), sets up the documents formats and the institutional architecture to be created for the funds absorption.

As a consequence, in all beneficiary states we will find programmatic documents having similar formats, as well as similar names, roles and attributions of the institutions in charge of the SI. Beneficiary states design policies and programs for SI absorption and need CE approval on their content and priority objectives of the NSRF.

EU assistance – the case for Romania

The National Development Plan 2007-2013 (NDP) approved in 2005 aims at reducing the disparities between Romania and EU, attaining 41% of the average EU's GDP/ capita[1]. Figures for 2005 showed barely over 30%. Three specific objectives were set within NDP: (1) increasing long term competitiveness of the economy, (2) development of the baseline infrastructure and (3) improving the capacity and effectiveness of the human resources. Specific objectives derive from the three were transposed in the NSFR. The latter document deals strictly with implementing SI, while the NDP covers the implementation of both SI and national investments. Deriving from the three specific objectives, seven operational programs have been designed: six of thematic content and one covering technical assistance. The seven are developed under the „Convergence" Objective, totalizing 19,21 billion euro. Adding up to the seven, several other operational programs run in parallel under Objective 3 „European Territorial Cooperation" amounting 0,46 billion euro. The direct support through the agriculture and fishing policies to Romanian farmers and the national co-finance to all programs raise the total allocation to around 30 billion for the 2007-2013 timeframe.

Equal opportunities, sustainable development and environmental protection are considered horizontal principles that must be ensured in different phases of the funds' implementation. As funds are allocated through call for project proposals, invariably all project applications have to demonstrate that they embed these principles that represent selection criteria. The difference between being financed and not getting the grant can be resumed to the points allocated to one of the two principles. The conclusion is that sustainable development weights in each project proposal while no aggregate indicator measuring it is monitored at national level.

1 Romania National Development Plan 2007-2013.

Findings on sustainable development for Romania

The most compact definition of sustainable development is to be found in EU's Sustainable Development Strategy (SDS): „Sustainable Development stands for meeting the needs of present generations without jeopardizing the ability of futures generations to meet their own needs – in other words, a better quality of life for everyone, now and for generations to come". Indicators of the SDS are theme enframed: socio-economic development, sustainable consumption and production patterns, social inclusion, demographic changes, public health, climate change and energy, sustainable transport, natural resources, global partnership and good governance.

We have defined in the over 1000 indicators of the World Bank 85 to associate with sustainable development indicators. In order to assess impact, for each of the 85 we allocated a „true" or „false" value. „True" was equivalent with a constant decrease or increase of the indicator's value over 2004-2011 period. „False" was assimilated with a fluctuation of the indicator's value over the same timeframe.

For Romania, out of the 85 indicators, 42 were in the impact defined area ("true" values). The rest were either „false" or no data was available. The 42 values indicating impact were divided between „positive" and „negative" impact. The ration between the positive/negative categories was 29/13.

A more thorough analysis was carried out for the values of the 2004-2007 period, comparing 2004 values with the correspondent 2007. 40 indicators showed „positive" evolutions over the mentioned period.

Positive constant evolution	Negative constant evolution
– Agriculture value added per worker – Water pollution, clay and glass industry – Water pollution, metal industry – Organic water pollutant (BOD) emissions – Water pollution, wood industry – Alternative and nuclear energy (% of total energy use) – Combustible renewable and waste (metric tons of oil equivalent) – Combustible renewable and waste (% of total energy) – CO_2 emissions from electricity and heat production, total – Water productivity – Annual freshwater withdrawals, domestic – Annual freshwater withdrawals, total – Renewable internal freshwater resources per capita – Terrestrial protected areas – Marine protected areas – Fixed broadband Internet subscribers – Fixed broadband Internet subscribers (per 100 people) – General government final consumption expenditure – Manufacturing, value added – Industry, value added – Services, etc., value added – GDP per capita – Expenditure per student, primary – Public spending on education, total (% of GDP) – Improved water source	– Water pollution, paper and pulp industry – Organic water pollutant (BOD) emissions – Fossil fuel energy consumption (% of total) – Energy related methane emissions (% of total) – CO_2 emissions from transport – Railways, goods transported – Railways, passengers carried – Motor vehicles – Primary completion rate, total – Children out of school, primary – Hospital beds – Ratio of female to male labor participation rate (%) – Researchers in R&D (per million people)

– Poverty headcount ratio at $2 a day (PPP) (% of population) – Poverty headcount ratio at $1.25 a day – Labor force with tertiary education (% of total) – Life expectancy at birth, total (years).	

Indicators associated with sustainable development revealing positive or negative constant evolutions in Romania over 2004-2011 timeframe

Conclusions

As concerns Romania, we found limited impact when measuring the 85 indicators correlated to what EU measures as sustainable development. Only 34% of the defined indicators were positively and constantly influenced over a period of 8 years (2004-2011). Over 15% of them were following a constant negative path for the same timeframe. Positive impact had been more frequently met during the years closer to the accession; slight decreases tend to follow 2007 that can be coupled up with the economic and financial crises.

On a three level scale containing the cathegories: „non-candidate state", „candidate state" and „membership attained", our findings suggest that it is within the „candidate state" status that most improvements were accomplished while the „non-candidate state" status is the least accountable for changes.

Explaining the lack of impact of the EU

While the impact produced on sustainable development in Romania is arguable, the high expectations that came along with the 2007 EU joining cannot be contested. Several explanations can be found in the literature. On one hand are those that suggest that the better performance by some countries versus others is not due to EU assistance but domestic factors remain essential. Better results obtained prior to the actual accession stand as proof in the case of Romania. However, for our case, a deepen analysis over the internal measured undertook in the domains measured by the defined indicators is needed in order to advocate such an opinion.

Another explanation of the lack of impact that is valid especially for non-member countries says that no specific impact is envisaged but a mere external reference point countries can choose to utilize when it fits their agenda (both pro-EU or anti-EU) as well as a loose framework for socialization[1].

The lack of impact of the EU fits well with the expectations of rationalist institutionalism. The distinguish between the rational institutionalism and sociological (or constructivist) approach is to be made. Rationalist institutionalism focuses on the use of conditionality by the EU to influence candidate countries. By contrast, sociological institutionalism emphasizes that EU's domestic impact results from a process of socialization in which domestic actors internalize EU norms that they regard as legitimate. Domestic norm entrepreneurs, as well as domestic cultural understandings and informal institutions are key mediating factors for whether domestic actors engage in a social learning process through which EU rules redefine their interests and identities.

More precisely, this literature explains pre-accession compliance by a rationalist bargaining model, which assumes actors to be rational utility-maximizers

1 Kleenman, K. *The European Neighbourhood Policy – A Reality Check*.Romanian Academic Society. Civil Society Against Corruption Working Papers

calculating the material as well as political costs and benefits of adopting and implementing new rules. Weak post accession compliance only follows from the external incentives model if we assume that accession conditionality only had an extremely shallow impact on the candidate countries.

Possible solutions

EU packages development ideas and funding all together into its assistance policies that are often seen as politically neutral. This approach is called „a technocrat consensus": *„politics is treated as a negative input into policy decision-making"*[1] as the politics of self-interest and rent-seeking negatively distort policy choice. This approach echoes the consensus on rational choice theory according to which policy is created in a fairly orderly sequence of stages. However, this model fails to capture the essence of policy making in political communities*: „the struggle over ideas and the process framing public policy-making*[2]". It circumvents politics by negating it when politics are the depositories of ideas and undermine countries' ownership of the reforms. One possible solution to the lack of impact problem can be more empowerment (including through politics) to the countries implementing EU derived policies. Clear-cut objectives and indicators can be set on a cost-efficient ground, while the specific country can be fully in charge of its implementation. Discharging the obligation of respecting certain formats can preclude using language as power play that correlates to none of the monitored indicators as it is the case for sustainable development.

Impact indicators measuring the degree of implementation of certain programs must be put into place and monitored. The degree of absorption of EU funding is not sufficient as it cannot say anything on the effectiveness of the policy implementation. A case of a high absorption rate and ineffective results is even worse than a combining low absorption rate and ineffectiveness only generating the illusion of good performance on public money account.

Policy analysis post modernized

Rhetorical or procedural entrapments are risks EU is facing in its assisting policies. The distinction between procedures and outcomes can lose its salience because the language of policy analysis can manipulate, distort and exclude, as each of the basic steps of the policy analysis involves ideological, political and rhetorical choices[3]. Applying critical theory to public policies in its early stages can make a difference in overcoming the two risks. If only one asks how compromises are made along the way so that the original ends are displaced or how and whether each end has been reached[4], one can never find out how policy making and policy implementation reshape the lively worlds of actors. Here critical theory can help us in many ways. How? Through analyzing the socially mediating structures, the mid-level range of institutions that link the alive world of actors to the broader structures of society.

---

1 C. Santiso. *Good Governance and aid Effectiveness, The World Bank and Conditionality*. The Georgetown Public Policy Review, Vol. 7, No, 1, 2001.

2 Santiso, *Good Governance….*

3 Stone, D. (1989). *Causal Stories and the Formation of Policy Agendas*. Political Science Quarterly, Vol, 104, No. 2

4 Forester, J. (1993). *Critical Theory, Public Policy and Planning Practice. Toward a critical pragmatism*. State University of New York Press

REFERENCES

BOZEL, T& Risse T., *Conceptualizing the Domestic Impact of Europe*. The Politics of Europeanisation, 2009. Available online at **http://www.gs.uni.wroc.pl/files/BOERZEL%20-%20RISSE%20Conceptualizing%20the%20domestic%20impact%20of%20Europe.pdf**

FORRESTER, J., *Critical Theory, Public Policy and Planning Practice*. Toward a critical pragmatism. State University of New York Press, 1993.

KLEENMAN, K. The European Neighbourhood Policy – A Reality Check.Romanian Academic Society. Civil Society Against Corruption Working Papers.

PIPPIDI, A., *The EU as a Transformation Agent*. Lessons learned from governance reforms in East and Central Europe. Hertie School of Governance Working papers, No. 33, 2008. Available online at **http://www.hertie-school.org/fileadmin/images/Downloads/working_papers/33.pdf**.

SEDELMEIER, U., *Europeanisation in new member and candidate states.* Living Rev.Euro. Gov. Vol 1, No. 3, 2006. Available online at **http://edoc.vifapol.de/opus/volltexte/2011/3115/pdf/lreg_2011_1Color.pdf** .

SANTISO, C. . *Good Governance and aid Effectiveness*, The World Bank and Conditionality. The Georgetown Public Policy Review, Vol. 7, No, 1, 2001. Available online at http://www.sti.ch/fileadmin/user_upload/Pdfs/swap/swap108.pdf

STONE, D. (1989). Causal Stories and the Formation of Policy Agendas. Political Science Quarterly, Vol, 104, No. 2

SCHIMMELFENNIN F. &Trauner, F., *Introduction: Post-accession compliance in the EU's new member states*. European Integration Online Papers. Special Issue 2, Vol 13, 2009.

New Funds, Better Rules. Overview of the New Financial Rules and Funding Opportunities 2007-2013, European Communities, 2007. Available online at **http://ec.europa.eu/budget/library/biblio/publications/funds_rules/pack_rules_funds_en.pdf** .

Romania National Development Plan 2007-2013. Available online at **http://www.fonduri-ue.ro/res/filepicker_users/cd25a597fd-62/Doc_prog/PND_2007_2013/3_NDP2007_2013(eng.).pdf** .

„Reflexele biopoliticii" sau Despre *ce se întâmplă cu biopolitica azi*[1]

■ VIORELLA MANOLACHE
[Romanian Academy]

Abstract

Under the pressure dictated by Western modernity movements, life finally enters within strategic (long term) relationships circuit. The present study establishes that, bio-politics and bio-power denounces the paradigm of politicization of the biological life. Foucault's late writings confirm the subordination of bio-politics to the technologies of power, which integrate / reduce life to biological continuity of the species, to the objectification of individual body or investigation of self-techniques, that would allow (beyond the corset of the institutional), the (re) affirmation of subjectivity as a force or a form of resistance.
The present reactivation of the bio model establishes that we cannot evade Foucault's view, in which, the biology- meeting – politics confirms that, none of the terms no longer retains its original meaning.

Keywords

Bio-politics; Biopolitics International Organisation; Bio-Environment; Bio-Legislators; Bio-Power

Biopolitica drept tendință

Într-o eventuală încercare de a (re) defini *biopolitica drept tendință*, aceasta ar reprezenta „reflecția etico-socio-politică asupra problemelor puse de tehnoștiința biologică", cu accent pe „puterea politică interesată de posibilitățile biotehnologice"[2].

În termenii lui Jean-Luc Nancy, *biopolitica* ar indica ordinea unei politici globale determinate bioactiv, destinate studierii, luării în grijă și controlării fenomenelor determinate de mondializare[3].

Având ca punct de sprijin această tensiune neantagonistă, putem accepta, ca valabilă, supoziția lui Michel Foucault, potrivit căreia, în pragul epocii moderne, viața naturală începe să fie inclusă în mecanismele și în calculele puterii statale, politica transformându-se în *(bio)politică*. Ideea este susținută cu tot ceea ce reclamă recalibrarea lui *zoon* pe o axă a politicului bioactiv și, pe filiera inaugurată de Stagirit, cu

1 Studiul de față reprezintă demersul inițial – integrat lucrării/cărții de autor focalizate pe *reperele teoretice ale biopoliticii*, în curs de apariție la editura Institutului de Științe Politice și Relații Internaționale al Academiei Române, București (2013).
2 Christian Geyer (coord.), *Biopolitik* (Frankfurt am Main: Suhrkamp, 2011). Vezi, în acest sens, și nr. 1 al revistei *Multitudes*, „Biopolitique et biopouvoir", Exils, 2000.
3 Jean- Luc Nancy, *La création du monde ou de la mondialisation* (Paris: Galilée, 2002).

acceptarea omului modern, drept o variantă adaptată a lui *zoon politikon*, sintagmă în a cărei „textură politică" este inclusă „viața", ca bioacumulare social-istorică a guvernării.

Dacă structura cursului, susținut de Michel Foucault, în intervalul 1978-1979, își propunea axarea pe *biopolitică,* asumată drept un fel aparte de „raționalizare" a problemelor impuse practicii guvernamentale (începând din secolul al XVIII-lea) și a implicațiilor sale politico-economice, un atare concept se regăsește integrat și deturnat înspre cadrul de raționalitate politică, în interiorul căruia problemele populației (sănătate, igienă, natalitate, longevitate, rase) sunt actualizate spre a-și recupera acuitatea.

Biopolitica își recunoaște echivalentul în politica massificată, asumată ca dominantă a spațiilor social-culturale recesive. Este util să facem precizarea că, în prezența acestor „aparențe" nondialectice, de natură *biopolitică,* se menține o anume presiune organică determinată de faptul că dinamica autocontradictorie se recunoaște în opțiunea slabă, potrivit căreia „bios"-ul nu este mai tare ca „politica".

Fuzionând cu *ethnopolitica* (mediul oferit de ethosurile umane, ale grupului sau instituțiilor), drept politică a vieții și a modului în care trebuie ea trăită,[1] *biopolitica* se convertește într-un „bun conductor de autoguvernare" a individului autonom în relație cu imperativele unei „bune guvernări". În prezența unei atari replieri, *bioputerea* își asumă rolul de a socializa și colectiviza, în prezența și sub supravegherea *biosocialității*, traduse drept exerciții de identificare a sinelui și a comunității prin criterii biologice. În opinia lui Nikolas Rose, pe măsură ce individualitățile somatice intră în politicile vieții, ia naștere o nouă etică a bios-ului.

Potrivit lui Ferenc Fehér[2], criticii americani ai *biopoliticii* (recte ai „politicii identitare"!) consideră că termenul este unul pretențios și artificial, subsumat tendințelor generaliza(n)te ale liberalismului preventiv[3]. După cum și Ágnes Heller[4] avertiza asupra faptului că, în interiorul modernității, ar exista două direcții – cea a „priorității libertății" și cea a „întreținerii vieții" – constituite în funcție de răspunsul oferit de agenții plasați, fie în interiorul potențării biopolitice a vieții, fie în evidența politizării corpului.

Ce se întâmplă cu biopolitica azi

Într-un exercițiu de recuperare și recapitulare a „reflexelor biopoliticii", Nikolas Rose[5] se întreba *ce se întâmplă cu biopolitica azi,* pretext pentru a integra o atare noțiune unei noi „configurații a controlului". De aici, prefigurarea unor perspective insolite asupra *politicii riscului*, cu deviațiile de rigoare din „registrul științelor vieții", prin care biopolitica va deveni *politică moleculară*, dublată de tehnicile *biomedicinei*, care au transformat-o în pretext *ethnopolitic*.

Blocată într-o conjuncturală redeterminare social-istorică a „fragmentării" și de o justificare politică a reorchestrării ethos-ului, gândirea occidentală evită a se

1 Nikolas Rose, "Politica vieții înseși," *Idea Artă+ Societate* 20 (2005), *http://idea.ro/revista/pdf/IDEA20.pdf,* accesat la 12. 11.2012.

2 Ferenc Fehér, „Politică pe ruinele comunismului," *Idea Artă+Societate* 20 (2005), *http://idea.ro/revista/pdf/IDEA20.pdf,* accesat la 12.11.2012.

3 Liberalismul preventiv consideră că haosul (*biopolitic*) poate fi ameliorat și chiar prevenit prin intermediul "umbrelei de securitate" occidentale, a prosperității și a secularizării, oferind un set de garanții minimale (pluralismul, toleranța, societatea de consum etc.).

4 Ágnes Heller, Sonja Puntscher Riekmann (eds.), *Biopolitics. The Politics of the Body, Race and Nature* (Avebury: Aldershot (UK), 1996).

5 Nikolas Rose, "Politica vieții înseși," *Idea Artă+ Societate* 20 (2005), **http://idea.ro/revista/pdf/IDEA20.pdf**, accesat la 14.11.2012.

raporta, de fapt, la o schemă explicativă în care conceptele operative de „istorie etnică" și „etnogeneză" să redevină „cofraje funcționale" pentru stabilirea stocului necesar de energii genetice, asumate ca egregor, spre a fi transferate programatic unui anume „corp social".

Declinul ethnos-ului, chiar și în ipostaza de *hyperethnos*, își are punctul germinativ în momentul în care agenții unui anume *subethnos* (atașați într-un anumit moment istoric, *hyperethnos*-ului) optează pentru o activitate subversivă proprie, cu scopul slăbirii egregorului și/sau chiar a distrugerii aurei culturale a „indivizilor entuziaști"[1].

Să ne reamintim, în acest sens, că, la origini, ethnos-ul desemna caracterul fenomenal (fizic, moral, social, politic etc.), privit în „unitatea dintre intern și extern", cu luarea în calcul a focalizării punctelor de vedere etic, politic, sociologic, estetic, asupra profilului cultural al unui anume corp societal.

Recuperând structurile dominante din cadrul *arhetipurilor biopolitice*, reactivate societal de către „societățile planificate științific", Ferenc Fehér va reînvesti, foucault-ian, conceptul acțional de *planning societal*, cu efecte așteptate (previzibile), în ceea ce privește rezultatele implementării controlului voluntar-demografic[2]. Din această perspectivă, *biopolitica* problemelor demografice rămâne o formă difuză, transplantată societății, ca esență a bipolarității *stat* vs. *societate*. Cu mențiunea necesară că, în demersul de echivalare simbolică a *vieții corpului* cu noțiunea de *Corp al Națiunii*, populiștii pot fi considerați – *avant la lettre* –"biopoliticieni declarați".

Dincolo de polarizarea discursului politic, problema demografică a țărilor post-comuniste rămâne una, exclusiv, de ordin *biopolitic*. „Disputa" era aproximată (și) de H. Arendt, potrivit căreia, atunci când „știința", indiferent de gradul de validitate și de credibilitate, pătrunde în politică, se poate vorbi de o politică a vieții, evidență tradusă, *biopolitic*, de Ferenc Fehér,[3] prin faptul că o acțiune publică, bazată pe necesitate, ar exclude actul politic fundamental de luare a deciziilor libere.

Biopolitica postcomunistă se focalizează (aproape exclusiv) pe rolul specific, în accepțiunile de *soil* sau *Boden*, (evitând sensul tare, heidegger-ian, de *Erde*), temei și fundament pentru lumea ecologistă radical-conservatoare.

Reflexe biopolitice: Biopolitics International Organisation

Biopolitics International Organisation[4] consideră (cu prea mare lejeritate) că termenul *biopolitică* a fost creat din „iubirea pentru biologie" și din credința că biotica este liantul celor mai multe și mai de durată acțiuni ale oamenilor.

Organizația recunoaște rolul major al *biopoliticii* (atât cât reușește ea să și-l definească) drept „instrument constructiv" al solidarității sustenabile, marcate de trecerea de la/ dinspre mijloacele convenționale, la/ înspre normele legale, prin crearea cooperării în ceea ce privește mijloacele *bio-environmentaliste* și prin apelarea la patrimoniul legislației internaționale de soluționare a conflictelor și de adoptare a acordurilor formal-multilaterale.

---

1 Ferenc Fehér, „Politică pe ruinele comunismului," *Idea Artă+Societate* 20 (2005), **http://idea.ro/revista/pdf/IDEA20.pdf**, accesat la 17.11.2012.

2 Plasând o atare evidență în interiorul retoricii naționaliste a Rusiei, pericolul subpopulării unor vaste regiuni reclamă uzitarea măsurilor statale coercitive. Această disfuncționalitate este dublată de efervescența unui feminism puternic (partidul acestei mișcări a câștigat 6–8% din voturi), mișcare ce reclamă reconstruirea unui model familial conservator, de tip autoritar.

3 Fehér, *Politică pe ruinele*, 185.

4 *Biopolitics International Organisation (B.I.O.)* a fost fondată în 1985, ca o soluție la problemele de mediu, de accelerare a implementării teoriilor efective cu privire la pământ – motor de dezvoltare al politicilor internaționale de garantare a armoniei universale /de creștere economică. Organizația însumează reprezentanți din peste 165 de țări, inclusiv din România.

În viziunea Organizației, solidaritatea constituie punctul forte instituit odată cu „efectele" în plan societal, promovate de spiritul Revoluției Franceze, reacție îndreptată împotriva unei Europe patriarhal(ist)e. Dincolo de solidaritatea națională și de clasă, ar exista și o alta, internațional(ist)ă, umanitară – țel pozitiv pentru integrarea în sfera axiologică a unei lumi interdependente.

În acest context, *biopolitica* este considerată drept concept unificator, intermediat de canalele bio-diplomatice, debarasate de „trasarea tare" a granițelor politice și de apărarea strategică a acestora, mizând pe complementaritatea instrumentelor legal-instituționale și a celor moral-etice. Dezvoltarea sustenabilă ar reprezenta alternativa procesului economic (scăpat de sub control) și a creșterii populației.

Plecând de la constatarea paradoxală a *conflictului* drept soluție gestiona(n)tă oferită ideal-tip-ului liberal, Michael Walzer[1] apela și el la (inter)dependența soluției *neoconservatoare* – avansate de pe terenul liberalismului clasic (conform căreia, indivizii trebuie să fie responsabili atât în viața privată cât și în interiorul colectivității de care aparțin), cu soluția *egalitară* – de sorginte social-democrată (conform căreia, statul are rolul de a proteja / garanta spațiul pluralismului și libertății, în scopul includerii oricărui grup /oricărei coaliții, discurs purtat în numele celui mai slab). Potrivit lui Walzer, paradigma este ușor implantabilă și la nivelul comunității internaționale, traducând conceptul foucault-ian de *guvernamentalitate globală.*

Exemplele oferite în acest sens consideră că Amnesty International și Greenpeace sunt tipuri/modele de asociere voluntară, acționând în numele vulnerabililor și al celor lipsiți de putere, reprezentări ale societății civile globale, nesusținute, însă, de nicio altă organizație/agenție care să le reglementaeze funcționarea sau să ofere puncte de sprijin în sensul celor pe care statele naționale le garantează societăților civile.

De altfel, *bio-diplomația* ar opera pe terenul cooperării internațional(ist)e, în interiorul „protecției mediului", drept interdependență a formelor de viață, subsumată circuitului deschis: diplomație – oameni – factori de decizie la nivel național și/sau local (regional), în prezența erodării poziției topocentrice a „statelor-central(ist)e" și a descătușării marginii. Organizația nu se sfiește să considere *bio-diplomația,* o aspirație comună pentru statele suverane/societatea civilă, în a găsi liantul biologic necesar susținerii și evidențierii diversității interculturale[2].

Pe urmele recentelor demersuri reorganizatorice ale Consiliului Europei în ceea ce privește creșterea rolului autorității locale și regionale, prin elaborarea atentă a principiului subsidiarității, ca parte primordială a Tratatului de la Maastrich, *proiectul european al biopoliticii* urmează principiile unei Europe descentralizate, traduse prin imperativul *bio-environmental* interdependent și armonios. Imperativul este repus, potrivit lui Vlavianos-Arvantis, în ecuația corpului uman, format dintr-o singură celulă, încărcat cu/de același material genetic, esența biopoliticii constând într-un model corporal(izat) de creștere a calității vieții, în prezența gradului accelerat al specializărilor, al escaladării tehnologice.

Preluând o atare evidență și ancorând-o în registrul dimensiunilor legale, Haim Klugman (Consultant al Ministerului Justiției, Israel) reexamina, din perspectiva biopoliticii, noțiuni precum protecția consumatorului, dreptul la siguranță, la încheierea corectă a afacerilor și/sau la angajarea răspunderii în domeniul manufacturier. Revederea măsurilor legislative,din perspectiva „razei incidențe a prefixului

1 Michael Walzer, Politics and Pasion. Toward a more Egalitarian Liberalism (Yale: Yale University Press, 2005).

2 Folosind, ca formă instituțional-educațională, modelul biocentric, din afara științelor convenționale, reprezentat prin *The International University for the Bio-Environment* (I.U.B.E.), Organizația nu se poate distanța de o anume retorică de împrumut, considerând, spre exemplu, un program precum *Bio-Syllabus for European Environmental Education*, un act educațional de pionierat!

bio-", reafirmă stringența unei viziuni *biopolitice* (*biopolicy*) unitare, acceptată ca *etică environmentală* – aspect al unui management politic necesar și sănătos.

Operând pe fondul autosuficienței societății civile globale, Millenium Declaration[1] (septembrie, 2000), port-vocea celor 192 de state membre ale Națiunilor Unite, decreta *filantropia internațională* drept adjuvant al guvernelor naționale, în preîntâmpinarea *noilor nevoi*, în măsura în care protecționismul obstrucționează spațiul civic și restrânge, la nivelul guvernelor naționale, contribuțiile donatorilor externi, în contextul unei crize financiare acutiza(n)te.

Majoritatea intervențiilor comunitar-europene consideră *biopolitica* un fapt suficient de clar delimitat de implicațiile foucault-iene. Mai exact, doar fața văzută a unor procese de cooperare internațională; o (re)afirmare bio-tehnologică a potențialului uman; reper stabilizant al secolului 21. Acest manifest recalibrează modele reactante, epuizant-latente, unele „vechi de când lumea" (tirania, democrația), altele „alternative" (socialism, comunism, capitalism etc.), pe fondul „noii opțiuni" așezate în *rază bioconcentrică*, parte a unui echilibru dinamic și a modelelor multidimensionale, ca vectori potențiali ai *biopoliticii*.

Modificările provocate de reactivările „modelului *biocentric"* ar solicita, imperativ, medierea de către „agenții biolegislatori" acceptați, ca, de altfel, întreaga încercare europeană de livrare a unui „model bioartificializant" (și bun la toate), doar ca direcție actuală superficială politico-filosofică; mai exact, în dimensiunile lor bio-logice(!).

Bio-legislatorii sunt învestiți cu titulatura de „delegați"și/sau, după caz, de „experți" în „setarea limitelor etice", în interiorul cărora, etica (politică, civică etc.) poate fi justificată legal și analizată / evaluată din varii perspective. Astfel, nu mai este un secret pentru nimeni că accepțiunea generalizată evidențiază faptul că *biopoliticile* au ca scop ultim și exclusiv protejarea și creșterea calității vieții.

Așezând în aceeași ecuație, *biopolitica* și *dezvoltarea sustenabilă*, *Comisia Statelor Unite pentru Dezvoltare și Environment* definea *dezvoltarea sustenabilă* drept proces/ metodă care satisface nevoile generației prezente, fără să pună în pericol dreptul și abilitatea generațiilor viitoare de a-și satisface propriile nevoi și aspirații vitale.

Suprapunerea (prin încorporare)(a) politicii de mediu (deși termenul – *environmental* – nu apare explicit în definirea și stabilirea paralaxei reperelor enunțate) se menține aproape de limitele trasate de raportul *Our Common Future,* cel care descrie *sustenabilitatea* drept un proces de schimbare în interiorul căruia, exploatarea resurselor, direcția investițiilor, orientarea dezvoltării ecologice și schimbările instituționale reprezintă modul armonios de asigurare a nevoilor și aspirațiilor umane [cu precizarea noastră că definiția rămâne, însă, tributară, concepției antropocentriste regăsite și în *Principiul 1 al Declarației de la Rio* (1992)].

Într-o încercare de comparare a elementelor care separă *biopolitica* de *dezvoltarea sustenabilă*, F. Liu (Ex-asistent al Secretarului General al SUA) indica „reperele" cu care operează dezvoltarea sustenabilă, având ca punct esențial dezvoltarea resurselor umane, în toate sectoarele producției (prioritare fiind agricultura și industria), cu adresabilitate expresă schimbărilor structural-economice care acompaniază dinamica instituțiilor sociale.

Așadar*, biopolitica* mobilizează toate sectoarele societății (nu numai nivelul autorității), prin *bioeducație, biodiplomație, biocultură*, ca tot atâtea forme de *activism environmental*.

Dincolo de „diferențe", *dezvoltarea sustenabilă* și *biopolitica* nu sunt, însă, în totalitate diferite/divergente, în măsura în care ambele utilizează instrumente de

1 *Global Trends in NGO Law. A Quarterly Review of NGO Legal Trends Around the World, 2*, **http://www.icnl.org/knowledge/globaltrends/GloTrends1-2.pdf**, accesat la 19.11.2012.

politică economică, prin internalizarea costurilor externe. Rezultă că *sustenabilitatea economică* ar miza pe efectele unei „economii bi-dimensionale", mai exact, pe regăsirea echilibrului presupus de balanța cerere-ofertă. În schimb, modelul *biopoliticii* rămâne unul tri-dimensional, în care profitul poate fi măsurat prin progresul din/în educație, cultură, creștere a calității vieții ș.a.m.d.

Biocultura se menține sectorul esențial ce implică priorități de ordinul coevoluției umanității, în acord cu spațiul înconjurător, oferind și „metodele" aferente unei posibile „guvernări biocentrice", prin ghidarea plasării în reperele a ceea ce se acceptă ca fiind o teorie situată „dincolo de dezvoltarea sustenabilă". Imperativul este concretizat și prin programele *Universității Internaționale pentru Bio-Environment* (I.U.B.E), instituție-alternativă pentru analizele de ordin interdisciplinar, ca mod(alitate) de infuzie teoretico-aplicativă.

Modelul economic cu trei dimensiuni (fără nici un fel de aluzie la structura deplasărilor neeuclidiene, de care amintea Poincaré, ori a lumii cu mai multe dimensiuni) aplică în practică demersul *bio-legislatorilor* de a interconecta *bio-drepturile*; obiectiv reperabil „cu ochiul liber" și în propunerile Uniunii și ale Comisiei Europene (*The White Paper on Growth, Competitiveness and Employment*, 1993), în care se pledează pentru instituirea unui model combinatoriu capabil să regăsească un optimum al naturii și al muncii, prin care să se pună în evidență efectele subevaluării resurselor de muncă și/sau, după caz, ale supraevaluării *environmentale*.

De altfel, nu este surprinzătoare opțiunea livrată de *Biopolitics International Organisation,* aceea de a accelera constituirea unei *Curți Internaționale Environmentale*, în al cărei proiect politic se regăsește „referendum-ul global", drept formulă pragmatică de mobilizare în chestiunile ce țin de *politica environmentală* – pretext de regenerare și a principiilor universaliste (aparent abandonate) de funcționare ale democrației participative.

Plasate într-un context de incompatibilitate evidentă, societatea civilă și corolarul ei global, deși se revendică deopotrivă din *spontan*, *natural* și *neintermediat*, operează diferențe specifice între/dintre geografie, administrație centralizată, memorie colectivă, solidaritate națională *vs*. cosmopolitism, globalizare, lipsa delimitărilor geo-politice.

Dacă societatea civilă se legitimează din opoziția față de Stat caracteristică secolului al XIX-lea, societatea civilă globală își extrage seva funcțională din conceptul de *risc/ autoritate mecanică* exprimat de Beck[1] în termenii „responsabilității organizate". Pentru că *riscul* – responsabilitatea – încrederea – securitatea sunt concepte interconectate[2]. Evitând soluția giddens-iană a reflexivității ca mod/modalitate de întrerupere/suspendare a angrenajului riscurilor[3], societatea civilă globală își găsește funcționalitatea imediată în/din risc, drept ansamblu de mecanisme și proceduri care au rolul, funcția și/sau tema de a asigura puterea.

Localizarea *politicului* în interiorul *biopolis*-ului, construit după un proiect babelic *bio-arhitectural,* prin crearea de nișe habitaționale (girate de pattern-uri biologice) și/sau de restructurare a resurselor bio-materiale, nu poate omite imperativul decretat, ca restrictiv, de către Michel Foucault, atunci când contrăgea și/sau distanța reperele *biopoliticii* de *noua politică*, deghizată populist. Sau, dimpotrivă, predispusă la a se despovăra de chingile constrângătoare ale *noilor* sale *echipamente moderne* de control și de supraveghere.

---

1 U. Beck, *Risikogesellschaft. Auf dem Weg in eine andere Moderne* (Frankfurt/Main: Suhrkamp Verlag, 1986).

2 A. Giddens, *Consecințele modernității,* traducere de Sanda Berce (București: Editura Univers, 2000).

3 U. Beck, A. Giddens, S. Lash, *Reflexive Modernization Politics. Tradition and Aesthetics in the Modern Social Order* (Cambridge: Polity Press, 1994).

BIBLIOGRAFIE

BECK, U., GIDDENS, A., LASH, S., *Reflexive Modernization Politics. Tradition and Aesthetics in the Modern Social Order*, Cambridge, Polity Press, 1994.

GIDDENS, A., *Consecințele modernității*, traducere de Sanda Berce, București, Editura Univers, 2000.

FEHER, Ferenc, HELLER, Agnes, *Biopolitics*, Viena, Editura Avebury, European Centre, 1994.

FOUCAULT, Michel, *Nașterea biopoliticii*, traducere de Bogdan Ghiu, Cluj: Editura Idea Design & Print,2007.

FOUCAULT, Michel, *Biopolitică și medicină socială,* traducere de Ciprian Mihali, Cluj: Editura Idea Design&Print, 2003.

GEYER, Christian (coord.), *Biopolitik*, Frankfurt am Main, Suhrkamp, 2011.

HELLER, Ágnes, Sonja Puntscher Riekmann (eds.), *Biopolitics. The Politics of the Body, Race and Nature*, Avebury, Aldershot (UK), 1996.

NYE, Robert A., „The Rise and Fall of the Eugenics Empire: Recent Perspectives on the Impact of Biomedical Thought in Modern Society," *The Historical Journal* 36 (1993);

WALZER, Michael, Politics and Pasion. Toward a more Egalitarian Liberalism, Yale, Yale University Press, 2005.

Alegeri prezidențiale în SUA – 2012:
Tonul tendințelor din marketing și PR politic

■ **AURELIA PERU-BĂLAN**
[Academy of Sciences of Moldova]

Abstract

This article is a synthesis of political PR strategies used in the U.S. presidential campaign of November 6, 2012. Also, we elucidated electoral profiles of the two candidates-Republican and Democrat - campaign themes impact on American voting decision. Article contains U.S. electoral marketing trend analysis, design principles of electoral spots, negative advertising in campaign.

Keywords

Barack Obama; Mitt Romney; democrat; republican; electoral marketing; campaign themes; electoral profile; political advertising; debates; political discourse; cultural persuasion

Alegerile prezidențiale din SUA - 2012: capitalul de imagine al campaniei

Repere electorale

În SUA alegerile prezidențale sunt organizate la fiecare patru ani. Începând cu anul 1792, alegerile generale pentru alegerea președintelui Statelor Unite au loc în prima zi de marți din luna noiembrie. În anul 2012 s-a desfășurat cel de-al 57-lea scrutin prezidențial. Președintele va fi învestit în funcție la 20 ianuarie 2013. Din anul 1860, sistemul politic american este dominat de Partidul Republican și Partidul Democrat. De la inaugurarea funcției de președinte și pâna în prezent, America a avut 44 şefi de stat. Dintre aceștia, 32 au condus Statele Unite până la sfârșitulul celui de-al Doilea Război Mondial. După anul 1945, SUA au fost conduse de 12 presedinți, câte şase din partea democraților şi republicanilor.

Majoritatea președinților au exercitat câte două mandate consecutive la Casa Albă. Istoria a atestat şi un caz cu totul ieşit din comun. Cel de-al 32-lea președinte american, Franclin D. Roosevelt (1933-1945), membru al Partidului Democrat, a fost singurul președinte american care a câștigat patru mandate. Ultimii trei președinți – un republican și doi democrați – au avut câte două mandate.

Tabelul nr. 1 confirmă datele de mai sus:

33	Harry S. Truman 1945-1953	democrat	2 mandate
34	Dwight D. Eisenhower1953-1961	republican	2 mandate
35	John F. Kennedy 1961-1963	democrat	asasinat
36	Lyndon B. Johnson 1963-1969	democrat	1,5 mandate
37	Richard M. Nixon 1969-1974	republican	1 mandat, demisie
38	Gerald R. Ford 1974-1977	republican	1 mandat
39	Jimmy Carter 1977-1981	democrat	1 mandat
40	Ronald Reagan 1981-1989	republican	2 mandate
41	George Bush 1989-1993	republican	1 mandat
42	Bill Clinton 1993-2001	democrat	2 mandate
43	George W. Bush 2001-2009	republican	2 mandate
44	BarackObama2009-2012-prezent	democrat	2 mandate

Tradiția demonstrează că fiecare campanie începe cu o teorie sau cu un mit despre venirea lui Mesia. Este un mit cultural american înrudit cu perspectiva succesului. În acest caz, se pornește de la următoarea premisă: o situație disperată sau poate un haos cumplit, fie el economic, politic ori religios, o perioadă de mare nesiguranță și pesimism, dezordine, confuzie, frică. În aceste condiții, oamenii aşteaptă să fie salvați de un lider puternic, fiindu-le inspirat un sentiment accentuat de încredere. Mulți conducători au interpretat anume acest rol. Lincoln a apărut pentru a salva unitatea. Franclin Delano Roosevelt a salvat țara de la colapsul economic; Kennedy a salvat lumea întreagă, orientând-o spre democrație; Reagan a scăpat țara de inflație și i-a restabilit prestigiul; Bill Clinton a anulat deficitul bugetar uriaș.[1]

În anul 2004, consilierii lui George W. Bush au presupus ca țara are nevoie de un lider capabil să ia decizii grele în vederea asigurării securității lor. În anul 2008, Barack Obama a candidat cu *o teorie privind schimbarea* şi împotriva lui George W. Bush. Potrivit fostului preşedinte american, Bill Clinton, care a fost printre susținătorii lui Obama, acesta a pus bazele unei economii moderne de succes.

Care a fost retorica electorală mitologico-persuasivă din prezidențialele-2012?

SUA, în calitatea sa de cel mai puternic actor politic global, ne-au oferit, și de această dată, noi modele de PR politic. Scrutinul pentru Casa Albă este un adevărat spectacol, atât din punct de vedere al evoluției actorilor principali, cât și din cel al strategiilor din spatele acestora. Alături de campania de imagine tradițională, candidații au utilizat masiv campania online. Rețelele de socializare au contribuit la diseminarea opțiunilor politice a celor doi candidați. Iar mesajele Twiter au contribuit la mobilizarea electoratului american. Aceasta a fost „arma secretă" a echipelor de campanie. Twitter a oferit candidatilor ocazia de a-şi prezinta programele adresându-se direct oamenilor, fără interferența unei instituții media, care ar putea denatura spusele lor.

Context

În anul 2012, alegerile prezidențiale din SUA s-au desfăşurat pe fondul consecințelor crizei financiar-economice globale, dar care-şi trage rădăcinile din SUA. Prin urmare, spre deosebire de alegerile precedente din anul 2008, care au avut drept subiect strategic dominant politica externă promovată de Statele Unite, cele din 2012 s-au axat pe tematica social-economică, rata mare a șomajului de aproximativ 8,2 %. Politica externă nu a fost un subiect important în această campanie. Adevăratele probleme de politică externă pe care le are, în prezent, țara – Afganistan, Irak, Iran – abia dacă au fost menționate. Între timp, datoria Statelor Unite ale Americii a ajuns la un nou record - 16 trilioane dolari, conform datelor prezentate de Departamentul

1 Larson U. Charles*, Persuasiunea. Receptare și responsabilitate*, (Iași: Polirom, 2003), 248.

american al Trezoreriei. De menţionat că din 20 ianuarie 2009, când preşedintele Barack Obama a venit la Casa Albă, datoria SUA a crescut cu aproximativ 5.400 miliarde dolari.

Lupta pentru fotoliul de la Casa Albă a fost una strânsă. Sondajele de opinie, realizate în Statele Unite, arătau că cei doi rivali, Barack Obama şi Mitt Romney, s-au aflat aproape la egalitate în preferinţele electoratului.

În acelaşi context, să urmărim priorităţile de campanie ale americanilor: 50 % dintre aceştia sunt interesaţi de problematica economocă; 7 % de securitatea naţională; 17 % de sănătate, 13 % de actuala criză; 53 % dintre albi fiind gata să-l voteze pe Obama. Pentru comparaţie, în anul 2008, pro Obama au votat 43 %. [1]

Barack Obama, candidatul Partidului Democrat pentru Casa Albă: profil electoral

Născut în anul 1961 în Hawaii, Barack Hussein Obama II (numele său deplin) a câştigat prima dată alegerile prezidenţiale (2008) în faţa senatorului republican John McCain, devenind, la vârsta de 47 de ani, primul preşedinte de culoare al Statelor Unite. Ce a oferit Obama pentru a-şi asigura cel de-al doilea mandat?

Convenţia Democrată de învestitură a candidatului Obama a avut loc la Charlotte, Carolina de Nord. În ajunul campaniei electorale, la 4 august, Obama a împlinit 51 de ani.

La eveniment au participat peste 75.000 de persoane.

Principale declaraţii ale lui Barack Obama la Convenţia Democrată s-au referit la problematica economică: „Depăşirea crizei va însemna un efort comun, o responsabilitate partajată şi genul de experimente îndrăzneţe şi persistente pe care Franklin Roosevelt le-a făcut în timpul singurei crize care a fost mai rea decât cea actuală". „În anii care vor veni, vor fi luate decizii mari la Washington, cu privire la locurile de muncă şi economie, impozite şi deficite, energie şi educaţie, război şi pace, decizii care vor avea consecinţe enorme asupra vieţilor noastre şi ale copiilor noştri în deceniile următoare".

Referitor la politica externă, dar şi ca o contraremarcă a oponentului său democrat, acesta a declarat: „nu califici Rusia drept inamicul numărul unu, în loc de Al-Qaida, decât dacă eşti blocat într-o mentalitate a Războiului Rece". Candidatul Obama s-a referit și la problemele de mediu, promiţând că va continua reducerea poluării cu gaze de seră care încălzesc planeta noastră, deoarece schimbarea climatică nu este un mit". [2]

Dacă în campania anterioară din 2008, staff-ul Obama a pus miza pe ***imaginea internaţională,*** atunci în 2012 mesajul lui Obama s-a centrat pe probleme de ordin intern.

Barack Obama: realizări şi oferte electorale:

Economie	• numărul locurilor de muncă este în creştere de 31 de luni; • un plan de reducere a deficitului cu peste 4 mii de miliarde în următorii zece ani; • „investiţii" şi o atenţie mai mare în clasa de mijloc: „nicio gospodărie care câştigă peste 1 milion de dolari anual nu ar trebui să aloce pentru taxe un procent mai mic din venituri decât o familie din clasa de mijloc"; • a contribuit la susţinerea industriei auto americane printr-un program de restructurare masivă; • pentru a creşte numărul locurilor de muncă în SUA, urmăreşte să elimine facilităţile fiscale pentru companiile care apelează la forţa de muncă în alte ţări.

1 RTVI, Novosti, 1 octombrie.

2 Enache, Iulian, **http://www.gandul.info/international/principalele-declaratii-ale-lui-barack-obama-la-conventia-democrata-drumul-pe-care-noi-il-propunem-este-poate-mai-dificil-dar-el-ne-va-d** , 07.09.2012.

Sănătate	• Principalul său proiect legislativ, legea referitoare la asigurările medicale, validată în anul 2012, extinde nivelul de protecție către păturile sărace ale populației americane. Proiectul a stârnit controverse legate de implicarea companiilor farmaceutice, fiind contestat vehement de rivalul Mitt Romney.
Securitate	• Retragerea trupelor din Irak; • „eliminarea" lui Osama bin Laden; • întărirea relaţiilor cu Israelul, aliații din cadrul NATO, partenerii din Asia și America Latină; • Va continua planurile de amplasare a scutului antirachetă înEuropa.
Energie	• În mandatul său, SUA au devenit un lider mondial în domeniul gazelor naturale, iar producția este la un nivel fără precedent; • Producția americană în domeniul petrolier este la cel mai înalt nivel din ultimii 14 ani; • Investiții în domeniul surselor alternative de energie.

Mitt Romney, candidatul Partidului Republican pentru Casa Albă: profil electoral

Un bogat și influent om de afaceri, născut în anul 1947, la Detroit, fiul unui fost guvernator al statului Michigan, George Romney. În anul 2002, a fost ales guvernator al statului Massachusetts. A candidat pentru nominalizarea republicanilor la alegerile prezidentiale din 2008, dar a pierdut în fața lui McCain. Retorica electorală a lui Mitt Romney în prezidențialele din 2012 s-a axat preponderent pe economie. Romney a promis crearea a 12 milioane de locuri de muncă în cadrul unui plan cu cinci etape.

În tabelul de mai jos vom urmări oferta electorală a candidatului republicanilor.

Învestirea candidatului republican a avut loc la Tampa, Florida, la 1 septembrie 2012. Convenția republicanilor s-a desfășurat trei zile. În discursul său din startul competiției prezidențiale, Mitt Romney a criticat dur mandatul lui Barack Obama și a pledat pentru renașterea *visului american.*

Premisele culturale ale persuasiunii au fost prezente totdeauna în retorica electorală a aspiranților pentru Casa Albă. Vom consolida aceste afirmații mai jos, inclusiv în cadrul analizei discursurilor electorale.

Discursul lui Romney s-a axat preponderent pe economie. Afirmând că America se confruntă cu o rată înaltă a șomajului, acesta a promis crearea a 12 milioane de locuri de muncă în cadrul unui plan cu cinci etape. De asemenea, Romney le-a promis americanilor că Statele Unite vor fi independente din punct de vedere energetic până în 2020.

Mitt Romney - oferta electorală[1]:

Economie	• Propune un „Plan în cinci puncte" pentru o „clasă de mijloc mai puternica" și pentru „crearea a 12 milioane de locuri de muncă". Acesta constă în: „câștigarea independenței energetice până în anul 2020", încurajarea comerțului prin reglementări care să ofere șanse egale afacerilor americane și să le ajute în fața unor „națiuni precum China, care trișează în domeniul comercial"; acces mai bun la educație; reducerea deficitului prin reducerea dimensiunilor guvernului și printr-un control mai mare asupra datoriei federale; încurajarea micilor întreprinzători.
Sănătate	• Din prima zi la Casa Alba va începe să lucreze cu reprezentanții Congresului pentru a stopa reforma promovată de Barack Obama - pachetul *„obamacare".* În schimb, va promova politici care sa permita fiecărui stat să pună la punct planuri de reformă croite după nevoile locale.

1 Ionel,Constantin, *Platforma democraților americani pentru alegerile din noiembrie: politica externă*, **http://www.hotnews.ro/stiri-alegeri_sua_2012-13381836-profil-alegeri-mitt-romney-candidatul-republicanilor-pentru-casa-alba.htm**, accesat 4 septembrie 2012.

Securitate	• Anularea reducerii cheltuielilor militare, înregistrată sub Administraia Obama. • Invită aliații din NATO să-şi onoreze angajamentul de a oferi 2 % din PIB pentru cheltuielile de securitate. Potrivit lui Romney, numai trei țări (dintre cele 28 ale NATO) îndeplinesc acest angajament.
Afaceri externe	• Întărirea relațiilor cu Israelul și „rezistența" in fața politicilor anti-israelite emergente din țările învecinate; rezistența în fața influenței Iranului și întărirea legaturilor cu Irakul, care ar fi avut de suferit sub Obama. Va „descuraja un comportament agresiv sau expansionist" din partea Rusiei.

Printre personalitățile care au consolidat atmosfera spectacolului politic a fost și actorul Clint Eastwood. Acesta s-a folosit de un scaun gol pentru a-l prezenta publicului pe Obama. „*Sunt 23 de milioane de șomeri în America"*, i-a spus Eastwood unui Obama imaginar, scuturând spătarul scaunului. Actorul și-a folosit și îndrăgita replică din filmul „Dirty Harry" la adresa președintelui: „*Haide, înfrumusețează-mi ziua*", a spus Clint Eastwood, aluzie evidentă la plecarea lui Obama de la Casa Alba.[1]

Retorica electorală a candidatului republican a conținut replici dure la adresa Rusiei. Acesta a declarat că Rusia este principalul adversar geopolitic al SUA. Campania republicanului a fost una foarte costisitoare, dar analiștii au remarcat din start lipsa de carismă a lui Romney, ceea ce a făcut difilcilă obținerea victoriei electorale.

Fiind businessman de succes, acesta a încercat să spună americanilor că știe cum să ajute SUA să iasă din criză. Mai apoi a precizat, justificându-se parcă pe sine, că succesul nu este o rușine. Romney a folosit în mesajul electoral și povestea unei iubiri între părinții săi. Tatăl său îi dăruia în fiece dimineață mamei flori vii. Într-o dimineață florile lipseau... Taica-său murise.[2]

Ca și Obama, în anul 2008, Mitt Romney și-a organizat un turneu internațional. Aceasta pentru a-și crea imaginea de bun cunoscător al politicii externe. Acesta a fost, însă, unul plin de controverse, spre deosebire de cel al lui Obama, care i-a sporit popularitatea pe bătrânul continent. Prima greşeală pe care a făcut-o fostul guvernator de Massachusetts a fost la Londra, înainte de ceremonia de deschidere a Jocurilor Olimpice, când s-a arătat îngrijorat că britanicii nu vor reuşi să ducă la bun sfârşit şi fără incidente Olimpiada. Comentariile lui Romney i-au înfuriat pe englezi şi au provocat reacții inclusiv din partea premierului David Cameron şi a primarului londonez Boris Johnson. Devenit „inamicul public numărul unu" încă înainte de a pleca din Marea Britanie, Romney a revenit fără succes asupra comentariilor sale. Gafa a rămas, însă, şi s-a dovedit a fi de rău augur pentru turneul americanului peste hotare. Din Marea Britanie, Mitt Romney a plecat în Israel, unde totul a mers foarte bine până când guvernatorul a declarat, la o strângere de fonduri din Ierusalim, că diferențele economice dintre Israel şi teritoriile învecinate (aluzie la Palestina), se datorează unei diferențe culturale. Hipersimplificarea unei stări de fapt deosebit de complexe din Orientul Mijlociu şi referirea, în repetate rânduri, la Ierusalim - capitală a Israelului, i-au adus noi critici republicanului.

Ultima țară în care au ajuns Mitt şi Ann Romney a fost Polonia. Chiar dacă aici Romney a fost mult mai atent să nu mai spună sau să facă ceva care ar putea fi interpretat sau criticat, fostul guvernator nu a fost ferit de un nou scandal. De vină, de această dată, a fost unul dintre ofițerii lui de presă, care, iritat de jurnaliştii ce-l strigau pe Romney pentru a-i pune întrebări, le-a spus: „Dați dovadă de puțin respect!

1 Clint Eastwoord, mesaj pentru Obama: Pleaca, implineste-mi dorinta, pe **http://www.ziare.com/barack-obama/presedinte-sua/clint-eastwoord-mesaj-pentru-obama-pleaca-implineste-mi-dorinta-video-1187452**

2 NTV *Segodnea*, 6 septembrie, 2012, 15.00

Este un loc sfânt pentru polonezi, aşa că tăceţi dracului din gură". Replica angajatului lui Romney a fost înregistrată şi a ajuns în toată presa internaţională.

Mitt Romney a trecut oceanul pentru a avea nişte fotografii cu lideri internaţionali, care să poată fi folosite în scop electoral acasă. Din păcate pentru el, a plecat în străinătate fără a avea ceva de spus, iar aceasta l-a costat din punct de vedere al capitalului de imagine.[1]

Atacuri electorale

Republicanii despre democraţi.

PR-ul negru a devenit o componentă stabilă a comunicării electorale. La această tehnică au apelat atât democraţii, cât şi sau cu precădere, republicanii. Astfel, republicanii au descoperit imediat că echipa democraţilor a eliminat din programul politic din Campania 2012 referirile la Dumnezeu. Acest fapt a constituit un bun prilej pentru republicani de a lansa atacuri electorale la adresa adversarilor politici. În Virginia, în cadrul unui miting electoral, candidatul republican Mitt Romney a declarat în faţa mulţimii următoarele: „*Noi suntem o naţiune înnobilată de Dumnezeu*"; „*Poporul american, a primit drepturile nu de la administraţie, ci de la Dumnezeu însuşi".* Fostul guvernator de Massachusetts a încercat să sugereze că democraţii ar vrea să retragă chiar şi expresia „*In God We Trust*" de pe moneda americană.

Potrivit site-ului **www.breitbart.com** în platforma democraţilor din anul 2008 se putea citi: *„Avem nevoie de un guvern care să lupte pentru speranţele, valorile şi interesele angajaţilor şi care să ofere tuturor celor care vor să muncească şansa de a-şi folosi întreg potenţialul dăruit de Dumnezeu*". În anul 2012, cuvintele „dăruit de Dumnezeu" au fost eliminate, iar fraza a fost restructurată astfel: „*Ne-am adunat pentru a revendica principiul pe baza căruia a fost construită clasa de mijloc şi cea mai prosperă naţiune de pe pământ, acel principiu simplu potrivit căruia în SUA munca asiduă trebuie plătită, responsabilitatea trebuie răsplătită şi fiecare dintre noi să fie capabil să evolueze atât cât îi permite priceperea".*[2]

Democraţii au conştientizat gravitatea situaţiei şi, în consecinţă, Barack Obama a cerut ca democraţii să reintroducă referirile la Ierusalim „capitala Israelului" şi la „Dumnezeu" în programul lor de guvernare pentru a înăbuşi cât mai rapid o controversă sensibilă din punct de vedere politic.

Democraţii despre republicani.

Într-un spot publicitar, tabăra democrată îl acuză implicit pe Mitt Romney că este responsabil de moartea unei femei bolnave de cancer, decedată după ce soţul ei a pierdut asigurarea medicală şi slujba, dupa ce compania sa a fost preluată de fondul de investiţie pe care candidatul republican l-a creat.

Un alt scandal legat de numele lui Romney a făcut deliciul subiectelor de campanie. Cu 50 de zile înainte de alegeri, o revistă americană de stânga a publicat luni o înregistrare video realizată cu camera ascunsă, în timpul unei sesiuni de strângere de fonduri la care presa nu a avut acces, şi în care candidatul republican Mitt Romney a ironizat „mentalitatea de victimă" a alegătorilor democraţi. În înregistrare, acesta afirmă că, 47 la sută (dintre americani) vor vota pentru preşedintele Obama orice s-ar întâmpla. „*Există 47 la sută dintre oameni care sunt cu el, care depind de administraţie, care gândesc că sunt victime, care gândesc că*

1 MATIS, Alina, Trei ţări, trei gafe. *Cum a aratat controversatul turneu a lui Mitt Romney, republicanul care speră să-l învingă pe Obama,* www.gândul.info, accesat 06.08.2012.

2 STÂNCU, Răzvan*, „Dumnezeu", motiv de dispută în campania prezidenţială din SUA,* **http://www.romania-actualitati.ro/mobile/dumnezeu-motiv-de-disputa-in-campania-prezidentiala-din-sua-44125**

administrația trebuie să se ocupe de ei, care gândesc că ei au dreptul să aibă acces la o asigurare de sănătate, la hrană, la un acoperiş, la tot ceea ce vreți". Aceşti oameni gândesc „că acest lucru li se datorează. Că administrația ar trebui să li-l ofere. Şi ei vor vota pentru acest preşedinte (Obama) orice s-ar întâmpla. Aceştia sunt oameni care nu plătesc impozite", continuă Romney, spunând că nu va reuşi să-i convingă să voteze pentru el.

Comitetul de campanie al lui Obama a denunțat aceasta înregistrare cu următorul comentariu: „Este şocant ceea ce un candidat la preşedinția Statelor Unite spune în spatele uşilor închise, unui grup de donatori bogați, că jumătate dintre americani se consideră „victime" (...) şi nu sunt pregătiți să-şi „ia viața în mâinile lor" (...) „Este dificil să fii preşedintele tuturor americanilor atunci când tratezi cu dispreț jumătate din țară".[1]

DistribuDezbaterile electorale: mobilizarea susținătorilor

Pe durata campaniei au avut loc trei dezbateri electorale. Şi dacă dezbaterile televizate nu întotdeauna au impact asupra deciziei de vot a electoratului american, atunci acestea decid, cu siguranță, poziția de rating a candidaților în competiție. Astfel, după prima dezbatere, candidatul republican a crescut brusc în sondaje. Potrivit unui sondaj realizat de CNN, 67 % dintre americani consideră că Mitt Romney a câştigat prima dezbatere, în defavoarea lui Barack Obama, votat doar de 25 % dintre chestionați.[2]

Prima dezbatere a avut loc în 3 octombrie, la Universitatea din Denver, Colorado, și a durat 90 de minute. În cadrul primei dezbatereri televizate din acest ciclu electoral cei doi candidați au dezbătut în mod prioritar probleme din domeniul economic (de ex. poziția față de impozite) şi cel al asistenței medicale (aşa-numita reformă din domeniul sănătății „obamacare". Referitor la reforma medicală, Romney consideră că măsura este foarte costisitoare şi nedemocratică. Pe de altă parte, Obama a subliniat că reforma este necesară, deoarece familiile din SUA sunt îngrijorate de un posibil faliment, în cazul unei boli.

Retorica lui Mitt Romney, a candidatului Partidului Republican, a fost din start una ofensivă, punând un accent puternic pe economie. Romney l-a acuzat pe Obama de incapacitatea de a reduce în jumătate deficitul bugetar, aşa cum a promis în 2008. „Obama prefera ample cheltuieli guvernamentale pentru a rezolva provocările cu care se confruntă țara, în loc să încurajeze sistemul privat pentru creşterea economiei și a numărului de locuri de muncă. În loc sa creeze locuri de muncă, Obama creează datorii. Datoriile SUA au atins cote fără precedent", a afirmat candidatul republicanilor.

La rândul său, Barack Obama a criticat managementul fiscal promovat de contracandidatul său republican şi a calificat abordarea acestuia drept managementul dezechilibrată, deoarece ar împovăra familiile din clasa de mijloc și ar mări datoria națională.

Și presa internațională a remarcat faptul că învingător după primele dezbateri a devenit candidatul republican, Romney, iar Obama a părut un pic prost dispus şi iritat. De pildă, Obama nu a menționat celebra înregistrare video sustrasă în care candidatul conservator apare invocând mentalitatea de „victimă" de care dau dovadă 47 % dintre americani, chiar dacă democrații şi-au concentrat numeroase mesaje publicitare pe acest subiect.

Editorialul din *Washington Times* remarcă faptul că de la confruntarea între Jimmy Carter și Ronald Reagan (1980), președinția SUA nu a mai fost atât de jenant

---

1 **http://unimedia.info/stiri/alegeri-sua-Inregistrarea-video-care-da-o-lovitura-republicanului-mitt-romney-52322.html**

2 **http://www.publika.md/prima-dezbatere-televizata-intre-obama-si-romney--cine-a-castigat_1062151.html**

reprezentată în public. La dezbaterea Carter-Reagan, care a avut loc pe 28 octombrie 1980, fostul actor Ronald Reagan și-a dezvăluit talentul de mare comunicator. De altfel, el i-a adresat atunci președintelui în exercitiu Jimmy Carter celebra întrebare, pe care și Mitt Romney a reluat-o în 2012: „Vă aflați într-o situație mai bună decât în urma cu patru ani?" Ronald Reagan avea să câștige apoi alegerile.[1] Prestația lui Obama din prima dezbatere l-a afectat serios.

Cea de-a doua dezbatere a avut loc în 16 octombrie 2012, la Univeristatea Hofstra, din Hempstead, aproape de New York. Barack Obama şi Mitt Romney s-au înfruntat cu privire la probleme din domeniile economic, energetic, securitate și înarmare, în special, privind atacul asupra consulatului american de la Benghazi, în care a fost ucis ambasadorul în Libia şi alți trei agenți americani. Preşedintele american Barack Obama îl acuză pe adversarul său republican Mitt Romney că vrea să-i favorizeze doar pe cei mai bogați dintre americani: „*Programul său se reduce la un punct: să se asigure că cei mai bogați pot să joace după reguli diferite*". *Aceasta a fost filozofia sa în domeniul privat, aceasta a fost filozofia sa în calitate de guvernator (al statului Massachussetts) şi aceasta a fost filozofia sa în calitate de candidat la președinție".*

La rândul său, candidatul republican la alegerile prezidențiale americane, Mitt Romney, l-a acuzat pe preşedintele democrat în exercițiu, Barack Obama, că ar conduce Statele Unite pe „calea apucată de Grecia", din cauza creşterii datoriei publice: „*Am trecut de la o datorie națională (în valoare) de 7.000 miliarde de dolari la o datorie națională de 16.000 miliarde de dolari. Acest lucru ne pune pe calea apucată de Grecia".* De asemenea, Mitt Romney reproşează Guvernului democrat al preşedintelui Obama deficiențe în materie de securitate şi informații înainte de asaltul asupra consulatului şi îi critică pe opozanții lor pentru faptul că au recunoscut cu întârziere că a fost vorba despre un „atentat terorist", în care a fost implicată rețeaua Al-Qaida. Romney a criticat politica preşedintelui Obama în Orientul Mijlociu, referindu-se la situația din Siria şi Libia.[2]

A treia dezbatere televizată a avut loc în 22 octombrie 2012, cu două saptamâni înainte de alegeri, la Universitatea Lynn din Boca Raton, Florida. Dezbaterile au fost axate pe politica externă. Miza pentru ultima dezbatere televizată din SUA a fost una mare. Prin urmare, este de înțeles de ce Barack Obama şi Mitt Romney au pus atât de mult preț pe pregătiri, încât şi-au suspendat campaniile, gest deosebit de rar într-un sezon electoral.

Barack Obama a avut numeroase atacuri reuşite, unul dintre acestea fiind cel în care i-a dat replica lui Romney privind diminuarea flotei americane, anul de referință al republicanului fiind 1917. Mitt Romney: „*Avem o flotă mai mică decât oricând post-1917. Avem o aviație mai veche şi mai mică decât oricând post-1947*". Replica lui Obama: „*Cred că guvernatorul Romney nu s-a uitat destul la cum funcționează armata noastră. Ați spus că avem mai puține nave decât în 1917. Avem şi mai puțini cai şi mai puține baionete. Armata s-a schimbat!".*

În timpul dezbareii au fost dezbătute subiecte ca „primăvara arabă", relațiile Siriei cu Iranul, îndepărtarea lui Assad de la conducerea Libiei, iminența unui atac asupra Israelului. În timpul ultimelor dezbateri Obama a vorbit despre asasinarea lui Osama bin Laden.

În declarația finală, Mitt Romney le-a transmis americanilor că au de ales între două drumuri diferite pentru țara lor: drumul propus de el – al relansării economiei

1 Neagu, Alina,*Presedintia SUA nu a mai fost atat de jenant reprezentata in public din 1980.Obama l-a facut pe Jimmy Carter sa para extraordinary* , **http://www.hotnews.ro/stiri-international-13350315-editorial-washington-times-despre-prima-confruntare-obama-romney-presedintia-sua-nu-mai-fost-atat-jenant-reprezentata-public-din-1980.htm**, 4 octombrie 2012.

2 **http://adevarul.ro/international/statele-unite/a-doua-dezbatere-obama-romney-presedintele-sua-acuza-romney-favorizeaza-cei-bogati-1_50aeb8057c42d5a6639f8438/index.html**

şi reafirmării măreţiei Statelor Unite – iar, de cealaltă parte, drumul preşedintelui, care, a spus republicanul, este „drumul Greciei". La rândul său, Obama a spus că „după un deceniu de războaie, americanii trebuie să aibă grijă şi de ţara lor, iar dacă va avea privilegiul de a rămâne preşedinte pentru încă patru ani, va depune toate eforturile ca Statele Unite să rămână cea mai puternică ţară din lume".[1]

De menţionat că rolul dezbaterilor prezidenţiale din SUA este, în primul rând, de a „cuceri" electoratul independent, în 2012 acesta fiind foarte puţin numeros, iar, în al doilea rând, de a spori capitalul de imagine al candidaţilor.

Ultima saptămână de campanie a fost marcată de uraganul *Sandy* (1 noiembrie), cel mai puternic din ultimii 100 ani. De fapt, *Sandy* l-a favorizat pe Obama. De această opinie este şi politologul american Patrick Griffin.[2] Preşedintele în exerciţiu s-a implicat activ în eliminarea efectelor uraganului păgubos. Obama s-a declarat principalul ***Salvator.***

În ultima saptămână electorală, republicanii şi democraţii organizează câte două-trei evenimente electorale pe zi, în special, în statele indecise.

Şi tot cu puţin timp înainte de sufragiu, duminică, în cinematografe a demarat difuzarea filmului „*SEAL Team Six: The Raid on Osama bin Laden*". Este filmul regizorului John Stockwell despre operaţiunea de comando, în care a fost ucis Osama ben Laden. Cu două zile înaintea scrutinului prezidenţial din 6 noiembrie 2012, filmul „SEAL Team Six: The Raid on Osama bin Laden" a fost difuzat în premieră de postul de televiziune *National Geographic*. Acest fapt a stârnit semne de întrebare. Cu toate că regizorul John Stockwell a respins într-un interviu orice suspciune de propagandă în favoarea preşedintelui în exerciţiu şi a negat că filmul urmăreşte ralierea persoanelor indecise cu mai puţin de 48 de ore înaintea deschiderii birourilor de vot, filmul s-a încadrat de minune în Campania de imagine a lui Obama. Operaţiunea curajoasă din mai 2011 a constituit un eveniment spectaculos al primului mandat al lui Obama. Preşedintele apare adeseori în filmul turnat în India şi New Mexico, dar doar în imagini de arhivă, preluate, majoritatea, de pe site-ul Casei Albe.

În final, vom face unele referinţe la interpretarea sondajelor electorale din SUA în perioada campaniei electorale. Astfel, cunoscutul publicist american David Ignatius, editorialist al *Washington Post,* consideră că diferenţa de cca 3 milioane de voturi dintre Barack Obama şi Mitt Romney s-a înregistrat datorită votului minorităţilor şi al femeilor în favoarea preşedintelui american. În cadrul sondajelor şi exit-poll-urilor, fiind întrebaţi cum se autoidentifică, 40 % dintre respondenţi au spus că sunt moderaţi, în timp ce 25 % s-au declarat liberali. Prin urmare, 65 % dintre americani se consideră mai mult sau mai puţin liberali. Asta ne ajută să înţelegem de ce americanii au votat realegerea lui Obama. Doar 35 % s-au declarat conservatori", a spus sursa. Un lucru foarte interesant: americanilor nu le pasă mult de politica externă. Situaţii, precum cea din Siria, nu penetrează conştiinţa politică a americanilor. Doar 5 % consideră că politica externă este foarte importantă sau cel mai important lucru. Alte 59 % cred că economia este cel mai important aspect. Este interesantă şi cifra care arată că 42 % dintre americani au încredere doar în Obama pentru a face faţă unei crize internaţionale. Doar 36 % au încredere în dl Romney la acest capitol", - consider Ignatius.

America se schimbă din punct de vedere demografic. Votul populaţiei *latino* a fost unul destul de important în configurarea scenei politice americane. Într-un scrutin prezidenţial viitor, unele voci spun că acelaşi stat Texas, care e republican până în măduvă, va deveni „albastru" (democrat), deoarece populaţia *latino* creşte

1 BORLESCU, Ana, *A treia dezbatere-Obamam-Romney*, **http://www.mediafax.ro/externe/a-treia-dezbatere-obama-romney-ultima-confruntare-acprezidentiala-a-inceput-video-live-10250720,** accesat 24 octombrie 2012.

2 Euronews, 1 noiembrie 2012.

foarte rapid. 69 % dintre membrii comunității *latino* l-au votat pe Obama. Asiaticii-americani l-au susținut pe candidatul democrat în proporție de 74 %. [...] Votul femeilor a mers preponderent spre Obama, 55 % din numărul lor total susținându-l pe președinte, în timp ce doar 43 % au optat pentru republican", a conchis expertul. [1]

Premise culturale persuasive în discursurile lui Barack Obama

Două discursuri rostite de Barack Obama au pus în evidență atât abilitățile oratoricești ale noului locatar al Casei Albe, cât și prezența premiselor culturale persuasive în discursul politic.

În timpul Discursul de inaugurare al președintelui Barack Obama din anul 2008, primul președinte de culoare al SUA, a spus la Chicago, în fața zecilor de mii de susținători, că americanii au demonstrat încă o dată, dacă mai era cazul, că în America totul este posibil (*mitul despre posibilitatea succesului):*

„Dacă e cineva care se îndoiește că în America toate lucrurile sunt posibile, dacă cineva se îndoiește că visul părinților întemeietori încă există sau pune sub semnul întrebării democrația noastră, ei au primit acum răspunsul", a spus Obama, la începutul discursului.

Mitul *valoarea provocării: „Știu că ați făcut aceste lucruri pentru că înțelegi uriașa sarcină ce ne așteaptă. Știm că de mâine vin o serie de provocări mai mari decât cele întâmplate vreodată în istoria noastră. Trebuie să creăm locuri de muncă, trebuie clădite școli, trebuie reparate alianțe. Drumul va fi greu, dar niciodată nu am avut mai multe speranțe că vom ajunge acolo unde ne-am propus".*

Mitul *idealurilor americane* se desprinde și el din retorica prezidențială:

„Celor care s-au întrebat dacă SUA sunt încă puternice, vă spun că puterea noastră nu vine din avuție, ci din puterea idealurilor noastre: democrație, libertate, șansele pe care le avem".

În final, sloganul de campanie: *„Da, putem! … Putem face totul. Când omul a pus piciorul pe Lună, când a căzut Zidul Berlinului. America, am ajuns atât de departe și mai sunt atât de multe lucruri de făcut". „Acesta este momentul nostru, să dăm o şansă copiilor noştri, să reafirmăm visul american. Toți suntem unul, vom răspunde acestor timpuri! Da, putem! Vă mulțumesc. Dumnezeu să binecuvânteze America*!",[2] a incheiat președintele.

Publicitate electorală

Barack Obama a strâns, în septembrie, 181 milioane de dolari pentru a-şi finanța cursa electorală pentru Casa Albă, o sumă record pentru campania prezidențială americană din 2012.

Spotul oficial de campanie al staff-ului Obama reprezintă de fapt un filmuleț promoțional, care durează 7 minute și 17 secunde. În el sunt prezentate consecințele imediate ale crizei din anul 2008 și pașii consecutivi pe care i-a întreprins Obama după inaugurarea sa din 20 ianuarie 2009. Spotul a devenit cunoscut în următoarea formulă „*Obama Forward*".[3]. (Obama, înainte!)

Din perspectiva algerilor prezidențiale programate în toamna 2012, maşinăria electorală a lui Barack Obama a lansat, în 15 martie 2012, nu un spot electoral clasic,

1 **http://unimedia.info/stiri/de-ce-a-castigat-obama-ignatius-datorita-comunitatii-latino-si-femeilor-54180.html**. David Ignatius a fost jurnalist Wall Street Journal timp de 10 ani. În prezent acesta este editorialist la Washington Post, important analist specializat pe politica externă.

2 **http://www.9am.ro/stiri-revista-presei/International/109514/VIDEO-Primul-discurs-al-lui-Obama-ca-presedinte-ales-al-SUA.html**

3 Barack Obama spot oficial de campanile. **http://www.youtube.com/watch?v=1WbQe-wVK9E**

ci, în mod neobişnuit, un documentar on-line de 17 minute. Filmul a fost lansat pe ***YouTube.com/barackobama***.

Întitulat „*The Road We've Traveled*", filmul lui Davis Guggenheim prezintă problemele cu care se confruntă America în momentul în care Obama a preluat preşedinţia şi măsurile pe care acesta le-a luat ca să pună lucrurile pe făgaşul cel bun. Perspectiva, desigur, e a Casei Albe, iar filmul (care poate fi numit *promo-cumentar*) îl înfăţişează pe preşedinte drept cavalerul menit să scoată America din criză. Sunt descrise toate momentele-cheie ale preşedinţiei, de la promovarea reformei sistemului de asigurări de sănătate la decizia de răscumpărare a creditelor industriei auto şi operaţiunea care a dus la uciderea lui Osama Bin Laden.

Dar noutatea nu constă doar în opţiunea pentru un film relativ lung pentru difuzarea în mediul online (în locul clasicului spot TV de 30 de secunde) şi cu atât mai puţin în conţinutul acestuia, ci, mai ales, în platforma pe care echipa de campanie digitală a lui Obama o foloseşte: o pagină specială de *YouTube* menită să transforme experienţa în general pasivă pe care o presupune urmărirea unui clip online într-un instrument de organizare, mobilizare de campanie şi strângere de fonduri. Pagina are în spate un soft care permite utilizatorilor să împărtăşească pe Facebook, pe Twitter şi prin e-mail ceea ce văd, să se ofere voluntari şi să facă donaţii, toate acestea fără să trebuiască să părăsească măcar un moment pagina de pe *YouTube* dedicată lui Obama.

Campania publicitară a lui Mitt Romney

Unul dintre mentorii mesajelor publicitare ale staff-ului republican a fost Larry McCarthy. Acesta este recunoscut pentru agresivitatea şi eficienţa spoturilor electorale create de-a lungul timpului. Ultimul dintre acestea, numit „*Baschet*", a fost elementul central al unei campanii cu un buget total de 25 de milioane de dolari, finanţat de echipa lui Romney. Spotul a urmărit să-i convingă pe alegătorii încă nehotărâţi să nu-l voteze pe Barack Obama. În clipul de 60 de secunde, cu participarea actorilor, apare o femeie care iniţial a fost sedusă de discursul lui Obama, un bun orator, dar care, în cele din urmă, este dezamăgită de actualul preşedinte: *„Întotdeauna mi-a plăcut să mă uit la copiii mei când jucau baschet. Şi încă îmi place, deşi lucrurile s-au schimbat"*, spune în spot femeia, care, dintr-o tânără plină de speranţă, se transformă, peste ani, într-o femeie îmbătrânită şi tristă. Cei doi copii sunt acum oameni maturi, dar încă mai locuiesc cu mama lor. *„Ei nu-şi pot găsi locuri de muncă pentru a putea începe o carieră, iar eu nu-mi pot permite să mă pensionez*", afirmă aceasta. După care vine şi mesajul mobilizator pentru americanii care au de ales între Obama şi candidatul republican Mitt Romney:

„L-am susţinut pe Obama pentru că vorbeşte atât de frumos. A promis schimbarea, dar lucrurile s-au schimbat în rău. Obama s-a apucat să ne cheltuiască banii ca şi cum cardurile noastre de credit nu ar avea limite", afirmă mama celor doi copii. Ea adaugă că din cauza lui Barack Obama datoria fiecărui american în parte a crescut cu 16.000 de dolari. *Reducerea taxelor, a datoriei şi crearea de locuri de muncă – aceasta este schimbarea de care avem nevoie*", [1]conchide femeia.

De remarcat faptul, că McCarthy este și autorul unor spoturi negative de largă rezonanță din perioada prezidențialelor din 1988 și 2004, avându-i ca *„ținte de PR negru"* pe democrații Michael Dukakis şi John Kerry.[2]

Spotul care a dat tonul tendinţelor actuale de marketing politic în SUA a fost, totuşi, „America merită ceva mai bun" („America Deserves Better"), creat de echipa de comunicare a candidatului republican la Casa Alba, Mitt Romney. Spotul începe

1 **http://www.tvrinfo.ro/noul-spot-anti-obama-opera-ucigasului-de-candidaturi-democrate-la-prezidentiale_15849.html**

2 Peru-Balan Aurelia, Revistă de Filozofie , Sociologie și Științe Politice, Chișinău, Nr.1, 2011, p.149

cu o replică dată unui spot electoral pro Obama, lansat de o organizație politică, care îl învinuia pe Mitt Romney de faptul că o familie și-a pierdut asigurarea și o femeie a murit, ca urmare a faptului că republicanul a închis o fabrică. Spotul este însoțit de următorul comentariu: „Ce se poate spune despre caracterul unui președinte atunci când campania sa electorală încearcă să profite de tragedia unei femei care a murit?!" Dezvoltat pe ideea centrală „America merită ceva mai bun", spotul se încheie cu imaginea lui Barack Obama, filmat din spate, şi care se retrage, sensul atribuit de autorii spotului fiind plecarea acestuia de pe scena politică (*vezi anexa 1*).

Campania negativă este o armă utilizată des în luptele electorale americane. Și Barack Obama a recurs în alegeri la campanii axate pe denigrarea adversarului său. Acest lucru i-a reuşit cel mai bine în discursurile sale electorale la mitinguri sau dezbateri electorale, în special, în timpul celei de-a treia runde de dezbateri.

Conform tradițiilor evoluției președinților de la Casa Albă (*vezi tabelul nr. 1*), Barack Obama, cel de-al 44-lea preşedinte al SUA, va ramâne pentru al doilea mandat la Casa Albă. Este primul preşedinte afroamerican, aflat la conducerea primei puteri mondiale.

După obținerea victoriei Obama a rostit un alt discurs, care excelează prin energie și forță persuasivă. De exemplu: „Suntem o familie americană și ne vor ridica sau cădea împreună ca o singură națiune și ca un singur popor. Democrația într-o țară de 300 de milioane poate părea complicată, dezordonată și gălăgioasă. Avem propriile noastre opinii. Fiecare dintre noi își are propriile convingeri. Și când trecem prin vremuri grele, când luăm decizii importante pentru țară, apar emoții, apar controverse… Disputele de care suntem martori sunt un simbol al libertății noastre. (…) Avem mult de muncit. Rolul cetățenilor în democrația noastră nu se încheie cu procedura de vot. America niciodată nu așteaptă să facă ceva pentru noi, este vorba despre ceea ce noi, împreună, prin muncă grea și frustrantă de autoguvernare putem face pentru America. Acesta este principiul pe care ne bazăm".

Fraza finală vine să reactualizeze fraza istorică rostită de președintele Kennedy.

Strategiile electorale utilizate de această data în SUA au demonstrat clar faptul că Statele Unite sunt cele care dau tonul în materie de marketing politic și electoral. PR negru a devenit o prezență copleșitoare în retorica politcă competitivă din campaniile electorale, fenomen care se face tot mai simțit și în campaniile electorale din spațiul estic al bătrânului continent.

BIBLIOGRAFIE

BORLESCU, Ana, *A treia dezbatere-Obamam-Romney*, **http://www.mediafax.ro/externe/a-treia-dezbatere-obama-romney-ultima-confruntare-acprezidentiala-a-inceput-video,** accesat 24 octombrie 2012.

ENACHE Iulian, *Principalele declarații ale lui Barack Obama la Convenția Democrată*, **http://www.gandul.info/international/principalele-declaratii-ale-lui-barack-obama-la-conventia-democrata-drumul-pe-care-noi-il-propunem-este-poate-mai-dificil-dar-el-ne-va-d**, accesat 07.09.2012

IONEL, Constantin, *Platforma democratilor americani pentru alegerile din noiembrie: politica externă,* **http://www.hotnews.ro/stiri-alegeri_sua_2012-13381836-profil-alegeri-mitt-romney-candidatul-republicanilor-pentru-casa-alba.htm**, accesat 4 septembrie 2012.

NEAGU, Alina, *Presedintia SUA nu a mai fost atat de jenant reprezentata in public din 1980. Obama l-a facut pe Jimmy Carter sa para extraordinary* , **http://www.hotnews.ro/stiri-international-13350315-editorial-washington-times-despre-prima-confruntare-obama-romney-presedintia-sua-nu-mai-fost-atat-jenant-reprezentata-public-din-1980.htm**, accesat 4 octombrie 2012.

PERU –BALAN, Aurelia, *Publicitatea politică: standarde și practici internaționale și naționale. Reclama negativă în campaniile electorale*, Revistă de Filozofie , Sociologie și Științe Politice, Chișinău, Nr.1, 2011.

LARSON, Charles, *Persuasiunea. Receptare şi responsabilitate*, Polirom, Iaşi, 2003.

MATIS, Alina, *Trei țări, trei gafe. Cum a aratat controversatul turneu a lui Mitt Romney, republicanul care speră să-l învingă pe Obama,* **www.gândul.info**, accesat 06.08.2012.

STÂNCU, Răzvan*, „Dumnezeu", motiv de dispută în campania prezidențială din SUA,* **http://www.romania-actualitati.ro/mobile/dumnezeu-motiv-de-disputa-in-campania-prezidentiala-din-sua-44125**, accesat 20 octombrie 2012.

Anexa 1

Cadre din spotul electoral „America Deserves Better"

Une sociologie électorale des communautés pluriethniques

Autori: Andreea ZAMFIRA, Editura L'Harmattan, Paris

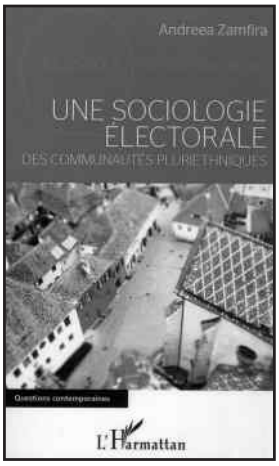

Anul apariției: 2012
Format: PDF
ISBN: 978-229-651-418-8

Quelle est l'influence du facteur ethnolinguistique sur le comportement électoral? Afin de répondre à cette question, deux grandes pistes de recherche ont été suivies : d'une part, l'élaboration d'un tableau des comportements électoraux dans les communautés plurilinguistiques et, d'autre part, la construction d'un nouveau modèle d'analyse, capable de restituer la complexité du phénomène du vote dans les pays ayant connu une longue mixité culturelle.

Mass-media și democrația în România postcomunistă (ed. a II-a)

Autori: Daniel Șandru, Sorin Bocancea, Editura Institutul European

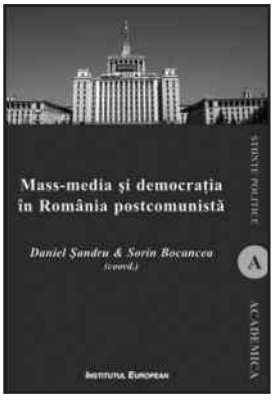

Anul apariției: 2013
Număr pagini: 592
ISBN: 978-973-611-988-0

Volumul reprezintă cea de a doua ediție, revăzută și adaugită, a demersului publicistic realizat, sub același titlu, în anul 2011. Acesta se constituie într-o abordare interdisciplinară a manierei în care a evoluat relația dintre mass-media și democrația în România postcomunistă. În peisajul politologic ori sociologic și în cel al abordărilor normative sau empirice cu privire la mass-media, un asemenea subiect nu reprezintă, desigur, o noutate. La modul general ori mizând pe analize comparative de natură empirică, există în literatura de specialitate demersuri cu rol deschizător de drumuri. Cu toate acestea, o analiză interdisciplinară a relației dintre mass-media și democrație, în contextul evoluției postcomuniste a României, de care sa fie preocupați specialiști români nu a fost semnalată până în prezent. În această nouă ediție, analizelor realizate de specialiști în științe politice, sociologie și științele comunicării li se adaugă cele ale unor reprezentanți importanți ai mass-media românești contemporane (din sfera jurnalismului cotidian și din aceea a jurnalismului cultural), precum și cele aparținând unor scriitori și critici literari. Reunite de interesul pentru dezbaterea multiplelor fațete ale relației dintre evoluția sistemului media și aceea proprie sistemului politic românesc postcomunist, fiecare dintre textele publicate în volum asigură o direcție de cercetare ce are în vedere 'starea de fapt' a spațiului nostru public pe două dintre dimensiunile sale cele mai importante.

Index de Autori

Ionela Băluță – este conferențiar universitar doctor la Facultatea de Științe Politice Universității din București, director al Departamentului de Științe Politice, Relații Internaționale și Studii de Securitate. Doctor în sociologie la Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales de Paris; este membru în Comitetul director al CR04 al Association Internationale des Sociologues de Langues Française. Director al Centrului pentru Politicile Egalității de șanse, este de asemenea coordonatoare, pe Universitatea din București, a masterului european E.G.A.L.E.S. A publicat *La bourgeoise respectable. Réflexion sur la construction d'une nouvelle identité féminine dans la seconde moitié du XIXe siècle roumain*, ed. Universității București, 2008, co-editat trei volume colective și a publicat peste treizeci de studii și articole în volume și reviste de specialitate naționale și internaționale.

Daniel Buti – Licențiat în Științe politice (2003). Doctor în Științe politice (2012). Lector universitar la Facultatea de Științe Politice din cadrul Universității Creștine „Dimitrie Cantemir". Autor al mai multor articole privind alegerile și partidele politice din România postcomunistă.

Nicoleta Ciacu – Asist. univ. drd. Universitatea „Constantin Brîncoveranul" din Brăila.

Ionuț Ciobanu – Cercetător independent.

Emanuel Copilaș – Preparator la Universitatea de Vest din Timișoara, doctorand în Relații Internaționale și Studii Europene în cadrul Universității Babeș Bolyai, Cluj-Napoca.

Florina Crețu – PhD candidate, National School of Political and Administrative Science.

Roxana Damian – Project Management Consultant, MPA student at CEU School of Public Policies.

Claudia Gilia – Universitatea Valahia din Târgoviște, Facultatea de Drept și Științe Social-Politice.

Aurelian Giugăl – Cadru didactic asociat, Facultatea de Științe Politice, Universitatea „Ovidius" din Constanța.

Florin Grecu – Lector Univ. Dr. Universitatea Hyperion din Bucurest.

Viorella Manolache – Scientific researcher III, PhD, Institute Of Political Sciences and International Relations, Romanian Academy, Bucharest

Victor Negrescu – Doctor în științe politice al Școlii Naționale de Studii Politice cu un an de stagiu doctoral în cadrul Colegiului European din Brugges (2008) și master în afaceri europene și internaționale al IEP Grenoble. În prezent este lector universitar la Facultatea de Științe Politice, specializarea Comunicare și Relații Publice, Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir", și cadru didactic asociat în cadrul SNSPA. Domeniile de cercetare acoperă relații publice interne și internaționale, relații internaționale, studii și afaceri europene, politici publice, partide politice și cooperarea pentru dezvoltare

Ciprian Nițu – asistent universitar la facultatea de Științe Politice, Filosofie și Științe ale Comunicării a Universității de Vest din Timișoara. Este doctorand al Facultății de Științe Politice a Universității din București. Din 2009 este editor al revistei *Political Studies Forum*, revistă ce apare sub egida departamentului de Științe Politice din cadrul Facultății de Științe Politice, Filosofie și Științe ale Comunicării a Universitatea de Vest din Timișoara.

Ion Novăcescu – este jurnalist la Cluj, cu o experiență de presă de 20 ani și este profesor asociat la Facultatea de Studii Europene a Universității Babes Bolyai (U.B.B., 2012). Este doctor în istorie (U.B.B., 2010). A publicat câteva studii și cărți despre concepția și managementul politic al omului politic, Ion I.C. Brătianu (1864-1927) și despre relațiile și conflictele dintre politicieni și jurnaliști în perioada interbelică

Aurelia Peru-Bălan – doctor în ştiinţe politice, conf. univ, AŞM, Institutul Integrare Europeană şi Ştiinţe Politice, Republica Moldova

Vasile Pleşca – doctor în filosofie al Universităţii „Al. I. Cuza", Iaşi (2005), absolvent al Şcolii Postdoctorale „Societatea Bazată pe Cunoaştere – cercetări, dezbateri, perspective", Academia Română, Filiala Iaşi (2010-2013). În prezent este cercetător ştiinţific principal III la Institutul de Cercetări Economice şi Sociale „Gh. Zane", Academia Română, Filiala Iaşi. Editor executiv al revistei *Logos & Episteme. An International Journal of Epistemology.* Este autorul volumului *Liberalismul şi democraţia în câteva dezbateri contemporane* (Iaşi, Institutul European, 2011) şi a numeroase studii în reviste precum *European Journal of Scince and Theology*, *Sfera Politicii*, *Symposion* sau *Transilvania.* Domenii de interes: teoriile contemporane ale democraţiei, liberalism (clasic).

Alexandru Radu – Prof.univ.dr., Facultatea de Ştiinţe Politice, Universitatea Creştină „Dimitrie Cantemir", redactor şef *Sfera Politicii*.

Daniel Şandru – Conferenţiar universitar doctor la Facultatea de Ştiinţe Politice şi Administrative a Universităţii „Petre Andrei" din Iaşi, instituţie în cadrul căreia a fost ales, în 2012, Preşedinte al Senatului Universitar. Este membru al International Political Science Association, al International Sociological Association (Research Committee on Political Sociology) şi al Societăţii Sociologilor din România. Între 2010 şi 2013 a fost bursier postdoctoral al Academiei Române şi a efectuat stagii de cercetare la Universität Konstanz (2010, 2012) şi, respectiv, Humboldt-Universität zu Berlin (2011). Ce-a mai important[lucrare publicată de autor este *Reinventarea ideologiei* (2009, lucrare distinsă cu Premiul „Ion Petrovici" al Academiei Române, cu Premiul revistei *Sfera Politicii* şi cu Premiul revistei *Transilvania* pentru Filosofie Politică) şi *Sub semnul paradoxului cotidian* (2010)

Tănase Tasenţe – Asist. univ. drd. Universitatea „Andrei Şaguna" din Constanţa.

SUMMARY

Editorial

On The Myth Of Uninominal Vote 3
Alexandru Radu

Parliamentary Elections

The influence of the political vote on the results of the parliamentarian Romanian elections: the political discourse, the electoral results and the public management of the victory 12
Victor Negrescu

Three consequences of the 2012 general elections..... 25
Daniel Buti

The Paradoxical Case of the Parliamentary Elections in 2012 – a Plus-sized Parliament..... 32
Claudia Gilia

Women's political representation: parliamentary elections in 2012..... 43
Ionela Băluță

Romanian's Legislative Elections or Confirmation of the Political Periphery Theory 51
Aurelian Giugăl and *Ionuț Ciobanu*

The transformation of the citizen's votes into uninominal seats in the Parliament. Case study : The Parliamentary elections from December 2012, Electoral circumscription no 42, Bucharest..... 66
Florin Grecu

Voting power in Romanian Parliament after the 2012 elections..... 80
Ciprian Nițu

Politics and society

Romanian Democracy at a Crossroads?..... 88
Vasile Plește

Ideology and the symbolic construction of political violence..... 95
Daniel Șandru

Romanian political symbolism: between populism and cynism?..... 107
Emanuel Copilaș

Just how tabloidized is tabloid press? Personalization, sensationalism and negativism in the coverage of the Romanian presidential elections, 2009..... 121
Florina Crețu

Social Media and Political Communication. Case Study – The Parliamentary Parties In Romania..... 147
Tănase Tasențe and *Nicoleta Ciacu*

Media lynching in Romanian mass media and politics. Definition and short explanations..... 161
Ion Novăcescu

Measuring Sustainable Development Effectiveness in EU's Policies Implementation in Romania 168
Roxana Damian

„Bio-politics Reflexes" or something about
what happens with Bio-politics today 176
Viorella Manolache

U.S. Presidential Election – 2012:
trends tone in marketing and political PR 183
Aurelia Peru-Bălan

Signals 196

Index of authors 197

Summary 199

Parliamentary Elections 2012

„Sfera Politicii" este înregistrată în Catalogul Publicațiilor din România la numărul 4165.

Textele vor fi trimise redacției. Deciziile privind publicarea sunt luate de către echipa editorială. Pentru a reproduce un text din revistă este necesar acordul scris al redacției „Sfera Politicii". Reproducerea textelor în alte condiții constituie o infracțiune și se pedepsește conform legilor în vigoare.

Articolele trimise către *Sfera politicii* trebuie să respecte următoarele condiții și să fie redactate potrivit modelului de mai jos

Titlul articolului

Prenumele Numele Autorului
Funcția și Instituția de apartenennță
Adresa de e-mail.

ABSTRACT:
Toate articolele trebuie însoțite de un abstract care rezumă tematica articolului, evidențiind contribuția autorului. Abstractul nu trebuie sa fie mai lung de 750 de semne. Abstractul trebuie redactat în limba engleză. Articolele trebuie trimise în format Microsoft Word (.doc) sau Rich Text Format (.rtf). Lungimea dezirabilă a unui articol este de 18.000-25.000 de semne. Pentru a vedea câte semne are articolul dumneavoastra, puteți folosi opțiunea word count *din orice pagină pe care o deschideți în programul Microsoft Word. La sfârșitul abstractului trebuie să menționați titlul articolului în limba engleză.*

KEYWORDS:
Drept *Keywords* trebuie sa indicați, în limba engleză, cu italice, un numar de 5-7 termeni principali din articolul dumneavoastră. De exemplu în foma: *abstract, author name, title of the paper, references, submission.*

ARTICOLUL:
Articolul trebuie redactat folosindu-se alienate de felul acelora care se folosesc în acest document. Ele trebuie redactate cu fonturi *Times New Roman*, de preferință, de mărimea 12 pt., la doua rânduri, pentru textul articolului, *Times New Roman*, mărimea 10, la un rînd, pentru *footnotes*. În cadrul articolului se respectă normele ortografice în vigoare stabilite de Academia Română. Atunci când este nevoie, diferitele note sau referințe se realizează prin utilizarea opțiunii *footnotes* din programul *Microsof Word*[1]. De fiecarea dată cînd orice referință bibliografică este menționată prima dată, trebuie să dați informația bibliografică integral. Traducătorul trebuie întotdeauna menționat în prima citare. Vezi următoarele exemple de citare:

Pentru cărți
Se indică prenumele și numele autorului, titlul cărții integral (titlu și subtitlu) scris cu italice, urmat de paranteză, în interiorul căreia se dau localitatea apariției cărții, urmată de două puncte, editura la care a apărut cartea, anul, iar după închiderea parantezei se indică pagina sau paginile din care se citează. Dacă sînt mai mulți autori sau editori, se dau toate numele. Notele de subsol corespunzătoare arată astfel:

1 Giovanni Sartori, *The Theory of Democracy Revisited* (Chatam, New Jersey: Chatam House Publishers, 1987), 23.
2 Giovanni Sartori, *Teoria democrației reinterpretată*, traducere de Doru Pop (Iași: Polirom, 1999), 272-27.
3 Juan Linz, Alfred Stepan, *Problems of Democratic Transition and Consolidation. Southern Europe, South America, and Post-Communist Europe* (Baltimore and London: The John Hopkins University Press, 1996), 74.

Pentru capitole din cărți
4 Edward G. Carmines, Robert Huckfeldt, „Comportamentul politic – o perspectivă de ansamblu", în Robert E. Goodin, Hans-Dieter Klingemann (coordonatori), *Manual de știință politică*, traducere colectivă (Iași: Polirom, 2005), 206.

Pentru referințe la o notă de subsol
5 Robert A. Dahl, *Democracy and Its Critics* (New Haven: Yale University Press, 1989), 164, n.1.

Pentru articole
Se respectă aceleași norme, menționîndu-se prenumele și numele autorului, titlul articolului în caractere drepte, între ghilimele, urmat de numele revistei/publicației în italice, numărul publicației, anul apariției (în paranteză), urmat de două puncte, pagina sau paginile citate.
6 Adrian Cioroianu, „Și totuși, Europa unită există – deși nu toți europenii votează", *Sfera Politicii* 136 (2009): 9.

Pentru articole din ziare
7 Daniel Dăianu, „Schimbarea modelului", *Jurnalul național*, 29 iulie 2009.

Pentru texte nepublicate
8 Ion Popescu, „Coalițiile din perioada postcomunistă. Cercetare comparată – România, Ungaria, Bulgaria" (lucrare de licență, Facultatea de Științe Politice, Universitatea București, 2009).

Pentru documente sau texte de pe Internet
9 Francis Fukuyama, „The Neoconservative Moment", *The National Interest* 12 (2003), **http://www.thetharmaproject.com**, accesat 12.09.2009.

Pentru documente din arhive
Dacă se folosesc surse primare din arhive, trebuie să dați sursa în concordanță cu sistemul relevant de catalogare și locația arhive. Dacă referințele sînt la documente guvernamentale, ale partidelor politice, ale unor fundații, societăți, think-tanks sau alte organizații ale societății civile, atunci sursele vor fi identificate pe cît de complet este posibil.
10 ASRI, fond D, dosar 9897, f. 93.
11 Documentul poartă mențiunea „Strict secret de importanță deosebită. Exemplar unic", Arhiva Comitetului Executiv al CC al PCR, dosar 264/1972, vol. VI, f. I-II.
12 Petre Roman, „Viziune politică asupra strategiei de dezvoltare a României în întîmpinarea secolului XXI. Pentru o bună guvernare a țării – calea social-democrată" („Caiet politic" distribuit participanților la Congresul extraordinar al Partidului Democrat, 16 martie 2001, fără alte mențiuni).

Atenție!
În citatele următoare din cărți sau articole deja citate, nu se mai dau prenumele și numele autorului, ci doar numele, nici titlul integral, cu referințe, ci doar titlul prescurtat, urmat de pagină, nu se vor folosi *op.cit.*, p. 23, sau *loc. cit.*, nici *ibid*. ori *ibidem*. De exemplu:
13 Sartori, *Teoria*, 29.
14 Cioroianu, „Și totuși", 8.
15 Tismăneanu, „Dynastic", 35-38, esp 36.

Atenție!
Trimiterile bibliografice se fac întotdeauna folosind limba originară a referinței, nu prin traducerea titlurilor de cărți sau articole. Titlurile unor cărți sau articole din limbi străine care nu folosesc alfabetul latin se dau prin transliterare fonetică a titlului din limba respectivă.
Cînd se citează cuvinte străine ori numele unor autori străini sau ale unor personaje politice străine, se păstrează ortografia din limba originară, cu respectarea normelor ortografice din limba respectivă.

1 Alegeți din bara de titluri opțiunea *footnotes* și adaugați, la subsol, clarificarile dumneavoastră.

ISSN: 1221-6720